

ISSN 3027-6101 (Print)
ISSN 2985-2544 (Online)

JOURNAL OF HUMANITIES

NARESUAN UNIVERSITY

วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2568

วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ชื่อวารสาร วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ISSN: 3027-6101 (Print)
ISSN: 2985-2544 (Online)

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ
ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม
ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

เจ้าของ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

จุดประสงค์ เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยด้านภาษา วรรณคดี คติชน ปรัชญา ศาสนา ดนตรี
และนาฏศิลป์ ของอาจารย์และนิสิตคณะมนุษยศาสตร์ ตลอดจนบุคคลทั่วไป

สถานที่ติดต่อ บรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง
จ.พิษณุโลก 65000
E-mail: humanjournal@hotmail.com
โทรศัพท์ 0-5596-2072

ภาพจากปก ออกแบบโดย นายสฤทธ์ น้ำใจเพชร

ข้อความรู้ใด ตลอดจนข้อคิดเห็นใด ๆ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่านโดยเฉพาะ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร และกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์ ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย

วารสารมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2568

ที่ปรึกษาากิตติมศักดิ์

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รัชสมณี

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แคทรียา ช่างทองกำเนิด

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพล สุวรรณครินทร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ดร.ปฐวี พรหมเสน

มหาวิทยาลัยนเรศวร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.บุษบา กนกศิลป์ธรรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศาสตราจารย์ ดร.ปริศน์ ยืนเสน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี วงศ์วัฒนา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรศ อัมโร

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนาธิปไตย จิตตะศรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุพกา พุกขิม่า

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ อมรวิชฌ์ศักดิ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.อนุกุล วิจารณ์สุขสมบุญ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.อมิลักษณ์ เกษมผลกุล

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ เชิดชู

มหาวิทยาลัยนเรศวร

เลขานุการ

นางสาวณัชชา แก้วเจริญเนตร

บทบรรณาธิการ

ท่านสมาชิกและผู้อ่านที่เคารพทุกท่าน

วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2568 ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการจำนวน 10 เรื่อง ดังนี้

บทความด้านภาษาศาสตร์ ได้แก่ การสำรวจสถานภาพงานวิจัยด้านวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในบทความทางวิชาการของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2551–2567 ของสมประสงค์ แสงอินทร์ อุปลักษณ์เชิชมโนทัศน์ของคำว่า “ครอบครัว” ในบริบทสังคมไทย ของนิลุบล ศรีเทพ เพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต และกมลวดี บุรณวัฒน์ โครงสร้างสัมพันธ์สารการพูดแบบฉับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ ของธัญญากุล พรทิพย์พานิช

บทความด้านภาษา วรรณกรรม และวัฒนธรรมจีน ได้แก่ การศึกษาเปรียบเทียบบทกวีด้านความหมายของคำศัพท์ขยายกริยา “*也*” ในภาษาจีนและ “อย่าง” ในภาษาไทย ของสุพิชญา อ่ำคิด และชัยรัตน์ กิ่งแก้ว เชวียนเสนอัน: บทบาทและคุณค่าของสตรีจีนในนวนิยายเรื่อง *ดุจรักดังห้วงดาราพรางพราย* ของศิริภรณ์ บุญประกอบ และรัชดา มาอากาศ ความหมายและบทบาทของลวดลายปลาในวัฒนธรรมจีน ของจิราพร ปาสาจะ และกนกพร นุ่มทอง

บทความด้านภาษาอังกฤษ ได้แก่ *Thai University Non-English Majors' Attitudes towards Explicit Grammar Instruction in a Basic Writing Class* ของนรภัฏ กานต์ประชา คัมภีร์ นูนคาน และพรวิวัฒน์นิเทศ บทความด้านการแปล ได้แก่ *A Study of the Translation Strategies for Cultural Terms in the Novel Khiao Suea Fai from Thai into English* ของเขมิกา อนุรักษชนะชัย เพ็ญนภา เรียบร้อย และจิรพร ธนะรัชติการนนท์

บทความด้านศิลปะการแสดง ได้แก่ การศึกษาปัญหาการคงอยู่ แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่สังวาลอุบล จังหวัดอุบลราชธานี ของพิชิต ทองชิน บทความด้านคติชนวิทยา ได้แก่ พิธีบูชาพระธาตุยาคู: บทบาทหน้าที่ต่อชุมชนบ้านเสมาดำบลหนองแปน อำเภอภมกลไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ของปวิษฐา วินทะไชย และภาณุพงศ์ อุดมศิลป์

กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความเพื่อขอรับพิจารณาตีพิมพ์ลงในวารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เสนอข้อแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง กองบรรณาธิการมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนามาตรฐานวารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป หากท่านมีข้อติชมหรือสงสัยประการใด สามารถติดต่อสอบถามหรือส่งข้อเสนอแนะของท่านมาได้ทั้งอีเมล humanjournal@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แคทรียา อังทองกำเนิด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย / บทความวิชาการ

หน้า

การศึกษาปัญหาการคงอยู่ แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง
หมอลำหมี่ส่วงวาทอุบล จังหวัดอุบลราชธานี

พิชิต ทองจีน.....1

การสำรวจสถานภาพงานวิจัยด้านวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในบทความทางวิชาการ
ของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2551-2567

สมประสงค์ แสงอินทร์.....17

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทด้านความหมายของคำศัพท์ขยายกริยา “地” ในภาษาจีน
และ “อย่าง” ในภาษาไทย

สุพิชญา อ่ำคิด และชัยรัตน์ กิ่งแก้ว.....35

เชวียนเลนอัน: บทบาทและคุณค่าของสตรีจีนในนวนิยายเรื่อง ดุจรักดั่งห้วงดาราวรางพราย

ศิริภรณ์ บุญประกอบ และรัชดา มาอากาศ.....61

อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ของคำว่า “ครอบครัว” ในบริบทสังคมไทย

นิลุบล ศรีเทพ เพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต และกมลลาวดี บุรณวัฒน์.....80

พิธีบูชาพระธาตุยาคู: บทบาทหน้าที่ต่อชุมชนบ้านเสมาดำบลหนองแปน อำเภอภมลาวไสย
จังหวัดกาฬสินธุ์

ปวิษฐา วินทะไชย และภาณุพงศ์ อุดมศิลป์.....95

Thai University Non-English Majors' Attitudes towards Explicit Grammar Instruction in
a Basic Writing Class

นรภัฏ กานต์ประชา คัมภีร์ ฐนคาน และพรวิวิร์ ทันนิเทศ.....115

A Study of the Translation Strategies for Cultural Terms in the Novel Khiao Suea Fai
from Thai into English

เขมิกา อนุรักษ์ชนะชัย เพ็ญนภา เรียบร้อย และจิรพร ธนะรัชติการนนท์.....142

โครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบจับพจน์ของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์

ธัญญ์ฐากุล พรทิพยพานิช.....162

ความหมายและบทบาทของลวดลายปลาในวัฒนธรรมจีน

จิราพร ปาสาจะ และกนกพร นุ่มทอง.....187

แนะนำผู้เขียน

.....203

ข้อมูลสำหรับผู้ส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

.....206

การศึกษาปัญหาการคงอยู่ แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา ด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่งงวาทอุบล จังหวัดอุบลราชธานี¹

A Study of the Problems of Existence and Conservation Guidelines and Development of Wisdom in Ubon-style Morlam Mu Sangwat of Ubon Ratchathani Province

พิชิต ทองชิน²

Pichit Thongchin³

(Received: 8 October 2024; Revised: 9 December 2024; Accepted: 18 December 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัญหาการคงอยู่ และแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่งงวาทอุบล ได้แก่ รูปแบบการแสดง กระบวนเล่น และทำนองลำ โดยการวิจัยเอกสารและภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อสำรวจจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และสังเกตการดำเนินงานของคณะหมอลำเพื่อรับทราบปัญหา ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการคงอยู่มี 4 ประการ ได้แก่ 1) ความนิยมเพลงลูกทุ่งหมอลำมากขึ้น 2) ลำงวาทอุบลมีความยาก 3) การบริหารคณะหมอลำมีความยุ่งยาก และ 4) ความนิยมหมอลำงวาทอุบลมีมากกว่า และแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา มี 2 ประการหลัก ได้แก่ 1) เชิงนโยบายส่งเสริม เช่น การจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ การจ้างงานศิลปิน และการส่งเสริมให้ศิลปินพัฒนารูปแบบการแสดงทันสมัย และ 2) แนวทางของสถาบันการศึกษา ได้แก่ สนองวิชาหมอลำหมู่งงวาทอุบล ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ และบันทึกองค์ความรู้ภูมิปัญญาหมอลำหมู่งงวาทอุบล ในการนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำสื่อวีดิทัศน์บันทึกองค์ความรู้ทำนองลำหมอลำหมู่งงวาทอุบล ขึ้น 4 ชุด ได้แก่ ลำทำนองผู้ชาย ลำทำนองผู้หญิง ลำโคกทำนองผู้ชาย และลำโคกทำนองผู้หญิง โดยมีเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์ศิลปะการแสดงอันทรงคุณค่า และเผยแพร่ทำนองลำหมอลำหมู่งงวาทอุบลที่ถูกต้อง

สื่อวีดิทัศน์นี้ จะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ และบุคคลทั่วไปที่ต้องการฝึกการลำที่ถูกต้องเพื่อพัฒนาเป็นศิลปินมืออาชีพ ทั้งนี้ การศึกษาองค์ความรู้หมอลำหมู่งงวาทอุบลในครั้งนี้ไม่สามารถบันทึกเป็นวีดิทัศน์ได้ทั้งหมด ในอนาคตควรมีการจัดทำสื่อวีดิทัศน์บันทึกองค์ความรู้หมอลำหมู่งงวาทอุบลให้ครอบคลุม

คำสำคัญ: การศึกษาปัญหาการคงอยู่, แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา, ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่งงวาทอุบล

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง “การจัดทำองค์ความรู้หมอลำหมู่งงวาทอุบล เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงจังหวัดอุบลราชธานี”ทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ประจำปีงบประมาณ 2566

² อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ Lecturer, Department of Classical Dance and Drama, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University

* Corresponding author, E-mail: pichit.thu58@ubru.ac.th

Abstract

This research aimed to study the problems of the existence and the conservation and improvement guidelines of the wisdom of Ubon-style Morlam Mu Sangwat, including performance patterns, performance process, and Lam melody. Documentary research and field research were conducted through interviewing informants to explore the strengths, weaknesses, opportunities, and obstacles, and to observe the operation of Morlam Mu bands to acknowledge the problems. The results found that the problems of the existence included four issues: 1) The popularity of Look Thung Morlam music is increasing, 2) Ubon-style Lam Sangwat is difficult, 3) The management of a Morlam Mu band is complicated, and 4) Khon Kaen-style Morlam Sangwat is more popular. There were two conservation and improvement guidelines: 1) In terms of policy, conservation activities and artist employment should be promoted and artists should improve their performance to current trends and 2) In terms of the guidelines for educational institutions, Morlam Mu should be taught in schools, activities related to the conservation of Morlam Mu should be promoted, and knowledge and wisdom of Morlam Mu should be recorded. In this regard, four sets of video recording knowledge of Ubon-style Morlam Mu Sangwat were created: Lam of male melody, Lam of female melody, Lam Soke of male melody, and Lam Soke of female melody. The purposes were to preserve the valuable performing arts and publicize the correct melody of Ubon-style Morlam Sangwat.

These videos will be useful for academic purposes and for people who want to practice correct singing to develop into a professional artist. However, this study could not record all knowledge of Ubon-style Morlam Mu Sangwat as a video. In the future, there should be a video recording all knowledge of Ubon-style Morlam Mu Sangwat.

Keywords: Problems of existence, Conservation and improvement guidelines, The wisdom of Ubon-style Morlam Mu Sangwat

บทนำ

หมอลำหมูเป็นศิลปะการแสดงพื้นเมืองของกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำหมอแคนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีลักษณะเป็นการแสดงเป็นเรื่องเป็นราวตามบทประพันธ์ เนื้อเรื่องนำมาจากวรรณกรรมท้องถิ่น หรือวรรณกรรมที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ ประกอบดนตรี ฉาก แสงสี เครื่องแต่งกายที่สวยงาม รูปแบบการแสดงประกอบด้วยการพากย์การเจรจา มุกตลก และการขับลำด้วยท่วงทำนองต่าง ๆ ผู้แสดงสวมบทบาทเป็นตัวละครตามตัวบท แบ่งได้ 2 ประเภท คือ หมอลำเียง และหมอลำเพลิน ซึ่งทั้งสองประเภทมีลักษณะการแสดงคล้ายกันจะต่างกันที่ท่วงทำนอง (Punnotok, 2015, p. 35) ศิลปะการแสดงหมอลำหมู เป็นอีกหนึ่งแหล่งรวมแห่งสรรพศิลป์ของชาวอุบลราชธานี ทั้งด้านดนตรี คีตศิลป์ วรรณศิลป์ นาฏศิลป์ และจิตรศิลป์

ในอดีตจังหวัดอุบลราชธานีถือเป็นพื้นที่สำคัญของศิลปะการแสดงประเภทนี้ ด้วยมีคณะหมอลำหม่ออยู่หลายคณะ ได้รับความนิยมทั้งในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีและพื้นที่อื่น ๆ ด้วย เป็นที่กล่าวขานกันว่า ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหม่อจังหวัดอุบลราชธานี มีรูปแบบการแสดง กระบวนเล่น ทำนองลำ (กลวิธีการลำและลักษณะคำประพันธ์) เป็นอัตลักษณ์ มีคำกล่าวว่า “หมอลำอุบล ต้องเรียกหาฟ้าหาฝน” สะท้อนผ่านกลอนลำที่มักขึ้นต้นคำเกี่ยวข้องกับฟ้ากับฝน ด้วยลักษณะเฉพาะนี้ หมอลำหม่อจังหวัดอุบลราชธานี จึงเรียกกันโดยทั่วไปว่า “หมอลำหม่อสังวาทอุบล” อันหมายถึง หมอลำหม่อประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเป็นแบบแผนเฉพาะของจังหวัดอุบลราชธานี

ก่อนปี พ.ศ. 2540 มีคณะหมอลำหม่อที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น คณะรังสิมันต์ คณะเพชรอุบล คณะอุบลพัฒนา คณะแดนดอกบัว และคณะหงส์ฟ้ามหาราช สิ่งสำคัญที่ทำให้หมอลำหม่อสังวาทอุบลเป็นที่นิยมอย่างมากคือการบันทึกเสียงลำเรื่องในรูปแบบเทปบันทึกเสียง มีศิลปินหมอลำหม่อที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น หมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน หมอลำ ป.ฉลาดน้อย ส่งเสริม และหมอลำบานเย็น รากแก่น ทั้งนี้ ปัจจุบันทั้ง 3 คน ได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติด้านศิลปะการแสดงหมอลำทั้งสิ้น ภาพสะท้อนดังกล่าวเป็นที่ประจักษ์ว่าหมอลำหม่อสังวาทอุบลมีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเพียงใด

ประมาณปี พ.ศ. 2540 กระแสความนิยมของหมอลำหม่อสังวาทอุบลเริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ คณะหมอลำหม่อสังวาทอุบลทยอยปิดกิจการลง คณะที่ยังประกอบกิจการอยู่ก็มีงานแสดงลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ศิลปินหมอลำหม่อบางคนต้องผันตัวเป็นศิลปินเดี่ยว ปัจจุบันคณะหมอลำหม่อสังวาทอุบลเหลือเพียง 2 คณะ และศิลปินที่เคยมีชื่อเสียงหลายคนไม่มีผลงานเผยแพร่ แต่ยังคงรับงานร้องลำเป็นครั้งคราวตามที่มีผู้ว่าจ้าง จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า กลุ่มศิลปินหมอลำหม่อสังวาทอุบลจัดเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ มีเพียงบางคนที่ยังคงมีงานแสดงอยู่ หลายคนเลิกทำอาชีพหมอลำหม่อแล้ว สภาวการณ์ดังกล่าวเป็นที่น่ากังวลอย่างยิ่งว่า ในอนาคตภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหม่อสังวาทอุบลคือ รูปแบบการแสดง กระบวนเล่น และทำนองลำ อาจเลือนหายไปจากจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ความนิยมต่อการแสดงหมอลำหม่อสังวาทอุบลลดน้อยลงและมีแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ อนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหม่อสังวาทอุบลอย่างไร

จากความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาการคงอยู่ แนวทางอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหม่อสังวาทอุบล จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นการสะท้อนปัญหาอันเกิดขึ้นกับหมอลำหม่อสังวาทอุบล และหาแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาบรรดากภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงของจังหวัดอุบลราชธานี อันจะเป็นคุณูปการต่อการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการคงอยู่ของภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่สังวาทอุบล จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่สังวาทอุบล จังหวัดอุบลราชธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มคณะหมอลำหมู่ เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค อันนำไปสู่คำตอบที่คณะหมอลำหมู่ต้องพบผ่านมุมมองของผู้ประกอบกิจการ โดยแบ่งกลุ่มประชากร เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มคณะหมอลำหมู่สังวาทอุบลที่ปิดกิจการไปแล้ว (ใช้เป็นข้อมูลหลัก)

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มคณะหมอลำหมู่สังวาทอุบลที่ปิดกิจการไปแล้ว เพื่อรับทราบปัญหาการคงอยู่ ได้แก่ คณะเพชรอุบล คณะกำแพงเพชร และคณะเมืองดอกบัว

2. กลุ่มคณะหมอลำหมู่สังวาทอุบลที่ยังประกอบกิจการ (ใช้เป็นข้อมูลหลัก)

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มคณะหมอลำหมู่สังวาทอุบลที่ประกอบกิจการอยู่ เพื่อศึกษาการดำเนินงานและปัญหาระหว่างดำเนินงานในปัจจุบัน โดยคัดเลือกคณะหมอลำหมู่สังวาทอุบลที่ยังมีการดำเนินกิจการอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีเวที เครื่องเสียง นักแสดง นักดนตรี และองค์ประกอบอื่น ๆ ตามลักษณะคณะหมอลำหมู่ทั่วไป โดยปัจจุบันมีเพียง 1 คณะ ได้แก่ คณะขวัญใจเพชรอุบล

นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาภูมิปัญญาของคณะหมอลำหมู่ที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลรองสำหรับเปรียบเทียบกับหมอลำหมู่สังวาทอุบล อันนำไปสู่การหาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา ในลักษณะการเรียนรู้จากผู้ประสบความสำเร็จ การนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกคณะหมอลำหมู่สังวาทอุบลขอนแก่น กลุ่มหมอลำหมู่ประเภทหนึ่งที่มีจำนวนคณะมากที่สุดในปัจจุบัน และยังคงความนิยมสูงในกลุ่มผู้ชมหมอลำหมู่ในประเทศไทย โดยคัดเลือกคณะหมอลำประจักษ์บันเทิงศิลป์ ซึ่งได้รับการยอมรับในผลงานการแสดงอย่างกว้างขวาง มีภูมิปัญญาด้านรูปแบบการแสดง กระบวนเล่น และทำนองลำเป็นอัตลักษณ์ สร้างศิลปินที่มีชื่อเสียงหลายคน และมีคิวงานแสดงมากกว่า 150 คิวงานต่อปี

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. แบบสำรวจจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) การดำเนินการกิจการของคณะหมอลำหมู่ ผู้ตอบแบบสำรวจเป็นเจ้าของกิจการคณะหมอลำหมู่ โดยใช้วิธีระดมความคิดแบบสรุปประเด็น กล่าวคือ

ให้ผู้ให้ข้อมูลระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จากสภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ รูปแบบการแสดง ทรัพยากรบุคคล องค์ประกอบการแสดง ประกอบด้วย เวที แสง สี เสียง สิ่งอำนวยความสะดวก และการตลาด

2. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยกำหนดแนวคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับรูปแบบการแสดง ทำนองลำ กลอนลำ กลวิธีการลำ และขั้นตอนการแสดง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายครบถ้วน

3. แบบบันทึกการสังเกต กล่าวคือ สมุดจดบันทึกข้อมูลการสังเกตการแสดงด้านหน้าเวที การปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมขณะทำการแสดงของคณะหมอลำหมู่สังวาทอุบล และหมอลำหมู่สังวาทขอนแก่น เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์

วิธีการเก็บข้อมูล

เพื่อให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการอนุรักษ์ศิลปะการแสดง การจัดการองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม การศึกษาสภาพปัญหาด้านศิลปะการแสดง และการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านศิลปะการแสดง และการวิจัยภาคสนาม (field research) ด้วยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ (Interview) และสังเกต (Observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล SWOT พร้อมทั้งเก็บข้อมูลสัมภาษณ์และสังเกตการดำเนินงาน และภูมิปัญญาด้านรูปแบบการแสดง กระบวนเล่น และทำนองลำ เพื่อใช้เป็นข้อมูลหลักในการวิจัย 2 กลุ่ม ได้แก่ หมอลำหมู่สังวาทอุบลที่ปิดกิจการ และหมอลำหมู่สังวาทอุบลที่ยังประกอบกิจการ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน การดำเนินงาน สภาพแวดล้อมและภูมิปัญญาด้านรูปแบบการแสดง กระบวนเล่น และทำนอง ของคณะหมอลำหมู่ที่ยังคงความนิยมในปัจจุบัน คือ คณะประจักษ์มณฑลพิ เพื่อใช้เป็นข้อมูลรองสำหรับเปรียบเทียบ สรุปปัญหา หาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่สังวาทอุบลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยนำข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร ฐานข้อมูลออนไลน์ มาสรุปประเด็นเปรียบเทียบข้อมูล และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปแนวทางอนุรักษ์ และแนวทางพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่สังวาทอุบล จังหวัดอุบลราชธานี และนำแนวทางที่ได้ไปสู่การดำเนินการ เพื่อให้ได้ผลผลิตและผลลัพธ์ที่มาจากแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาดังกล่าว

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเอกสารและภาคสนาม เกี่ยวกับปัญหาการคงอยู่ของภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่สังวาทอุบล แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่สังวาทอุบล ผลการวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาการคงอยู่ของภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่สังวาทอุบล

1.1 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการคงอยู่ของภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่สังวาทอุบล

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากคณะหมอลำหมู่ทั้ง 5 คณะ ทำให้ทราบถึงปัญหาการคงอยู่ของภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่สังวาทอุบล ที่สะท้อนผ่านจำนวนคณะหมอลำหมู่ที่ลดลง และมีการจ้างงานคณะหมอลำหมู่สังวาทอุบลที่ยังประกอบกิจการอยู่น้อยกว่าหมอลำหมู่สังวาทอื่น ๆ อย่างมาก ซึ่งหมายถึงความนิยมในรูปแบบการแสดง กระบวนเล่น และทำนองลำของหมอลำหมู่สังวาทอุบล จังหวัดอุบลราชธานีลดน้อยลง สามารถสรุปปัญหาได้ 4 ข้อ ดังนี้

1.1.1 **กระแสความนิยมในเพลงลูกทุ่งหมอลำมีมากขึ้น** กล่าวคือ ประมาณปี พ.ศ. 2530 เพลงลูกทุ่งหมอลำได้พัฒนาขึ้น มีลักษณะผสมผสานระหว่างเพลงหมอลำแบบดั้งเดิมกับเพลงลูกทุ่งภาคกลาง ศิลปินลูกทุ่งหมอลำที่โด่งดังในยุคนั้น เช่น สาธิต ทองจันทร์ เตือนเพ็ญ อำนวยพร พรศักดิ์ ส่องแสง และเฉลิมพล มาลาคำ ด้วยความที่เพลงมีจังหวะสนุกสนาน สั้นกระชับ จดจำได้ง่าย ใช้ภาษาที่เข้ากับยุคสมัย ด้วยคุณลักษณะดังกล่าว เพลงลูกทุ่งหมอลำจึงเป็นที่นิยมมากกว่าหมอลำหมู่แบบเดิม

1.1.2 **ทำนองลำหมอลำหมู่สังวาทอุบลมีความยาก** กล่าวคือ ทำนองลำที่ใช้ประกอบการแสดงหมอลำหมู่สังวาทอุบลนั้นมีกลวิธีการลำ ลูกเอื้อน ลูกคอ ลูกหยอด และการใช้เสียงอย่างหลากหลาย ส่งผลให้ศิลปินรุ่นใหม่ฝึกหัดได้ยาก เพราะต้องอาศัยพรสวรรค์และพรแสวงจึงจะสามารถลำสังวาทอุบลได้ดี และสืบเนื่องจากปัจจัยข้อแรก ประชาชนทั่วไปเลือกฟังเพลงลูกทุ่งหมอลำที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่า ศิลปินรุ่นใหม่จึงเลือกฝึกหัดเพลงลูกทุ่งหมอลำมากกว่า ซึ่งมีความง่าย เป็นที่ชื่นชอบของผู้คนมากกว่า และมีงานแสดงมากกว่า ดังนั้นหมอลำหมู่แบบดั้งเดิมจึงค่อย ๆ ลดความนิยมลง

1.1.3 **การบริหารจัดการวงหมอลำหมู่มีความยุ่งยาก** ด้วยการแสดงหมอลำหมู่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมาก บางคณะอาจมีสมาชิกตั้งแต่ 200-300 คน ส่งผลให้การบริหารจัดการมีความยุ่งยากตามไปด้วย หัวหน้าคณะต้องดูแลสมาชิกในวงทุกคน หัวหน้าคณะหมอลำที่มีชื่อเสียงจึงหันมารับงานแสดงเดี่ยวมากกว่ารับเป็นวง เพราะไม่ต้องรับผิดชอบมาก

1.1.4 **กระแสความนิยมหมอลำสังวาทขอนแก่นติดลาคู่กลุ่มผู้ฟังหมอลำหมู่** กล่าวคือ ด้วยรูปแบบการแสดงและกระบวนเล่นของหมอลำสังวาทอุบลยังคงรักษาแบบดั้งเดิมไว้ ต่างจากหมอลำหมู่

สังวาทชนอนแก่นที่มีการพัฒนาและปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย เช่น ลดช่วงลำเรื่องลง เพิ่มการแสดงคอนเสิร์ต ลูกทุ่งหมอลำเข้ามา มีการสร้างฉาก เวที แสง สี เสียง เครื่องแต่งกาย รูปแบบการแสดงที่อลังการสวยงาม ลดการลำที่เนิบช้าลง เพิ่มการร้องเพลงลูกทุ่งหมอลำสอดแทรกในการแสดงช่วงลำเรื่อง เพื่อตอบสนองความชื่นชอบของผู้ชม ทำให้หมอลำหมู่จากจังหวัดขอนแก่นเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางชาวหมอลำหมู่สังวาทอุบลจึงมีพื้นที่แสดงลดน้อยลงจนซบเซาลง

1.2 ผลการวิเคราะห์ SWOT คณะหมอลำหมู่ที่ยังประกอบกิจการอยู่

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากคณะหมอลำหมู่สังวาทอุบลที่ยังประกอบกิจการอยู่ คือ คณะขวัญใจเพชรอุบล และหมอลำหมู่สังวาทขอนแก่น คณะประถมนันท์เทิดศิลป์ (ใช้เป็นข้อมูลรองสำหรับศึกษาเปรียบเทียบ) เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงานในปัจจุบัน และภูมิปัญญาด้านรูปแบบการแสดง กระบวนเล่น และทำนองลำ อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู่สังวาทอุบล รายละเอียดดังนี้

1.2.1 หมอลำหมู่สังวาทอุบล คณะขวัญใจเพชรอุบล (ใช้เป็นข้อมูลหลัก)

ผู้วิจัยเลือกศึกษาคณะขวัญใจเพชรอุบล บ้านคำครั่ง ตำบลคำครั่ง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี คณะหมอลำหมู่สังวาทอุบลที่ยังประกอบกิจการอยู่เป็นรูปธรรมเพียงคณะเดียว ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่สามารถนำแนวทางการอนุรักษ์ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2562 ในชื่อคณะทอโชคอำนวยศิลป์ เดิมลำสังวาทขอนแก่นตามความนิยมในสมัยนั้น ภายหลังเปลี่ยนชื่อคณะเป็นขวัญใจเพชรอุบล อีกทั้งนำทำนองลำหมอลำหมู่สังวาทอุบลมาแทนทำนองลำขอนแก่น ด้วยแนวคิดที่อยากสืบสาน อนุรักษ์ และสร้างอัตลักษณ์ให้กับหมอลำหมู่คณะขวัญใจเพชรอุบล ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษาการดำเนินงานของคณะขวัญใจเพชรอุบล เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์หมอลำหมู่สังวาทอุบล ในประเด็นการประกอบกิจการในปัจจุบัน มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคอย่างไร ผลจากการตอบแบบสำรวจโดยนายวุฒิเดช เสมามิ่งชัย หัวหน้าหมอลำคณะขวัญใจเพชรอุบล สามารถสรุปผลได้ 4 ข้อ ดังนี้

1) **จุดแข็ง** พบว่า ผู้บริหารเป็นคนรุ่นใหม่ มีปณิธานในการสืบสานหมอลำหมู่สังวาทอุบล มีรูปแบบกระบวนเล่นตามกระแสนิยม และเป็นกลุ่มหมอลำหมู่ขนาดกลางที่ราคาจ้างไม่สูงมาก

2) **จุดอ่อน** พบว่า มีเครือข่ายร่วมกับหมอลำหมู่ในพื้นที่อื่นน้อย มีทุนในการประกอบกิจการจำกัด มีนักแสดงน้อยไม่เพียงพอต่อการสร้างสรรค์ชุดการแสดงให้เทียบเท่ากับหมอลำคณะใหญ่ ศิลปินมีความชำนาญในการลำทำนองหมอลำหมู่สังวาทอุบลน้อย ต้องเช่าเวที แสง สี เสียง และกระแสนิยมหมอลำหมู่สังวาทอุบลมีน้อย

3) **โอกาส** พบว่า สร้างเครือข่ายร่วมกับหมอลำหมู่ในพื้นที่อื่น ๆ ผลักดันศิลปินให้ร่วมงานกับศิลปินหรือคณะหมอลำที่มีชื่อเสียง ส่งเสริมให้ศิลปินได้เรียนรู้เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ หรือฝึกหัดจากสื่อที่

เป็นมาตรฐาน หรือปรับการลำไ้่ง่าย ส่งเสริมศิลปินให้มีชื่อเสียงในสื่อโซเชียลมีเดีย และทำงานเพื่อสังคมร่วมกับสถาบันการศึกษาเพื่อสร้างเครือข่ายที่ดี

4) อุปสรรค พบว่า ทนในการดำเนินการมีจำกัด

1.2.2 หมอลำหมู่สังวาทขอนแก่น คณะประณมบันเทิงศิลป์ (ใช้เป็นข้อมูลรอง)

ผู้วิจัยศึกษาการประกอบกิจการของหมอลำหมู่คณะประณมบันเทิงศิลป์ บ้านผือ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น คณะหมอลำหมู่ที่มีชื่อเสียงระดับแถวหน้าของประเทศไทย ประกอบกิจการมาแล้ว 67 ปี ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษาการดำเนินงานของคณะประณมบันเทิงศิลป์ เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์หมอลำหมู่สังวาทอุบล ในประเด็นการดำเนินงานของคณะหมอลำหมู่ที่ประสบความสำเร็จ โดยเจาะจงเก็บข้อมูลเฉพาะจุดแข็งและจุดอ่อนของการประกอบกิจการ อันจะเป็นข้อมูลสำคัญในการสรุปแนวทางการอนุรักษ์หมอลำหมู่สังวาทอุบล ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากนายสันติ สิมเสน หัวหน้าคณะหมอลำคณะประณมบันเทิงศิลป์เป็นผู้ตอบแบบสำรวจ จำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1) จุดแข็ง สามารถสรุปได้ 5 ประเด็น ดังนี้

- (1) มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ สามารถรักษามาตรฐานได้เป็นอย่างดี
- (2) มีการปรับตัวอยู่เสมอ สามารถตอบสนองตามความต้องการของสังคมได้
- (3) มีการประชาสัมพันธ์ผลงานการแสดง เรื่องราวต่าง ๆ ของคณะเป็นอย่างดี ทำให้คณะมีกระแสในสื่อโซเชียลอย่างต่อเนื่อง

มีกระแสในสื่อโซเชียลอย่างต่อเนื่อง

- (4) มีทรัพยากรบุคคลที่ดี มีศิลปินรุ่นใหม่ที่มีความสามารถส่งผลให้มีฐานผู้ติดตามจำนวนมาก

มาก

- (5) เป็นหมอลำหมู่คณะใหญ่มีฐานผู้ชมจำนวนมาก ประกอบกิจการมาอย่างยาวนาน

มีผู้ให้การสนับสนุน จึงมีการลงทุนในงานต่าง ๆ ภายในคณะสูง

2) จุดอ่อน สามารถสรุปได้ 1 ประเด็น ดังนี้

การบริหารจัดการสมาชิกจำนวนมากมีความยุ่งยาก ด้วยคณะหมอลำหมู่มีสมาชิกจำนวนมากจึงบริหารจัดการได้ยาก หากไม่มีข้อตกลงและกฎระเบียบที่ดีมาเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันแล้วอาจส่งผลให้ไม่สามารถบริหารกิจการต่อไปได้ ในแต่ละปีผู้บริหารมักจะมีปัญหาจำนวนมากที่ต้องหาแนวทางการจัดการให้เหมาะสม

ภาพที่ 1 หอมล้าหมู่คณะขวัญใจเพชรอุบล
ที่มา: ผู้วิจัย (2566)

ภาพที่ 2 หอมล้าหมู่คณะประณมบันเทิงศิลป์
ที่มา: ผู้วิจัย (2566)

2. แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหอมล้าหมู่สังวาทอุบล

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะการแสดง การจัดการองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม การศึกษาสภาพปัญหาด้านศิลปะการแสดง และการศึกษา แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านศิลปะการแสดง ผู้วิจัยสามารถกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหอมล้าหมู่สังวาทอุบลได้ ดังนี้

2.1 แนวทางอนุรักษ์และพัฒนาเชิงนโยบายภาครัฐและเอกชน

2.1.1 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงหอมล้าหมู่สังวาทอุบล
2.1.2 ส่งเสริมการจ้างงานศิลปินหอมล้า
2.1.3 การจัดการแข่งขันการลำทำนองล้าหมู่สังวาทอุบลในเชิงอนุรักษ์
2.1.4 ส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหอมล้าหมู่สังวาทอุบลบนพื้นที่ สื่อสาธารณะ และสื่อออนไลน์ เช่น จัดกิจกรรมการแสดงหอมล้าหมู่ กิจกรรมสาธิตการขับลำทำนองล้าแบบ ดั้งเดิม เป็นต้น

2.1.5 ส่งเสริมศิลปินหอมล้าให้มีการพัฒนารูปแบบการแสดง องค์ประกอบการแสดงให้มีความ ทันสมัยตามสมัยนิยมในปัจจุบัน เช่น การสร้างสรรค์เพลงลูกทุ่งหอมล้าที่สอดแทรกลำทำนองหอมล้าหมู่ สังวาทอุบล การออกแบบการแสดงให้เป็นไปตามกระแสหลักของความนิยมหอมล้าหมู่

2.1.6 ส่งเสริมศิลปินหอมล้าให้เรียนรู้การทำการตลาด เน้นการประชาสัมพันธ์ผลงานผ่าน สื่อออนไลน์ จัดทำเนื้อหาสื่อให้มีความแปลกใหม่ ทันสมัย และสร้างศิลปินรุ่นใหม่เพื่อกระตุ้นความสนใจผู้ชม

2.2 แนวทางอนุรักษ์และพัฒนาของสถาบันการศึกษา

2.2.1 สอดแทรกการสอนการแสดงหอมล้าหมู่สังวาทอุบลในรายวิชาที่สอนเกี่ยวกับศิลปะ การแสดงท้องถิ่นและเน้นการสอนเชิงลึกแก่ผู้สนใจ การนี้ สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏ

อุบลราชธานี ได้สอดแทรกการสอดนศิลป์การแสดงหมอลำหม่อ่งสงวาทอุบล โดยกำหนดเป็นแผนการสอนในรายวิชาการขับร้องและดนตรีเพื่อการแสดง

2.2.2 ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์หมอลำหม่อ่งสงวาทอุบล ด้วยการเชิญศิลปินหมอลำมาเป็นวิทยากรพิเศษสอนปฏิบัติแก่ผู้สนใจทั้งภายในและภายนอก ในการนี้ สาขาวิชานาฏศิลป์ และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้เชิญศิลปินหมอลำหม่อ่งสงวาทอุบลหม่อ่งมาเป็นวิทยากรพิเศษร่วมให้ความรู้ โดยบูรณาการร่วมกับรายวิชาการจัดการแสดง โดยนักศึกษาจัดการแสดงหมอลำหม่อ่งสงวาทอุบลขึ้นในรูปแบบการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ในงานการแสดงหมอลำหม่อ่งสงวาทอุบล คณะบัวอุบล และสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จัดโครงการการประกวดหมอลำหม่อ่งสงวาทอุบล ในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2567 โดยมีผู้วิจัยเป็นที่ปรึกษาโครงการ

2.2.3 จัดทำบันทึกองค์ความรู้ในรูปแบบเอกสารทางวิชาการ และสื่อวีดิทัศน์อนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาด้านรูปแบบการแสดง กระบวนเล่น และทำนองลำหมอลำหม่อ่งสงวาทอุบล

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาของสถาบันการศึกษา ในประเด็นการบันทึกองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านรูปแบบการแสดง กระบวนเล่น และทำนองลำหมอลำหม่อ่งสงวาทอุบลในรูปแบบสื่อวีดิทัศน์ออนไลน์อันเป็นแนวทางรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจนำมาใช้ในการอนุรักษ์และเผยแพร่ให้มีความน่าสนใจและกระชับ โดยการสร้างสรรค์สื่อวีดิทัศน์บันทึกองค์ความรู้ทำนองลำประกอบการแสดงหมอลำหม่อ่งสงวาทอุบล จังหวัดอุบลราชธานี มีเนื้อหาวีดิทัศน์เป็นการบันทึกองค์ความรู้ด้านทำนองลำสงวาทอุบล นำเสนอกลวิธีการขับร้อง ประเภท ความหมาย การใช้งาน ด้วยการอธิบายและสาธิตโดยผู้วิจัยและศิลปินต้นแบบ เพื่อเผยแพร่แก่สาธารณชนและศิลปินหมอลำที่สนใจ หวังว่าจักเป็นประโยชน์ต่อการรักษาศิลปะการแสดงอันทรงคุณค่าของจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งในเชิงวิชาการและในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ต่อไป โดยมีกระบวนการสร้างสรรค์ ดังนี้

1) วางแผนการสร้างสื่อวีดิทัศน์

ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการสร้างสื่อวีดิทัศน์จากงานวิจัยและสื่อโซเชียลมีเดีย เห็นว่าสื่อที่จัดทำขึ้นนั้นควรมีทั้งการนำเสนอลักษณะทำนองลำ รวมถึงสาธิตการลำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการศึกษาและผู้สนใจด้วย อีกทั้งศิลปินต้นแบบต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ เพื่อให้องค์ความรู้ที่นำเสนอมีความถูกต้องตามขนบธรรมเนียมของหมอลำหม่อ่ง จึงได้นำแนวคิดดังกล่าวหารือกับผู้เชี่ยวชาญด้านการแสดงหมอลำหม่อ่งสงวาทอุบล คือ หมอลำ ป.ฉลาดน้อย ส่งเสริม ศิลปินแห่งชาติ ด้านศิลปะการแสดงหมอลำหม่อ่ง ซึ่งได้ให้ความเห็นว่ามีเหมาะสม และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการนี้ ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์หมอลำ ป.ฉลาดน้อย ส่งเสริม เป็นศิลปินต้นแบบฝ่ายชาย ในการบันทึกองค์ความรู้ทำนองลำหมอลำหม่อ่งสงวาทอุบลทำนองผู้ชาย ในส่วนของทำนองผู้หญิง หมอลำ ป.ฉลาดน้อย ส่งเสริม ได้แนะนำ

หมอลำมุกดา เมืองนคร นางเอกคู่ขวัญเมื่อครั้งแสดงอยู่คณะเพชรอุบล และมีประสบการณ์การแสดงหมอลำหมู่ไม่น้อยกว่า 30 ปี เป็นศิลปินต้นแบบฝ่ายหญิง

ทำนองลำที่ใช้ประกอบการแสดงหมอลำหมู่สังวาทอุบล มีทั้งสิ้น 3 ทำนองหลัก ได้แก่ ทำนองลำยาว ทำนองลำเดิน และทำนองลำเตี้ย ทั้งนี้ ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณผู้วิจัยเห็นว่าทำนองลำยาวถือเป็นทำนองลำที่หมอลำหมู่สังวาทอุบลใช้เป็นหลักในการแสดง มีท่วงทำนองที่ไพเราะ และแสดงถึงความเป็นหมอลำหมู่สังวาทอุบลได้ดีที่สุด เห็นควรนำมาบันทึกเป็นอันดับแรก จึงได้ศึกษาในเชิงลึกถึงลักษณะทำนอง จังหวะลักษณะ รูปแบบการลำ พบว่า ทำนองลำยาวหมอลำหมู่สังวาทอุบลแบ่งเป็น 2 ทำนองย่อย ได้แก่ ทำนองผู้ชาย และทำนองผู้หญิง ทั้งนี้ ทำนองลำยาวหมอลำหมู่สังวาทอุบล ยังสามารถจำแนกได้ 3 แบบ ตามอารมณ์ของตัวละคร ได้แก่

(1) ทำนองลำยาวปกติ เมื่อตัวละครอยู่ในสถานการณ์ทั่วไป จักใช้การลำทำนองลำยาว กล่าวคือ เป็นทำนองลำหลักที่ใช้ประกอบการแสดง แบ่งเป็นทำนองผู้ชาย และทำนองผู้หญิง ใช้สำหรับการลำทั่วไป ลักษณะสำคัญคือ ผู้แสดงต้องใช้ลูกเอื้อน ลูกคอ ลูกหยอด สอดประสานกันให้เกิดความไพเราะ

(2) ทำนองลำโศก เมื่อตัวละครอยู่ในอาการโศกเศร้า เสียใจ และน้อยใจ จะมีการใช้เสียงพิเศษเพิ่มเติมเข้ามา ได้แก่ เสียงเอื้อนยาว เสียงร้องไห้ เสียงกระเส่า และเสียงสะอื้น

(3) ทำนองลำฮ้าย เมื่อตัวละครอยู่ในอารมณ์โกรธ จะเพิ่มเสียงที่ตูดัน เกรี้ยวกราด กระแทกเสียง ตวาดเสียง รวบคำลำให้กระชับ ไม่เล่นลูกเอื้อนลูกคอมาก แต่จะรวบคำให้เร็วคล้ายการพูดปกติ

การบันทึกองค์ความรู้หมอลำหมู่สังวาทอุบลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกทำนองลำ 2 ทำนอง ได้แก่ ทำนองลำยาว และทำนองลำโศก มาใช้ในการบันทึกวีดิทัศน์ ด้วยทำนองลำทั้งสองมีความไพเราะเฉพาะตัว และมีความโดดเด่นเรื่องการใช้เสียงที่หลากหลาย เห็นควรนำมาบันทึกไว้เป็นลำดับแรก

2) การบันทึกสื่อวีดิทัศน์

ผู้วิจัยได้จัดทำสื่อวีดิทัศน์บันทึกองค์ความรู้หมอลำหมู่สังวาทอุบล ทั้งสิ้น 4 ชุด ประกอบด้วย

(1) วีดิทัศน์บันทึกองค์ความรู้ทำนองลำหมอลำหมู่สังวาทอุบล ชุดทำนองลำผู้ชาย

วีดิทัศน์นี้ เป็นการบันทึกองค์ความรู้ลำยาวทำนองผู้ชายของหมอลำหมู่สังวาทอุบล สำหรับลำยาว เป็นการลำหลักของตัวละครฝ่ายชาย ใช้ในการลำเปิดฉาก ลำกลางฉาก ลำสนทนา และลำปกฉาก กลอนลำที่ใช้บันทึกประพันธ์โดย อาจารย์ดวงจันทร์น้อย วงสาหลุน กลอนลำบทนี้ตัดตอนมาจากการแสดงหมอลำหมู่ คณะเพชรอุบล เรื่องท้าวกำกาดำ รูปแบบการลำ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นการเกริ่นนำ เรียกว่า โอ้ ซึ่งนิยมใช้ในการลำเปิดตัวของตัวละคร และตอนที่ 2 เป็นการบรรยายเนื้อความ เรียกว่า ยายกลอน หรือ เดินกลอน (ลิงก์วีดิทัศน์ https://youtu.be/UEO0YXoVpqs?si=h-cib_U1y0C-teHL)

(2) วิถีทัศน์บันทึกองค์ความรู้ทำนองลำหมอลำหมู่สังวาทอุบล ชุดทำนองลำผู้หญิง

วิถีทัศน์นี้ เป็นการบันทึกองค์ความรู้ลำยาวทำนองผู้หญิงของหมอลำหมู่สังวาทอุบล สำหรับลำยาว เป็นการลำหลักของตัวละครฝ่ายหญิง ใช้ในการลำเปิดฉาก ลำกลางฉาก ลำสนทนา และ ลำปกฉาก กลอนลำที่ใช้บันทึกประพันธ์โดยอาจารย์พ้อมหาพิมพ์ (ไม่ปรากฏนามสกุล) กลอนลำบทนี้ตัดตอนมาจากการแสดงหมอลำหมู่ คณะเพชรอุบล เรื่องนางนกรกระยางขาว รูปแบบการลำ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นการเกริ่นนำ เรียกว่า โอ้ นิยมใช้ในการลำเปิดตัวของตัว และตอนที่ 2 เป็นการบรรยายเนื้อความ เรียกว่า ยายกลอน หรือ เติบกลอน (ลิงก์วิถีทัศน์ <https://youtu.be/0Yo93YMd7MM?si=TpUp2f-65inbRVmt>)

(3) วิถีทัศน์บันทึกองค์ความรู้ทำนองลำหมอลำหมู่สังวาทอุบล ชุดลำโศกทำนองผู้ชาย

วิถีทัศน์นี้ เป็นการบันทึกองค์ความรู้ลำโศกทำนองผู้ชายของหมอลำหมู่สังวาทอุบล สำหรับลำโศก เป็นการลำของตัวละครฝ่ายชายเมื่ออยู่ในอาการโศกเศร้า ลักษณะทำนองเป็นแบบเดียวกันกับลำยาว แต่เพิ่มการใช้เสียงเฉพาะ คือ เสียงเอื้อนยาว เสียงสระอื่น และเสียงร้องไห้ กลอนลำที่ใช้บันทึกประพันธ์โดยอาจารย์ดวงจันทร์น้อย วงสาหลุน กลอนลำบทนี้ตัดตอนมาจากการแสดงหมอลำหมู่ คณะเพชรอุบล เรื่องท้าวกำกาดำ (ลิงก์วิถีทัศน์ https://youtu.be/YiF7kL6WKil?si=Aa9BIktqSOZlxK2_)

(4) วิถีทัศน์บันทึกองค์ความรู้ทำนองลำหมอลำหมู่สังวาทอุบล ชุดลำโศกทำนองผู้หญิง

วิถีทัศน์นี้ เป็นการบันทึกองค์ความรู้ลำโศกทำนองผู้หญิงของหมอลำหมู่สังวาทอุบล เป็นการลำของตัวละครฝ่ายหญิงเมื่ออยู่ในอาการโศกเศร้า ลักษณะทำนองเป็นแบบเดียวกันกับลำยาว แต่เพิ่มการใช้เสียงเฉพาะ คือ เสียงเอื้อนยาว เสียงสระอื่น และเสียงร้องไห้ กลอนลำที่ใช้บันทึกประพันธ์โดยอาจารย์ดวงจันทร์น้อย วงสาหลุน กลอนลำบทนี้ตัดตอนมาจากการแสดงหมอลำหมู่ คณะเพชรอุบล เรื่องท้าวกำกาดำ (ลิงก์วิถีทัศน์ <https://youtu.be/bDacpZsxgw4?si=Yfg1yPuzPCu0Cuy->)

ภาพที่ 3 การบันทึกวิถีทัศน์ลำยาวทำนองผู้ชาย
ศิลปินต้นแบบ หมอลำ ป.ชลาดน้อย ส่งเสริม
ที่มา: ผู้วิจัย (2566)

ภาพที่ 4 การบันทึกวิถีทัศน์ลำยาวทำนองผู้หญิง
ศิลปินต้นแบบ หมอลำมุกดา เมืองนคร
ที่มา: ผู้วิจัย (2566)

3) ตรวจสอบความถูกต้องของวิดิทัศน์

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาวิดิทัศน์ ก่อนนำมาตัดต่อเพิ่มเติมภาพ และข้อความประกอบ และตรวจสอบวิดิทัศน์อีกครั้ง ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ นางฉวีวรรณ ดำเนิน ศิลปินแห่งชาติ นายฉลาด ส่งเสริม ศิลปินแห่งชาติ และนางมุกดา เคนดี ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของเนื้อหาคำอธิบาย และการขัปลำ ก่อนนำไปเผยแพร่ต่อไป

สรุปผล

1. ปัญหาการคงอยู่ของภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู้สังวาทอุบล

ปัญหาการคงอยู่ที่เกิดขึ้นกับภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู้สังวาทอุบล จังหวัดอุบลราชธานี ที่สะท้อนผ่านความนิยมและจำนวนคณะหมอลำหมู้ที่ลดลง จนปัจจุบันเหลือเพียงคณะเดียวที่คงดำเนินกิจการอย่างเป็นรูปธรรม ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดจากปัญหาทั้งจากภายในและภายนอกที่หมอลำหมู้สังวาทอุบลต้องเผชิญ ทั้งสิ้น 4 ประการ ได้แก่ กระแสความนิยมในเพลงลูกทุ่งหมอลำมีมากขึ้น ทำนองลำหมอลำหมู้สังวาทอุบลมีความยาก การบริหารจัดการวงหมอลำหมู้มีความยุ่งยาก และกระแสความนิยมหมอลำหมู้สังวาทอุบลบนแท่นติตลดกลุ่มผู้ฟังหมอลำหมู้ ปัญหาดังกล่าวเป็นความยากลำบากและท้าทายสำหรับหัวหน้าคณะ ซึ่งเป็นศิลปินพื้นบ้านที่อาจมีความรู้ความเข้าใจในการประกอบธุรกิจแบบแข่งขันค่อนข้างน้อย เมื่อปรับตัวไม่ทันส่งผลให้กิจการขาดทุน และผู้ลงทุนรู้สึกไม่คุ้มค่ากับการดำเนินกิจการต่อ จึงต้องปิดกิจการหรือผันตัวออกมาเป็นศิลปินเดี่ยวที่ไม่ต้องรับผิดชอบกับภาระที่มากมายนั้น เป็นเหตุให้ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู้สังวาทอุบลลดความนิยมลงอย่างต่อเนื่อง และขาดการสืบทอดไปยังศิลปินรุ่นใหม่ จนเป็นที่น่ากังวลว่าอาจจะสูญหายไปในอนาคต

2. แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาของภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู้สังวาทอุบล

การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู้สังวาทอุบล มาจากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะการแสดง การจัดการองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม การศึกษาสภาพปัญหาด้านศิลปะการแสดง และการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านศิลปะการแสดง ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นแนวทางเชิงนโยบายสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งสิ้น 6 ข้อ และแนวทางสำหรับสถาบันการศึกษา 3 ข้อ มีเพียงแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสำหรับสถาบันการศึกษาเท่านั้น ที่ผู้วิจัยสามารถผลักดันให้เกิดขึ้นได้ตามขีดความสามารถที่พึงกระทำได้ ได้แก่ 1) การสอดแทรกลงในแผนการสอนในรายวิชาการแสดงท้องถิ่น การขับร้องและดนตรีเพื่อการแสดง 2) ผลักดันให้เชิญศิลปินหมอลำหมู้สังวาทอุบลเป็นวิทยากรให้ความรู้ 3) การนำภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู้บูรณาการกับรายวิชาการจัดการแสดง เพื่อสร้างสรรค์การแสดงหมอลำหมู้สังวาทอุบล และ 4) การสร้างสรรค์สื่อวิดิทัศน์

บันทึกองค์ความรู้หมอลำหมู้สังวาทอุบล เผยแพร่แก่สาธารณชนและนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ทั้งนี้ ในส่วนแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาในเชิงนโยบายนั้น ยังไม่สามารถผลักดันได้ตามเจตนารมณ์แห่งการวิจัย หวังเพียงว่าบทความวิจัยนี้ จะเป็นกระบอกเสียงสำคัญในการเผยแพร่ปัญหาและความสำคัญที่เกิดขึ้นกับศิลปะการแสดงหมอลำหมู้สังวาทอุบล และสร้างความตระหนักให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้นำแนวทางจากการวิจัยนี้ไปสานต่อเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

1. ปัญหาการคงอยู่ของภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหมอลำหมู้สังวาทอุบล

ทุนทรัพย์และทรัพยากรบุคคลส่งผลกระทบต่อคงอยู่ของคณะหมอลำหมู้ กล่าวคือ ปัจจัยสำคัญของการประกอบกิจการหมอลำหมู้ในยุคปัจจุบัน มี 2 ประการ คือ 1) ทุนทรัพย์ กล่าวคือ กระบวนเล่นหมอลำหมู้ที่เป็นรูปแบบนิยมในปัจจุบันจำเป็นต้องใช้ทุนทรัพย์ลงทุนสูง ตามการแข่งขันในแวดวงหมอลำหมู้ และ 2) ทรัพยากรบุคคล กล่าวคือ นักแสดง หมอลำ หางเครื่อง และตลกมีจำนวนน้อย ด้วยกลุ่มศิลปินเหล่านี้มักไปสังกัดอยู่ตามคณะใหญ่ ๆ ที่มีกระแส คณะหมอลำขนาดกลางและขนาดเล็ก จึงมีทรัพยากรน้อยกว่า โดยเฉพาะนักแสดงหญิงยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับนักแสดงชาย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจุบันมีอาชีพหลากหลาย และอาชีพนักแสดงหมอลำไม่มีความมั่นคง เมื่ออายุมากขึ้นก็ไม่สามารถประกอบอาชีพนี้ได้

การสร้างสรรคการแสดงหมอลำหมู้ในปัจจุบันเป็นไปตามวัฒนธรรมกระแสหลัก กล่าวคือ รูปแบบการแสดงหมอลำหมู้สังวาทอุบลได้รับความนิยมอย่างสูงในปัจจุบัน เป็นวัฒนธรรมกระแสหลักของวงการหมอลำหมู้ในประเทศไทย ด้วยมีการปรับตัวและพัฒนารูปแบบการแสดงให้แปลกใหม่อยู่เสมอ ดังเช่นหัวหน้าคณะหมอลำประถมนันท์จึงศิลปินมีการศึกษาสูงงานการแสดงต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการแสดงของตนให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ จนถือว่ารูปแบบการแสดงของหมอลำประถมนันท์จึงศิลปินมีความเป็นมาตรฐานที่สามารถนำมาปรับใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงหรือบริหารจัดการวงได้ ดังนั้น หมอลำหมู้สังวาทอุบลคณะขวัญใจเพชรอุบล จึงมีการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการแสดงให้สอดคล้องกับหมอลำหมู้สังวาทอุบลเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริชัย ทัพขวา และสมคิด สุขเอิบ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู้เชิงธุรกิจ ที่ว่า แนวทางพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู้เชิงธุรกิจ ต้องประยุกต์วัฒนธรรมการแสดงที่มีอยู่เดิมเข้ากับสมัยใหม่มากขึ้นเพื่อสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ให้แก่ผู้ชม (Tupkha & Suk-erb, 2019)

2. แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปการแสดงหมอลำหมู้สังวาทอุบล

ภาครัฐและภาคเอกชนควรมีส่วนในการอนุรักษ์ศิลปการแสดง กล่าวคือ การผลักดันแนวทางการอนุรักษ์ศิลปการแสดงหมอลำหมู้สังวาทอุบล ควรเป็นการร่วมด้วยช่วยกันขององค์กรและคณะบุคคลที่เกี่ยวข้อง เนื่องด้วยองค์กรด้านวัฒนธรรมมีกำลังและความสามารถในการผลักดันส่งเสริมงานด้านศิลปวัฒนธรรม แนวทางการอนุรักษ์จากงานวิจัยเรื่องนี้จึงมีแนวทางทั้งในเชิงนโยบายที่มุ่งเน้นสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของศิลปการแสดงหมอลำแก่องค์กรที่เกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไป และมีแนวทางสำหรับสถาบันการศึกษา ซึ่งมีพันธกิจหลักด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอยู่แล้ว การจัดทำวิดิทัศน์บันทึกองค์ความรู้หมอลำหมู้สังวาทอุบล จึงเป็นแนวทางสำคัญที่สถาบันการศึกษาพึงกระทำได้ สอดคล้องกับ Sararat et al. (2019) ที่กล่าวถึงแนวทางการอนุรักษ์การแสดงรำตรัดไว้ว่า คือการสร้างทัศนคติและความเข้าใจ เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญ การจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อมาอนุรักษ์และฟื้นฟู การใช้สื่อเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

จากผลการวิจัยสามารถสรุปปัญหาการคงอยู่ของคณะหมอลำหมู้สังวาทอุบลได้ว่า เกิดจากทั้งปัจจัยภายใน คือ การบริหารจัดการองค์กร การแสดง และบุคคล มีความยุ่งยาก และมีการแข่งขันสูง ด้วยการบริหารจัดการวงจึงต้องใช้ทุนทรัพย์มาก ส่งผลให้เจ้าของวงไม่เสี่ยงที่จะลงทุน เจ้าของคณะหมอลำจึงมองว่าไม่คุ้มค่าเท่าใดนัก หลายคนจึงเลือกผันตัวเป็นศิลปินเดี่ยว และปัจจัยภายนอก คือ เพลงลูกทุ่งหมอลำและรูปแบบการแสดงของหมอลำหมู้สังวาทอุบลค่อนข้างเป็นที่นิยมมากกว่า ส่งผลให้กลุ่มหมอลำหมู้จังหวัดอุบลราชธานีปรับตัวไม่ทัน และเริ่มลดความนิยมเรื่อยมา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ควรส่งเสริมให้หมอลำหมู้สังวาทอุบลเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ เพื่อเพิ่มคุณค่าให้การแสดงพื้นบ้านที่อยู่ภาวะใกล้สูญหาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามามีบทบาทในการฟื้นฟูหมอลำหมู้สังวาทอุบล ตลอดจนส่งเสริมแนวทางอนุรักษ์หมอลำหมู้สังวาทอุบลให้มีผลเชิงรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มศิลปินหมอลำหมู้

ควรมีการสร้างเครือข่ายกลุ่มศิลปินหมอลำหมู้สังวาทอุบล เพื่อผนึกกำลังในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ และหมอลำหมู้ในภาคอีสานควรจัดตั้งสมาคมหมอลำหมู้แห่งประเทศไทย เพื่อช่วยเหลือศิลปินหรือคณะหมอลำ ให้มีพื้นที่ในวงการหมอลำไทย

3. ข้อเสนอแนะต่อสถาบันการศึกษา

ควรส่งเสริมการเรียนรู้หมอลำหมู่สังวาทอุบลแก่นักศึกษา นักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ศิลปป็นรุ่นใหม่ จัดการประกวดหมอลำหมู่ทำนองอุบล และควรมีรายวิชาเกี่ยวกับศิลปะการแสดงหมอลำที่ให้ความรู้เกี่ยวหมอลำทุกประเภท

4. ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาศิลปะการแสดงหมอลำหมู่แบบลำเพลินในเชิงลึก การศึกษาและจัดทำสื่อวีดิทัศน์บันทึกองค์ความรู้ทำนองลำประเภทอื่น ๆ และการศึกษาหมอลำหมู่ในมิติต่าง ๆ

References

- Sararat, T., Sookawong, C., Mookdamuang, A., & Rojanasang, C. (2019). Guidelines for conserving and restoring local wisdom of Ram Trot traditional dance performance of Sisaket province. *Journal of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University*, 15 (2) , 339-361 . https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jla_ubu/article/view/241667
- Punnotok, T. (2015). *Wanna kam isan* [Isan literature] (5th ed.). Ramkhamhaeng University.
- Tupkhwa, S., & Suk-erb, S. (2019) . Development of Mor-Lam business model. *Journal of Cultural Approach*, 20(37), 25-36. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/cultural_approach/article/view/184049

การสำรวจสถานภาพงานวิจัยด้านวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ในบทความทางวิชาการของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2551-2567

Situation of Research Related to Critical Discourse Analysis in Thai Academic Articles from 2008-2024

สมประสงค์ แสงอินทร์^{1*}

Somprasong Saeng-in^{2*}

(Received: 4 August 2024; Revised: 30 December 2024; Accepted: 7 January 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสถานภาพการศึกษาวิจัยตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเทศไทยซึ่งจัดเก็บในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (ThaiJO) ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 ถึง พ.ศ. 2567 นำเสนอผลการวิเคราะห์ 5 ด้าน ได้แก่ ประเด็นเนื้อหาที่ใช้ศึกษา แนวคิดที่ใช้ศึกษา ตัวบทที่ใช้ศึกษา กรอบวิธีที่ใช้ศึกษา และรูปแบบการศึกษา ผลการศึกษาแสดงให้เห็นทั้งหลุมพรางของการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และความพยายามของนักวิชาการไทยที่จะพัฒนาการศึกษาวิจัยตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ให้ก้าวหน้าทันแวดวงวิชาการสากล

คำสำคัญ: สถานภาพงานวิจัย, วาทกรรมวิเคราะห์, วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

Abstract

This research aims to explore the state of Critical Discourse Analysis (CDA) research in Thailand, as recorded in the system of Thai Journals Online (ThaiJO) from 2008 to 2024. The study presents its findings across five key aspects: research topics, types of concept used in studies, textual materials analyzed, frameworks, and research formats. The results reveal both the pitfalls of CDA research in Thailand and the efforts of Thai scholars to advance CDA studies to align with the global academic community.

Keywords: Situation of research, Discourse analysis, Critical discourse analysis

^{1*} อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

^{2*} Lecturer, Thai Language and Culture Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

* Corresponding author, E-mail: somprasongkrab@gmail.com

บทนำ

กลุ่มแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยม (Postmodernism) ได้เปลี่ยนกระบวนทัศน์การศึกษาแบบโครงสร้างนิยมหรือหน้าที่ในหลายสาขาวิชา ไปสู่การศึกษาแนววิพากษ์ (Appignanesi et al., 2005) ส่งผลให้ในช่วงตอนต้นทศวรรษที่ 1990 การวิเคราะห์วาทกรรมได้พัฒนาไปสู่การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) ด้วยเช่นกัน (Wodak & Mayer, 2009) การขยายมุมมองเช่นนี้เริ่มขึ้นในแวดวงวิชาการก่อนจะแพร่หลายในประเทศไทย ส่งผลให้เกิดการศึกษาวิจัยตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นจำนวนมากในประเทศไทยในเวลาต่อมา

ในประเทศไทยมีบทความทางวิชาการกลุ่มที่ทั้งอธิบายให้ความรู้การศึกษาวเคราะห์ภาษาระดับข้อความ ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในบางแง่มุม และบทความกลุ่มที่อธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยตรง กลุ่มแรก อาทิ บทความเรื่อง การศึกษาภาษาระดับข้อความ (discourse) ในภาษาไทย: พัฒนาการด้านแนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย (Wasiwivat, 2019) และเรื่อง การศึกษาภาษาระดับข้อความและการใช้ประโยชน์ด้านการวิจัยทางภาษาไทย (Ruangdam, 2016) ส่วนกลุ่มที่สอง ได้แก่ บทความเรื่อง วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์: มุมมองใหม่ในการวิจัยทางภาษาไทย (Chairerk, 2013) ซึ่งมุ่งอธิบายวิธีการศึกษาตามกรอบแนวคิดของแฟร์คลาฟ (Fairclough) และอธิบายลักษณะการประยุกต์ใช้ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในไทย ใน 5 มิติ ได้แก่ แหล่งข้อมูลที่ศึกษา ประเด็นที่ศึกษา แนวทางในการวิเคราะห์ แนวโน้มการศึกษา และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในงานวิจัยของไทย และบทความที่ให้ความรู้เรื่องการนำทฤษฎีนี้ไปประยุกต์ใช้ศึกษาเฉพาะด้าน คือเรื่อง วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวทางการศึกษาภาษาโฆษณาในภาษาไทย (Kaewjunkte, 2015)

ผู้วิจัยพบว่าบทความวิชาการที่มุ่งอธิบายความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยตรงทั้งสองเรื่องอธิบายข้อมูลด้วยวิธีการเชิงพรรณนาและมุ่งเน้นเฉพาะกรอบวิธีวิเคราะห์ของแฟร์คลาฟ หากแสดงให้เห็นข้อมูลเชิงสถิติ จะช่วยให้ผู้สนใจมองเห็นสถานภาพและพัฒนาการของการศึกษาเชิงประจักษ์ และหากเพิ่มประเด็นการวิเคราะห์ ได้แก่ แนวคิดที่ใช้ศึกษา (อุดมการณ์ อำนาจ มายาคติ ภูมิปัญญา ฯลฯ) กรอบวิธีวิเคราะห์ และรูปแบบการศึกษา จะช่วยให้เห็นทิศทางการศึกษาวิจัยวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ได้ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสำรวจสถานการณ์งานวิจัยตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในบทความทางวิชาการของไทยในระบบของฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (ThaiJO)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยสำรวจเบื้องต้นพบว่าการศึกษาวิจัยบางเรื่องเผยแพร่ข้อมูลทั้งในรูปแบบของวิทยานิพนธ์และบทความทางวิชาการ เมื่อนำข้อมูลมาใช้ศึกษาเชิงสถิติ จะทำให้ค่าความถี่การปรากฏของข้อมูลซ้ำกัน ผู้วิจัยจึงแก้ไขด้วยการกำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะการศึกษาวิจัยที่ปรากฏในรูปแบบบทความทางวิชาการเท่านั้น โดยรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย ที่ <https://www.tci-thaijo.org/> สืบค้นโดยใช้คำว่า “วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2567 หลังจากตรวจสอบบทความคัดย่อและคำสำคัญของบทความ และตัดบทความซ้ำออก ได้จำนวนบทความที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสิ้น 135 บทความ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 กำหนดปัจจัยที่ศึกษา โดยนำแนวทางการวิเคราะห์ปัจจัยประเด็นเนื้อหาที่ใช้ศึกษา ปัจจัยตัวบทที่ใช้ศึกษา³ และปัจจัยแนวคิดที่ใช้ศึกษา มาจากงานวิจัยเรื่อง *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์: มุมมองใหม่ในการวิจัยทางภาษาไทย* (Chairerk, 2013) ส่วนปัจจัยด้านกรอบวิธีวิเคราะห์นำมาจากคำอธิบายเรื่องกรอบวิธีวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ที่มุ่งเน้นทางภาษาศาสตร์ 3 วิธี (Ketsuwan, 2023) และผู้วิจัยคำนึงถึงรูปแบบการศึกษาวิจัย บางบทความยึดตามรูปแบบปกติที่นักวิชาการส่วนใหญ่นิยมใช้ แต่บางบทความมีรูปแบบการศึกษาที่แตกต่างออกไป จึงเพิ่มปัจจัยรูปแบบการศึกษา รวมเป็น 5 ปัจจัย

2.2 ศึกษาวิเคราะห์ความสอดคล้องของปัจจัยจากชื่อเรื่อง บทความคัดย่อและคำสำคัญ วัตถุประสงค์ระเบียบวิธีวิจัย และเนื้อหาของบทความทางวิชาการ แล้วนำเสนอด้วยวิธีการทางสถิติเชิงพรรณนา รายงานผลในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

นักภาษาศาสตร์สังเกตว่าภาษาทั้งข้อความและการพูดมีส่วนทำให้ความไม่เสมอภาคและการกดขี่ในสังคมกลายเป็นความชอบธรรม การวิเคราะห์ภาษาเหล่านั้นจะแสดงให้เห็นว่ากระบวนการเช่นนั้นเกิดขึ้นหรือมีอยู่ได้อย่างไร (Van Leeuwen, 2006) ด้วยวิธีการที่มุ่งเน้นการโต้แย้งความคิดความเชื่อแบบเดิมที่ถูกปกปิด บิดเบือน หรือทำให้รู้สึกเป็นเรื่องธรรมดาด้วยการใช้ภาษา ซึ่งการปกปิดบิดเบือนนี้จะส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมหรืออำนาจ การศึกษาด้วยการโต้แย้งหรือการวิพากษ์หน่วยทางภาษาที่มีระดับเหนือกว่าประโยคเช่นนี้คือการศึกษิตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์นั่นเอง ซึ่งการศึกษาวิจัยตามแนวทางนี้จะส่งผลให้เกิดการตระหนักรู้ถึงการใช้วาทกรรม หมายถึงการใช้ภาษาที่มีผลต่อการ

³ วรพงศ์ ไชยฤกษ์ (Chairerk, 2013) เรียกปัจจัยนี้ว่า “แหล่งข้อมูลที่ศึกษา”

ครอบงำความคิดคนในสังคม และนำไปสู่การเปิดเผยกระบวนการทางวัฒนธรรมและการสื่อสารที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม (Panphothong, 2013)

นักวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ส่วนหนึ่งอาศัยการวิเคราะห์วัจนภาษา เช่น โวด้กและมาทูลเช็ก (Wodak & Matouschek) ใช้การวิเคราะห์กลวิธีโต้แย้ง มัมบี้ (Mumby) วิเคราะห์เรื่องเล่า เชลกอ (Schlegoff) วิเคราะห์การสนทนา ชนดะที่แฟร์คลาฟ และฟาน ลูเวน (Van Leeuwen) ได้ปรับและขยายภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่สำหรับการวิเคราะห์วาทกรรมวิพากษ์ ส่วนฟาน ไคก์ ได้แสดงให้เห็นว่ามีวิธีการอื่น ๆ ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ได้ (Van Leeuwen, 2006) เมื่อต่อมาเทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนามากขึ้น การสื่อสารไม่ได้มีรูปแบบข้อความเพียงลักษณะเดียว นักวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์จึงพัฒนาต่อยอดทฤษฎีให้สามารถใช้กับการวิเคราะห์ภาษาสัญญาณประเภทอื่นได้ เรียกว่าวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์สื่อหลากหลายรูปแบบ (Multimodal Critical Discourse Analysis หรือ MCDA) โดยเฉพาะ กุนเธอร์ เครส (Kress) และฟาน ลูเวน ที่ถือเป็นผู้นำความคิดในแนวทางนี้

อย่างไรก็ตาม หากจะกล่าวถึงการศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ นักวิชาการมักกล่าวถึงกรอบวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ 3 วิธี (Ketsuwan, 2023) ได้แก่

- 1) วิธีวิเคราะห์แนวสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Approach) ของนอร์แมน แฟร์คลาฟ ซึ่งมุ่งเน้นวิธีปฏิบัติใน 3 ระดับที่มีความสัมพันธ์กัน คือในระดับตัวบท ซึ่งเป็นเรื่องของภาษาระดับวิธีปฏิบัติทางวาทกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการผลิตสร้างและบริบทที่ทำให้วาทกรรมกระจายออกไป และระดับวิธีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นระดับที่แสดงให้เห็นว่าสังคมและวัฒนธรรมมีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลจากวาทกรรม
- 2) วิธีวิเคราะห์แนวประวัติศาสตร์วาทกรรม (Discourse-Historical Approach) ของรูธ โวด้ก (Ruth Wodak) ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางประวัติศาสตร์หรือที่มาของวาทกรรมที่ศึกษากับปรากฏการณ์ของวาทกรรม อาศัยผู้เชี่ยวชาญหลากหลายสาขาร่วมกับบูรณาการสหวิชาเข้ากับการศึกษา
- 3) วิธีวิเคราะห์แนวการรับรู้ทางสังคม (Socio-Cognitive Approach) ของเตือง เอ ฟาน ไคก์ (Teun A. Van Dijk) ซึ่งอธิบายว่าการทำความเข้าใจวาทกรรมจะต้องศึกษาความคิดความเข้าใจของคนในสังคมที่มีต่อวาทกรรมนั้นด้วย การศึกษาจึงต้องแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรม ระบบปริชาน และสังคม

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ใช้ศึกษาข้อความในข่าว สุนทรพจน์ โฆษณา หนังสือเรียน ฯลฯ ซึ่งเมื่อดูผิวเผินเป็นการสื่อสารธรรมดา แต่กลับพบว่าชุกช่อนการประกอบสร้างความคิดหรืออุดมการณ์บางอย่างเอาไว้ คำว่า “วิพากษ์” ในวาทกรรมเชิงวิพากษ์ จึงหมายถึงการอธิบายความพยายามที่จะชุกช่อนหรือกลบเกลื่อนการประกอบสร้างความคิดด้วยภาษาในเนื้อหาของสื่อเหล่านั้น (Machin & Mayr, 2012)

ซึ่งความคิดหรือสิ่งที่ซ่อนเร้นไว้ในวาทกรรม มักเป็นแนวคิดทางสังคมศาสตร์ ที่นิยมนำมาใช้ในวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ได้แก่ อำนาจ การครอบงำ อุดมการณ์ ความไม่เท่าเทียม ชนชั้น เพศสภาพ เชื้อชาติ การแบ่งแยก ผลประโยชน์ การผลิตซ้ำ โครงสร้างทางสังคม การจัดระเบียบสังคม (Chairerk, 2013)

สรุปได้ว่า วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์หมายถึงการศึกษาวิเคราะห์ตัวบทซึ่งเป็นหน่วยภาษาที่เหนือกว่าระดับประโยค โดยอาศัยองค์ความรู้หรือแนวคิดร่วมกันระหว่างภาษาศาสตร์กับสังคมวิทยา และอาจมีศาสตร์แขนงอื่นร่วมด้วย (Jorgensen & Phillips, 2002 as cited in Ketsuwan, 2023) เพื่อแสดงให้เห็นการครอบงำความคิด อุดมการณ์ อำนาจและความไม่เท่าเทียมกันทางชนชั้น เพศสภาพ เชื้อชาติ (Chairerk, 2013) ที่ภาษาในตัวบทนั้นซ่อนเอาไว้ด้วยวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยพยายามเปลี่ยนให้ดูเหมือนเป็นเรื่องปกติธรรมดา วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จะเผยสิ่งที่ซ่อนไว้ให้ปรากฏ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดความยุติธรรมหรือเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น (Angkapanichkit, 2018; Ketsuwan, 2023)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์บทความจำนวน 135 บทความ โดยจำแนกบทความได้ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การจำแนกบทความตามประเด็นเนื้อหาที่ใช้ศึกษา

ผลการศึกษาพบ 16 กลุ่มเนื้อหา ได้แก่ 1) การเมืองการปกครอง 2) เพศและเพศสภาพ 3) กลุ่มทางสังคม 4) ศาสนาและความเชื่อ 5) การแพทย์และการควบคุมโรค 6) คุณค่าและค่านิยม 7) กลุ่มคนตามช่วงวัย 8) การเงินและเศรษฐกิจ 9) การศึกษา 10) อาชญากรรมและความรุนแรง 11) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 12) อารมณ์และความรู้สึก 13) สภาพสังคม 14) กีฬาและกิจกรรมสันทนาการ 15) การท่องเที่ยว และ 16) สัตว์เลี้ยง โดยกลุ่มที่พบมากที่สุด ได้แก่ ประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองและการปกครอง (ร้อยละ 18.52) รองลงมาเกี่ยวกับเพศและเพศสภาพ (ร้อยละ 17.78) และอันดับสามคือกลุ่มทางสังคม (ร้อยละ 14.81) ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาจำแนกตามประเด็นเนื้อหาที่ใช้ศึกษา

ที่	ประเด็นเนื้อหา	จำนวน (บทความ)	ร้อยละ
1	การเมืองการปกครอง	25	18.52
	• การเมือง การปกครอง	18	13.33
	• ความเป็นชาติ ความรักชาติ	4	2.96
	• กฎหมาย	3	2.22
2	เพศและเพศสภาพ	24	17.78
	• เพศหญิง	12	8.89
	• เพศทางเลือก	8	5.93

ที่	ประเด็นเนื้อหา	จำนวน (บทความ)	ร้อยละ
	- เพศชาย - ภาพรวมเพศสภาพ	3 1	2.22 0.74
3	กลุ่มทางสังคม - กลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น - กลุ่มคนชายขอบ - กลุ่มผู้กระทำความผิด - กลุ่มอาชีพ - กลุ่มความสนใจ - กลุ่มผู้พิการ	20 8 3 3 3 2 1	14.81 5.93 2.22 2.22 2.22 1.48 0.74
4	ศาสนาและความเชื่อ	9	6.67
5	การแพทย์และการควบคุมโรค	8	5.93
6	คุณค่าและค่านิยม	8	5.93
7	กลุ่มคนตามช่วงวัย - เด็ก - ผู้สูงอายุ - เด็กและผู้ใหญ่	6 3 2 1	4.44 2.22 1.48 0.74
8	เศรษฐกิจ การเงิน	5	3.70
9	การศึกษา	5	3.70
10	อาชญากรรม ความรุนแรง	4	2.96
11	ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4	2.96
12	อารมณ์ ความรู้สึก	4	2.96
13	สภาพสังคม	4	2.96
14	กีฬาและกิจกรรมสันทนาการ	3	2.22
15	การท่องเที่ยว	1	0.74
16	สัตว์เลี้ยง	1	0.74
17	ไม่มี (บทความมุ่งอธิบายแนวคิดและทฤษฎี)	4	2.96
รวม		135	100.00

2. การจำแนกบทความตามแนวคิดที่ใช้ศึกษา

ผลการศึกษาพบแนวคิด 25 ประเภท ได้แก่ 1) อุดมการณ์ (Ideology) 2) ภาพตัวแทน หรือภาพแทน (Representation) 3) ชุดความคิด (Sets of Ideas) 4) ความหมาย (Meaning, Defining) 5) อำนาจ (Power) 6) อัตลักษณ์ (Identity) 7) ความขัดแย้ง (Conflict) 8) ค่านิยม (Value) 9) การนำเสนอความคิด (Presentation) 10) ภาพลักษณ์ (Image, Portrayal) 11) บทบาท (Role) 12) ความคิด (Thought) 13) ความรุนแรง (Violence) 14) ความรู้ (Knowledge) 15) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relation) 16) ความศรัทธา (Faith) 17) ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน (Presupposition) 18) ภาพสะท้อน (Reflection) 19) กรอบความคิด (Mindset) 20) มายาคติ (Myth) 21) ความหมายโดยนัย (Implication) 22) ขั้วตรงข้ามเชิงมโนภาพ (Conceptual Opposition) 23) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (Sign Value) 24) โครงสร้างการสื่อสาร (Communication Structure) และ 25) วิกฤตการณ์ (Crisis) โดยพบมากที่สุดคือ อุดมการณ์ (ร้อยละ 38.52) รองลงมาคือ ภาพตัวแทนภาพแทน (ร้อยละ 12.59) และอันดับที่สามคือ ชุดความคิด และความหมาย (ร้อยละ 5.19) ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาจำแนกตามแนวคิดที่ใช้ศึกษา

ที่	แนวคิดที่ใช้ศึกษา	จำนวน (บทความ)	ร้อยละ
1	อุดมการณ์ (Ideology)	52	38.52
2	ภาพตัวแทน หรือภาพแทน (Representation)	17	12.59
3	ชุดความคิด (Sets of Ideas)	7	5.19
4	ความหมาย (Meaning, Defining)	7	5.19
5	อำนาจ (Power)	6	4.44
6	อัตลักษณ์ (Identity)	5	3.70
7	ความขัดแย้ง (Conflict)	3	2.22
8	ค่านิยม (Value)	3	2.22
9	การนำเสนอความคิด (Presentation)	2	1.48
10	ภาพลักษณ์ (Image, Portrayal)	2	1.48
11	บทบาท (Role)	2	1.48
12	ความคิด (Thought)	1	0.74
13	ความรุนแรง (Violence)	1	0.74
14	ความรู้ (Knowledge)	1	0.74
15	ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relation)	1	0.74
16	ความศรัทธา (Faith)	1	0.74

ที่	แนวคิดที่ใช้ศึกษา	จำนวน (บทความ)	ร้อยละ
17	ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน (Presupposition)	1	0.74
18	ภาพสะท้อน (Reflection)	1	0.74
19	กรอบความคิด (Mindset)	1	0.74
20	มายาคติ (Myth)	1	0.74
21	ความหมายโดยนัย (Implication)	1	0.74
22	ขัดแย้งข้ามเชิงมโนภาพ (Conceptual Opposition)	1	0.74
23	คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (Sign Value)	1	0.74
24	โครงสร้างการสื่อสาร (Communication Structure)	1	0.74
25	วิกฤตการณ์ (Crisis)	1	0.74
26	ระบุแนวคิดที่ใช้ศึกษาไม่ชัดเจน	12	8.89
27	ไม่มี (บทความไม่มีส่วนที่แสดงการวิเคราะห์)	3	2.22
รวม		135	100.00

3. การจำแนกบทความตามตัวบทที่ใช้ศึกษา

ตัวบท (Text) หมายถึง ข้อมูลภาษาที่ใช้จริง มีบริบทการใช้ มีลักษณะของรูปภาษา ซึ่งอาจเป็นภาษาที่มีถ้อยคำหรือเป็นภาษาสัญลักษณ์ คือไม่ใช่ถ้อยคำก็ได้ (Angkapanichkit, 2018) ผลการศึกษาพบตัวบท 5 ประเภท ได้แก่ 1) ตัวบทข้อความ เป็นการเก็บข้อมูลจากข้อความในรูปแบบเอกสารหรือสื่อออนไลน์ 2) ตัวบทการพูด เป็นการเก็บข้อมูลจากการฟังการพูด การรายงาน หรือการสนทนา 3) ตัวบทการสัมภาษณ์ เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ 4) ตัวบทกิจกรรม เป็นการเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่สังเกตการณ์กิจกรรม ประเพณี วิถีชีวิต 5) ตัวบทสื่อหลากหลายรูปแบบ เป็นการเก็บข้อมูลจากสื่อที่มีทั้งภาษาข้อความและภาษาสัญลักษณ์ (ประเภทภาพ) โดยพบมากที่สุดคือ ใช้ตัวบทข้อความเพียงอย่างเดียว (ร้อยละ 71.85) รองลงมาคือ ตัวบทสื่อหลากหลายรูปแบบเพียงอย่างเดียว (ร้อยละ 8.89) และอันดับที่สามคือ ตัวบทภาษาที่เป็นการพูดเพียงอย่างเดียว และใช้ตัวบทข้อความร่วมกับตัวบทการสัมภาษณ์ (ร้อยละ 3.70) ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาจำแนกตามตัวบทที่ใช้ศึกษา

ที่	ตัวบทที่ใช้ศึกษา	จำนวน (บทความ)	ร้อยละ
1	ตัวบทข้อความเพียงอย่างเดียว	97	71.85
2	ตัวบทสื่อหลากหลายรูปแบบเพียงอย่างเดียว	12	8.89
3	ตัวบทการพูดเพียงอย่างเดียว	5	3.70
4	ตัวบทข้อความร่วมกับตัวบทการสัมภาษณ์	5	3.70
5	ตัวบทที่เป็นการสัมภาษณ์ร่วมกับตัวบทกิจกรรม	4	2.96

ที่	ตัวบทที่ใช้ศึกษา	จำนวน (บทความ)	ร้อยละ
6	ตัวบทข้อความร่วมกับตัวบทที่เป็นการพูด	3	2.22
7	ตัวบทที่เป็นการสัมภาษณ์ ตัวบทข้อความ และตัวบทกิจกรรม	2	1.48
8	ตัวบทข้อความร่วมกับตัวบทกิจกรรม	1	0.74
9	ตัวบทที่เป็นการพูดร่วมกับตัวบทกิจกรรม	1	0.74
10	ตัวบทที่เป็นการสัมภาษณ์ ตัวบทข้อความ ตัวบทกิจกรรม และตัวบทสื่อหลากหลายรูปแบบ	1	0.74
11	ตัวบทที่ใช้ศึกษาไม่ชัดเจน	1	0.74
12	ไม่มี (บทความไม่มีส่วนที่แสดงการวิเคราะห์)	3	2.22
รวม		135	100.00

4. การจำแนกบทความตามกรอบวิธีวิเคราะห์ที่ใช้ศึกษา

ผลการศึกษาพบกรอบวิธีวิเคราะห์ 7 วิธี ได้แก่ 1) วิธีวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของมิเชล ฟูโกต์ 2) วิธีวิเคราะห์แนวสังคมและวัฒนธรรมของแฟร์คลาฟ 3) วิธีวิเคราะห์แนวการรับรู้ทางสังคมของฟาน ไดก์ 4) วิธีวิเคราะห์วาทกรรมวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนา (Ethnographic Discourse Analysis) ของสกอลลอน (Scollon) 5) วิธีวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงวิพากษ์ (Critical Metaphor Analysis) ของชาร์เทอร์ริส-แบลค (Charteris-Black) 6) วิธีวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์สื่อหลากหลายรูปแบบ (Multimodal Critical Discourse Analysis) ของฟาน ลูเวน (Van Leeuwen) และ 7) วิธีวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของแมชินและเมเยอร์ (Machin & Mayr) 8) วิธีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แบบเน้นตัวบท (Textually-Oriented Critical Discourse Analysis) ของซันเดอร์แลนด์ (Sunderland) โดยพบมากที่สุดคือ วิธีวิเคราะห์แนวสังคมและวัฒนธรรมของแฟร์คลาฟ (52.59) รองลงมาคือ วิธีวิเคราะห์แนวการรับรู้ทางสังคมของฟาน ไดก์ (5.19) และอันดับที่สามคือ วิธีวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของฟูโกต์ (Foucault) (3.70) ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาจำแนกตามกรอบวิธีวิเคราะห์ที่ใช้ศึกษา

ที่	กรอบวิธีวิเคราะห์ที่ใช้ศึกษา	จำนวน (บทความ)	ร้อยละ
1	วิธีวิเคราะห์แนวสังคมและวัฒนธรรมของแฟร์คลาฟ	71	52.59
2	วิธีวิเคราะห์แนวการรับรู้ทางสังคมของฟาน ไดก์	7	5.19
3	วิธีวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของฟูโกต์	5	3.70
4	วิธีวิเคราะห์แนวสังคมและวัฒนธรรมของแฟร์คลาฟ ร่วมกับวิธีวิเคราะห์แนวการรับรู้ทางสังคมของฟาน ไดก์	2	1.48
5	วิธีวิเคราะห์แนวสังคมและวัฒนธรรมของแฟร์คลาฟ ร่วมกับวิธีวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของฟูโกต์	1	0.74

ที่	กรอบวิธีวิเคราะห์ที่ใช้ศึกษา	จำนวน (บทความ)	ร้อยละ
6	วิธีวิเคราะห์วาทกรรมวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาของสกอลลอน	1	0.74
7	วิธีวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงวิพากษ์ของชาร์เตอร์วิส-เบลค	1	0.74
8	วิธีวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของเมซินและเมเยอร์	1	0.74
9	วิธีวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์สื่อหลากหลายรูปแบบของฟานลูเวน ร่วมกับวิธีวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของแฟร์เคลาฟ	1	0.74
10	วิธีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แบบเน้นตัวบทของซันเดอร์แลนด์	1	0.74
11	ไม่เจาะจงวิธีวิเคราะห์หรือกรอบวิธีวิเคราะห์ที่ไม่ชัดเจน	41	30.37
12	ไม่มี (บทความไม่มีส่วนที่แสดงการวิเคราะห์)	3	2.22
รวม		135	100.00

5. การจำแนกบทความตามรูปแบบการศึกษา

ผลการศึกษาจำแนกได้ 9 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มใช้ทฤษฎีในงานวิจัยเพียงเล็กน้อย เพื่อแสดงการวิพากษ์วิจารณ์ โดยไม่เห็นกลวิธีทางภาษา หรือวิเคราะห์เฉพาะกลวิธีทางภาษาแต่ไม่เชื่อมโยงไปยังสังคม 2) กลุ่มที่ศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยปกติทั่วไป หมายถึง การศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นกลวิธีทางภาษาและกระบวนการทางวาทกรรมที่ชุกชอนอยู่ แต่ศึกษาจากตัวบทวัฒนธรรมของตนเองและในตัวบทที่เป็นวัจนภาษาอย่างเดียว 3) กลุ่มที่ศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในลักษณะของการศึกษาตัวบทข้ามวัฒนธรรมและเปรียบเทียบวัฒนธรรม (บางบทความเพิ่มเติมการศึกษาตัวบทสื่อหลากหลายรูปแบบเข้าไป) 4) กลุ่มที่ศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในสื่อหลากหลายรูปแบบศึกษาทั้งภาษาข้อความและภาษาสัญลักษณ์ 5) กลุ่มที่ศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในลักษณะของการเปรียบเทียบกรอบวิธีวิเคราะห์ โดยยกกรอบวิเคราะห์มาวิเคราะห์เทียบกัน 6) กลุ่มที่ศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในลักษณะการศึกษาเชิงประวัติ มีการเรียบเรียงประวัติศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับวาทกรรมที่ศึกษา 7) กลุ่มที่ศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในลักษณะของการเปรียบเทียบวาทกรรมจากตัวบทที่ต่างกัน 8) กลุ่มที่ใช้หรือนำเสนอกรอบวิธีวิเคราะห์ซึ่งแตกต่างจากกรอบวิธีวิเคราะห์ส่วนใหญ่ และ 9) กลุ่มที่แสดงให้เห็นการประยุกต์ใช้วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในการสร้างสรรค์พื้นที่ความรู้ใหม่ พบมากที่สุดได้แก่ ศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยปกติทั่วไป (ร้อยละ 72.47) รองลงมาคือ ศึกษาในลักษณะข้ามวัฒนธรรมหรือเปรียบเทียบวัฒนธรรม (ร้อยละ 10.67) และอันดับสามคือ ศึกษาในสื่อหลากหลายประเภทหรือหลากหลายรูปแบบ (ร้อยละ 9.55) รายละเอียดทั้งหมดแสดงผลในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาจำแนกตามรูปแบบหรือวิธีการศึกษา

ที่	รูปแบบหรือวิธีการศึกษา	จำนวน (บทความ)	ร้อยละ
1	ศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยปกติทั่วไป	94	69.63
2	ศึกษาในลักษณะข้ามวัฒนธรรมหรือเปรียบเทียบวัฒนธรรม	16	11.85
3	ศึกษาในสื่อหลากหลายประเภทหรือหลายรูปแบบ	9	6.67
4	ศึกษาใช้ทฤษฎีในงานวิจัยเพียงเล็กน้อย	6	4.44
5	ศึกษาโดยใช้กรอบวิธีวิเคราะห์ที่แตกต่างไปจากกรอบวิธีวิเคราะห์ส่วนใหญ่	4	2.96
6	ศึกษาในลักษณะการศึกษาเชิงประวัติ	2	1.48
7	ศึกษาวิจัยโดยแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในการสร้างสรรค์พื้นที่ความรู้ใหม่	2	1.48
8	ศึกษาในลักษณะของการเปรียบเทียบกรอบวิธีวิเคราะห์	1	0.74
9	ศึกษาในลักษณะของการเปรียบเทียบวาทกรรมจากตัวบทที่ต่างกัน	1	0.74
รวม		135	100.00

การอภิปรายผลและบทสรุป

ผลการวิจัยพบว่าสถานภาพการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเทศไทยจากบทความในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2551-2567 จำนวน 135 บทความ สามารถทำความเข้าใจสถานภาพในภาพรวมได้ว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเทศไทยอยู่ในระยะกำลังพัฒนา แสดงให้เห็นถึงการศึกษาตามกันในลักษณะที่เป็นแบบแผนสัมพันธ์กับผลการวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นการปรากฏบทความที่มีลักษณะของการอธิบายความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีวิเคราะห์ในทฤษฎีหรือบทความที่สำรวจสถานภาพการศึกษาวิจัยที่สะท้อนว่ามีจำนวนบทความที่มากพอสมควรหรือผู้ศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจหลักการหรือเข้าใจคลาดเคลื่อน จึงต้องปรากฏการอธิบายให้ชัดเจนเป็นแบบแผน

การทำให้เป็นแบบแผนอาจเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ช่วยให้องค์ความรู้มีแนวทางหรือหลักการที่มีมาตรฐาน แต่ขณะเดียวกันนักวิชาการต้องระวัง เพราะหัวใจสำคัญของการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์คือการปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์กรอบวิธีการศึกษาให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับวาทกรรมที่ศึกษา อีกทั้งหากมุ่งแต่จะวิเคราะห์ด้วยแนวทางเดิมหรือวิเคราะห์ตามกัน องค์ความรู้ย่อมไม่เกิดการพัฒนา ผู้วิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์สถานภาพสะท้อนการกระจุกตัวของข้อมูลทั้ง 5 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่เลือกศึกษานักวิชาการสนใจเรื่องของการเมืองการปกครอง เพศและเพศสภาพ และกลุ่มทางสังคมเป็นหลัก ซึ่งล้วนแต่

เป็นประเด็นที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นฐานของการศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ในแง่แนวคิดสิ่งที่ถูกซ่อน บทความไทยมุ่งศึกษาที่อุดมการณ์ 52 บทความจากทั้งหมด (ร้อยละ 38.52) สำหรับตัวบท งานวิจัยมุ่งเน้นการศึกษาตัวบทที่เป็นข้อความในเอกสารเพียงอย่างเดียวถึง 97 บทความจากทั้งหมด (ร้อยละ 71.85) ส่วนกรอบวิธีที่ใช้ศึกษานิยมใช้กรอบวิจัยของแฟร์เคลาฟเป็นหลักถึง 71 บทความจากทั้งหมด (ร้อยละ 52.29) และนิยมศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยปกติทั่วไปถึง 94 บทความจากทั้งหมด (ร้อยละ 69.63)

ภายในระยะเวลาเกือบสองทศวรรษ บทความที่ศึกษาด้วยวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพิ่มมากขึ้นในเชิงปริมาณ ส่วนการขยายตัวเชิงการต่อยอดหรือประยุกต์ใช้องค์ความรู้กลับมีเพียงเล็กน้อย แต่ถึงกระนั้นเชื่อว่าไม่ปรากฏเลย ผลการศึกษาวิเคราะห์ด้านประเด็นเนื้อหาแสดงให้เห็นว่ามีจำนวนบทความในประเด็นการแพทย์และการควบคุมโรคมากเป็นอันดับที่ห้า การเพิ่มขึ้นของบทความในประเด็นเนื้อหานี้สอดคล้องกับวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย หรือเมื่อสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปสู่การตระหนักและยอมรับความหลากหลายทางเพศมากขึ้น ส่งผลให้พบวาทกรรมด้านเพศและเพศสภาพไม่ได้คำนึงเพียงชายหรือหญิง แต่ยังปรากฏบทความที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มเพศวิถีต่าง ๆ เช่นกัน แสดงให้เห็นว่านักวิชาการกลุ่มวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของไทยตื่นตัวที่จะนำทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ไปใช้ศึกษาอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่เสมอ

อีกทั้งพบว่าประเด็นเนื้อหาวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนชายขอบ ปัญหาสังคม กลุ่มเปราะบางยังคงมีอยู่ จึงถือได้ว่าการศึกษาในไทยยังสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ที่มุ่งเปิดเผยความไม่เท่าเทียมหรือคล้อยการครอบงำความคิดในสังคม แต่ไม่เพียงแค่นั้น ขอบเขตประเด็นเนื้อหายังขยายออกไปสู่ประเด็นที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยว สัตว์เลี้ยง สิ่งแวดล้อม ตลอดจนกลุ่มทางสังคมอันเกิดจากความสนใจ เช่น แฟนคลับ เด็กแว้น แม้จำนวนบทความที่ขยายออกไปสู่พื้นที่ประเด็นเนื้อหาใหม่ยังคงมีน้อย แต่แสดงให้เห็นว่านักวิชาการไทยเริ่มเล็งเห็นพื้นที่ประเด็นการศึกษาที่แปลกใหม่และน่าสนใจที่ยังคงรอคอยการศึกษาค้นคว้าต่อไปในอนาคต

ด้านแนวคิดที่ใช้ศึกษาพบว่าบทความส่วนใหญ่เลือกศึกษาจากอุดมการณ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งการศึกษาอุดมการณ์พบว่ามักจะเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์อำนาจตามมาด้วย อีกกลุ่มหนึ่งที่พบการศึกษามาก รองลงมาคือภาพตัวแทนหรือภาพแทน พบ 17 บทความจากทั้งหมด (ร้อยละ 12.59) การเลือกแนวคิดที่จะศึกษาวิจัยตามกันอาจเป็นเพราะแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกซ่อนในวาทกรรมเป็นโมทัศน์ที่ซับซ้อน บางแนวคิดแม้จะใกล้เคียงแต่ก็แตกต่างกัน เช่น ความหมาย ความหมายโดยนัย ความคิดที่เชื่อว่าจะเกิดขึ้นก่อน ความคิด ชัดความคิด การจะเลือกแนวคิดใดมาใช้ศึกษา ต้องเข้าใจแนวคิดนั้นอย่างชัดเจนเสียก่อน ด้วยเหตุนี้หากผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดตามที่งานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่เลือกใช้ ย่อมมีแหล่งข้อมูลหรือตัวอย่างเกี่ยวกับแนวคิดให้ศึกษามากพอที่จะทำความเข้าใจแนวคิดนั้นในภาษาไทย ช่วยให้ เข้าใจได้ง่ายและเห็น

ภาพการประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ที่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้นักวิจัยส่วนใหญ่เลือกใช้แนวคิดเหมือนกัน แต่ผลจากการศึกษาพบว่ายังมีแนวคิดอีกจำนวนมากที่ทั้งน่าสนใจและท้าทายซึ่งยังได้รับการศึกษาเพียงเล็กน้อย เช่น *มายาคติ ความศรัทธา ความขัดแย้ง ความรุนแรง ภาพลักษณ์ อัตลักษณ์ ขั้วตรงข้าม* การขยายขอบเขตการศึกษาไปสู่แนวคิดที่แตกต่างออกไปอาจเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยให้งานวิจัยทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในประเทศไทยก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ผลการศึกษาด้านกรอบวิธีวิเคราะห์ได้แสดงให้เห็นบางบทความที่พยายามต่อยอดหรือขยายองค์ความรู้ด้านวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ให้กว้างออก กลุ่มแรกเป็นกลุ่มบทความที่ใช้กรอบวิธีศึกษาที่แตกต่างจากบทความส่วนใหญ่ ได้แก่ บทความเรื่อง *ภาษาศาสตร์สารคดีกับการสืบสานภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่ง/ไทดำ* (Angkapanichkit, 2015) ได้นำกรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาของสกอลลอน มาประยุกต์ใช้ในการศึกษา บทความเรื่อง *Thai Primary School History Textbooks: A Textually-oriented Critical Discourse Analysis* โดย Panpothong (2018) ใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แบบเน้นตัวบทของชันเดอร์แลนด์ ส่วนบทความเรื่อง *การนำเสนอความเป็นหญิงที่สะท้อนจากการตั้งชื่อสี่เครื่องสำอางสี่สมัยใหม่ของประเทศไทย* (Khumtong, 2021) ได้นำทฤษฎีการวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงวิพากษ์ตามแนวทางของชาร์เทอริส-เบลคมาใช้ หรือเรื่อง *กลวิธีทางภาษาและสัญญาณในการประกอบสร้างอุดมการณ์ความเศร้าในข้อความภาพ “คำคมอกหัก”* (Saeng-in, 2023) ที่นำทฤษฎีสัญวิทยาสังคม (Social Semiotics) ของฟาน ลูเวน เข้ามาปรับใช้วิเคราะห์สัญญาณประเภทภาพร่วมกับการวิเคราะห์ภาษาประเภทข้อความ ซึ่งเป็นลักษณะการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์สื่อหลากหลายรูปแบบ

บทความกลุ่มต่อมาแสดงถึงการประยุกต์ใช้วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ให้หลากหลาย และเปลี่ยนจากแค่เพียงการทำความเข้าใจความหมายหรือความคิดเป็นการประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม อาทิ บทความเรื่อง *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมการบำบัดฟื้นฟูผู้ตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้ามนุษย์: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์* โดยที่นอกจากจะได้เข้าใจกลวิธีการสื่อสารแล้วยังได้แบบเรียนกลวิธีการทางภาษาที่ใช้สอนเรื่องการสื่อสารกับผู้ตกเป็นเหยื่อ หรือบทความเรื่อง *กระบวนการแปลตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์* (Choksombatchai, 2021) ที่ประยุกต์กรอบวิธีวิเคราะห์ของแฟร์เคลาฟไปปรับใช้เป็นแนวทางใหม่ในการแปลกวีนิพนธ์ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย หรือแม้แต่บทความเรื่อง *ความเป็นวาทกรรมกับการวิพากษ์ประเด็นทางสังคมที่สัมพันธ์กับวิถีไทย ในกวีนิพนธ์ซีไรต์ปี พ.ศ. 2556 และ พ.ศ. 2559* (Chokthawikit, 2021) ที่แม้จะเป็นการศึกษากกรอบทฤษฎีที่เป็นที่รู้จักดี แต่น่าสนใจที่นำกรอบทฤษฎีมาศึกษาเปรียบเทียบกันในการทดสอบความเป็นวาทกรรมของตัวบทวรรณกรรม ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์การศึกษาด้านวรรณกรรมที่แปลกใหม่

ที่สำคัญ เมื่อพิจารณาผลการศึกษาในส่วนของตัวบทและรูปแบบการศึกษาร่วมกัน ทำให้เห็นพัฒนาการทางด้านรูปแบบการศึกษาแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์อย่างน้อย 3 ลักษณะ ลักษณะแรก

คือการพัฒนาไปสู่แนวทางการศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์แบบข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Analysis) กล่าวคือเป็นการวิพากษ์ความรู้ความคิดในวัฒนธรรมหรือสังคมอื่นนอกเหนือจากสังคมไทยผ่าน 2 มุมมอง ได้แก่ มุมมองของคนในวัฒนธรรม (Emic Approach) และมุมมองของคนนอกวัฒนธรรม (Etic Approach) (Wiwattananukul, 2016) การศึกษาวาทกรรมเชิงวิพากษ์ในไทยส่วนใหญ่ใช้มุมมองของคนในวัฒนธรรม กล่าวคือคนไทยศึกษาวาทกรรมในสังคมหรือในวัฒนธรรมไทย แต่งานวิจัยบางชิ้นที่นักวิชาการต่างชาติศึกษาวาทกรรมในสังคมหรือวัฒนธรรมของตนเองแล้วนำมาเผยแพร่ในวงวิชาการไทย อาทิ บทความเรื่อง *ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทน “แม่จีน” ในวาทกรรมข่าวออนไลน์* (Qin, 2023) และเรื่อง *แนวคิด “โชคชะตาาร่วมกันสำหรับจีน-อาเซียน” ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ว่าด้วยการรายงานข่าวภาษาจีน* (Yao, 2022) ขณะที่มุมมองคนนอกวัฒนธรรม เป็นการศึกษาของนักวิชาการที่เข้าไปศึกษาวาทกรรมในวัฒนธรรมอื่นที่ไม่ใช่วัฒนธรรมของตนเอง อาทิ บทความเรื่อง *การใช้บุคลาธิษฐานและค่านิยมที่ปรากฏในข้อความโฆษณาของตราสินค้ารัสเซีย* (Hemsakun, 2023) และเรื่อง *ภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในหนังสือปกแดง คติพจน์เหมาเจ๋อตง: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์* (Prapantamit & Keawsuwan, 2021)

พัฒนาการด้านรูปแบบลักษณะที่สอง ยังคงศึกษาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอื่น ความแตกต่างคือไม่ได้ศึกษาวาทกรรมของวัฒนธรรมเดียว แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) กล่าวคือเป็นการวิพากษ์เชิงเปรียบเทียบกันระหว่างวาทกรรม 2 วัฒนธรรม มักเปรียบเทียบวาทกรรมในวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมอื่น ได้แก่ บทความเรื่อง *“วาทกรรม เด็กดี” ในแบบเรียนไทยและมาเลเซีย* (Matni & Boonkhachorn, 2021) ซึ่งวิพากษ์วาทกรรมความเป็นเด็กดีในแบบเรียน เปรียบเทียบกันระหว่างมุมมองของวัฒนธรรมไทยและมาเลเซีย และเรื่อง *การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของมีมกับการเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย* (Chantasare, 2021) ศึกษาเปรียบเทียบความหมายที่อยู่ในมีมภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ลักษณะที่สามคือการพัฒนาในแง่ตัวบทที่ใช้ศึกษา ไปสู่วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์สื่อหลากหลายรูปแบบ (Multimodal Critical Discourse Analysis หรือ MCDA) ซึ่งวิเคราะห์ตัวบทที่ผสมผสานภาษาประเภทข้อความร่วมกับภาษาสัญลักษณ์ประเภทอื่นเข้าด้วยกัน เช่น ภาพ ระยะเวลา แบบอักษร ฯลฯ อาทิ บทความเรื่อง *สติกเกอร์ท้ายรถ: วรรณกรรมของกลุ่มคนรถและกลุ่มเด็กแว้นกับการต่อสู้ทางสังคม* (Jiragulcha & Euajarusphan, 2020) บทความเรื่อง *“เกียรติและศักดิ์ศรีที่เหนือระดับ”: ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมธุรกิจรถยนต์ตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์* (Kavilanan, 2022)

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาด้านรูปแบบการศึกษายังทำให้เห็นจุดอ่อนของการศึกษาในแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ด้วยเช่นกัน บางบทความแม้จะระบุไว้อย่างชัดเจนว่าดำเนินการศึกษาตามทฤษฎี

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ แต่กลับใช้ทฤษฎีเพียงผิวเผิน ไม่แสดงให้เห็นเชิงประจักษ์ว่าภาษาชักชวนความคิดไว้อย่างไรหรือแสดงให้เห็นว่าตัวบทนั้นมีสถานะเป็นวาทกรรมได้อย่างไร และบางบทความระบุกรอบวิธีการศึกษาแบบหนึ่ง แต่เมื่อนำไปใช้กลับไม่ใช่กรอบวิธีการศึกษาตรงตามที่ระบุไว้ กรอบวิธีการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่นักวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ควรให้ความสำคัญ

สรุปได้ว่า ผลการศึกษาแสดงให้เห็นทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในการพัฒนาการศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ในประเทศไทย และถึงแม้จะเห็นหลุมพรางของการออกแบบระเบียบวิธีศึกษาวิจัยตามงานวิชาการส่วนใหญ่ แต่ก็สะท้อนความพยายามของนักวิชาการไทยที่แสวงหาแนวทางหรือวิธีการที่แตกต่างออกไปนำมาใช้ศึกษาเช่นกัน ความพยายามนี้สัมพันธ์กับความพยายามของนักวิชาการต่างประเทศที่พยายามก้าวออกไปจากกรอบการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แบบเดิม เช่นเดียวกับที่มีนักวิชาการบางกลุ่มวิจารณ์การศึกษาแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ว่าเป็นการมองหาแต่ข้อเสียหรือเป็นการวิพากษ์เชิงลบ จึงพัฒนาไปสู่แนวทางการศึกษาที่เป็นข้อดีตรงข้าม เรียกว่า วาทกรรมวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ (Positive Discourse Analysis หรือ PDA) ซึ่งมีจุดมุ่งเน้นการวิเคราะห์ว่าการประกอบสร้างวาทกรรมต่าง ๆ นั้นส่งผลด้านบวกต่อการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมอย่างไร (Mallet & Mahboob, 2023; Bach, 2022) แม้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์นี้ยังคงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ (Khettab, 2019) แต่ก็มีความพยายามการพัฒนาแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์ที่น่าจับตามอง

References

- Angkapanichkit, J. (2015). Documentary linguistics and the advocacy for language and culture of ethnic groups in Thailand: The case of Tai Song/Tai Dam (Black Tai) *Journal of Liberal Arts Thammasat University*, 14(1), 123-149. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/28786>
- Angkapanichkit, J. (2018). *Kan wikhro kho khwam* [Discourse analysis] (2nd ed.). Thammasat University Press.
- Appignanesi, R., Garratt, C., Sardar, Z., & Curry, P. (2005). *Su lok lang samai mai* [Introducing postmodernism] (W. Jarungrattanapong, Trans). Foundation for Children Publishing. (Original work published 1995)
- Bach, M. (2022). Positive discourse analysis: A method for the history of knowledge? In C. Lerg, J. Östling, & J. Weiß (Eds.), *History of intellectual culture 1/2022* (pp. 201-224). De Gruyter Oldenbourg. <https://doi.org/10.1515/9783110748819-010>

- Chairerk, W. (2013). Critical discourse analysis: A new perspective on Thai language research. *Journal of Humanities and Social Sciences, Thaksin University*, 8(1), 135-162. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/HUSOTSU/article/view/43478>
- Chantasare, K. (2021). Critical discourse analysis in meme and sarcasm in English and Thai. *Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Science)*, 11(2), 58-76. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/var/article/view/243656>
- Choksombatchai, R. (2021). Critical discourse analysis translation process: Translation of Angkarn Kalayanaphong's poem. *Manutsayasart Wichakan*, 28(2), 119-160. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc/article/view/224556>
- Chokthawikit, S. (2021). The discursiveness and the critique of social wrongs related to Thai ways in 2013 and 2016 "S.E.A. Write Award" poetry. *Journal of Language and Culture*, 40(2), 1-32. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLC/article/view/257569>
- Hemsakun, C. (2023). The use of personification and values presented in Russian advertising messages. *Journal of Liberal Arts Thammasat University*, 23(3), 140-163. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/261650>
- Jiragulcha, E., & Euajarusphan, A. (2020). Bumper stickers: Literature on car drivers teenage bikers and social disputes. *The Journal of Social Communication Innovation*, 8(1), 22-33. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jcosci/article/view/243131>
- Kaewjunkate, W. (2015). Linguistically oriented CDA: An approach for studying Thai advertisements. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 9(1), 57-74. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhusocbru/article/view/423>
- Kavilanan, S. (2022). "Superior honor and dignity": A critical discourse analysis of the relationship between linguistic strategies and ideologies in the automobile business. *Journal of Letters*, 51(2), 115-138. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jletters/article/view/262720>
- Ketsuwan, R. (2023). *Withi witthaya khong Foucault lae watthakam wiphak* [Foucault's methodology and critical discourse]. Kledthai.
- Khettab, S. A. (2019, November 27). *Positive discourse analysis (PDA)*. CEVIOS. <https://discoursestudies.net/positive-discourse-analysis/>

- Khumtong, N. (2021). A critical analysis of female portrayals in color names of thai color cosmetics. *Journal of Graduate Studies and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University*, 11(1), 23-31.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/GRAURU/article/view/243870>
- Machin, D., & Mayr, A. (2012). *How to do critical discourse analysis*. Sage.
- Mallet, A., & Mahboob, A. (2023, June 23). *Positive discourse analysis*. Oxford Bibliographies.
<https://doi.org/10.1093/obo/9780199772810-0306>
- Matni, M., & Boonkhachorn, T. (2021). "Good child discourses" in Thai and Malaysian textbooks. *Rajabhat Rambhai Barni Research Journal*, 15(3), 34-45. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RRBR/article/view/256368>
- Panphothong, N. (2013). *Watthakam wikhro choeng wiphak tam naeo thang phasa sat: Naeo khit lae kan nam ma sueksa watthakam nai phasa Thai* [Linguistically oriented critical discourse analysis: Concepts and applications for studying discourse in Thai language] (2nd ed.). Academic publication project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Prapantamit, W., & Keawsuwan, C. (2021). The representation of communist party in quotations from chairman Mao-Tse Tung: The study of discourse. *Journal of Man and Society*, 7(1), 27-49. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husocjournal/article/view/246677>
- Qin, W. (2023). The relationship between linguistic devices and representations of "Mea-Jin" in online news discourse. *Research and Development Institute Journal Bansomdejchaopraya Rajabhat University*, 8(1), 278-301. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/rdibsr/article/view/262712>
- Ruangdam, S. (2016). Discourse analysis and research utilization in Thai language. *Journal of Humanities and Social Sciences Suratthani Rajabhat University*, 8(3), 107-123.
<https://e-journal.sru.ac.th/index.php/jhsc/article/view/529>
- Saeng-in, S. (2023). Linguistics and semiotics strategies for construction the ideology of sadness in "broken-heart quote memes". *Journal of Language and Linguistics*, 41(2), 168-194. <http://so04.tci-thaijo.org/index.php/joling/article/view/262487>
- Van Leeuwen, T. (2006). Critical discourse analysis. In K. Brown (Ed.), *Encyclopedia of language and linguistics* (Vol.1, pp. 290-294). Elsevier.

- Wasiwiat, S. (2019). The study discourse in Thai language: Concept development and research examples. *Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 11(3), 137-148. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/205417>
- Wiwattananukul, M. (2016). *Kan sue san rawang watthanatham* [Intercultural communication] (2nd ed.). Chulalongkorn University Press.
- Wodak, R., & Meyer, M. (2009). *Methods of critical discourse analysis* (2nd ed.). Sage
- Yao, S. (2022). The concept of “China-ASEAN community with a shared future” during the COVID-19 pandemic: A critical discourse analysis of Chinese news reports. *The Liberal Arts Journal, Mahidol University*, 5(2), 222-266. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/lajournal/article/view/256144>

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทด้านความหมายของ คำขึ้นทขยายกริยา “也” ในภาษาจีนและ “อย่าง” ในภาษาไทย

A Comparative Study of the Semantic Role of the Chinese Adverbial Marker “也” and the Thai Adverbial Marker “อย่าง”

สุพิชญา อำคิด^{1*} และชัยรัตน์ กิ่งแก้ว²

Supidchaya Amkid^{3*} and Chairat Kingkaew⁴

(Received: 19 September 2024; Revised: 7 January 2025; Accepted: 14 January 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นทขยายกริยา “也” ในภาษาจีนและ “อย่าง” ในภาษาไทย ประเภทของงานวิจัยคือ งานวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการศึกษา คือ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญภาษาจีนและภาษาไทยจากแหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการตั้งประเด็นการศึกษา จากนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์และเปรียบเทียบบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นทขยายกริยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ รูปประโยคที่มี “也” และ “อย่าง” ที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมจีนสมัยใหม่และคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ TNC: THAI NATIONAL CORPUS (Third Edition) ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพระรัตนราชสดุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผลการศึกษาพบว่า 1) “也” และ “อย่าง” สามารถประกอบกับคำหรือกลุ่มคำที่บอกอาการหรือลักษณะเพื่อทำหน้าที่ขยายกริยาได้เหมือนกัน แต่ “也” ยังสามารถประกอบกับคำหรือกลุ่มคำที่มีลักษณะเป็นคำนามได้ด้วย สาเหตุเนื่องมาจากระดับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “也” สูงกว่า 2) บทบาทของ “也” และ “อย่าง” สัมพันธ์กับความถูกต้องของประโยค แต่ประโยคที่ผิดเนื่องจากทั้งสองคำไม่ปรากฏนั้น มีปัจจัยเบื้องหลังแตกต่างกัน เช่น ในภาษาจีน หากบทขยายกริยาที่ละ “也” ไม่สามารถทำความเข้าใจเป็นบทขยายกริยาหรือส่วนหนึ่งของหน่วยสร้างกริยาเรียงได้ ประโยคก็จะไม่ถูกต้อง ส่วนในภาษาไทย หากบทขยายกริยาที่ละ “อย่าง” ไม่สามารถทำความเข้าใจเป็นบทขยายกริยา ส่วนหนึ่งของหน่วยสร้างกริยาเรียงหรือบทกรรมได้ ประโยคก็จะไม่ถูกต้อง 3) บทบาทของ “也” และ “อย่าง” สัมพันธ์กับการทำความเข้าใจความหมายของประโยค แต่ความหมายของประโยคที่สื่อออกมาหากทั้งสองคำไม่ปรากฏนั้นแตกต่างกัน เช่น ในภาษาจีน บทขยายกริยาที่ละ “也” อาจสามารถทำความเข้าใจ

^{1*} ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² ดร. อาจารย์พิเศษ วิทยาลัยจีนศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

^{3*} Dr., Lecturer, Department of Chinese, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

⁴ Dr., Special Lecturer, College of Chinese Studies, Huachiew Chalermprakiet University

* Corresponding author, E-mail: supidchaya0211@gmail.com

เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยสร้างกริยาเรียงได้ ส่วนในภาษาไทย บทขยายกริยาที่ละ “อย่าง” อาจสามารถทำความเข้าใจเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยสร้างกริยาเรียง บทกรรม บทขยายกรรม หรือแม้กระทั่งประโยค

คำสำคัญ: 地, อย่าง, บทขยายกริยา, ไวยากรณ์เปรียบเทียบจีน-ไทย, บทบาทด้านความหมาย

Abstract

This research aims to compare the semantic roles of the Chinese adverbial marker “地” and the Thai adverbial marker “อย่าง” through a qualitative study. The research involved surveying Chinese and Thai sentences from selected sources as a basis for analysis and comparison of the two markers. The sample included modern Chinese literature and the Thai National Corpus (Third Edition) under the patronage of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. The findings revealed three key points. Firstly, both “地” and “อย่าง” could combine with words or word groups that expressed manner or characteristics to function as adverbial markers. However, “地” could also combine with words or word groups that resemble nouns, a feature not seen with “อย่าง,” due to “地” having a higher degree of grammaticalization. Second, the roles of both markers are tied to sentence correctness, but the reasons behind incorrect sentences caused by their omission differ. For example, in Chinese, if the adverbial modifier omits “地,” it cannot be understood as the adverbial modifier or part of the serial verb construction, resulting in an ungrammatical sentence. In Thai, if the adverbial modifier omits “อย่าง,” it cannot be interpreted as the adverbial modifier, part of the serial verb construction, or object, which also leads to an incorrect sentence. Thirdly, the roles of “地” and “อย่าง” influence sentence comprehension, but their omission impacts meaning differently. For instance, in Chinese, even without “地,” the adverbial modifier may still be interpreted as a part of the serial verb construction. In contrast, in Thai, the omission of “อย่าง” allows for multiple interpretations, such as being a part of the serial verb construction, object, modifier of object, or even affecting the overall sentence meaning.

Keywords: 地, อย่าง, Adverbials, Chinese-Thai grammar comparison, Semantic role

บทนำ

ในงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบทขยายกริยาภาษาจีนและภาษาไทย เช่น Jiang (2008), Yan (2009), Shu (2010), Deng (2012), He (2019) ล้วนมีความเห็นว่า ทั้ง “地” และ “อย่าง” ต่างเป็นคำที่ได้ชื่อว่า “คำชี้บทขยายกริยา” (状语标记 หรือ 状语标志词) บทบาทของคำชี้บทขยายกริยาที่เห็นได้ชัด คือ ช่วยทำให้ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำหรือกลุ่มคำที่วางชิดกับ “地” หรือ “อย่าง” ทั้งข้างหน้าและข้างหลังนั้นชัดเจน ได้แก่ ข้างหนึ่งคือกริยา อีกข้างหนึ่งคือบทขยายกริยา โดยบทขยายกริยาที่ปรากฏร่วมกับ “地” และบทขยายกริยาที่ปรากฏร่วมกับ “อย่าง” ใช้เพื่อบอกความหมาย

หลักเหมือนกัน คือ วิธีการ สภาพหรือลักษณะที่เกิดควบคู่กับการกระทำ และแฝงความหมายเชิงพรรณนา เช่น 慢慢地走 - เดินอย่างช้า ๆ ซึ่งแตกต่างจากบทขยายกริยาที่แสดงความหมายจำกัด เช่น 在这儿等 - รอที่นี่ (บทขยายกริยาบอกสถานที่) 明天去 - ไปพรุ่งนี้ (บทขยายกริยาบอกเวลา) บทขยายกริยาเหล่านี้ไม่แฝงความหมายเชิงพรรณนา จึงไม่จำเป็นต้องปรากฏร่วมกับ “地” หรือ “อย่าง”

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า หลักการใช้หรือการเติม “地” และ “อย่าง” เกี่ยวข้องกับ บทบาท 3 ด้านหลัก ได้แก่ วากยสัมพันธ์ ความหมายและการใช้ (句法、语义以及语用) อีกทั้ง การปรากฏหรือไม่ปรากฏของคำขึ้นบทขยายกริยานั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยกำหนดเพียงปัจจัยเดียว แต่เป็นการแสดงบทบาทร่วมกันมากกว่าหนึ่งด้าน ซึ่งบทบาทแต่ละด้านอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละประโยค⁵ โดยงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาหลักการใช้หรือการเติมคำขึ้นบทขยายกริยาของภาษาใดภาษาหนึ่ง มีเพียงส่วนน้อยที่ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบทบาทของ “地” และ “อย่าง” อาทิ Deng (2012) ยกตัวอย่างประโยคภาษาจีน “慢慢(地)走” และภาษาไทย “เดิน (อย่าง) ช้า ๆ” ซึ่งให้เห็นบทบาทด้านการใช้ของทั้งสองคำว่ามีส่วนช่วยเน้นบทขยายกริยาในประโยค

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเฉพาะบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นบทขยายกริยา “地” และ “อย่าง” กล่าวคือ เมื่อพิจารณาการปรากฏของคำขึ้นบทขยายกริยาแล้ว พบว่า ทั้งสองคำมีความสำคัญต่อความถูกต้องของประโยคและการทำความเข้าใจความหมายของประโยค แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นของบทบาทด้านความหมายมากกว่าบทบาทด้านวากยสัมพันธ์และบทบาทด้านการใช้ ผู้วิจัยจึงจะเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์บทบาทด้านความหมายที่เหมือนกันและแตกต่างกันของ “地” และ “อย่าง” ประโยชน์ของการวิจัยคือ ในทางทฤษฎี การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาต่อยอดจากผลการศึกษาที่ผ่านมา เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และได้รับความรู้ที่ลึกซึ้งขึ้นในประเด็นที่มองเพียงผิวเผินแล้ว สรุปอย่างง่ายว่า “地” และ “อย่าง” เป็นคำเทียบเคียงกัน แม้จะเป็นเพียงการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทเฉพาะด้าน แต่ก็ได้ขยายผลองค์ความรู้เดิมให้ละเอียดมากยิ่งขึ้น ในทางปฏิบัติ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนไวยากรณ์จีนหรือไวยากรณ์ไทย เช่น การอธิบายหลักการใช้ “地” ให้แก่ผู้เรียนชาวไทย หรือการอธิบายหลักการใช้ “อย่าง” ให้แก่ผู้เรียนชาวจีน โดยเฉพาะการชี้ให้เห็นความสำคัญว่าคำขึ้นบทขยายกริยาทั้งสองคำมีบทบาทด้านความหมายอย่างไร

⁵ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างประโยคภาษาจีน “他慢慢地走” กับประโยคภาษาไทย “เขาเดินอย่างช้า ๆ” ในที่นี้ บทบาทที่โดดเด่นของคำขึ้นบทขยายกริยา “地” และ “อย่าง” เหมือนกัน คือ ด้านการใช้ กล่าวคือ เพื่อการเน้นบทขยายกริยา ส่วนบทบาทด้านวากยสัมพันธ์และบทบาทด้านความหมายนั้นไม่โดดเด่นเท่า เนื่องจากในด้านวากยสัมพันธ์ ตำแหน่งของบทขยายกริยานั้นเป็นไปตามระบบไวยากรณ์ของทั้งสองภาษาอยู่แล้ว ความจำเป็นในการใช้คำขึ้นบทขยายกริยาจะไม่สูงเท่ากรณีที่บทขยายกริยาอยู่ในตำแหน่งอื่นของประโยค ในด้านความหมาย ทั้ง “慢慢” และ “ช้า ๆ” ต่างก็สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางความหมายกับกริยาหลักได้โดยไม่ต้องอาศัยคำขึ้นบทขยายกริยา ดังนั้นความจำเป็นในการใช้คำขึ้นบทขยายกริยาจึงไม่สูงเช่นกัน

แนวคิด ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (对比语言学) Xu (1992, p.13) นักภาษาศาสตร์ชาวจีนได้นำเสนอความสำคัญของแนวคิดนี้ไว้ว่า ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเป็นการศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะสมัย (共时研究) ระหว่างภาษาสองภาษาหรือตั้งแต่สองภาษาขึ้นไป บรรยายความเหมือนและความแตกต่างกัน โดยเน้นความแตกต่าง และนำผลการศึกษาประเภทนี้ไปประยุกต์ใช้ในขอบเขตอื่น ๆ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคำขึ้นทขยายกริยาภาษาจีนนั้นเป็นเอกฉันท์ คือ “地” เป็นคำขึ้นทขยายกริยาคำเดียว ในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบทขยายกริยาภาษาจีนและภาษาอื่น พบว่า ภาษาอื่นมีคำหรือส่วนประกอบของคำที่ทำหน้าที่คล้ายกับ “地” อาทิ Luo (2010, p. 13) กล่าวว่า ในภาษาลาว มีคำช่วยที่เรียกว่าเป็นคำขึ้นทขยายกริยาหนึ่งคำ คือ “อย่าง”⁶ Pan (2007, p. 28) กล่าวว่า ในภาษาเวียดนาม มีคำช่วยที่คล้ายกับ “地” คือ “một cách” จากการสำรวจพบว่า ในภาษาอื่นนั้นปรากฏคำเทียบเคียงกับ “地” เพียงหนึ่งคำ แต่ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคำขึ้นทขยายกริยาภาษาไทยนั้นแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้วิจัยบางส่วนคิดว่าคำขึ้นทขยายกริยามีหนึ่งคำ คือ “อย่าง” ผู้วิจัยบางส่วนคิดว่านอกจาก “อย่าง” แล้ว ยังมีคำอื่นที่สามารถเรียกว่าคำขึ้นทขยายกริยาได้ อาทิ “ด้วย” “โดย” ทั้งนี้ ผู้วิจัยยอมรับคำว่า “อย่าง” เพียงคำเดียวว่าเป็นคำขึ้นทขยายกริยาในภาษาไทย โดยอ้างอิงผลการศึกษาของ Wei (2023) ที่พบว่า จากการวิเคราะห์คำที่มักถูกเรียกว่าคำขึ้นทขยายกริยา ได้แก่ อย่าง ด้วย โดย แบบ ทั้งด้านวากยสัมพันธ์ ความหมายและการใช้ มีเพียงคำว่า “อย่าง” คำเดียวที่มีคุณสมบัติเป็นคำขึ้นทขยายกริยา และมีความคล้ายคลึงกับคำขึ้นทขยายกริยา “地” ในภาษาจีน โดยในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นทขยายกริยาเพียงด้านเดียว ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทด้านความหมายของ “地” และ “อย่าง” เท่านั้น รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) บทบาทด้านความหมายของ “地”

“地” เป็นคำช่วยประเภทคำช่วยเสริมโครงสร้าง (结构助词) และได้รับชื่อเรียกเฉพาะอีกชื่อหนึ่งว่า คำขึ้นทขยายกริยา (状语标记) ชื่อเรียกนี้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายและปรากฏในแบบเรียนภาษาจีน อาทิ ในหนังสือภาษาจีนสมัยใหม่ (现代汉语) เรียกคำช่วยเสริมโครงสร้าง “的, 地, 得” ที่รูปแตกต่างกันแต่เสียงอ่านเหมือนกันว่า “คำขึ้นทขยายนาม (定语标记), คำขึ้นทขยายกริยา (状语标记),

⁶ Luo (2010, p. 15) กล่าวเพิ่มเติมว่ามีคำช่วยที่ใช้เชื่อมระหว่างกริยากับบทขยายกริยาสองคำ คือ “อย่าง” และ “ด้วย” แต่ไม่ได้เรียกคำว่า “ด้วย” ว่าเป็นคำขึ้นทขยายกริยา)

คำขึ้นบทเสริม (补语标记)” (Huang and Liao, 2021, p. 29) การปรากฏของ “地” ช่วยชี้ความสัมพันธ์ทางความหมายให้แก่บทขยายกริยาและกริยาหลัก โดยข้างหลังบทขยายกริยาที่สามารถเติม “地” ได้นั้นแบ่งได้หลายสถานการณ์ ดังที่ Liu (1983, pp. 262-265) กล่าวว่า บทขยายกริยาที่สามารถปรากฏร่วมกับ “地” ได้แบ่งเป็น 3 ประเภทย่อย ได้แก่ ประเภทย่อยที่ 1 ความหมายของบทขยายกริยาชี้ไปยังกริยาหลักและบทประธาน ดังตัวอย่าง “老人苦恼地在房间里踱来踱去” (บทขยายกริยา “苦恼地” มีความหมายชี้ไปยังกริยาหลักว่ากระทำอย่างไรและชี้ไปยังบทประธานว่ารู้สึกอย่างไร) ประเภทย่อยที่ 2 ความหมายของบทขยายกริยาชี้ไปยังกริยาหลัก ดังตัวอย่าง “这次手术很顺利地做完了” (บทขยายกริยา “很顺利地” มีความหมายชี้ไปยังกริยาหลักว่ากระทำอย่างไร) และประเภทย่อยที่ 3 ความหมายของบทขยายกริยาชี้ไปยังกริยาหลักและบทกรรม ดังตัวอย่าง “那一湾池水多年来已成为茂盛的苇塘，乱蓬蓬地长着芦苇” (บทขยายกริยา “乱蓬蓬地” มีความหมายชี้ไปยังกริยาหลักว่ากระทำอย่างไรและชี้ไปยังบทกรรมว่ามีลักษณะอย่างไร) โดย “地” จำเป็นต้องปรากฏข้างหลังประเภทย่อยที่ 1 และ 3 ซึ่งปัจจัยเบื้องหลังนั้น Zhang (1991) อธิบายว่าเมื่อ A (บทขยายกริยา) ในโครงสร้าง “S-A-V-O” มีความหมายชี้ไปยังส่วนประกอบที่มีลักษณะเป็นคำนาม (名词性成分) A จำเป็นต้องปรากฏร่วมกับ “地” ในที่นี้ “地” ทำหน้าที่คำช่วยเสริมโครงสร้าง (结构助词) และเป็นคำชี้ความหมาย (语义标志词) ดังตัวอย่าง “妈妈信任地点点头” ในที่นี้ “信任地” มีความหมายชี้ไปยังบทประธาน (คำที่มีลักษณะเป็นคำนาม) และกริยาหลัก การปรากฏของ “地” นอกจากจะช่วยให้เสริมโครงสร้างให้แก่บทขยายกริยาแล้วยังกำกับความหมายด้วยว่า “信任” บอกทั้งความรู้สึกของบทประธานและสภาพขณะกระทำ หรือในกรณีที่ความสัมพันธ์ระหว่างบทขยายกริยาและคำกริยาไม่ชัดเจน ก็ควรมี “地” กำกับ ดังที่ Dong (2009, p. 308) กล่าวว่า หากความสัมพันธ์ระหว่างบทขยายกริยาและคำกริยาไม่ชัดเจนมากพอ จะไม่สามารถละ “地” ได้ ดังตัวอย่าง “他笑容满面的 (地) 对我说” ในที่นี้ “笑容满面” ทำหน้าที่บทขยายกริยา ข้างหลังจำเป็นต้องปรากฏ “地” เพราะหาก “地” ไม่ปรากฏ วลีตายตัวนี้อาจถูกเข้าใจเป็นหน่วยหลักหน่วยหนึ่งในภาคแสดง

2) บทบาทด้านความหมายของ “อย่าง”

“อย่าง” เป็นคำวิเศษณ์ หรือถ้าจะเรียกให้ถูกต้องคือคำประกอบคำวิเศษณ์ ในแบบเรียนหรืองานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยไม่ได้เรียกคำนี้ว่า “คำขึ้นบทขยายกริยา” กล่าวคือ ไม่ได้มีการใช้ชื่อเฉพาะชื่อนี้ในแบบเรียนหลักภาษา ตำราไวยากรณ์ไทยหรืองานวิจัยภายในประเทศ แต่มีคำเรียกอื่นที่แสดงให้เห็นว่าหน้าที่ของคำนี้ก็คือการขึ้นบทขยายกริยา การปรากฏของ “อย่าง” ช่วยให้ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างกริยาและบทขยายกริยาชัดเจนมากขึ้น Ritthaporn (1970, pp. 66-75) จัดคำว่า “อย่าง” ให้เป็นคำประกอบกริยาวิเศษณ์วลี ได้แก่ กริยาวิเศษณ์วลีประเภทที่ประกอบด้วยคำว่า “อย่าง” กับคำชนิดใดชนิดหนึ่ง เช่น อย่างกระวนกระวาย (อรรถกริยา) อย่างกระหาย (สกรรมกริยา) และกริยาวิเศษณ์วลีประเภทที่เป็นสำนวน

และขึ้นต้นด้วยคำว่า “อย่าง” เช่น **อย่าง**ข้าง ๆ คู ๆ **อย่าง**งู ๆ ปลา ๆ Panthumetha (2022, p. 49) เรียก “อย่าง” ว่า “คำแยกประเภทที่ใช้ขยายกริยา” เมื่อคำนี้ปรากฏ จะทำให้รู้ว่าโครงสร้างนี้คือโครงสร้างที่ประกอบด้วยกริยากับบทขยายกริยา ในบางประโยค หาก “อย่าง” ไม่ปรากฏ ก็จะพิจารณาความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างหน่วยสองหน่วยได้ยาก อาทิ เขามองเรา**อย่าง****เชื่อง** เนื่องจากคำว่า “เชื่อง” เป็นคำกริยา หากทำหน้าที่บทขยายกริยา จะต้อง มี “อย่าง” วางข้างหน้าเสมอ มิฉะนั้นประโยคนี้จะไม่สมบูรณ์ หรืออาจกลายเป็นประโยคผิด ในขณะที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเขียนโดยชาวต่างชาติยอมรับ “อย่าง” ว่าเป็นคำขึ้นบทขยายกริยา ดังที่ Post (2008, pp. 355-356) เรียก “อย่าง” ว่า “Marked adverbialization” และกล่าวถึงบทบาทของคำ ว่าสามารถช่วยลดความกำกวมของความหมายได้ ยกตัวอย่างเช่น หากคำว่า “อย่าง” ใน “พูดกับผู้ชาย**อย่าง**สุภาพ” ไม่ปรากฏ จะทำให้ “สุภาพ” กลายเป็นภาคแสดงของบทกรรม “ผู้ชาย” มิใช่การบอกลักษณะของการกระทำ “พูด”

หลังจากรวบรวมและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทด้านความหมายของ “地” และ “อย่าง” ผู้วิจัยสรุปประเด็นปัญหาที่สนใจศึกษาเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) คำหรือกลุ่มคำที่อาศัย “地” และ “อย่าง” ในการช่วยชี้ความหมาย 2) การปรากฏของ “地” และ “อย่าง” กับความถูกต้องของประโยค 3) การปรากฏของ “地” และ “อย่าง” กับการทำความเข้าใจความหมายของประโยค ผู้วิจัยจะสำรวจประโยคจากแหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษาและนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทั้ง 3 ประเด็นที่กล่าวข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นบทขยายกริยา “地” ในภาษาจีนและ “อย่าง” ในภาษาไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ ประโยคภาษาจีนที่ประกอบด้วยบทขยายกริยาตามด้วยคำขึ้นบทขยายกริยา “地” โดยโครงสร้างประโยคพื้นฐาน คือ “(บทประธาน) + บทขยายกริยา + ‘地’ + กริยา + (บทกรรม)” และประโยคภาษาไทยที่ประกอบด้วยบทขยายกริยานำด้วยคำขึ้นบทขยายกริยา “อย่าง” โดยโครงสร้างประโยคพื้นฐาน คือ “(บทประธาน) + กริยา + (บทกรรม) + ‘อย่าง’ + บทขยายกริยา”

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ ประโยคภาษาจีนที่ประกอบด้วยบทขยายกริยาตามด้วยคำขึ้นบทขยายกริยา “地” โดยโครงสร้างประโยคพื้นฐาน คือ “(บทประธาน) + บทขยายกริยา + ‘地’ + กริยา + (บทกรรม)” ผู้วิจัยเลือกสำรวจเฉพาะประโยคที่ปรากฏในวรรณกรรมจีน 11 เรื่อง และประโยคภาษาไทยที่ประกอบด้วยบทขยายกริยานำด้วยคำขึ้นบทขยายกริยา “อย่าง” โดยโครงสร้างประโยคพื้นฐาน คือ

“(บทประธาน) + กริยา + (บทกรรม) + ‘อย่าง’ + บทขยายกริยา” ผู้วิจัยเลือกสำรวจเฉพาะประโยคที่ปรากฏในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ TNC: THAI NATIONAL CORPUS (Third Edition) ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รายละเอียดดังนี้

2.1) วรรณกรรมจีน 11 เรื่อง รวบรวมจากนิยายจีนสมัยใหม่ที่แต่งโดยนักเขียนผู้เป็นที่ยอมรับในประเทศจีน และผลงานของนักเขียนแต่ละท่านมักปรากฏในงานวิจัยทางภาษาศาสตร์ในประเทศจีน ได้แก่ ผลงานของเหลาเส่อ (老舍) เรื่อง 骆驼祥子, 月牙儿, 断魂枪 และ 茶馆 ผลงานของปาจิน (巴金) เรื่อง 家, 春, 死去的太阳, 灭亡, 狗 และ 春天里的秋天 และผลงานของเหมาตุ้น (茅盾) เรื่อง 林家铺子

2.2) คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ TNC: THAI NATIONAL CORPUS (Third Edition) ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยสำรวจโครงสร้างประโยคที่ปรากฏบทขยายกริยาที่ประกอบจากคำว่า “อย่าง” ผู้วิจัยกำหนดคำค้นหว่า “อย่าง” และจำกัดขอบเขตการค้นหด้วยการเพิ่มคำค้น “*” ที่ COLLOCATE โดยกำหนดค่า L เป็น 0 และค่า R เป็น 1 จากนั้นเลือกสำรวจเฉพาะผลการค้นหา 100 อันดับคำหรือกลุ่มคำแรกที่ประกอบกับ “อย่าง” เช่น อย่างสิ้นเชิง อย่างยิ่งยวด อย่างเบามือ โดยไม่รวมคำว่า “อย่างโง่ง” (อันดับที่ 23) และ “อย่างไร้”⁷ (อันดับที่ 59) ซึ่งคำว่า “อย่าง” ในที่นี้ไม่ได้ทำหน้าที่คำขึ้นขยายกริยา (สืบค้น ณ วันที่ 9 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2567)

เครื่องมือ

ข้อมูลเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลภาษาจีนจากวรรณกรรม 11 เรื่องและข้อมูลภาษาไทยจากเว็บไซต์คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ TNC: THAI NATIONAL CORPUS (Third Edition) ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วิธีการเก็บข้อมูล

1) ข้อมูลภาษาจีน

เนื่องจากผลการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นขยายกริยา “也” ก่อนข้างหลากหลาย ทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางที่ชัดเจนมากขึ้นในการสังเกตบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นขยายกริยา “也” ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเริ่มจากการสืบค้นข้อมูลจากวรรณกรรมจีน 11 เรื่องก่อน จากนั้นเลือกเพียงประโยคตัวแทนแยกออกมาเพื่อใช้ในการยกตัวอย่างประกอบการบรรยายและอธิบาย

⁷ รูปเขียน “อย่างไร้” อ้างอิงจากรูปเขียนที่ปรากฏในคลังข้อมูลที่ถูกผู้วิจัยสืบค้น ตัวอย่างเช่น “การทำทาน ถึงทำอย่างไรก็ไม่ได้อานิสงส์มากเท่าที่มีศีล ศีลจะถืออย่างไร้ไม่ได้านิสงส์เท่ากับการภาวนา ภาวนาอย่างไร้ไม่มีานิสงส์มากเท่ากับการเจริญสมาธิ สูงสุดเงินไม่เสีย ถ้าเราหันมาองตัวเรา อย่างคิดว่าความตายจะยังมา” (รหัสข้อมูล คือ BIO030)

2) ข้อมูลภาษาไทย

เนื่องจากผลการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นททยายกริยา “อย่าง” นั้นมีจำนวนไม่มาก ผู้วิจัยได้แนวทางในการสังเกตบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นททยายกริยา “อย่าง” จากแนวทางในการสังเกตบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นททยายกริยา “地” ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสืบค้นข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ TNC: THAI NATIONAL CORPUS (Third Edition) ในพระราชบัญญัติสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี จากนั้นเลือกเพียงประโยคตัวแทนแยกออกมาเพื่อใช้ในการยกตัวอย่างประกอบการบรรยายและอธิบาย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดประเด็นการศึกษา
- 2) รวบรวมข้อมูลบทบาทด้านความหมายของ “地” และ “อย่าง” ตามประเด็นที่ศึกษา
- 3) วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบบทบาทด้านความหมายของ “地” และ “อย่าง” ตามประเด็นที่ศึกษา

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นททยายกริยา “地” และ “อย่าง” ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 3 หัวข้อ คือ บทบาทด้านความหมายของ “地”, บทบาทด้านความหมายของ “อย่าง” และการเปรียบเทียบบทบาทด้านความหมายของ “地” และ “อย่าง” รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บทบาทด้านความหมายของ “地”

เนื่องจาก “地” เป็นคำขึ้นททยายกริยาอย่างสมบูรณ์แล้ว ทำให้สามารถปรากฏข้างหลังททยายกริยาที่มาจากคำหลักหลายชนิด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำคุณศัพท์	<u>静静地</u> 听	<u>深刻地</u> 了解	<u>认真地</u> 说
คำกริยา	<u>绝望地</u> 说	<u>同情地</u> 看	
คำวิเศษณ์	<u>拼命地</u> 工作	<u>故意地</u> 说	
วลิตายตัว	<u>半信半疑地</u> 说	<u>大模大样地</u> 走	
รูปซ้ำคำของวลิตัวเลข-ลักษณะนาม	<u>一颗一颗地</u> 流	<u>一天一天地</u> 长大	
คำนาม	<u>广义地</u> 说	<u>礼貌地</u> 拒绝	
วลีบทประธาน-บทกริยา	<u>手牵手地</u> 走(下去)		
คำเลียนเสียง	<u>汪汪地</u> 叫		
วลีความหมายเชิงเปรียบเทียบ	<u>像狗一样地</u> 勤奋		
คำสรรพนามชี้เฉพาะ	<u>这样地</u> 过去		

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่า คำหรือกลุ่มคำที่ประกอบด้วย “地” เพื่อทำหน้าที่บทยายกริยาในประโยคจัดอยู่ในชนิดคำที่แตกต่างกัน เรียงตามลำดับ ดังนี้ คำคุณศัพท์ (形容词) คำกริยา (动词) คำวิเศษณ์ (副词) วลีตายตัว (固定短语) รูปซ้ำคำของวลีตัวเลข-ลักษณนาม (数量短语的重叠式) คำนาม (名词) วลีบทประธาน-บทกริยา (主谓短语) คำเลียนเสียง (象声词) วลีความหมายเชิงเปรียบเทียบ (比况短语) และคำสรรพนามชี้เฉพาะ (指示代词)

ลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายบทบาทด้านความหมายของคำที่บทยายกริยา “地” ตามสถานการณ์ 2 สถานการณ์ ดังนี้

1) การปรากฏของคำที่บทยายกริยา “地” ทำให้หน่วยสองหน่วยเกิดความสัมพันธ์ทางความหมายแบบบทยายกริยา-กริยาหลัก หากละ “地” ไปจะทำให้ประโยคไม่ถูกต้อง จากการสำรวจบทบทยายกริยาตามด้วย “地” พบว่า “地” สามารถแสดงบทบาทนี้ได้ชัดเจน เมื่อคำที่มีลักษณะเป็นคำนาม (体词性) ได้แก่ คำนามหรือนามวลีที่บอกความหมายนามธรรม วลีตัวเลข-ลักษณนามที่ใช้บอกจำนวน คำนามทำหน้าที่บทยายกริยา ตัวอย่างเช่น

คำนามทำหน้าที่บทยายกริยา

- 1a 琴安慰地在淑英的耳边说，就伸手抚摩淑英的头发，
从这柔软的、缎子一般的黑色波浪里仿佛透露出来一股
一股的幽香，更引动了她的怜爱，她 柔情地 说：
“好妹妹，你只管放心。……”

(Bajin, 2015, p. 33)

- 1b 她 恶意的⁸笑了，可是不由她自己似的把声音稍微放低
了些。

(Laoshe, 2022, p. 72)

ตัวอย่าง 1a คำนาม “柔情” ต้องตามด้วย “地” เท่านั้นจึงจะสามารถทำหน้าที่บทยายกริยาได้ในที่นี้ “地” ไม่เพียงทำหน้าที่เป็นคำช่วยเสริมโครงสร้างเท่านั้น แต่ยังช่วยทำให้คำนามซึ่งมีหน้าที่หลักคือ บทประธาน บทกรรม บทขยายนาม เป็นต้น มีลักษณะเป็นคำวิเศษณ์ (副词化) สามารถทำหน้าที่

⁸ รูปของ “的” ข้างต้นไม่ใช่เป็นรูป “地” เนื่องจากงานเขียนชิ้นนี้เป็นงานเขียนในช่วงเวลาที่ในระบบไวยากรณ์จีนยังไม่ได้มีการแบ่งรูปเขียนที่ชัดเจนให้แก่คำช่วยเสริมโครงสร้าง “的” และ “地” โดยในช่วงเวลานั้น ทั้งคำที่บทยายนามและคำที่บทยายกริยาล้วนใช้รูป “的” สำหรับช่วงเวลาที่มีการแบ่งรูปเขียนนั้น He (2008, p. 170) กล่าวว่า หลังจากขบวนการ 4 พฤษภาคม ด้วยอิทธิพลของภาษาอินโดยูโรเปียน คำช่วยเสริมโครงสร้าง “的” นี้จึงเริ่มมีการแบ่งในภาษาเขียน (五四以后，在印欧语言的影响下，这个结构助词 “的” 在书面上开始分化)

บทขยายกริยาได้ ในด้านความหมาย “柔情” ประกอบกับ “地” ทำหน้าที่ขยายกริยาหลัก คือ “说” เพื่อบอกสภาพหรือลักษณะขณะเกิดการกระทำว่าขณะพูดนั้น พูดด้วยอาการอ่อนโยน (อาการที่เกิดควบคู่กับการกระทำ) หากว่า “地” ไม่ปรากฏ โดยใช้ว่า “柔情说” จะไม่สามารถสื่อความหมายได้ และกลายเป็นประโยคผิด ในตัวอย่าง 1b ก็เช่นกัน ไม่สามารถใช้ว่า “恶意笑” ได้ เนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำนามที่ทำหน้าที่บทขยายกริยากับคำกริยาหลักไม่ชัดเจน

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในภาษาจีน มีการใช้คำนามที่มีความหมายเชิงนามธรรมเป็นบทขยายกริยา และข้างหลังบทขยายกริยาประเภทนี้ต้องตามด้วย “地” จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศจีน เช่น Hong (1963), Wang (1982), Yu (1984), Sun (1995) กล่าวว่า เดิมทีแล้ว คำนามสามารถทำหน้าที่บทขยายกริยาได้โดยไม่ต้องเติม “地” ดังตัวอย่าง “十九人相与目笑之” (ตัวอย่างจาก Hong, 1963) ในที่นี้ คำนาม “目” ขยายกริยาหลัก “笑” ว่า หัวเราะผ่านทางสายตา โดย Yu (1984) มีความเห็นว่า คำนามจำพวก 深情 (ความรู้สึกที่ลึกซึ้ง), 本能 (สัญชาตญาณ), 历史 (ประวัติศาสตร์), 逻辑 (ตรรกะ) ฯลฯ ต้องตามด้วย “地” ก่อน จึงจะทำหน้าที่บทขยายกริยาได้ เนื่องจากการใช้ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่าง history (n.), historical (Adj.), historically (Adv.) เมื่อแปลทั้งสามคำเป็นภาษาจีนจะได้ว่า 历史 (n.), 历史的 (Adj.), 历史地 (Adv.) ในเวลาต่อมา การใช้คำนามในลักษณะนี้ได้ขยายวงกว้างมากขึ้น ดังที่ Li (2010) คิดว่าปรากฏการณ์นี้มีแนวโน้มเพิ่มสูงมากขึ้น

รูปซ้ำคำของวลีตัวเลข-ลักษณนามทำหน้าที่บทขยายกริยา

2a 这绝不会是小福子的坟，他知道，可是他的泪一串一串的往下落。

(Laoshe, 2022, p. 205)

2b 十点多钟，赶市的乡下人一群一群的在街上走过了，他们臂上挽着篮，或是牵着小孩子，粗声大气地一边在走，一边在谈话。

(Maodun, 2017, p. 6)

ตัวอย่าง 2a รูปซ้ำคำของวลีตัวเลข-ลักษณนาม “一串一串” ต้องตามด้วย “的 (地)” เท่านั้น จึงจะสามารถทำหน้าที่บทขยายกริยาได้ ในที่นี้บทบาทของ “地” ที่เด่นชัดมีมากกว่าหนึ่งบทบาท ได้แก่ แสดงความหมายเชิงพรรณนา⁹ และยังช่วยให้วลีตัวเลข-ลักษณนามประเภทที่แสดงปริมาณวัตถุ สิ่งของ

⁹ บทขยายกริยาตามด้วย “地” มักเป็นบทขยายกริยาที่แสดงความหมายเชิงพรรณนา ในภาษาจีน รูปภาษาที่มีลักษณะซ้ำจะส่งผลให้ความหมายนั้นมีน้ำหนักมากขึ้นไปด้วย ความหมายเชิงพรรณนาก็จะเข้มข้นมากขึ้นเช่นกัน ดังที่วลีตัวเลข-ลักษณนาม “一串” มีการเปลี่ยนรูปเป็นรูปแบบซ้ำ “一串一串” ทำให้ความหมายเชิงพรรณนาเพิ่มสูงขึ้น เพื่อให้เกิดความสอดคล้องระหว่างรูปภาษาและความหมาย (形义一致) “一串一串” จึงตามด้วย “地”

(表物量) สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางความหมายกับกริยาหลักได้ ทั้ง ๆ ที่วลีประเภทนี้มักใช้เป็นบทขยายนามมากกว่า เช่น “一串” สามารถทำความเข้าใจเป็นบทขยายของคำนาม “泪” หรือ “泪水” ได้ ดังนั้น เพื่อให้วลีประเภทนี้สามารถทำหน้าที่บทขยายกริยาซึ่งไม่ใช่หน้าที่หลักได้ จึงจำเป็นต้องอาศัย “地” ช่วยบ่งชี้ความสัมพันธ์ทางความหมาย คล้ายกับกรณีของคำนามในตัวอย่างที่ 1 เมื่อเติม “地” จะทำให้วลีตัวเลข-ลักษณนามมีลักษณะเป็นคำวิเศษณ์เช่นกัน ในด้านความหมาย “一串一串” เป็นบทขยายกริยาที่มีทิศทางการชี้ของความหมาย (语义指向) มากกว่าหนึ่งทิศทาง กล่าวคือ ความหมายชี้ไปยังบทประธาน เพื่อบอกลักษณะของบทประธานว่า “น้ำตาเป็นสาย ๆ” อีกทั้งความหมายยังชี้ไปยังกริยาหลักว่า “ร่วงเป็นลักษณะต่อเนื่องที่ละลาย ๆ” หากว่า “地” ไม่ปรากฏ โดยใช้ว่า “一串一串往下落” จะไม่สามารถสื่อความหมายได้ และกลายเป็นประโยคผิด ในตัวอย่าง 2b ก็เช่นกัน ไม่สามารถใช้ว่า “一群一群在街上走过了” ได้ ก็เนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างวลีตัวเลข-ลักษณนามที่ทำหน้าที่บทขยายกริยากับคำกริยาหลักไม่ชัดเจน

จากตัวอย่างข้างต้น Xing (1996, pp. 102-103) เคยกล่าวว่า วลีตัวเลข-ลักษณนามที่ทำหน้าที่บทขยายกริยานั้นแบ่งเป็นสองประเภท ได้แก่ ประเภทที่แสดงปริมาณของการกระทำ (表示动量) และประเภทที่แสดงปริมาณของวัตถุ สิ่งของ ซึ่งมักใช้รูปซ้ำคำ (表示重复物量) โดยประเภทแรกไม่จำเป็นต้องตามด้วย “地” เช่น “两次报考” แต่ประเภทที่สองต้องตามด้วย “地” เช่น “(你们) 两个两个地进去” จากความคิดเห็นของ Xing (1996) ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้วลีตัวเลข-ลักษณนามประเภทแรกสามารถทำหน้าที่บทขยายกริยาได้โดยตรง แต่ประเภทที่สองไม่สามารถทำหน้าที่บทขยายกริยาได้โดยตรง คือ ทิศทางการชี้ความหมายที่แตกต่างกัน เนื่องจากทิศทางการชี้ความหมายของประเภทที่แสดงปริมาณของการกระทำ เมื่อทำหน้าที่บทขยายกริยาในประโยคคือกริยาหลักเพียงหน่วยเดียวเท่านั้น ความหมายที่แสดงออกค่อนข้างชัดเจน จึงไม่จำเป็นต้องอาศัย “地” ช่วยบ่งชี้ความสัมพันธ์ทางความหมาย แตกต่างจากประเภทที่แสดงปริมาณของวัตถุ สิ่งของ ซึ่งทิศทางการชี้ความหมายอาจจะมากกว่าหนึ่งทิศทางตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ทำให้วลีตัวเลข-ลักษณนามประเภทนี้ต้องอาศัย “地” ช่วยบ่งชี้ความสัมพันธ์ทางความหมาย

นอกจากคำที่มีลักษณะเป็นคำนาม (体词性) แล้ว ยังมีคำที่มีลักษณะเป็นคำแสดงอาการหรือลักษณะ (谓词性) หากไม่ประกอบกับ “地” ก็มีโอกาสทำให้ประโยคผิดได้เช่นกัน ดังที่ Lu (2004, p. 5) ยกตัวอย่างว่า “他认真*(地)再次考虑了这个问题” ไม่สามารถละ “地” ได้ เนื่องจาก “认真地” ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งที่สอดคล้องกับความหมายของบทขยายกริยาที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกริยาหลัก “考虑” มากกว่าบทขยายกริยา “再次” ดังนั้นจึงต้องอาศัย “地” ช่วยชี้ความหมาย หาก “地” ไม่ปรากฏ ประโยคจะไม่ถูกต้อง หรือในกรณีที่บทขยายกริยาที่มีความหมายชี้ไปยังบทกรรม ก็ไม่สามารถละ “地” ได้ เช่น

“那一湾池水多年来已成为茂盛的苇塘，乱蓬蓬*(地)长着芦苇” (ตัวอย่างจาก Liu, 1983, p. 264)

2) การปรากฏของคำขึ้นทขยายกริยา “地” ทำให้หน่วยสองหน่วยเกิดความสัมพันธ์ทางความหมายแบบทขยายกริยา-กริยาหลัก หากละ “地” ไป จะทำให้ความสัมพันธ์เช่นนั้นหายไปและสื่อความหมายอื่น จากการสำรวจทขยายกริยาตามด้วย “地” พบว่า “地” สามารถแสดงบทบาทนี้ได้ชัดเจนเมื่อคำที่มีลักษณะเป็นคำแสดงอาการหรือลักษณะ (谓词性) เช่น คำคุณศัพท์ คำกริยา คำควบนินดกริยา และวิเศษณ์ (动/副兼类) ทำหน้าที่ทขยายกริยา ดังตัวอย่าง

3a 他得意地回过头去看觉民，一面挑战地说：“二哥，你敢跟我比赛吗？”

(Bajin, 2015, p. 51)

3b “呀，吴先生还在这里！”她对他微笑地点点头，便走过来。

(Bajin, 1987, p. 365)

3c “好，你带他出去罢，我给他闹够了，”祖父歇了半晌才有气无力地说了一句，又把眼睛闭上了。

(Bajin, 2013, p. 91)

3d 这些话一字一字地送进了觉慧的耳里，非常清晰。它们像鞭子一样地打着他的头。

(Bajin, 2013, p. 19)

3e “这真是不到园林，怎知春色如许了，”淑英无意地接了一句。

(Bajin, 2015, p. 16)

ตัวอย่าง 3a คำคุณศัพท์ “得意” ต้องตามด้วย “地” เท่านั้น จึงจะสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่าคำนี้ทำหน้าที่ทขยายกริยาเพื่อบอกสภาพของบทประธานขณะหันศีรษะกลับไป อีกทั้งความหมายของทขยายกริยายังชี้ไปยังบทประธานอีกด้วยว่ามีความรู้สึกอย่างไร ดังนั้นหากข้างหลัง “得意” ไม่ปรากฏ “地” จะทำให้คำคุณศัพท์คำนี้มีโอกาสเป็นหน่วยหลักของภาคแสดง เช่นเดียวกับ “回过头” แล้วความหมายก็จะเปลี่ยนจาก “เขาหันศีรษะกลับไปมองเจี๋ยหมินอย่างได้ใจ” เป็น “เขาได้ใจ จากนั้นหันศีรษะกลับไปมองเจี๋ยหมิน” จึงเห็นได้ว่า “地” มีความสำคัญในการทำความเข้าใจความหมายของประโยคแล้วยังสะท้อนให้เห็นว่าความหมายนั้นมีความสัมพันธ์กับรูปภาษาอีกด้วย ตัวอย่าง 3b-3d ทขยายกริยามา

จากคำกริยา “微笑” วลีตายตัว (สำนวน) “有气无力” และวลีความหมายเชิงเปรียบเทียบ “像鞭子一样” ตามลำดับ คำหรือกลุ่มคำเหล่านี้หากไม่ตามด้วย “地” อาจทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นภาคแสดงหนึ่งในประโยค เช่นเดียวกันกับ “得意” ในตัวอย่าง 3a ต่อมาในตัวอย่าง 3e “无意” จัดเป็นคำควบชนิดกริยาและวิเศษณ์ เมื่อเป็นคำกริยาจะสื่อความหมายว่า ไม่มีความประสงค์หรือความตั้งใจที่จะทำ แต่เมื่อเป็นคำวิเศษณ์จะสื่อความหมายว่า (ทำ) โดยไม่ตั้งใจหรือไม่เจตนา หากในประโยคตัวอย่างใช้ว่า “淑英无意接了一句” ความหมายจากเดิม คือ “ตอบรับคำโดยไม่ตั้งใจ (ไม่ได้ไตร่ตรองล่วงหน้า)” ก็จะกลายเป็น “ไม่ได้เต็มใจ แต่ก็เอ่ยคำออกไป”

กล่าวโดยสรุป คือ เมื่อบทขยายกริยามาจากคำหรือกลุ่มคำที่มีลักษณะเป็นคำนาม (体词性) ข้างหลังคำหรือกลุ่มคำเหล่านี้ต้องอาศัย “地” ช่วยชี้ความสัมพันธ์ทางความหมาย มิฉะนั้นคำหรือกลุ่มคำเหล่านี้จะไม่สามารถทำหน้าที่บทขยายกริยาได้ ทำให้ประโยคไม่สามารถสื่อความหมายใดได้และเป็นประโยคที่ไม่ถูกต้อง แต่หากบทขยายกริยามาจากคำหรือกลุ่มคำที่มีลักษณะเป็นคำแสดงอาการหรือลักษณะ (谓词性) ข้างหลังคำหรือกลุ่มคำเหล่านี้มักต้องอาศัย “地” ช่วยแสดงความสัมพันธ์ทางความหมาย มิฉะนั้นหน้าที่ของคำหรือกลุ่มคำเหล่านี้จะไม่ชัดเจน ส่งผลต่อการทำความเข้าใจความหมายของประโยค

2. บทบาทด้านความหมายของ “อย่าง”

เนื่องจาก “อย่าง” ยังถือเป็นคำที่มีความหมายเชิงเนื้อหาอยู่ ระดับการกลายเป็นคำไวยากรณ์นั้นยังไม่สูงเท่ากับ “地” ดังนั้น การทำหน้าที่คำชี้บทขยายกริยาของ “อย่าง” จึงมีข้อจำกัดมากกว่า “地” หากพิจารณาความหมายของคำจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 จะพบว่า “อย่าง” นอกจากจะเป็นคำนาม คำลักษณนาม ซึ่งจัดอยู่ในหมวดคำแท้ซึ่งมีความหมายเป็นรูปธรรมแล้ว ยังมีความหมายทางไวยากรณ์ด้วย คือ สามารถใช้เป็นคำที่ใช้ประกอบคำวิเศษณ์¹⁰ คำอธิบายเช่นนี้มีความคล้ายคลึงกับความคิดเห็นของ Zhu (1982, p. 75) นักภาษาศาสตร์ชาวจีนที่ได้กล่าวว่า สามารถมอง “地” เป็นคำปัจจัยของคำวิเศษณ์ (副词后缀) ได้ แต่ทว่า ความหมายเชิงเนื้อหาที่ยังคงหลงเหลืออยู่ของ “อย่าง” ทำให้คำที่ประกอบกับ “อย่าง” มีเพียงคำที่แสดงอาการหรือลักษณะ (谓词性) เช่น คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ คำกริยาหรือกลุ่มคำที่แฝงความหมายดังกล่าวเท่านั้น

¹⁰ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของ “อย่าง” ว่า (1) [หุ่ย่าง] น. วิธี, แบบ, เยี่ยง, เช่น ทำอย่างนี้ เขียนอย่างนั้น, ลักษณะนามบอกจำนวน หมายถึง ชนิด, สิ่ง, เช่น ทำกับข้าวไว้ 2 อย่าง ทำงานหลายอย่าง. และ (2) [หุ่ย่าง] ว. เหมือน เช่น อย่างใจ อย่างเคย, ใช้ประกอบคำวิเศษณ์ หมายความว่า โดยอาการที่ เช่น อย่างดี อย่างเข้มแข็ง. (Royal Society of Thailand, n.d.)

เนื่องจากเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดชนิดคำในภาษาจีนและภาษาไทยแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงใช้การจัดชนิดคำในภาษาจีนเป็นเกณฑ์ เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบตัวอย่างการใช้ “อย่าง” กับ “也” ในหัวข้อที่แล้วได้ชัดเจนมากขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำคุณศัพท์	พูด <u>อย่างชัดเจน</u>	วาง <u>อย่างเรียบร้อย</u>
คำกริยา	ยิ้ม <u>อย่างยินดี</u>	ถาม <u>อย่างเอาใจใส่</u>
คำวิเศษณ์	ช่วยเหลือ <u>อย่างเต็มที่</u>	
สำนวน ¹¹	เถียง <u>อย่างข้าง ๆ คู ๆ</u>	รู้ <u>อย่างงู ๆ ปลา ๆ</u>
วลีตัวเลข-ลักษณนาม	*เดิน <u>อย่างหนึ่งก้าว(หนึ่งก้าว)</u>	*ไหล <u>อย่างหนึ่งหยด(หนึ่งหยด)</u>
คำนาม	*ตอบ <u>อย่างมารยาท</u>	*พูด <u>อย่างสัตยาตญาณ</u>
วลีทพประธาน-บทกริยา	*เดิน <u>อย่างคอคดก</u>	*มอง <u>อย่างตาละห้อย</u>
	? ทำ <u>อย่างใจอยาก</u>	? มอง <u>อย่างคนไม่มีเชื้อ</u> ¹²
คำเลียนเสียง	*เห่า <u>อย่างโส่ง ๆ</u>	
วลีความหมายเชิงเปรียบเทียบ	*เจ็บ <u>อย่างเหมือน (ราวกับ) ถูกเข็มแทง</u>	
คำสรรพนามชี้เฉพาะ	*มอง <u>อย่างอย่างนี้</u>	*กล่าว <u>อย่างเช่นนั้น</u>

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า “อย่าง” สามารถใช้ประกอบกับคำคุณศัพท์ คำกริยาและคำวิเศษณ์ได้ สำหรับการประกอบกับสำนวน ทั้ง “ข้าง ๆ คู ๆ” “งู ๆ ปลา ๆ” ก็ยังถือว่าเป็นการใช้กับคำที่แสดงอาการหรือลักษณะเช่นกัน คือ “ข้าง ๆ คู ๆ” สื่อความหมายว่า ไม่สมเหตุผลผล เป็นอาการหรือลักษณะขณะ “เถียง” หรือ “งู ๆ ปลา ๆ” สื่อความหมายว่า “ไม่รู้จริง” เป็นสภาพหรือลักษณะของ “รู้” แต่คำหรือกลุ่มคำชนิดอื่น เช่น วลีตัวเลข-ลักษณนาม, คำนาม, วลีทพประธาน-บทกริยา, คำเลียนเสียง, วลีความหมายเชิงเปรียบเทียบ และคำสรรพนามชี้เฉพาะไม่สามารถอาศัย “อย่าง” เพื่อขยายกริยาได้ โดยทั่วไปแล้ว คำเหล่านี้สามารถวางข้างหลังกริยาหลักได้โดยตรง ยกเว้นคำนาม โดยเฉพาะคำนามที่มีความหมายเชิงนามธรรม หากจะใช้เป็นบทขยายกริยา ก็มักจะต้องการปรับคำเหล่านี้ให้เป็นคำที่แสดงอาการหรือลักษณะก่อน แล้วจึงประกอบ

¹¹ ประเภทสำนวนในที่นี้ไม่ได้จัดเป็นประเภทย่อยของคำหรือกลุ่มคำในภาษาไทย แต่ผู้วิจัยยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อเทียบเคียงกับวลิตายตัวในภาษาจีน

¹² เครื่องหมาย “?” พบมากในงานวิจัยไวยากรณ์จีน แสดงความไม่แน่นอนหรือสงสัยว่าจะวิเคราะห์ได้อย่างไรบ้าง ในที่นี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องหมายนี้กำกับข้างหน้าตัวอย่างทั้งสองตัวอย่าง เพื่อสื่อความว่า จากรูปภาษานั้นดูเหมือนว่าจะเป็นตัวอย่างที่ถูกต้องของการใช้วลีทพประธาน-บทกริยาประกอบกับ “อย่าง” เพื่อทำหน้าที่บทขยายกริยา โดยที่ “อย่าง” นั้นจัดเป็นคำขยายกริยา แต่ในความเป็นจริงแล้ว ยังไม่ถือเป็นตัวอย่างแบบแผนที่ยอมรับได้เหมือนกรณีที่คำวิเศษณ์หรือคำกริยาทำหน้าที่บทขยายกริยา

กับ “อย่าง” เช่น “ตอบอย่างมีมารยาท” “ยิ้มอย่างมีไมตรี” ใช้วิธีการเติมกริยา “มี” ข้างหน้าคำนามก่อนแล้วจึงประกอบกับ “อย่าง” หรืออาจจะใช้รูปภาษาอื่นในการแสดงความหมาย เช่น ทำด้วยความจริงใจ กระทำโดยเจตนา ซึ่งใช้บุพบทวลี “ด้วย/โดย + คำนาม” ทำหน้าที่บทยายกริยา ก็ถือเป็นรูปภาษาที่ใช้แสดงสภาพหรือลักษณะขณะกระทำได้เช่นเดียวกัน ข้อสังเกตเพิ่มเติม ได้แก่ วลีบทประธาน-บทกริยาในภาษาไทยกับการปรากฏร่วมกับ “อย่าง” เช่น “ใจอยาก (ใจ + อยาก)” “คนไม่มีเยื่อใย (คน + ไม่มีเยื่อใย)” ดังตัวอย่างข้างต้นที่ทำหน้าที่ขยายกริยาหลัก “ทำ” และ “มอง” นั้น ในที่นี้ “อย่าง” ยังคงแฝงความหมายคำว่า “ราวกับ, เหมือน, เช่น” ค่อนข้างเข้มข้น จึงไม่สามารถใช้เป็นตัวอย่างแบบแผนของการใช้คำขยายกริยา คำนี้กับวลีบทประธาน-บทกริยาได้¹³

ลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายบทบาทด้านความหมายของคำขยายกริยา “อย่าง” ตามสถานการณ์ 2 สถานการณ์ ดังนี้

1) การปรากฏของคำขยายกริยา “อย่าง” ทำให้หน่วยสองหน่วยเกิดความสัมพันธ์ทางความหมายแบบกริยาหลัก-บทขยายกริยา หากละ “อย่าง” ไปจะทำให้ประโยคไม่ถูกต้อง

4a หลังจากนั้นชายหนุ่มก็จัดการอย่างชำนาญ จัดการตั้งหมอนขึ้นสูง พิงไว้กับ
ผนังเตียง

(รหัสข้อมูล PRNV038)

4b หมอคุณนั้นนวมมือไปรอบ ๆ ลูกแก้วที่ฉันไม่เห็นว่ามันจะมีอะไรไหลออกมาสักนิด
อย่างเขาเป็นเอาตาย

(รหัสข้อมูล PRNV066)

ตัวอย่าง 4a คำกริยา “ชำนาญ” ต้องนำด้วย “อย่าง” เท่านั้นจึงจะสามารถทำหน้าที่บทยายกริยาได้ ในที่นี้ “อย่าง” มีบทบาทหลัก คือ ชี้ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างกริยาหลักและบทขยายกริยา เพื่อแสดงสภาพหรือลักษณะของบทประธานขณะ “จัดการ” ว่าเชี่ยวชาญและสันทัด หากข้างหน้า “ชำนาญ” ไม่นำด้วย “อย่าง” จะทำให้การประกอบกันของแต่ละหน่วยในประโยคไม่สามารถสื่อความหมายได้ แม้ว่า “ชำนาญ” จะเป็นคำกริยาที่สามารถทำหน้าที่ภาคแสดงได้ก็ตาม แต่กริยาทั้งสองคำที่เรียงติดต่อกันนั้น ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างกันได้ เช่น ไม่สามารถตีความเป็น “จัดการ แล้วชำนาญ” (การกระทำก่อนหลัง) หรือ “จัดการ ทำให้ชำนาญ” (การกระทำที่เป็นเหตุผล) เป็นต้น สอดคล้องกับความเห็นของ Panthumetha (2022) ที่ได้ยกตัวอย่างว่าคำกริยาจะต้อง

¹³ วลีบทประธาน-บทกริยาในภาษาไทยยังสามารถวิเคราะห์เป็นนามวลีได้ ดังตัวอย่าง “มองอย่างคนไม่มีเยื่อใย” สามารถวิเคราะห์ว่า “คนไม่มีเยื่อใย” มาจากนามวลี “คนที่ไม่มีเยื่อใย” ได้ ซึ่งในภาษาจีนไม่สามารถวิเคราะห์เช่นนั้นได้ เนื่องจากตำแหน่งบทยายนามนั้นต้องวางข้างหน้าคำหลัก

ประกอบกับ “อย่าง” เพื่อทำหน้าที่บทยายกริยา มิฉะนั้นจะสื่อความหมายไม่ได้ ลำดับต่อมา ในตัวอย่าง 4b คำวิเศษณ์ “เขาเป็นเอาตาย” ก็ต้องอาศัย “อย่าง” ที่ความสัมพันธ์ทางความหมายเช่นกัน แม้ว่าหน้าที่หลักของคำวิเศษณ์ โดยเฉพาะคำกริยาวิเศษณ์คือใช้เป็นบทยายกริยา แต่เนื่องจาก “เขาเป็นเอาตาย” วางในตำแหน่งที่ไกลจากกริยาหลัก “วน” ค่อนข้างมาก ทำให้ต้องอาศัย “อย่าง” ในการช่วยชี้ความสัมพันธ์ทางความหมาย เสมือนว่าเป็นคำชี้ที่ช่วยร่นระยะให้แก่หน่วยสองหน่วยที่เดิมทีแล้วมีความสัมพันธ์ทางความหมายใกล้ชิดกัน แต่กลับวางอยู่ห่างกันในเชิงโครงสร้าง เมื่อ “อย่าง” ไม่ปรากฏ จะทำให้เข้าใจหน้าที่ของคำวิเศษณ์ “เขาเป็นเอาตาย” ได้ยาก

2) การปรากฏของคำชี้บทยายกริยา “อย่าง” ทำให้หน่วยสองหน่วยเกิดความสัมพันธ์ทางความหมายแบบกริยาหลัก-บทยายกริยา หากละ “อย่าง” ไป จะทำให้ความสัมพันธ์แบบนี้หายไปและสื่อความหมายอื่น จากการสำรวจบทบทยายกริยานำด้วย “อย่าง” พบว่า หาก “อย่าง” ไม่ปรากฏ จะทำให้สามารถวิเคราะห์หน้าที่และความหมายของคำหรือกลุ่มคำที่อยู่ข้างหลังได้หลากหลาย ดังตัวอย่าง

5a ต่อไปถ้าลูกได้พบคนที่เขารักและต้องการอย่างจริงจัง เขาก็จะรู้สึกเสียใจในโอกาสที่ถูกต้องไป

(รหัสข้อมูล ACSS099)

5b เรามุ่งอบรมบ่มเพาะอาสาสมัครคนไทยทั้งด้านทฤษฎี และฝึกปฏิบัติอย่างขะมักเขม้นเขาจริงเขาจังแบบที่เรียกว่า มูมานะ

(รหัสข้อมูล NACHM)

5c เด็กออทิสติก ซึ่งได้มารับการบำบัดรักษาตั้งแต่อายุ 5 ปีด้วยปัญหาว่า พูดไม่รู้เรื่องแยกตัวเล่นคนเดียว ไม่สนใจใคร บอกความต้องการของตัวเองไม่ได้ โมโหร้ายโดยไม่สมเหตุผล มักทำร้ายตัวเองด้วยการตบหน้าซ้ำ ๆ อย่างไม่รู้สึกเจ็บ

(รหัสข้อมูล NWCOL026)

5d หากให้เหตุผลอย่างตรงไปตรงมาว่า จะใช้เวลาที่เพิ่มเติมมาจัดการปัญหาสำคัญที่รัฐบาลยอมปกติไม่สามารถทำได้ แต่การกดดันจากอารยประเทศจะเป็นสิ่งที่น่ากังวลกว่า

(รหัสข้อมูล NWRP_PL056)

5e ตอนแรกขายหนุ่มตามความคิดเธอไม่ทัน ได้แต่มองอีกฝ่ายอย่างงงัน หากเมื่อเรียบเรียงคำพูดทั้งหมดของอดีตคนรักจนเข้าใจในนาที่ต่อมาก็แทบจะเอามือกุมหัวอย่างไม่เชื่อ

(รหัสข้อมูล PRNV002)

ตัวอย่าง 5a คำคุณศัพท์ “จริงจัง” ต้องนำด้วย “อย่าง” เท่านั้นจึงจะทำให้สามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่าเป็นคำที่ทำหน้าที่ขยายกริยาวิลี “รักและต้องการ” หากข้างหน้า “จริงจัง” ละ “อย่าง” ออกไป โดยใช้ว่า “ต่อไปถ้าลูกได้พบคนที่เขารักและต้องการจริงจัง” ความหมายที่สื่อออกมาจะเปลี่ยนจาก “รักและต้องการโดยตั้งใจ ไม่ล้อเล่น” (บอกสภาพหรือลักษณะของการกระทำ) ไปเป็น “รักและต้องการความจริงจังหรือความซื่อสัตย์จริงใจที่มีต่อลูก” (บอกสิ่งที่รักหรือต้องการ) ลำดับต่อมา ตัวอย่าง 5b หากข้างหน้าคำกริยา “ชะมัดเขม้น” ละ “อย่าง” ออกไป แล้วใช้การเว้นวรรคร่วมด้วย จะทำให้คำกริยาคำนี้นำหน้าที่กริยาหลักหน่วยหนึ่ง สื่อความหมายว่า “ตั้งใจและมีความมุ่งมั่น” ในตัวอย่าง 5c หากข้างหน้ากริยาวิลี “ไม่รู้สึกละ” ละ “อย่าง” ออกไป อาจทำให้กริยาลี้นี้กลายเป็นประโยคที่ละบทประพันธ์ และสื่อความหมายเป็นการเสริมความที่เกิดหลังจากการกระทำ “ทำร้ายตนเอง” ในตัวอย่าง 5d หากข้างหน้าคำคุณศัพท์วิลี “ตรงไปตรงมา” ละ “อย่าง” ออกไป ก็จะทำให้วลีนี้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ทางความหมายกับบทกรรม “เหตุผล” ได้ง่ายขึ้น กล่าวคือ สามารถเข้าใจเป็นบทขยายนาม สื่อความหมายว่า “เหตุผลที่ตรงไปตรงมา” ได้ และในตัวอย่าง 5e หากข้างหน้าคำกริยา “งงงัน” ละ “อย่าง” ออกไป จะทำให้สามารถวิเคราะห์หน้าที่ของคำกริยาคำนี้น่าจะเป็นภาคแสดงของ “อีกฝ่าย” ได้ สื่อความหมายว่า “(ชายหนุ่ม) มองอีกฝ่าย ซึ่งกำลังงงงันอยู่”

กล่าวโดยสรุป คือ “อย่าง” มีบทบาทในการชี้ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำกริยาหลักและบทขยายกริยา โดยคำหรือกลุ่มคำที่ประกอบกับ “อย่าง” ได้นั้น ส่วนใหญ่เป็นคำแสดงอาการหรือลักษณะ (谓词性) เท่านั้น นอกจากนี้ คำคุณศัพท์ คำกริยาและคำวิเศษณ์ที่ประกอบกับ “อย่าง” ในประโยคตัวอย่างข้างต้นล้วนต้องอาศัย “อย่าง” ช่วยแสดงความสัมพันธ์ทางความหมาย การปรากฏและไม่ปรากฏของ “อย่าง” มีผลต่อความถูกต้องของประโยคหรือการทำความเข้าใจความหมายของประโยค

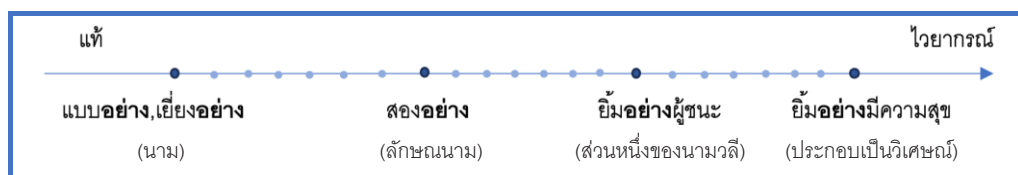
3. การเปรียบเทียบบทบาทด้านความหมายของ “地” และ “อย่าง”

จากการวิเคราะห์บทบาทด้านความหมายของคำขึ้นขยายกริยา “地” และ “อย่าง” พบว่า ในภาพรวมนั้น ทั้งสองคำมีบทบาทด้านความหมายเหมือนกัน แต่หากวิเคราะห์อย่างละเอียด การปรากฏของแต่ละคำจะมีกฎเกณฑ์หรือมีผลต่อการสื่อความหมายของประโยคที่แตกต่างกันไป

3.1 คำหรือกลุ่มคำที่ประกอบกับ “地” และ “อย่าง”

จากการเปรียบเทียบพบว่า ชนิดคำหรือกลุ่มคำที่ประกอบกับ “地” และ “อย่าง” เพื่อทำหน้าที่บทขยายกริยาที่เหมือนกันคือ คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์และคำกริยา ซึ่งจัดอยู่ในคำแสดงอาการหรือลักษณะ (谓词性) แต่ทว่า “地” ยังสามารถประกอบกับคำหรือกลุ่มคำชนิดอื่น ๆ ได้ คือ วลีตัวเลข-ลักษณนาม คำนาม วลีบทประพันธ์-บทกริยา คำเลียนเสียง วลีความหมายเชิงเปรียบเทียบและคำสรรพนามชี้เฉพาะ อธิบายเหตุผลได้ว่า “地” สามารถใช้ชี้ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างบทขยายกริยาและกริยาหลักได้ในขอบเขตที่กว้างกว่า “อย่าง” เนื่องจากคำนี้ผ่านกระบวนการการกลายเปลี่ยนคำไวยากรณ์อย่างสมบูรณ์แล้ว

จัดเป็นคำไวยากรณ์ที่ไม่มีความหมายเชิงเนื้อหาแฝงอยู่ แต่ “อย่าง” นั้นเป็นคำที่ถือว่าเข้าสู่กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์แล้ว แต่ยังไม่ได้กลายเป็นคำไวยากรณ์ที่สมบูรณ์ ยังคงแฝงความหมายเชิงเนื้อหาอยู่ คือ แบบ วิธี เป็นต้น ทำให้เกิดการคัดเลือกรูปคำหรือกลุ่มคำที่จะมาประกอบด้วย หากประกอบกันแล้ว ความหมายไม่สามารถสื่อไปในทาง “สภาพหรือลักษณะที่เกิดควบคู่กับการกระทำ” ได้ คำหรือกลุ่มคำเหล่านั้นอาจไม่สามารถปรากฏร่วมกับ “อย่าง” หรือแม้ปรากฏร่วมได้ แต่ “อย่าง” นั้นจะไม่ได้ทำหน้าที่คำชี้บทยายกริยา เช่น “ยิ้มอย่างผู้ชนะ” ในที่นี้ “อย่าง” นำหน้าคำนาม “ผู้ชนะ” มิได้สะท้อนบทบาทของคำชี้บทยายกริยา กล่าวคือ “อย่าง” ยังคงรักษาความหมายเชิงเนื้อหาว่า “วิธี, แบบ, เยี่ยง” หรือ “เหมือน” ซึ่งสถานะของคำอาจอยู่กึ่งกลางระหว่างคำแท้กับคำไวยากรณ์ ผู้วิจัยขอเสนอภาพจำลองแสดงเส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “อย่าง” เบื้องต้นประกอบคำอธิบาย

ภาพที่ 1 เส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์เบื้องต้นของ “อย่าง”¹⁴

ภาพที่ 1 ผู้วิจัยเสนอเส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “อย่าง” โดยอ้างอิงจากความหมายของคำตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ที่ค่อย ๆ กลายจากความหมายเชิงเนื้อหาไปยังความหมายไวยากรณ์ ซึ่งทิศทางเช่นนี้เป็นทิศทางพื้นฐานของการกลายความหมายของคำในแต่ละภาษา เริ่มต้นจากคำนามที่ความหมายรูปธรรมชัดเจน จากนั้นจึงกลายเป็นคำที่ใช้บอกหน่วยของกับข้าว, งาน เป็นต้น ถัดมาใช้เป็นคำประกอบโดยใช้ประกอบกับคำนามก่อน แล้วจึงใช้ประกอบกับคำกริยา คำคุณศัพท์ หรือคำวิเศษณ์ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ความหมายของ “ยิ้มอย่างผู้ชนะ” (“อย่างผู้ชนะ” สามารถทำความเข้าใจเป็นนามวลี “แบบผู้ชนะ” ได้) ทำให้ผู้รับสารสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายกว่า “ยิ้มอย่างมีความสุข” เนื่องจาก “ผู้ชนะ” มีความหมายที่จับต้องได้มากกว่า “มีความสุข” หรือก็คือ “อย่าง + คำนาม (บอกความหมายรูปธรรม)” แฝงความหมายเชิงเนื้อหามากกว่า “อย่าง + คำกริยา” นอกจากนี้ความหมายของ “อย่าง” ทั้งสี่ความหมายที่ผู้วิจัยยกมานั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งในเส้นทางการกลายทางความหมายของคำนี้เท่านั้น กว่า

¹⁴ ภาพข้างต้นเป็นเพียงการเสนอเส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์เบื้องต้นของ “อย่าง” ตามแนวคิดทั่วไปของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ในที่นี้คือ การกลายทางความหมายของคำว่า “อย่าง” จากคำแท้ (คำที่บอกความหมายรูปธรรมหรือความหมายเชิงเนื้อหา) ไปสู่คำไวยากรณ์ (คำที่บอกหน้าที่ทางไวยากรณ์ ไม่มีความหมายเชิงเนื้อหา) ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ความถูกต้องของข้อมูลยังต้องอ้างอิงผลการศึกษาเชิงประจักษ์ด้วย ดังนั้น จึงยังไม่สามารถสรุปได้แน่ชัดว่า การกลายทางความหมายของคำว่า “อย่าง” จะเป็นไปตามภาพที่ผู้วิจัยเสนอทั้งหมด

แต่ละความหมายจะกลายไปยังอีกความหมายหนึ่งที่มีความแตกต่างกันชัดเจนได้ ย่อมต้องอาศัยการเคลื่อนย้ายอย่างค่อยเป็นค่อยไป (สังเกตจากจุดขนาดเล็กที่เชื่อมระหว่างความหมายของคำ หมายถึง ความหมายอื่นที่อาจเกิดขึ้นและมีการนำไปใช้ ซึ่งอยู่ระหว่างความหมายที่ผู้วิจัยกล่าวถึง แสดงให้เห็นถึงการกลายของความหมายหนึ่งไปยังอีกความหมายหนึ่งที่ไม่สามารถตัดขาดจากกันได้) หากในอนาคต “อย่าง” มีการกลายของความหมายไปมากกว่านี้ จนความหมายไวยากรณ์เข้มข้นมากขึ้น คำหรือกลุ่มคำที่มาประกอบกับ “อย่าง” ก็อาจจะหลากหลายมากขึ้นด้วย

3.2 ความถูกต้องของประโยคกับการชี้ความหมายของ “也” และ “อย่าง”

จากการเปรียบเทียบพบว่า การปรากฏของ “也” และ “อย่าง” ช่วยชี้ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำกริยาหลักและบทขยายกริยา โดยมีผลต่อความถูกต้องของประโยคเหมือนกัน เนื่องจากหากละคำทั้งสองออกไปจะทำให้ประโยคเหล่านั้นไม่ถูกต้อง เมื่อพิจารณาในภาพรวม สาเหตุที่ทำให้ประโยคไม่ถูกต้องมาจากการที่ “也” และ “อย่าง” ไม่ปรากฏ ทำให้ประโยคไม่สามารถสื่อความหมายได้ แต่หากวิเคราะห์เพิ่มเติมเรื่องตำแหน่งของบทขยายกริยาในภาษาจีนและภาษาไทย จะทำให้เข้าใจมากขึ้นว่า ที่กล่าวว่าไม่สามารถสื่อความหมายได้นั้น หมายถึงความหมายใดบ้าง ซึ่งสถานการณ์ในสองภาษามีความแตกต่างกัน ดังนี้

ภาษาจีน	ประธาน > <u>บทขยายกริยา/กริยาหลัก(กรณีเป็นหน่วยสร้างกริยาเรียง)</u> > กริยาหลัก > กรรม
ภาษาไทย	ประธาน > กริยาหลัก > <u>บทขยายกริยา/กริยาหลัก(กรณีเป็นหน่วยสร้างกริยาเรียง)/กรรมมาลา</u>
	(> หมายถึง อยู่ข้างหน้า)

ภาพที่ 2 ลำดับคำในโครงสร้างประโยคที่แบ่งบทขยายกริยาประเภทปรากฏร่วมกับ “也” และ “อย่าง”

จากลำดับคำในประโยคข้างต้น ส่วนที่ทำตัวหนาและขีดเส้นใต้ หมายถึง ตำแหน่งหลักของบทขยายกริยาที่ประกอบกับ “也” และ “อย่าง” ในภาษาจีนและภาษาไทย

ในภาษาจีน ตำแหน่งระหว่างบทประธานและกริยาหลักในประโยค นอกจากจะสามารถวางบทขยายกริยาที่ตามด้วย “也” หรือบทขยายกริยาที่ไม่ต้องตามด้วย “也” แล้ว หากประโยคนั้นเป็นหน่วยสร้างกริยาเรียง¹⁵ ตำแหน่งนี้อาจเป็นคำกริยาหลักที่หนึ่งได้ ในหลายสถานการณ์จะพบว่า เมื่อบทขยายกริยาตามด้วย “也” ละ “也” ออกไปจะทำให้เข้าใจว่าบทขยายกริยานี้เป็นกริยาหลักในหน่วยสร้างกริยาเรียง แต่หากว่า “也” ไม่ปรากฏแล้วจะทำให้ประโยคไม่สามารถสื่อความหมายได้ นั่นก็เป็นเพราะไม่สามารถวิเคราะห์ว่าบทขยายกริยานั้นเป็นกริยาหลัก (มีความสัมพันธ์ทางความหมายกับบทประธาน) ในหน่วยสร้างกริยาเรียงได้

¹⁵ “คำว่า ‘หน่วยสร้างกริยาเรียง’ (serial verb construction) ตามที่ปรากฏในวรรณกรรมทางภาษาศาสตร์ มักหมายถึงหน่วยสร้างที่ประกอบด้วยคำกริยา จำนวนตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปเรียงกันโดยไม่มีคำเชื่อมใด ๆ ปรากฏระหว่างคำกริยา คำกริยาที่อยู่เรียงกันในหน่วยสร้างนั้น อาจมีค่านามซึ่งทำหน้าที่กรรมปรากฏอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ ตัวอย่างเช่น เขานั่งดูโทรทัศน์ เขาทอดปลากิน” (Prasithrathsint, 2006, p. 66)

เช่น ตัวอย่าง 2a ไม่สามารถใช้ว่า “他的泪一串一串往下落” ได้ เนื่องจาก “一串一串” ไม่สามารถวิเคราะห์เป็นกริยาที่หนึ่งในหน่วยสร้างกริยาเรียงได้ หรือแม้จะวิเคราะห์เป็นบทขยายประธานก็ไม่ได้ นอกจากนี้ ในกรณีที่บทขยายกริยาหลายประเภทปรากฏร่วมกัน การที่ “地” ข้างหลังบทขยายกริยานั้นไม่ปรากฏแล้วทำให้ประโยคไม่สามารถสื่อความหมายได้ สาเหตุหลักมักจะมาจากการวางตำแหน่งที่ห่างจากกริยาหลักมากเกินไป อีกทั้งบทขยายกริยานั้นก็ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางความหมายกับบทประธานได้ เช่น ไม่สามารถใช้ว่า “他认真再次考虑了这个问题” ประโยคนี้ไม่ถูกต้อง เนื่องจาก “认真” ใช้บอกสภาพหรือลักษณะขณะเกิดการกระทำ “考虑” ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางความหมายใกล้ชิดมากกว่า “再次” ที่บอกความหมายซ้ำของการกระทำเท่านั้น (หากสลับตำแหน่งให้ “认真” อยู่ใกล้กับกริยาหลัก แม้ว่า “地” จะไม่ปรากฏ ประโยคก็ถูกต้อง คือ สามารถใช้ว่า “他再次认真考虑了这个问题”) ทั้งนี้ แม้ว่า “认真” จะสามารถทำหน้าที่ภาคแสดงได้ แต่ในภาษาจีนจะไม่ใช้คำคุณศัพท์เดี่ยว ๆ ทำหน้าที่ภาคแสดงหากภาคแสดงนั้นไม่ได้แฝงความหมายเชิงเปรียบเทียบ

แต่เมื่อพิจารณาประโยคภาษาไทย จะเห็นว่า ตำแหน่งข้างหลังกริยาหลักมีความซับซ้อนมากกว่า กล่าวคือ เป็นตำแหน่งของบทขยายกริยาที่นำด้วย “อย่าง” และไม่นำด้วย “อย่าง” กริยาหลักที่สองในหน่วยสร้างกริยาเรียง และบทกรรม เป็นต้น เมื่อหน้าที่แตกต่างกัน ความหมายที่สื่อออกมานั้นก็จะแตกต่างกันไปด้วย หากว่า “อย่าง” ไม่ปรากฏแล้วทำให้ประโยคไม่สามารถสื่อความหมายได้ นั่นก็เป็นเพราะว่าไม่สามารถวิเคราะห์ว่าบทขยายกริยานั้นเป็นบทขยายกริยา กริยาหลักในหน่วยสร้างกริยาเรียงหรือบทกรรมของประโยคได้ เช่น ตัวอย่าง 4a ไม่สามารถใช้ว่า “หลังจากนั้นชายหนุ่มก็จัดการซำนิซำนาญ” ได้ เพราะ “ซำนิซำนาญ” ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางความหมายกับหน่วยอื่น ๆ ในประโยคได้ หน้าที่ของคำจึงไม่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นบทขยายกริยา กริยาหลักในหน่วยสร้างกริยาเรียงหรือเป็นบทกรรมก็ตาม หรือในประโยคที่ปรากฏทั้งบทกรรมและบทขยายกริยาที่นำด้วย “อย่าง” แล้ว “อย่าง” ไม่ปรากฏ เช่น ตัวอย่าง 4b ไม่สามารถใช้ว่า “หมอคุณนั้นวนมือไปรอบ ๆ ลูกแก้วที่ฉันไม่เห็นว่ามันจะมีอะไรไหลออกมาสักนิดเอาเป็นเอาตาย” ประโยคนี้ไม่สามารถสื่อความหมายได้เพราะ “เอาเป็นเอาตาย” ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางความหมายกับ “หมอคุณนั้น” (บทประธาน), “วน” (กริยาหลัก), “มือ” (บทกรรม) หรือ “รอบ ๆ ลูกแก้วที่ฉันไม่เห็นว่ามันจะมีอะไรไหลออกมาสักนิด” (บุพบทวลี) ได้ ไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าคำนี้ทำหน้าที่บทขยายกริยา กริยาหลักในหน่วยสร้างกริยาเรียงหรือเป็นส่วนหนึ่งของบทกรรม (บทขยาย “มือ”)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ตำแหน่งของบทขยายกริยาที่แตกต่างกัน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เข้าใจสาเหตุในระดับที่ลึกซึ้งมากขึ้นว่า บทขยายกริยาที่ละ “地” หากไม่สามารถทำความเข้าใจเป็นบทขยายกริยาหรือส่วนหนึ่งของหน่วยสร้างกริยาเรียงได้ ประโยคก็จะไม่ถูกต้อง ในขณะที่บทขยายกริยาที่ละ “อย่าง” หากไม่สามารถทำความเข้าใจเป็นบทขยายกริยา ส่วนหนึ่งของหน่วยสร้างกริยาเรียงหรือบทกรรม เป็นต้นได้ ประโยคก็จะไม่ถูกต้อง

3.3 ความหมายของประโยคกับการชี้ความหมายของ “也” และ “อย่าง”

จากการเปรียบเทียบพบว่า การปรากฏของ “也” และ “อย่าง” ช่วยชี้ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำกริยาหลักและบทขยายกริยาเหมือนกัน เนื่องจากหากละคำทั้งสองออกไป จะทำให้ความสัมพันธ์เช่นนี้หายไปและสื่อความหมายอื่น แต่หากวิเคราะห์เพิ่มเติมเรื่องตำแหน่งของบทขยายกริยาในภาษาจีนและภาษาไทย จะทำให้เข้าใจมากขึ้นว่า ที่กล่าวว่าความหมายอื่นนั้น หมายถึงความหมายใดบ้าง ซึ่งสถานการณ์ในสองภาษามีความแตกต่างกัน

อ้างอิงจากภาพที่ 2 ในข้อ 3.2 จะเห็นว่า ในภาษาจีน ตำแหน่งระหว่างบทประธานและกริยาหลักในประโยค นอกจากจะสามารถวางบทขยายกริยาที่ตามด้วย “也” หรือบทขยายกริยาที่ไม่ต้องตามด้วย “也” แล้ว ยังสามารถวางคำกริยาหลักที่หนึ่งของหน่วยสร้างกริยาเรียงได้ ซึ่งในหลายสถานการณ์ที่ข้างหลังบทขยายกริยาตามด้วย “也” นั้นเมื่อ “也” ไม่ปรากฏ จะทำให้เข้าใจว่าคำหรือกลุ่มคำที่วางในตำแหน่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยสร้างกริยาเรียง เช่น ตัวอย่าง 3a หากใช้ว่า “他得意回过头去看觉民, ……” ความหมายที่สื่อออกมาจะกลายเป็น “เขาได้ใจ (จากนั้น) หันศีรษะกลับไปมองเจี๋ยหมิน” หรือก็คือหน่วยสร้างกริยาเรียงที่ประกอบด้วยกริยามากถึง 5 กริยา ได้แก่ ได้ใจ, หัน (ศีรษะ), กลับ, ไป และมอง ดังนั้น ตามกฎการเติม “也” ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศจีน อาทิ Liu (1983) และ Zhang (1991) พบว่า หากบทขยายกริยามีความหมายชี้ไปยังบทประธาน ข้างหลังบทขยายกริยานั้นต้องเติม “也”

แต่เมื่อพิจารณาประโยคภาษาไทย จะเห็นว่า ตำแหน่งของบทขยายกริยาที่นำด้วย “อย่าง” ยังเป็นตำแหน่งของกริยาหลักที่สองในหน่วยสร้างกริยาเรียง ตำแหน่งของบทกรรมและตำแหน่งของบทขยายกรรมได้ด้วย เมื่อคำหรือกลุ่มคำที่ประกอบกับ “อย่าง” ละ “อย่าง” ออกไป จะทำให้คำหรือกลุ่มคำเหล่านี้สามารถสื่อความหมายอื่นได้ ขึ้นอยู่กับว่าสร้างความสัมพันธ์ทางความหมายกับหน่วยใดในประโยค ดังตัวอย่าง 5a-5e บทขยายกริยาที่นำด้วย “อย่าง” หากละ “อย่าง” ออกไป จะทำให้ความหมายของคำหรือกลุ่มคำที่ประกอบกับ “อย่าง” เหล่านี้เปลี่ยนตามหน้าที่ ดังนี้

ต่อไปถ้าลูกได้พบคนที่เขารักและต้องการ**จริงจัง**

หน้าที่ กรรม

ความหมาย รักและต้องการความซื่อสัตย์, จริงใจ

และฝึกปฏิบัติ**ชะมักเขม้น**เอาจริงจัง

หน้าที่ กริยาในหน่วยสร้างกริยาเรียง

ความหมาย ฝึกปฏิบัติ, ชะมักเขม้น, เอาจริงจัง

มักทำร้ายตัวเองด้วยการตบหน้าซ้ำ ๆ //**ไม่รู้สึกละอาย** (// หมายถึง เว้นวรรค)

หน้าที่ ประโยค

ความหมาย (เด็กออกทิสติก) ไม่รู้สึกละอาย

หากให้เหตุผลตรงไปตรงมาว่า

หน้าที่ ขยายกรรม
ความหมาย ให้เหตุผลที่ตรงไปตรงมา

ได้แต่มองอีกฝ่ายงงงัน

หน้าที่ กริยาหลักในประโยคย่อยของประโยคความซ้อน
ความหมาย อีกฝ่ายงงงัน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ตำแหน่งของบทขยายกริยาที่แตกต่างกัน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บทขยายกริยาภาษาไทยที่ละ “อย่าง” สามารถสื่อความหมายได้มากกว่าบทขยายกริยาที่ละ “也”

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ นำเสนอให้เห็นการสังเกต ค้นพบ และเปรียบเทียบปรากฏการณ์ทางภาษาที่คล้ายคลึงกันหรือเรียกว่าเทียบเคียงกันได้ทางรูปภาษาและความหมายระหว่างภาษาจีนและภาษาไทย ซึ่งในการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับบทขยายกริยาภาษาจีนและภาษาไทยที่เกี่ยวข้องก่อนหน้านี้ยังไม่ได้มีการเอ่ยถึงมากนัก โดยผู้วิจัยเน้นศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบเฉพาะบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นขยายกริยา “也” และ “อย่าง” จากการศึกษาพบว่า บทบาทด้านความหมายของ “也” และ “อย่าง” ในการทำหน้าที่คำขึ้นขยายกริยานั้นมีทั้งส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 ประเด็น สรุปได้ว่า 1) ระดับการกลายเป็นคำไวเยากรณมีผลต่อการคัดเลือกคำหรือกลุ่มคำที่จะนำมาประกอบกับ “也” และ “อย่าง” กล่าวคือ “也” มีระดับการกลายเป็นคำไวเยากรณสูงกว่าทำให้สามารถปรากฏร่วมกับคำหรือกลุ่มคำได้หลากหลายชนิดเพื่อช่วยชี้ความสัมพันธ์ทางความหมายได้มากกว่า 2) การปรากฏของคำขึ้นขยายกริยา “也” และ “อย่าง” มีผลต่อความถูกต้องของประโยคเหมือนกัน แต่เนื่องจากตำแหน่งของบทขยายกริยาภาษาจีนและภาษาไทยแตกต่างกัน ทำให้เมื่อละคำขึ้นขยายกริยาออกไป ประโยคที่ผิบนัยอาจเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่แตกต่างกัน และ 3) การปรากฏของคำขึ้นขยายกริยา “也” และ “อย่าง” มีผลต่อการทำความเข้าใจความหมายของประโยคเหมือนกัน แต่เนื่องจากตำแหน่งของบทขยายกริยาในภาษาจีนและภาษาไทยแตกต่างกัน ทำให้เมื่อละคำขึ้นขยายกริยาออกไป การวิเคราะห์ความหมายของประโยคนั้นอาจไม่เหมือนกัน ผลการศึกษาข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณสมบัติการใช้ของ “也” และ “อย่าง” ที่มีทั้งส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยเฉพาะจงอธิบายเฉพาะบทบาทด้านความหมายของทั้งสองคำ ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของคำทั้งสองคำในภาษามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะคำว่า “อย่าง” ซึ่งอาจไม่สามารถสรุปรวบรัดได้ตามความเห็นของนักวิชาการบางท่าน อาทิ Jiang (2008, p. 27) ที่กล่าวว่า สถานการณ์และเงื่อนไขการใช้ของ “也” ซับซ้อนกว่า เนื่องจาก “อย่าง” ในภาษาไทยจะใช้หรือไม่ใช้ก็ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป คือ ผู้วิจัยสามารถขยายมุมมองการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทด้านความหมายของคำขึ้นทหายกริยา “也” และ “อย่าง” ให้กว้างขึ้นได้ เช่น กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาให้มีจำนวนใกล้เคียงกันมากกว่านี้ ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วย เช่น ข้อมูลภาษาจีนและภาษาไทยล้วนมาจากคลังข้อมูลขนาดใหญ่ของภาษาแต่ละภาษา อาศัยข้อมูลเชิงปริมาณประกอบเพื่อดูแนวโน้มว่า บทบาทด้านความหมายของคำขึ้นทหายกริยาทั้งสองคำมีผลต่อความถูกต้องของประโยคการทำความเข้าใจความหมายของประโยคน้อยเพียงใด หรือจากข้อคิดเห็นที่ว่า การปรากฏของคำขึ้นทหายกริยานั้นช่วยให้ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างหน่วยหลักและหน่วยขยายชัดเจน ผู้วิจัยสามารถศึกษาต่อไปได้อีกว่า การปรากฏของคำขึ้นทหายกริยามีส่วนช่วยให้ตำแหน่งของบทขยายกริยาในประโยคนั้นยืดหยุ่นมากกว่าการที่บทขยายกริยานั้นไม่ปรากฏร่วมกับคำขึ้นทหายกริยาหรือไม่ อย่างไร

References

- Bajin. (1987). *Complete works of Ba Jin (Volume 4)*. The People's Literature Publishing House.
- Bajin. (2013). *Family*. People's Literature Publishing House.
- Bajin. (2015). *Selected works of Ba Jin (Volume 2), Spring*. Sichuan Literature and Art Publishing House.
- Deng, T. T. (2012). *Chinese and Thai language structural particle contrast* [Master's thesis, Guangxi Minzu University]. CNKI. <http://www.cnki.com.cn/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CMFD&dbname=CMFD2012&filename=1012382119.nh&uniplatform=OVERSEA&v=0QVtV3gaeION1z-ocaWkckKbxXYkEu4odTNSt-sxqfCYnlX4xHmueAuEtFm3Sf6>
- Dong, X. F. (2009). A Study on the relationship between lexical features and syntactic markers from the usage patterns of adverbial markers “de 1”. In H. J. Wang (Ed.), *Essays on linguistics episode 40* (pp. 299-311). The Commercial Press.
- He, F. X. (2019). *Study on the mark of adverbials between Chinese and Thai* [Master's thesis, Huaqiao University]. CNKI. http://www.cnki.com.cn/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CMFD&dbname=CMFD202001&filename=1020610890.nh&uniplatform=OVERSEA&v=7vmtVN_uiZzXA4SR_63-Op27Fj1hCPMZNpRv8OmtJ0Vz76N1Vh994oCqToEly2PE
- He, Y. (2008). *A study on the Europeanized grammar of modern Chinese*. The Commercial Press.

- Hong, X. H. (1963). Regarding the use of nouns and verbs as adverbials. *Journal of Fujian Normal University*, (01), 151-159. <https://oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CJFD&dbname=CJFD7984&filename=FJSX196301010&uniplatform=OVERSEA&v=JsnuZ8ipefmSZjb9yZI3IEYhw-zaWyGe4VSJFnQpmgtR7mkOfUXg37vw96dhtCHf>
- Huang, B. R., & Liao, X. D. (2021). *Modern Chinese (revised sixth edition) Volume 2*. Higher Education Press.
- Jiang, Z. Q. (2008). *Error analysis and research on Thai students' Chinese modifier learning — based on freshmen of Chinese major in Mae Fah Luang University, Thailand* [Master's thesis, Xiamen University]. CNKI. https://oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CMFD&dbname=CMFD2009&filename=2009080480.nh&uniplatform=OVERSEA&v=3_AQD28gM4N5waTx-mUR81xOY4znnv5XAljmwI0NoTyvLx9tUcyFujzDzpZymWQ8H
- Laoshe. (2022). *Rickshaw boy*. People's Literature Publishing House.
- Li, J. R. (2010). On the semantic feature and syntactic elements of adverbial. *Journal of Yunnan Normal University (Teaching and Research on Chinese as A Foreign Language Edition)*, (06), 44-53. https://oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CJFD&dbname=CJFD2010&filename=YNJX201006010&uniplatform=OVERSEA&v=wcRdLk_qiYE0w7vUQ8DwjunDhViBfTCMmJH6qgWUc-TLtljZstMwO7nX1nlibJn3
- Liu, Y. H. (1983). Classification of adverbials and order of multiple adverbials. In J. M. Zhao (Ed.), *A new perspective on Chinese grammar research* (pp. 261-285). Beijing Language and Culture University Press.
- Lu, B. F. (2004). Distance-marking correspondence as a language universal. *Chinese Language*, (01), 3-15. <https://oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CJFD&dbname=CJFD2004&filename=YWZG200401000&uniplatform=OVERSEA&v=zr0NAXeEI69NfZ9nNDsAPib919wrPYdQlfftQuNYS4BovDZDqmPn4WywaNkt9dnw>
- Luo, F. L. (2010). *Study and comparison of the syntax of Chinese and Laos* [Master's thesis, Guangxi Minzu University]. CNKI. <https://oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CMFD&dbname=CMFD2012&filename=1011039632.nh&uniplatform=OVERSEA&v=22Qoi5nueESAmGujNgtDTAs9nfRyvol61N5Jq4DYHSEjwC1bodXvNDHMHNVGBvef>
- Maodun. (2017). *The shop of Lin family*. People's Literature Publishing House.

- Pan, S. X. (2007) *Comparisons of positions of adverbials between Chinese and Vietnamese* [Master's thesis, Guangxi Normal University]. CNKI. https://oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CMFD&dbname=CMFD2007&filename=2007166465.nh&uniplatform=OVERSEA&v=imR2PGXwcvhQX0qEseG7DB35Aif6gdY9RIqvo62cj6iMC_2rAxuyFcmYsx-xlg2l
- Panthumetha, N. (2022). *Waiyakon Thai* [Thai grammar] (9th ed.). Academic publication project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Post, M. W. (2008). Adjectives in Thai: Implications for a functionalist typology of word classes. *Linguistic typology* 12, (03), 339-381. <https://www.researchgate.net/publication/251517016>
- Prasithrathsint, A. (Ed.). (2006). *Nuai sang thi mi kho khat yaeng nai waiyakon thai* [Controversial constructions in Thai grammar]. Chulalongkorn University Press.
- Ritthaporn, B. (1970). *Adverbs in the Thai language* [Master's thesis, Chulalongkorn University]. CUIR. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/22989>
- Royal Society of Thailand. (n.d.). *Photchananukrom chabap ratchbanditsathan phoso 2554* [Royal Institute Dictionary 2011]. <https://dictionary.orst.go.th/>
- Shu, H. H. (2010). *Contrastive analysis on Chinese modifier and Thai modifier and advices for teaching Chinese modifier*. [Master's thesis, Jinan University]. CNKI. https://oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CMFD&dbname=CMFD2010&filename=2010125183.nh&uniplatform=OVERSEA&v=MdLT43Mx6oTIMOheIXwp4e1HTxKvo2auUIdSA7_BoPtM8ecSknSJ0_AzMaFAP6-Y
- Sun, D. J. (1995). An examination of modern Chinese nouns as adverbials. *Language Teaching and Linguistic Studies*, (04), 88-98. <https://oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?db>
- Wang, L. (1982). *Ancient Chinese (revised edition)*. Chinese Publishing House.
- Wei, Y. J. (2023). An analysis of equivalence of Thai adverbial markers and the Chinese word “地” from three linguistic aspects: A Case of 21 modern Chinese novels and their corresponding Thai translations. In N. Meechaiyo (Ed.), *Chinese study book chapter 40* (pp. 1-22). Sirindhorn Chinese Language and Culture Center Mae Fah Luang University. https://issuu.com/imu-mfu/docs/bc2_2023?fr=xKAE9_zU1NQ
- Xing, F. Y. (1996). *Chinese grammar*. Northeast Normal University Press.

- Xu, Y. L. (1992). Definition and classification of comparative linguistics. *Journal of Foreign Languages*, (04), 12-17. <https://oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CJFD&dbname=CJFD9093&filename=WYXY199204003&uniplatform=OVERSEA&v=q4nmk3DjqW8iflFLQrzxEeaeVBrAXyFuQJLp3oZpGpUltDuBcB8xfhvHXzRHSTvk>
- Yan, X. Y. (2009). *The adverbial modifier comparison between Chinese and Thai* [Master's thesis, Beijing Language and Culture University]. CNKI. https://oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CMFD&dbname=CMFD2011&filename=2010046039.nh&uniplatform=OVERSEA&v=gpQ4LqFUZWmGRkDIFQot1ZS_ReFxloBaHGZuqcTQezxIz_mE-slrQfDh65ZpXju
- Yu, F. K. (1984). Can common nouns serve as adverbs. *Journal of Nanchang University (Humanities and Social Sciences)*, (04), 103-106. https://oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CJFD&dbname=CJFD7984&filename=NCDS198404017&uniplatform=OVERSEA&v=4WNqdkw_jgSr9Xdf4D_qn-U4S_6UcdSW-eSbu6xa4jUTfp5VUcvkldW3iLguVJd
- Zhang, G. X. (1991). On the semantic orientation of predicate adverbs. *Chinese Language Learning*, (02), 13-16. https://oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CJFD&dbname=CJFD9093&filename=HYXX199102003&uniplatform=OVERSEA&v=4OoSLK5K5raC8qgAm_AaK1uYmmY8Q-0LVeD_GJbIRHTXQ65Naef5cG9TtXgcsOST
- Zhu, D. X. (1982). *Lecture notes on grammar*. The Commercial Press.

เซวียนเสินอัน: บทบาทและคุณค่าของสตรีจีนในนวนิยาย เรื่อง ดุจรักดั่งห้วงดาราว้างพราย

Xuan Shen'an: The Role and Value of Chinese Women in the Novel “Love Like the Galaxy”

ศิริภรณ์ บุญประกอบ^{1*} และรัชตา มาอากาศ²

Siriporn Bunprakob^{3*} and Ratchata Maakat⁴

(Received: 19 November 2024; Revised: 7 January 2025; Accepted: 14 January 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทและคุณค่าของตัวละครหญิงเซวียนเสินอันในความสัมพันธ์ทางครอบครัวกับบุรุษภายใต้แนวคิดสามคัล้อยตามสี่คุณธรรม ที่สะท้อนบทบาทสตรีในสังคมศักดินาจีนผ่านนวนิยายเรื่อง *ดุจรักดั่งห้วงดาราว้างพราย* โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ที่วิเคราะห์บทบาทและคุณค่าของสตรีตามแนวคิดสามคัล้อยตามสี่คุณธรรม แบ่งบทบาทของสตรีออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ หลานสาวเหมือนบุตรสาว ภรรยา และมารดา ผลการศึกษาพบว่า คุณค่าของสตรีในบทบาทหลานสาวเหมือนบุตรสาว จะเป็นผู้กำหนดบทบาทของหลานสาวให้รักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของครอบครัว บทบาทภรรยา สตรีที่ปฏิบัติตามแนวคิดสามคัล้อยตามสี่คุณธรรมจะได้รับการยกย่องและให้เกียรติจากสามีและสังคม และบทบาทมารดา สตรีที่ยอมเสียสละเกียรติยศของตนเองเพื่อปกป้องและรักษาเกียรติยศของบุตรชายให้รอดพ้นจากภัยอันตราย ความสัมพันธ์ทั้งสามกลุ่มนี้สะท้อนให้เห็นถึงชะตาชีวิตของสตรีในสังคมปิตาธิปไตย ที่ให้บุรุษมีอำนาจในการกำหนดบทบาทและคุณค่าของสตรีเพื่อคำนวณผลประโยชน์และรักษาความมั่นคงของครอบครัว

คำสำคัญ: เซวียนเสินอัน, บทบาทและคุณค่าสตรี, สามคัล้อยตามสี่คุณธรรม, *ดุจรักดั่งห้วงดาราว้างพราย*

Abstract

This research analyzes the roles and values of the female character *Xuan Shen'an* in her relationships with men, based on the concept of *Three Obedience and Four Virtues*, which reflects the women's roles in Chinese feudal society, as portrayed in the novel *Love Like the Galaxy*. The study divides women's roles into three aspects: a daughter, a wife, and a mother. The study finds that women's value in

^{1*} อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลก

² ดร. อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลก

^{3*} Lecturer, Faculty of Business and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Phitsanulok

⁴ Dr., Lecturer, Faculty of Business and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Phitsanulok

* Corresponding author, E-mail: siriporn19855@gmail.com

the role of a niece-as-a-daughter is defined by the uncle, who determines the niece's role to maintain family's stability and interests. As a wife, women who follow the "Three Obedience and Four Virtues" are respected and honored by their husbands and society. In the role of a mother, women sacrifice their honor to protect and preserve the honor of their sons to ensure their safety from danger. These three groups of relationship reflect the fate of women in a patriarchal society, where men hold the power to define women's roles and values to sustain family's interests and stability.

Keywords: Xuan Shen'an, Roles and value of women, Three obedience and four virtues, Love like the galaxy

บทนำ

สังคมจีนยุคโบราณ ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้กำเนิดทายาท ผู้ดูแลครอบครัวและจัดการทรัพย์สิน รวมถึงควบคุมการผลิตทางการเกษตร ซึ่งเป็นหัวใจของเศรษฐกิจครัวเรือน ด้วยบทบาทและความรับผิดชอบที่หลากหลายนี้ทำให้ผู้หญิงได้รับการเคารพและยกย่องอย่างมาก บทบาทผู้หญิงถูกมองว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญไม่เพียงแต่รักษาสมดุลของครอบครัวเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้สร้างเสถียรภาพให้กับสังคมโดยรวมด้วย เห็นได้ชัดจากตัวอักษรจีนคำว่า "แซ่หรือนามสกุล" (姓) ที่ปรากฏคำว่า "ผู้หญิง" (女) เป็นส่วนประกอบ อันแสดงให้เห็นหลักฐานว่าผู้หญิงเป็นใหญ่ในสังคมจีนยุคโบราณที่เน้นการสืบทอดวงศ์ตระกูลทางฝ่ายหญิง (Srisinthon, 2015, p. 140) หรือแม้แต่ในตำนานโบราณของจีนที่แสดงให้เห็นบทบาทของผู้หญิงในฐานะผู้สร้าง ผู้รักษาสมดุลและความสงบของโลก สะท้อนให้เห็นถึงพลังการสร้างสรรค์ของสตรีที่เป็นเทพธิดานามว่า "หนี่ว่ว" (女娲) ผู้ซึ่งสร้างมนุษย์จากดินโคลน โดยปั้นมนุษย์ทั้งหญิงและชายให้สามารถสืบพันธุ์จนมีลูกหลานเผ่าพันธุ์มนุษย์มากมายสืบมากระทั่งปัจจุบัน (Rodsap, 2012, p. 37) จนกระทั่งสังคมจีนเริ่มเข้าสู่ยุคศักดินา โครงสร้างสังคมเริ่มมีการแบ่งแยกชนชั้นและอำนาจระหว่างเพศชายกับเพศหญิงชัดเจน ส่งผลให้บทบาทของสตรีถูกลดความสำคัญลง โดยได้รับอิทธิพลจากระบบปิตาธิปไตย (父权制) และแนวคิดสตรีนิยมของลัทธิขงจื๊อที่ลดบทบาทของสตรีลงและกำหนดบทบาทใหม่ของสตรีไว้ 3 ประการ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง (重男轻女) การให้เพศชายเป็นหลักเพศหญิงคล้อยตาม (男主女从) และสถานะที่ต้องถ่อมตนของภรรยา (妻子的卑下) (Peng, 2010, pp. 223-224) ด้วยอิทธิพลดังกล่าว ทำให้สตรีถูกกำหนดบทบาทและสถานภาพ ด้วยเชื่อว่าหากสตรีทำหน้าที่ของการเป็นลูกสาว ภรรยา หรือมารดาที่ดีแล้วจะช่วยให้สังคมมีความสุข แต่หากสตรีเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง การปกครองจะนำมาซึ่งภัยพิบัติ หรือความไม่สงบสุขในสังคม ทั้งนี้ ภาพลักษณ์สตรีในอุดมคติที่ดีของบุรุษจะต้องเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมสั่งสอนให้มีคุณสมบัติความเป็นกุลสตรีตามแนวคิดสามคล้อยตามสี่คุณธรรม (三从四德) ของขงจื๊อ โดย "สามคล้อยตาม" ปรากฏครั้งแรกในคัมภีร์อิ๋ลี้ บทซ่งฝู 《仪礼·丧服》 ว่าด้วยหลักปฏิบัติของผู้หญิงที่ต้องยึดตามชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวในแต่ละช่วงของชีวิต ได้แก่ สตรีที่ยังไม่ออกเรือนต้องเชื่อฟังบิดา (未嫁从父) เมื่อออกเรือนแล้วต้องเชื่อฟังสามี (出嫁从夫) และหากสามี

เสียชีวิตต้องเชื่อฟังบุตรชาย (夫死从子) ส่วน “สี่คุณธรรม” ปรากฏครั้งแรกในคัมภีร์โจวหลี่ บทเหียนกวน ตอนจิวผิน 《周礼·天官·九嫔》 ว่าด้วยคุณสมบัติ 4 ด้านที่สตรีพึงมี ได้แก่ คุณธรรมสตรี (妇德) วาจาสตรี (妇言) รูปลักษณ์สตรี (妇容) และการงานของสตรี (妇功) กล่าวได้ว่า แนวคิดสามคัล้อยตามสี่คุณธรรมถือเป็นแม่บทการศึกษาที่นำมาใช้อบรมสตรีให้อยู่ในกรอบ ค้อย ๆ แทรกซึมผ่านระบบความคิดให้สตรียอมรับและกระทำตามระเบียบ โดยที่สตรีไม่รู้ลึกถึงการครอบงำ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ควบคุมระบบปิตาธิปไตยให้เกิดความสงบสุข (Athitpat, 2015, p. 178) ด้วยเชื่อว่าการที่สตรีปฏิบัติตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้จะส่งผลให้สังคมมีความมั่นคง และถึงแม้สตรีจะมีความสามารถมากเพียงใด กลับยังต้องตกอยู่ภายใต้กรอบจารีตทางสังคมที่นำหลักสามคัล้อยตามสี่คุณธรรมมาตีกรอบบทบาทและสถานภาพสตรีอย่างเคร่งครัด (Prapagorn, 2022, p. 261) ดังนั้นแนวคิดสามคัล้อยตามสี่คุณธรรมจึงไม่ใช่เพียงแค่กรอบจารีตทางสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมืออันแยบยลที่นำมาใช้เพื่อควบคุมและรักษาระบบปิตาธิปไตยไว้ อย่างมั่นคง แนวคิดนี้สร้างและปลูกฝังให้สตรีเชื่อว่าเป็นบทบาทที่พวกเธอได้รับเป็นสิ่งที่ธรรมชาติได้กำหนดไว้แล้ว การยอมรับในบทบาทเหล่านั้นจึงถือว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมและดีงาม และการปฏิบัติตามกรอบจารีตนี้ยังกลายเป็นคุณธรรมที่สังคมให้ความชื่นชม

ดุจรักดังหวังดาราพร่างพราย (星汉灿烂，幸甚至哉) เป็นนวนิยายที่กวนชินเจ้อล่วน (关心则乱) แต่งขึ้นและตีพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 2022 ต่อมาได้นำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ของประเทศจีน เรื่อง ดาราจักรรักล้นน้ำใจ (星汉灿烂·月升沧海) ซึ่งออกอากาศในช่วงปลายปี ค.ศ. 2022 ถือเป็นละครที่อยู่ในกระแสและได้รับความนิยมและได้รับความสนใจจากผู้ชมเป็นอย่างมาก ทั้งในประเทศจีนและต่างประเทศ รวมถึงประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ยังได้รับการพูดถึงในโลกออนไลน์อย่างกว้างขวาง จนกลายเป็นกระแสที่ดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านจำนวนมาก ผู้อ่านหลายคนกลับไปค้นหาวนินยายต้นฉบับมาอ่านอีกครั้ง ด้วยเรื่องราวที่เต็มไปด้วยความเข้มข้น ทั้งในแง่การดิ้นรนเอาชีวิตรอดและความสัมพันธ์ในครอบครัว จึงทำให้นวนิยายเรื่องนี้เป็นที่จับตามองอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ลักษณะเด่นข้อหนึ่งที่พบในนวนิยายของกวนชินเจ้อล่วน คือ การสะท้อนบทบาทและคุณค่าของสตรีที่อยู่ภายใต้แนวคิดสามคัล้อยตามสี่คุณธรรมในยุคสังคมศักดินาจีน โดยการนำเสนอผ่านตัวละครหญิงเขวียนเลินอัน หรือเขวียนฮองเฮา ซึ่งมีบทบาทสำคัญที่สะท้อนถึงความเป็นกุลสตรีที่แสดงถึงคุณธรรม การปฏิบัติตน และศีลธรรมตามหลักจารีตที่บันทึกไว้ในคัมภีร์โบราณ ซึ่งควบคุมพฤติกรรมและจิตวิญญาณของผู้หญิงไม่ให้ออกนอกกรอบของบทบาทสตรีตามแนวคิดขงจื้อ

จากการค้นคว้างานวิจัยที่ศึกษาบทบาทและคุณค่าสตรีด้วยกรอบจารีตทางสังคม พบว่า ส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นบริบทสังคมที่ให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง (重男轻女) บทบาทของสตรีมักจำกัดไว้ในกรอบของความเป็นแม่ ภรรยา และลูกสาว ที่แสดงความสัมพันธ์ที่สตรีมีต่อบุรุษหรือครอบครัว ขณะเดียวกันสังคมก็มองว่าสตรีเป็นทรัพย์สินหรือเครื่องมือช่วยเสริมสถานะให้แก่บุรุษ เช่น การแต่งงานเพื่อสร้างพันธมิตร การมีลูกชายเพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล อาทิ Peng et al. (2022) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบ

มโนทัศน์ “สตรี” ในวรรณกรรมจีนสมัย ค.ศ. 1912-ปัจจุบัน ปรากฏให้เห็นชัดถึงมโนทัศน์ “สตรีจีน” ตามบทบาทหน้าที่ กล่าวคือ เมื่อเป็น “ลูกสาว” ต้องเชื่อฟังบิดามารดา เมื่อเป็น “แม่” ต้องพยายามดูแลลูกทำทุกอย่างเพื่อให้ลูกได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและปกป้องลูกจากอันตราย และเมื่อเป็น “ภรรยา” ต้องดูแลสามีพยายามรักษาปกป้องครอบครัวของตนเอง อีกทั้งต้องอดทนต่อทุกการกระทำของสามี ปราศจากการเรียกร้องใด ๆ สตรีที่ไม่ประพฤติตามจารีตจะถือว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่ดี Prapagorn (2021) ได้ศึกษาและวิเคราะห์คุณค่าสตรีตามแนวคิดปิตาธิปไตยในสังคมศักดินาจีนจากวรรณคดีเรื่อง ความฝันในหอแดง สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพและบทบาทของบุรุษตามแนวคิดปิตาธิปไตยที่เหนือกว่าสตรี บุรุษสามารถกำหนดความสำคัญและคุณค่าสตรีให้เป็นไปตามความต้องการและอยู่ภายใต้อำนาจของตน เพื่อช่วยรักษาความมั่นคงของครอบครัว อีกทั้งเป็นภรรยาที่ดีเพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล Phothimaj & Khawperk (2020) ได้ศึกษาภาพสะท้อนการคลุมถุงชน สถานภาพและบทบาทของสตรีผ่านนิทานพื้นบ้านจีนเรื่อง “มานประเพณี” (梁祝) ฉบับเดโช บุญชูช่วย สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสตรีในสังคมจารีตที่ถูกจำกัดอย่างชัดเจน ทั้งด้านเสรีภาพในการเลือกคู่ครองและโอกาสทางการศึกษา สิทธิของผู้หญิงถูกกำหนดให้อยู่ภายใต้การเชื่อฟังบิดามารดา เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่การแต่งงานกับคู่ครองที่ครอบครัวเป็นผู้เลือกให้ ซึ่งมองว่าเป็นหน้าที่ในการตอบแทนพระคุณของบิดามารดา บทบาทเช่นนี้สะท้อนถึงสิทธิสตรีที่ถูกตีกรอบไว้โดยสังคม แต่ในขณะเดียวกัน วรรณกรรมจีนก็แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ของสตรีเพื่ออิสรภาพและความเป็นตัวตน แม้จะต้องเผชิญข้อจำกัดและอุปสรรคจากสังคมก็ตาม อาทิ Anunsiriwat (2019) ได้ศึกษาแม่เหล็ก: วิเคราะห์บทบาทผู้หญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนเรื่อง ง่วนเฉียว สะท้อนให้เห็นว่าถ้าผู้หญิงจีนในสมัยก่อนได้ศึกษาเล่าเรียนดังเช่นผู้ชายจีนทั่วไป เธอก็จะสามารถใช้สติปัญญาและความรู้ที่ร่ำเรียนมาบริหารการได้ ดังที่แม่เหล็กปลอมตัวเป็นชายเธอก็สามารถสอบเป็นจอหงวนได้สำเร็จ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์บทบาทและคุณค่าของสตรีจีนในนวนิยายเรื่อง **ดุจรักดังหวังดาราพร่างพราย** โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์มุมมองของตัวละครหญิงเขวียนเสินอัน ที่มีต่อการจารีตทางสังคมและความสัมพันธ์ทางครอบครัวกับบุรุษในสังคมศักดินาจีน ภายใต้แนวคิดสามคัล้อยตามสี่คุณธรรมผ่านคำพูดและการกระทำในบทบาทที่หลากหลาย ได้แก่ หลานสาวที่เปรียบเสมือนบุตรสาว ภรรยา และมารดา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์บทบาทและคุณค่าของตัวละครหญิงเขวียนเสินอันในความสัมพันธ์ทางครอบครัวกับบุรุษภายใต้แนวคิดสามคัล้อยตามสี่คุณธรรม ที่สะท้อนบทบาทสตรีในสังคมศักดินาจีนผ่านนวนิยายเรื่อง **ดุจรักดังหวังดาราพร่างพราย**

นิยามศัพท์เฉพาะ

เซวียนเสินอัน หรือเซวียนฮองเฮา (宣神谱/宣皇后) คือ ตัวละครหญิงที่มีบทบาททรงลงไปจากตัวละครเอกหญิงของเรื่อง เป็นตัวละครที่ทำให้เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวละครเอกหญิงสามารถดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทาง รวมถึงมีความโดดเด่นในการแสดงออกทางบทบาทตามสถานภาพที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ดุจรัถดั่งห้วงดาราร่วงพรายของกวนชินเจ้อล่วน

บทบาทและคุณค่าของสตรี หมายถึง บทบาทและคุณค่าของสตรีที่ถูกจำกัดไว้ในกรอบของความ เป็นบุตรสาว ภรรยา และมารดา ภายใต้แนวคิดสามคัล้อยตามสี่คุณธรรมของขงจื๊อที่แสดงความสัมพันธ์ที่ สตรีมีต่อบุรุษหรือครอบครัว

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกนวนิยายเรื่อง ดุจรัถดั่งห้วงดาราร่วงพราย 《星汉灿烂，幸甚至哉》 ต้นฉบับ ภาษาจีนของกวนชินเจ้อล่วน (关心则乱) ประพันธ์ จำนวน 4 เล่ม รวม 52 ตอน จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Jiangsu Phoenix Literature and Art จำกัด ในปี พ.ศ. 2565 มาวิเคราะห์ร่วมกับฉบับแปลภาษาไทย แปลโดย ถึงเจวียน จำนวน 7 เล่ม รวม 179 ตอน จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์แจ่มใส ในปี พ.ศ. 2565 ถึง ปี พ.ศ. 2566

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้วิธีการวิจัยดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาโดยแบ่งแยกออกเป็น ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากเนื้อหาในนวนิยายเรื่อง ดุจรัถดั่งห้วงดาราร่วงพราย โดยเก็บรวบรวมข้อมูล จากบทสนทนาระหว่างตัวละครชายและหญิงที่มีความสัมพันธ์แตกต่างไปตามสถานภาพของตัวละคร และ บทสนทนาที่ตัวละครชายหรือหญิงที่มีการกล่าวถึงตัวละครที่กำหนดไว้

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ศึกษาเนื้อหาและรวบรวมการตีความหมายทางภาษาที่แสดงถึงการกำหนดกรอบจารีตคุณค่า สตรีจีนตามบทบาทและสถานภาพที่มีต่อครอบครัว ในฐานะหลานสาวเหมือนบุตรสาว ภรรยา และมารดา แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อแสดงให้เห็นคุณค่าของสตรีในสายตาของบุรุษ

2.2 ศึกษาบทบาทของตัวละครหญิงเซวียนเสินอันผ่านความสัมพันธ์ของตัวละคร 3 กลุ่ม ได้แก่

2.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างหลานสาวกับลุงที่เหมือนบุตรสาวกับบิดา ได้แก่ เซวียนเสินอันกับ อ๋องเจียนอัน ตัวละครกลุ่มนี้สะท้อนให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของสตรีในฐานะหลานสาวที่ต้องเสียสละและแบกรับ หน้าที่สำคัญ ที่มีความเกี่ยวข้องกับรากฐานความมั่นคงของวงศ์ตระกูล

2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างภรรยากับสามี ได้แก่ เซวียนฮองเฮากับฮ่องเต้เหวิน ตัวละครกลุ่มนี้สะท้อนให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของสตรีในฐานะภรรยาที่มีคุณธรรมและจรรยา รู้หน้าที่ มีรูปสวย รวยฝีมือ สักคุณลักษณะแห่งสตรีในสายตาของบุรุษ

2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรชาย ได้แก่ เซวียนฮองเฮากับรัชทายาทจื่อคุน ตัวละครกลุ่มนี้สะท้อนให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของสตรีในฐานะแม่ ที่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรให้เติบโตเป็นคนดี และคอยปกป้องลูกให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ แม้ต้องแลกด้วยชื่อเสียงเกียรติยศของตนเองก็ตาม

2.3 ศึกษาแนวคิดเพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์เรื่อง ดังนี้

2.3.1 แนวคิดสถานภาพและบทบาท

สถานภาพและบทบาท ประกอบด้วย “สถานภาพ” หมายถึง สถานะหรือตำแหน่งที่เป็นเครื่องมือกำหนดบทบาทของตำแหน่งนั้น ๆ ว่ามีหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ได้แก่ สถานภาพโดยกำเนิด เป็นสถานภาพที่บุคคลได้รับ โดยไม่มีสิทธิ์เลือกเป็นอย่างอื่น เช่น สถานภาพทางเพศ สถานภาพบุตรธิดา สถานภาพพี่น้อง เป็นต้น และสถานภาพที่ได้มาภายหลัง หรือได้โดยความสามารถที่บุคคลเลือกหรือกำหนดเอง เช่น สถานภาพภรรยา สถานภาพบิดามารดา (Silabut, 2008, p. 14) “บทบาท” หมายถึง พฤติกรรมหรือหน้าที่ที่ตนเองและบุคคลอื่นคาดหวังว่าบุคคลในสถานภาพนั้นพึงจะกระทำ โดยจำแนกไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่ บทบาทที่กำหนดไว้ให้บุคคลต้องทำอะไรบ้าง (Role Prescriptions) บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น (Role Descriptions) และบทบาทที่ถูกคาดหวังจากผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ควรปฏิบัติอย่างไร (Role Expectations) (Berlo, 1960, p. 26)

2.3.2 แนวคิดคุณค่าสตรีจีน

คุณค่า หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์หรือมีมูลค่าสูง (Royal Society of Thailand, 2013) การประเมินคุณค่าจึงจำเป็นต้องอาศัยกรอบความหมายที่ชัดเจนซึ่งสังคมเป็นผู้กำหนด ดังนั้นคุณค่าของสตรีจีนในสังคมศักดินาจึงมาจากค่านิยมและจารีตทางสังคมที่กำหนดให้สตรีต้องปฏิบัติตามหลักแนวคิดสามคล้อยตามสี่คุณธรรม เป็นหลักจริยธรรมสอนหญิงตามที่บ้านทักไ้วในคัมภีร์จวิต (礼记) อันเป็นคัมภีร์ที่สตรีจีนโบราณใช้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อสร้างกิริยามารยาทให้งดงาม (Athitpat, 2015)

2.3.3 แนวคิดปิตาธิปไตยในสังคมศักดินาจีน

ระบบปิตาธิปไตยในสังคมศักดินาจีนของขงจื๊อ เป็นจารีตที่กำหนดบทบาทและสถานภาพของสตรีในสังคมจีนที่ต้อง “เชื่อฟัง” และ “ทำตาม” “ยกย่อง” และ “เชิดชู” บุรุษ มาเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดให้บุรุษมีอำนาจและสถานภาพเหนือกว่าสตรี บุรุษในฐานะผู้นำและผู้มีอำนาจครอบงำสตรีให้ยินยอมอยู่ภายใต้อำนาจทั้งทางครอบครัว ทางสังคม ทางทรัพย์สิน หรือแม้กระทั่งทางร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ยังแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างชายหญิง รวมถึงการแสดงออกถึงความแข็งแกร่งทางเพศ บุรุษคือเพศที่

เข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว เป็นผู้นำ ส่วนสตรีคือเพศที่อ่อนแอ เป็นผู้ตามคอยเชื่อฟังดูแลบุตร และมีความจงรักภักดีที่มีบุรุษกระทำต่อสตรีทั้งในฐานะบุตร ภรรยา และมารดา (Prapagorn, 2021)

2.3.4 แนวคิดสามคล้อยตามสี่คุณธรรม

สามคล้อยตามสี่คุณธรรม (三从四德) เป็นคำสอนของขงจื๊อที่สตรีในสังคมศักดินาจีนยึดถือปฏิบัติเป็นค่านิยมพื้นฐาน ประกอบด้วย “สามคล้อยตาม” หมายถึง การคล้อยตามสามสิ่ง ได้แก่ สตรีในวัยเยาว์ที่ยังไม่ออกเรือนต้องปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดา (未嫁从父) หลังจากแต่งงานแล้วก็ต้องเชื่อฟังคำสามี (出嫁从夫) หากสามีเสียชีวิตก็ต้องเชื่อฟังความเห็นของบุตรชาย (夫死从子) และ “สี่คุณธรรม” หมายถึง คุณสมบัติ 4 ด้านที่สตรีพึงมี ได้แก่ มีคุณธรรม ประพฤติดี ซื่อสัตย์ต่อสามี (妇德) วาจาดี อ่อนหวาน ถูกกาลเทศะ (妇言) รูปร่างงดงาม ดูแลความสะอาด แต่งกายเรียบร้อย (妇容) และการบ้านการเรือนเรียบร้อย (妇功) (Manuratanawong & Choonharuangdej, 2019, p. 160)

2.4 สรุปผลการศึกษาโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

บทบาทและคุณค่าของเชวียนเลนอันตามความสัมพันธ์ที่ปรากฏในเรื่อง ดุจรักดั่งห้วงดาราร่วงพรายมี 3 ประการ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างหลานสาวกับลุงที่เปรียบเสมือนบุตรสาวกับบิดา ความสัมพันธ์ระหว่างภรรยากับสามี และความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรชาย ดังนี้

1. บทบาทและคุณค่าสตรีผ่านความสัมพันธ์ระหว่างหลานสาวกับลุงที่เปรียบเสมือนบุตรสาวกับบิดา: ตัวแทนการสร้างรากฐานความมั่นคงให้กับครอบครัว

บทบาทและคุณค่าสตรีผ่านความสัมพันธ์ระหว่างหลานสาวกับลุงที่มีความผูกพันใกล้ชิดเสมือนความสัมพันธ์ระหว่างบุตรสาวกับบิดา โดยดูจากบทบาทของเชวียนเลนอันที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของสตรีในฐานะหลานสาว ที่ต้องเสียสละและแบกรับหน้าที่สำคัญ ที่มีความเกี่ยวพันกับรากฐานความมั่นคงของครอบครัว ดังตัวอย่างเนื้อหาที่ปรากฏว่า

เชวียนเลนอัน (宣神谕) หญิงสาวกำพร้าที่ต้องเผชิญกับการสูญเสียบิดามารดาตั้งแต่วัยเยาว์เป็นหลานสาวของฮ่องเฉียนอัน (老乾安王) ด้วยความรักและความเมตตาของฮ่องเฉียนอันที่มีต่อหลานสาว เขาจึงรับเชวียนเลนอันมาอุปการะเลี้ยงดูเสมือนบุตรสาวของตน โดยให้ความรักและคอยดูแลเอาใจใส่ทุกด้านอย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเสื้อผ้า อาหาร ที่พักอาศัย รวมถึงอบรมคุณธรรมและจรรยา และปลูกฝังขนบจารีตทางสังคมอย่างเคร่งครัด ทำให้เชวียนเลนอันเติบโตขึ้นมาเป็นหญิงสาวที่งดงามทั้งรูปร่างและกิริยามารยาท อีกทั้งยังมีความรอบรู้ในขนบจารีตทางสังคม เนื้อเรื่องกล่าวถึงฮ่องเฉียนอันต้องการให้เชวียนเลนอันแต่งงานกับฮองเต๋เหวิน (文帝) โดยใช้พันธสัญญาเป็นพันธมิตรด้วยการเกี่ยวดองระหว่างสองตระกูล และแม้ว่าการแต่งงานครั้งนี้เชวียนเลนอันเองจะไม่เต็มใจ แต่ด้วยความกตัญญูและนอบน้อม

ต่ออ๋องเจียนอัน ในที่สุดเธอก็ยอมรับคำสั่งและยินยอมแต่งงานกับฮ่งเต๋เหวิน จนกระทั่งในเวลาต่อมาเธอก็ได้รับการสถาปนาเป็นฮ่องเฮา จักรพรรดินีองค์แรกแห่งราชวงศ์ฮั่นตะวันออก

จากเนื้อหาโดยย่อข้างต้นสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของเซวียนเลนอันที่ปฏิบัติตามแนวคิดของขงจื๊อ ในหัวข้อความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรธิดาที่กำหนดให้บุตรธิดา มีความกตัญญูเป็นคุณธรรมสำคัญ กล่าวคือ สตรีเมื่อยังอยู่กับบิดามารดาของตน หรือเมื่อบิดามารดาของตนเสียชีวิตไปแล้วก็ต้องเคารพเชื่อฟัง คำสั่งสอนของหัวหน้าครอบครัว (未嫁从父或前辈) และการปฏิบัติตามคำสอนนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของความกตัญญู เห็นได้จากการที่เซวียนเลนอันยอมรับการแต่งงานกับคนที่ตนเองไม่ได้รักถือเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุพการี แม้เธอจะไม่เต็มใจก็ตาม และตรงกับระบบปีตาธิปไตยในสังคมศักดินาจีนของขงจื๊อ ที่กำหนดบทบาทของสตรีให้ต้อง “เชื่อฟัง” และ “ทำตาม” “ยกย่อง” และ “เชิดชู” บิดา แสดงให้เห็นถึงสิทธิสตรีที่ถูกตีกรอบโดยผู้ชายเป็นใหญ่ ทำให้สตรีไม่สามารถมีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจด้วยตนเองได้ โดยเฉพาะเรื่องการแต่งงานที่บุพการีหรือหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้จัดแจงในการเลือกคู่ครองให้ โดยที่หนุ่มสาวอาจจะไม่เคยรู้จักหรือชอบพอกันมาก่อน ดังนั้นการแต่งงานในสังคมศักดินาจีนส่วนใหญ่จึงเป็นการแต่งงานแบบคลุมถุงชน ดังปรากฏในคำพูดของเซวียนฮ่องเฮาที่กล่าวถึงชีวิตของตนเองกับเฉิงเซาซาง (程少商) ซึ่งมีบทบาทเป็นตัวละครเอกหญิงของเรื่อง ตอนที่ 40 ความว่า

“我自小尝尽了受人摆布的滋味——让你温顺忍让，你就得温顺忍让；让你嫁给有妇之夫，你就得嫁给有妇之夫，何曾有人问过我愿不愿意？他们男人在外面行事，哪里由着女子左右？”

(Guan Xin Ze Luan, 2022, Vol. 3, pp. 331-332)

“รสชาติของการถูกบงการชีวิตซ้ำได้ลิ้มลองจนครบถ้วนมาตั้งแต่เล็ก...ให้ข้าโอนอ่อนทนยอม ข้าก็ต้องโอนอ่อนทนยอม ให้ข้าแต่งกับบุรุษที่มีภรรยาแล้ว ข้าก็ต้องแต่งกับบุรุษที่มีภรรยาแล้ว เคยมีใครถามว่าข้าเต็มใจหรือไม่ พวกบุรุษกระทำการอยู่ข้างนอก มีหรือจะยินยอมให้สตรีครอบงำ”

บทบาทของเซวียนเลนอันสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างหลานสาวกับลุงที่เปรียบเสมือนบุตรสาวกับบิดาที่กำหนดให้บุตรธิดาต้องยึดถือความกตัญญูเป็นคุณธรรมสำคัญ ซึ่งเซวียนเลนอันก็มีการประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึงความกตัญญูต่อบุพการี โดยการเชื่อฟังและยอมรับการแต่งงานกับคนที่ตนเองไม่ได้รักตามคำสั่งของอ๋องเจียนอัน ผู้เป็นลุงซึ่งมีฐานะเสมือนบิดา

2. บทบาทและคุณค่าสตรีผ่านความสัมพันธ์ระหว่างภรรยากับสามี: ภรรยาที่ดีในสายตาของบุรุษตามแนวคิดสืคณธรรม

บทบาทและคุณค่าสตรีผ่านความสัมพันธ์ระหว่างภรรยากับสามี โดยดูจากบทบาทของเซวียนเลนอันที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของสตรีในฐานะภรรยาที่มีคุณธรรมและจรรยา ฐาพาที มีรูปสวย รวยฝีมือ ซึ่งเป็นสืคณลักษณะแห่งสตรีในสายตาของบุรุษ ดังตัวอย่างเนื้อหาที่ปรากฏว่า

เซวียนเลนอัน เป็นตัวอย่างของสตรีที่มีความอดทนและเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง แม้ในหัวใจจะต้องเผชิญกับความเจ็บปวด เพราะไม่ได้รับความรักที่แท้จริงจากฮ่องเต้เหวิน ผู้มีความรักมั่นคงต่อพระสนมเยวี่ (越妃) ภรรยาคนแรกของพระองค์ แต่เซวียนฮองเฮาก็ยังคงทำหน้าที่ภรรยาได้อย่างดีเยี่ยม ดังตอนที่เธอทราบว่าฮ่องเต้เหวินแต่งภรรยาแล้ว แต่ลุงของเธอยังบงการให้เธอแต่งงานกับฮ่องเต้ เธอก็จำยอมแต่งงานด้วยความกตัญญู หรือในคราวที่เธอยอมรับตำแหน่งฮองเฮา แม้จะรู้ว่าตำแหน่งนี้เต็มไปด้วยอุปสรรคและอันตราย แต่เธอก็ยอมรับตำแหน่งนี้ด้วยหน้าที่ตามคำสั่งของฮ่องเต้ แสดงให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมศักดินาจีนที่กำหนดให้สตรีจักต้องเชื่อฟังและทำตามคำสั่งของบุรุษ แม้ว่าจะขัดต่อความรู้สึกหรือเหตุผลของตนเองก็ตาม แม้แต่ฮ่องเต้ผู้เป็นสามีเองก็เข้าใจและเห็นใจในสถานการณ์ที่เซวียนฮองเฮาต้องเผชิญดีว่าสตรีไม่ได้มีอิสระหรืออำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเอง ทุกสิ่งล้วนต้องอยู่ภายใต้การตัดสินใจของบุรุษ ดังปรากฏในบทสนทนาของเซวียนฮองเฮากับฮ่องเต้เหวินที่บรรยายถึงความเจ็บปวดในใจของเธอที่ต้องเผชิญกับชะตาชีวิตที่บุรุษขีดเส้นไว้ ตอนที่ 41 ความว่า

宣后道：“我这一辈子都是被人推着走的，有许多事我明知不妥，依旧随波逐流。当初我知道你已娶妻了，可舅父叫我嫁，我就嫁了。后来你要立我为后，我看着布满朝堂的景升功臣，我就知道这后位上长满了荆棘，可我还是受封了。”

皇帝烦躁道：“这都不是你的错！你一个孤苦无依的女儿，哪里由得你做主！”

(Guan Xin Ze Luan, 2022, Vol. 4, p. 12)

เซวียนฮองเฮา: “ชีวิตของหม่อมฉันล้วนถูกผู้อื่นผลักดันให้เดิน มีหลายเรื่องทั้งที่รู้ว่าไม่เหมาะสม หม่อมฉันก็ยังปล่อยให้ตัวเองลอยไปตามกระแสน้ำ เมื่อแรกหม่อมฉันรู้ว่าพระองค์แต่งภรรยาแล้ว ทว่าท่านลุงให้หม่อมฉันแต่ง หม่อมฉันก็แต่ง ต่อมาพระองค์จะแต่งตั้งหม่อมฉันเป็นฮองเฮา หม่อมฉันเห็นกลุ่มขุนนางเมืองจิ้งเชิงอยู่เต็มราชสำนักก็รู้ได้ว่าบนที่นั่งของเฮานี้ปกคลุมไปด้วยหนาม กระนั้นหม่อมฉันกลับยังคงรับการแต่งตั้งนี้มา”

ฮ่องเต้เหวิน: “นี่ล้วนไม่ใช่ความผิดของเจ้า! เจ้าเป็นสตรีตัวคนเดียวไร้ที่พึ่ง มีหรือเจ้าจะตัดสินใจตามความต้องการของตนเองได้”

ด้วยความที่เซวียนสองเฮาได้รับการอบรมสั่งสอนตั้งแต่วัยเยาว์ในเรื่องกิริยามารยาทและขนบธรรมเนียมทางสังคม เธอจึงเป็นผู้หญิงที่มีความประพฤติและปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดตามหลักคำสอนของขงจื้อ โดยเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาว่า ภรรยาต้องซื่อสัตย์ ให้เกียรติ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามสามี (出嫁从夫) ในขณะที่สามีมีหน้าที่เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับภรรยา หลังจากที่เซวียนสองเฮาได้อภิเษกสมรสกับฮ่งเต๋เหวินและเข้ามาประทับในวังหลวง ซึ่งเป็นช่วงที่ฮ่งเต๋เหวินกำลังเริ่มวางรากฐานการปกครองและจัดตั้งราชสำนัก ฮ่งเต๋เหวินทรงเน้นความสมถะและความมัยยัสต์ ทรงใช้ตำหนักอ่องหลังเก่ามาเป็นวังหลวง ตกแต่งอย่างเรียบง่ายและไม่หรูหรา ซึ่งเซวียนสองเฮาก็ปฏิบัติตามแนวทางของฮ่งเต๋เหวินด้วยความเคร่งครัด โดยให้ความสำคัญกับความเรียบง่ายในข้าวของเครื่องใช้และการตกแต่งภายในตำหนักนางชีว เห็นได้จากคำพูดของหวังหลิง (王玲) หลานสาวของเซวียนสองเฮา ที่บอกเล่าชีวิตความเป็นอยู่ในช่วงเยาว์วัยภายในตำหนักนางชีว ว่าสมัยที่เธออยู่นั้น ข้าวของเครื่องใช้ภายในห้องของเธอล้วนเป็นเครื่องเคลือบลวดรักแดงประดับทองคำ ปูด้วยผ้าแพร ซึ่งสะท้อนถึงความหรูหราฟุ้งเฟ้อที่มีในอดีต แต่กลับแตกต่างจากห้องที่เจิ้งเซ่าซาง ว่าที่ภรรยาของจื่อเซ็ง บุตรบุญธรรมของเซวียนสองเฮาพักอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งดูขม่อม ข้าวของเครื่องใช้ก็เรียบง่าย สอดคล้องกับแนวทางของเซวียนสองเฮาที่ทรงเคร่งครัดเรื่องการเมืองและการใช้ชีวิตเรียบง่าย แสดงให้เห็นถึงการคล้อยตามหลักการและแนวทางที่ฮ่งเต๋เหวินทรงตั้งไว้ใน การปกครองราชสำนัก การมีชีวิตในตำหนักนางชีวจึงไม่ได้สะท้อนถึงความหรูหรา แต่เป็นการยึดมั่นในค่านิยมที่สำคัญต่อการสร้างฐานะของราชสำนักในยุคของพระองค์ ดังปรากฏในบทสนทนาของหวังหลิงกับเจิ้งเซ่าซางที่บรรยายถึงสภาพความเป็นอยู่ในตำหนักนางชีว ตอนที่ 22 ความว่า

王玲道：“这里摆设真是冷清简陋，看来姨母待你也不过如此，我小时候住宫里时，用的可是清一色的剔红镂金漆器，铺的是蛟绡锦缎，点的香是凤犀鼓，饮的是…”

程少商道：“陛下厉行节俭，皇后内寝的摆设我也是见过的，什么剔红镂金，什么蛟绡锦缎，你说什么大话呢？信口开河，也不怕闪了舌头，不如我这就将这话告诉皇后去？”

(Guan Xin Ze Luan, 2022, Vol. 2, p. 189)

หวังหลิง: “เครื่องประดับตกแต่งในนี้ดูขม่อมและเรียบง่ายเสียจริง ดูท่าท่านป้าข้าจะติดอเจ้าก็แค่นี้เอง ตอนเด็กข้าอยู่ในวัง ของใช้ล้วนเป็นเครื่องเคลือบเงาลวดรักแดงประดับทองคำ จุลลวดแบบเดียวกันทุกชิ้น ปูด้วยผ้าต่วนแพรบางล้ำค่า จุดเครื่องหอมเพิงชู่ๆ เครื่องดื่มคือ.....”

เจิ้งเซ่าซาง: “ฝ่าบาททรงเคร่งครัดเรื่องการมัยยัสต์ เครื่องเรือนในห้องบรรทมของสองเฮาข้าเคยเห็นมาแล้ว เครื่องเคลือบเงาลวดรักแดงประดับทองคำจุลลวดอันใด ผ้าต่วนแพรบางล้ำค่าอันใด เจ้าคุยโวประสาอะไรกัน พูดส่งเดชไปเรื่อย ไม่ยกกลวลันเคล็ด มีผู้ข้าเอาคำพูดนี้ไปพูดสองเฮาเดี๋ยวนี้เลยเป็นอย่างไร”

หรือแม้แต่ในตอนที่ยังต้องเฝ้าหวินทรวงอยากรังงานวันคล้ายวันพระราชสมภพของเซวียนสองเฮาให้ใหญ่โต เธอก็มีการใช้ถ้อยคำเปรียบเปรยว่าเมื่อผู้นำทำอะไร คนที่อยู่ภายใต้การปกครองก็มักทำตามเช่นนั้น หากฝ่าบาทมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมความมั่งคั่ง ก็ไม่ควรเอาความปรารถนาส่วนตัวที่ดูเหมือนเล็กน้อย มาส่งผลกระทบต่อสิ่งที่ทำมาแล้วให้สูญเปล่า แสดงให้เห็นถึงการคล้อยตามสามีและควมมีคุณธรรมและจรรยา (妇德) ของเซวียนสองเฮาที่คำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชน ที่ต้องทำงานหนัก หรือสูญเสียแรงงานและทรัพยากรจำนวนมากเพื่อสนองความต้องการของฮ่องเต้ ดังที่กล่าวถึงบรรณาการที่ส่งเข้าวัง ซึ่งท้ายที่สุดก็มาจากหยาดเหงื่อและแรงกายของประชาชน ดังปรากฏในคำพูดของเซวียนสองเฮาที่กล่าวกับเซาซางถึงการทูลขอคัดค้านไม่ให้ฮ่องเต้จัดงานวันเกิดของเธอ ตอนที่ 25 ความว่า

“所谓上有所好，下必从焉。陛下既然力倡节俭，就不该因一己之私一人所好而前功尽弃。身处至尊之位，哪怕只动一个小小的念头，驱役的也可能是成千上万的民众，到时候送进宫里的无数贡献，还不知有多少来自民脂民膏…”

(Guan Xin Ze Luan, 2022, Vol. 2, pp. 276-277)

“ดังคำว่าคนเบื้องบนปฏิบัติเยี่ยงไร คนเบื้องล่างย่อมเอาเยี่ยงอย่าง ในเมื่อฝ่าบาทมุ่งมั่นส่งเสริมเรื่องการมั่งคั่ง ก็ไม่ควรให้ความสำคัญปรารถนาส่วนตัวเพียงเล็กน้อยทำให้ทุกอย่างที่ทำมาก่อนหน้านี้ต้องสูญเปล่า ต่อให้ผู้หนึ่งอยู่บนตำแหน่งสูงสุดบังเกิดความคิดเพียงเล็ก ๆ ก็อาจจะต้องใช้แรงงานราษฎรนับร้อยนับพัน ถึงเวลานั้นบรรณาการนับไม่ถ้วนที่ส่งเข้าวังจะมาจากหยาดเหงื่อเลือดเนื้อของชาวบ้านเท่าใดก็สุดจะรู้ได้”

หากกล่าวถึงกิริยามารยาทและรูปโฉม (妇容) ของเซวียนสองเฮาแล้ว ย่อมทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นเกิดความเคารพและชื่นชม เช่นเดียวกับเจิงเซาซางเมื่อได้เข้าเฝ้าเซวียนสองเฮาครั้งแรก ความงามของสองเฮาถึงกับดึงดูดสายตาของเธอราวกับรัศมีของไข่มุกที่เปล่งประกายจากท้องทะเล เจิงเซาซางได้เปรียบเทียบความงามของสองเฮาดูจกไข่มุกอันล้ำค่า ซึ่งบิดาของเธอเคยมอบให้และเห็นความมั่งคั่งงามของไข่มุกเหล่านั้นแจกเช่นความงามของสองเฮา แสดงให้เห็นถึงการยกย่องเชิดชูสองเฮาอย่างจริงใจ ดังปรากฏในคำพูดของเจิงเซาซางที่กล่าวกับบิดาถึงความงามของเซวียนสองเฮา ตอนที่ 18 ความว่า

“欸，阿父，皇后娘娘长得比阿母还好看…前阵子阿父不是给了女儿几颗海边来的珍珠吗。皇后娘娘就像那海珠一样耀眼辉煌，光华夺目呢。”

(Guan Xin Ze Luan, 2022, Vol. 2, p. 148)

“ท่านพ่อเจ้าคะ สองเฮาทรงนำมอองกว่าท่านแม่เสียอีก...พักก่อนท่านพ่อมอบไข่มุกจากท้องทะเลให้ลูกหลายเม็ดมิใช่หรือ สองเฮาทรงเจิดฉายทอรัศมีจับตาตั้งไข่มุกทะเลเหล่านั้นเลย”

หากกล่าวถึงวาจาสุภาพ (妇言) ของเซวียนฮองเฮา จากประสบการณ์ในวัยเยาว์ ทำให้เธอต้องรู้จักสำรวจคำพูดและวางตัวให้เหมาะสมเพื่อความอยู่รอด ดังนั้นเธอจึงสอนบุตรสาวให้ใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะเรื่องคำพูดและการกระทำ พร้อมทั้งตระหนักว่าภายในวังหลวงนั้นไม่สามารถแสดงออกได้ตามใจหรือต้องการแย่งชิงสิ่งใด ๆ ได้ตามใจปรารถนา ดังปรากฏในคำพูดของเซวียนฮองเฮาที่กล่าวกับองค์หญิงห้า ตอนที่ 28 ความว่า

“予年少时过得不甚容易，须得谨言慎行，凡事不能争抢 …”

(Guan Xin Ze Luan, 2022, Vol. 3, p. 12)

“วัยเยาว์ข้าผ่านมาไม่ถนัด จำเป็นต้องสำรวจคำพูด ระมัดระวังการกระทำ ทุกเรื่องไม่อาจแย่งชิง...”

หากกล่าวถึงเรื่องการบ้านการเรือน (妇功) ของเซวียนฮองเฮา ในสายตาของฮ่องเต้เหวินนับได้ว่าเธอมีความรอบรู้และเชี่ยวชาญเป็นอันดับต้น ๆ ของเมืองหลวง ไม่ว่าจะเป็นทักษะการเย็บปักถักร้อย เช่น การปักผ้า สวมไหม ทอผ้า ถักเชือก และตัดเย็บเสื้อผ้า รวมถึงทักษะด้านงานครัวพื้นฐาน เช่น การทำเต้าซี่ การหมักเครื่องปรุงรสจากเนื้อสัตว์ และการบ่มสุรา ครั้นเมื่อถึงเวลาที่หลิงบู๊อิ (凌不疑) บุตรบุญธรรมของพระองค์จะแต่งงาน ฮ่องเต้เหวินจึงมีรับสั่งให้เจิงเซาซาง ว่าที่ลูกสะใภ้มาเรียนรู้ขนบธรรมเนียมและมารยาทในวังหลวงจากเซวียนฮองเฮา เพื่อเตรียมตัวเป็นกุลสตรีที่สมบูรณ์ก่อนออกเรือนกับหลิงบู๊อิ แสดงให้เห็นถึงความรู้ความชำนาญของเซวียนฮองเฮาในด้านการบ้านการเรือน ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่บุรุษมองว่าเป็นสิ่งสำคัญของกุลสตรีที่ควรค่าแก่การยกย่องและยึดถือเป็นแบบอย่าง

บทบาทของเซวียนฮองเฮาสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยาในอุดมคติตามแนวคิดสี่คุณธรรมาภยไต้กรบจาริตทางสังคม ซึ่งกำหนดบทบาทและคุณค่าสตรีที่ดีต้องเชื่อฟังและเคารพสามีอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งมีคุณธรรมและจรรยา สามารถสนับสนุนและช่วยเหลือสามีได้อย่างดี เซวียนฮองเฮาจึงเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการปฏิบัติตามแนวคิดสี่คุณธรรม ที่แสดงให้เห็นภาพลักษณ์ของภรรยาที่ดี คือ การมีคุณธรรมและจรรยา สุภาพ มีรูปสววย รวยฝีมือ ถึงจะได้รับการยกย่องและให้เกียรติจากสามี ทั้งยังสามารถเป็นที่เชิดหน้าชูตาให้กับสามีได้อย่างมีศักดิ์ศรี ด้วยคุณสมบัติเหล่านี้ เธอจึงได้รับตำแหน่งฮองเฮา

3. บทบาทและคุณค่าสตรีผ่านความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรชาย: การปกป้องที่ต้องแลกด้วยชื่อเสียงและเกียรติยศของตน

บทบาทและคุณค่าสตรีผ่านความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรชาย คือ มารดาต้องมีความเมตตาต่อบุตร สั่งสอนอบรมบุตรด้วยความรัก ปกป้องบุตรยามมีภัย โดยดูจากบทบาทของเซวียนฮองเฮาที่แสดงให้เห็น

เห็นถึงคุณค่าของสตรีในฐานะแม่ที่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรให้เติบโตเป็นคนดี และคอยปกป้องลูกให้พ้นจากภัยอันตราย แม้ต้องแลกด้วยชื่อเสียงเกียรติยศของตนเอง ดังตัวอย่างบทสนทนาที่ปรากฏในเรื่องต่อไปนี้

เซวียนฮองเฮากับฮ่องเต้เหวินมิงบุตรธิดาด้วยกัน 4 พระองค์ ได้แก่ องค์หญิงใหญ่ (大公主) องค์ชายใหญ่ (大皇子) องค์ชายรอง (二皇子) และองค์หญิงห้า (五公主) ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ชายใหญ่จื่อคุนกับเซวียนฮองเฮาในฐานะแม่และลูกชาย สะท้อนให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในยุคศักดินาจีนได้อย่างชัดเจน เนื่องจากบุตรชายคนโตที่เกิดจากภรรยาเอกมีสิทธิในการได้รับตำแหน่งรัชทายาท (太子) เพื่อสืบทอดตำแหน่งต่อจากองค์จักรพรรดิ เซวียนฮองเฮาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการอบรมเลี้ยงดูและให้ความรักแก่รัชทายาทจื่อคุนตั้งแต่วัยเยาว์ เพื่อให้เขาเติบโตขึ้นเป็นผู้นำที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม ศีลธรรม และประพฤติตนตามขนบธรรมเนียมจารีตของสังคม เธอมุ่งมั่นและทุ่มเททั้งความรักความเอาใจใส่ในฐานะแม่ ด้วยการอบรมสั่งสอนรัชทายาทจื่อคุนในเรื่องความกตัญญูต่อบุพการี การเคารพรักผู้อาวุโส และการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมจารีตของสังคมมาตั้งแต่วัยเยาว์จนเติบโตใหญ่ตามหลักคำสอนของขงจื้อ ที่เน้นย้ำความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรว่ามารดาต้องมีความเมตตาต่อบุตร ในขณะที่บุตรต้องตอบแทนความรักของมารดาด้วยความเคารพและเชื่อฟัง ตัวอย่างในตอนที่ 37 ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอภาพความสัมพันธ์ผ่านตัวละครรัชทายาทจื่อคุน ที่ยึดมั่นในคำสอนของมารดาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดตั้งแต่วัยเยาว์ เนื่องจากรัชทายาทได้รับการปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมและความรับผิดชอบตั้งแต่วัยเยาว์ ไม่เพียงต้องรับหน้าที่อันหนักหน่วงของการเป็นว่าที่ประมุขแผ่นดิน แต่ยังต้องคอยระวังและสังเกตคนรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบการกระทำผิดของคนในใจหรือการกำจัดผู้ที่ขี้โกงและใช้อำนาจในทางที่ผิด สิ่งเหล่านี้ไม่ตรงกับความต้องการของจื่อคุน ทำให้เขารู้สึกเหนื่อยล้าและอัดอัดกับชีวิตที่เต็มไปด้วยความกดดัน จนเกิดความปรารถนาที่อยากสละตำแหน่งและชีวิตที่เต็มไปด้วยความกดดันนี้ออกไปเพื่อแสวงหาอิสรภาพในแบบที่ตนเองต้องการ ดังปรากฏในคำพูดของรัชทายาทที่กล่าวกับเจิ้งเซาซางถึงบทบาทและหน้าที่ของบุตรที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งสอนของมารดา ความว่า

“其实，我在这东宫位上这些年，真是好生疲惫。从小被耳提面命要谨慎谨勉，要友爱孝悌，要一直提防有人害你，要时时注意你所信任重用的人有没有贪赃枉法、欺下瞒上！若有，我就要毫不留情地手起刀落除掉他们！有时想想，我真愿意像外太父推让家产一样，让出这储君之位…”

(Guan Xin Ze Luan, 2022, Vol. 3, pp. 253-254)

“ความจริงแล้ว ตลอดหลายปีที่ข้าอยู่ในตำแหน่งรัชทายาท ข้ารู้สึกเหนื่อยล้าเหลือเกิน แต่เล็กมาถูกพร่ำสอนให้ต้องสุ่มนอบน้อมขยันหมั่นเพียร มิได้ไตร่ตรอง กตัญญูบุพการี รักใคร่พี่น้อง ต้องระแวงระวังเสมอว่า จะมีใครคิดร้าย ต้องสังเกตอยู่ทุกเมื่อว่าคนที่ไว้วางใจมอบหน้าที่สำคัญไปนั้นโกงกินละเมิดกฎหมาย ใช้อำนาจข่มเหงคนเบื้องล่างปกปิดคนเบื้องสูงอยู่หรือไม่

หากพบว่ามี ข้าก็จะต้องเงื้อมมือลงดาบ กำจัดพวกเขาทิ้งอย่างไม่ปรานี บางครั้งมาคิดดูแล้ว ข้าก็ปรารถนาเหลือเกินที่จะเอาอย่างการยกทัพยี่สิบของท่านตา สละตำแหน่งหน้าที่ประมุขแผ่นดินนี้ออกไปเช่นกัน”

ความมุ่งมั่นของเซวียนสองเฮาในการปลูกฝังจริยธรรม ขนบธรรมเนียม และค่านิยมทางสังคมให้แก่รัชทายาทตั้งแต่วัยเยาว์ เพื่อให้เขาเติบโตขึ้นเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม ซื่อตรง และมีจิตใจเมตตา เป็นสิ่งที่เซวียนสองเฮาภูมิใจอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม เธอก็ตระหนักดีว่าคุณสมบัติเหล่านี้อาจไม่เพียงพอสำหรับการเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง เพราะรัชทายาทยังขาดทักษะด้านการบริหารจัดการและความเด็ดขาดในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการปกครองบ้านเมือง

นอกจากนี้ เซวียนสองเฮายังตระหนักได้ว่าลักษณะนิสัยและความต้องการของบุตรชายน่าจะเหมาะกับชีวิตที่สงบสุขและเรียบง่ายเช่นเดียวกับบิดาของเธอ มากกว่าที่จะต้องทนอยู่ในกรอบของหน้าที่อันหนักหน่วงในฐานะรัชทายาท อย่างไรก็ตาม ด้วยความรักและความห่วงใยในฐานะแม่ ท้ายที่สุดพระองค์ยังคงมีความปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้บุตรชายของตนสามารถนั่งในตำแหน่งรัชทายาทได้อย่างมั่นคงและปลอดภัย ดังปรากฏในคำพูดของเซวียนสองเฮาที่กล่าวกับฮ่องเต้ถึงความรู้สึกของมารดาที่มีต่อบุตรชาย แม้ว่าเธอจะยินดียกย่องตำแหน่งรัชทายาทที่บุตรชายได้รับ แต่ในขณะเดียวกันเธอก็มีความกังวล และยอมรับว่าบุตรของตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งรัชทายาท ตอนที่ 41 ความว่า

“后来陛下立子昆为太子，我不能说没有暗暗高兴过。陛下的那些同乡功臣再不愿看我坐在后位上，可将来还得奉我的儿子为君主！我只要忍下去，终究能云开雾散。可是后来子昆慢慢长大，我看着他一日日越来越像我的父亲，我就知道云雾散不了了…我早知许多股肱不喜我们母子，可是如果子昆能像陛下一样英明睿智，或像三皇子一样果敢刚强，我相信你他的储位是能稳当的…可偏偏，他像我的父亲！”

(Guan Xin Ze Luan, 2022, Vol. 4, p. 12)

“ต่อมาฝ่าบาทแต่งตั้งจื่อคุนเป็นรัชทายาท หม่อมฉันไม่อาจปฏิเสธได้ว่าไม่เคยลอบยินดี เหล่าขุนนางผู้มีคุณความชอบและมาจากบ้านเกิดเดียวกันกับฝ่าบาทเหล่านั้น ต่อให้ไม่ปรารถนาให้หม่อมฉันนั่งอยู่ในตำแหน่งฮ่องเฮาสักเพียงใด แต่ต่อไปวันหน้าก็ต้องเคารพยกย่องบุตรชายหม่อมฉันเป็นเจ้าเหนือหัวอยู่ดี! ขอเพียงหม่อมฉันอดกลั้นต่อไป ท้ายที่สุดเมฆหมอกย่อมสลายลงจนได้ ทว่าต่อมาเมื่อจื่อคุนค่อย ๆ เติบโตใหญ่ หม่อมฉันเห็นเขานับวันยิ่งคล้ายบิดาของหม่อมฉันมากขึ้นทุกที หม่อมฉันก็รู้ว่าเมฆหมอกนั้นจะไม่มีวันจางหาย... หม่อมฉันรู้แต่แรกแล้วว่าเหล่าขุนนางจำนวนมากไม่ชอบพวกเราแม่ลูก แต่หากจื่อคุนเก่งกาจปราดเปรื่องได้เช่นฝ่าบาท หรือเฉียบขาดแข็งแกร่งได้เช่นเจ้าสาม หม่อมฉันเชื่อว่าตำแหน่งรัชทายาทของเขาย่อมมั่นคง แต่น่าเสียดายที่เขากลับคล้ายบิดาของหม่อมฉัน!”

“我真的，真的，从来没有嫌弃过子昆，他只是坐错了位置。他应该像我的父亲一样，在山间筑屋开园，每日煮酒看书，与妻儿宁馨和乐，闲来游历访友，写诗唱赋，著书立说——若是如此，他也能像我父亲一样德名远扬，人人夸赞。可他偏偏做了储君，就如坐于刀剑锋刃之上，每日寝食难安…”

(Guan Xin Ze Luan, 2022, Vol. 4, p. 12)

“หม่อมฉันไม่เคยเลยจริง ๆ ที่จะรังเกียจจื้อคุน เขาเพียงแค่นั่งผิดตำแหน่งไปก็เท่านั้น เขาควรได้ใช้ชีวิตเช่นบิดาของหม่อมฉัน ปลูกเรือนจัดสวนอยู่บนเขา ทุกวันต้มสุราอ่านตำรา ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขอยู่กับภรรยาและบุตร ยามว่างก็ออกท่องเที่ยวเยี่ยมเยือนมิตรสหาย แต่งบทกวีขับโคลงกลอน และเขียนตำราเสนอหลักคิด ...หากเป็นเช่นนี้ เขาก็จะได้เป็นที่สรรเสริญมีชื่อเสียงด้านคุณธรรมขจรไกลเช่นเดียวกับบิดาของหม่อมฉัน แต่ทว่าเขากลับเป็นรัชทายาท ซึ่งไม่ต่างจากนั่งอยู่บนคมดาบ ทุกวันกินนอนก็ยากที่จะสบายใจ”

ด้วยลักษณะนิสัยของรัชทายาทที่มีความโอบอ้อมและเชื่อใจผู้อื่นมากเกินไป ทำให้เขาตกอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงภัยและนำไปสู่ความวุ่นวายในราชสำนักหลายครั้ง สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงการไร้ความสามารถในการปกครองและความไม่เหมาะสมต่อการดำรงตำแหน่งรัชทายาท ซึ่งทำให้เซวียนฮ่องเฮา ผู้เป็นมารดากังวลใจอย่างยิ่ง เนื่องจากการปลดรัชทายาทอาจก่อให้เกิดข้อกล่าวหาและนำพาบุตรชายของพระองค์ไปสู่อันตราย ด้วยความรักและความห่วงใยในฐานะแม่ เซวียนฮ่องเฮาจึงตัดสินใจทูลขอให้ฮ่องเต้ปลดตนออกจากตำแหน่งฮ่องเฮา โดยกล่าวอ้างว่าตนมีจิตใจริษยาและอาฆาตพระสนมเยวี่ เพื่อปกป้องให้บุตรชายไม่เป็นฝ่ายออกจากตำแหน่งรัชทายาท การกระทำนี้สะท้อนถึงความเสียสละและความรักอันยิ่งใหญ่ของมารดาที่มีต่อบุตรชาย ดังปรากฏในบทสนทนาของเซวียนฮ่องเฮากับฮ่องเต้ที่กล่าวถึงความเสียสละของมารดาที่พร้อมจะยอมแลกเกียรติยศของตนเองเพื่อปกป้องบุตรของตน ตอนที่ 41 ความว่า

宣后道：“陛下，您还是废了我吧，然后立越恒为后，那么子端就能顺理成章地进东宫了。我是个无能的母亲，没把孩子们教好。其余几个主意大得很，用不着我关照，只有子昆——陛下若要废储，必要安上罪名，我实在不忍心。还是废了我吧，过上一两年，让子昆以礼法不合的名义自辞储位，便皆大欢喜了。”

皇帝道：“可是这几十年来你并无过错，怎能废后！”

宣后道：“只有废了我，太子才能无过脱身，老三和三位小皇子才能对皇位死心。死了心，就能活顺当了。请陛下成全一个母亲的心愿吧。”

(Guan Xin Ze Luan, 2022, Vol. 4, pp. 12-13)

เชวียนสองเฮา: “ฝ่าบาทเพคะ ทรงปลดหม่อมฉันเถิด แล้วแต่งตั้งเยี่ยงเหิงเป็นสองเฮาแทน เชนนี้จื่อตวนก็จะเข้าตำหนักบุรพาได้อย่างชอบธรรม หม่อมฉันเป็นแม่ที่ไร้ความสามารถ ไม่อาจสั่งสอนลูก ๆ ได้ดี ลูก ๆ ที่เหลือล้วนความคิดแพรวพราว ไม่จำเป็นต้องให้หม่อมฉันดูแล มีก็แต่จื่อคุณ....หากฝ่าบาททรงปลดรัชทายาทยอมตั้งข้อหาให้เขา หม่อมฉันทำใจไม่ได้จริง ๆ ทรงปลดหม่อมฉันดีกว่า ผ่านไปสักปีสองปีค่อยให้จื่อคุณอ้างว่ามารดาไม่ได้นั่งตำแหน่งสองเฮาแล้ว เขานั่งตำแหน่งรัชทายาทไม่ถูกตามจารีต ขอลงจากตำแหน่งเอง เชนนี้ก็จะขึ้นมื่นด้วยกันทุกฝ่าย”

สองเต้: “แต่ว่าหลายสิบปีที่ผ่านมาเจ้าไม่ได้มีความผิดเลยนะ เราจะปลดเจ้าได้อย่างไรกัน!”

เชวียนสองเฮา: “มีเพียงปลดหม่อมฉันเสียเท่านั้น รัชทายาทจึงจะพ้นจากความผิด เจ้ารองกับองค์ชายน้อยอีกสามคนจะได้ตัดใจจากบัลลังก์ได้ เมื่อตัดใจแล้วก็จะใช้ชีวิตได้ราบรื่นเหมาะสม ขอฝ่าบาทโปรดทรงเมตตาต่อความปรารถนาของมารดาผู้หนึ่งด้วยเถิดเพคะ”

บทบาทของเชวียนสองเฮาสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตร โดยเน้นย้ำหน้าที่ของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เติบโตเป็นคนดี และปกป้องบุตรจากภัยอันตราย อันเป็นการแสดงออกถึงสัญชาตญาณความเป็นแม่ที่พร้อมเสียสละ แม้ต้องแลกด้วยการถูกปลดออกจากตำแหน่งสองเฮา อันหมายถึงการสูญเสียชื่อเสียงและเกียรติยศของตนก็ตาม

การอภิปรายผล

ดุจรักรัตนห้วงดาราวางพราเสวียนให้เห็นถึงบทบาทและคุณค่าสตรีที่อยู่ภายใต้แนวคิดปิตาธิปไตยในระบบสังคมศักดินาจีน จากความสัมพันธ์ที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์บทบาทและคุณค่าสตรีของผู้ประพันธ์ได้ ดังนี้

1. บทบาทและคุณค่าของสตรีในฐานะหลานสาวเสมือนบุตรสาวโดยกำเนิด สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสตรีในการสร้างรากฐานความมั่นคงและรักษาผลประโยชน์ของครอบครัว หลานสาวที่เติบโตขึ้นภายใต้การอบรมสั่งสอนให้เคารพ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ตามหลักแนวคิดของขงจื้อ ถือเป็นการแสดงออกถึงคุณธรรมสำคัญด้านความกตัญญูทดแทนที่ พร้อมกันนี้ หลานสาวต้องมีกิริยามารยาทและความรอบรู้เรื่องขนบจารีตทางสังคม เพื่อหวังว่าในอนาคตจะสามารถช่วยเหลือและค้ำจุนครอบครัวได้อย่างมั่นคง สอดคล้องกับ Prapagorn (2021) ที่กล่าวว่า บิดาจะเป็นผู้กำหนดให้ลูกสาวเป็นผู้รักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของครอบครัวและวงศ์ตระกูล และสอดคล้องกับ Ruenrueangrit & Huang (2018) ที่กล่าวว่า การแต่งงานของคนยุคนั้นเปรียบเสมือนแต่งงานเพียงเพราะ “หน้าที่” ที่จำเป็นต้องทำมากกว่าการแต่งงานที่เกิดจากความรักใคร่และความชอบพอกัน สะท้อนให้เห็นค่านิยมของยุคนั้นที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหน้าที่เพื่อสร้างความมั่นคงและรักษาผลประโยชน์ของครอบครัว มากกว่าการ

ให้คุณค่ากับความรู้สึกส่วนบุคคล สตรีจำเป็นต้องยอมรับบทบาทและภาระหน้าที่ที่ครอบครัวและสังคมกำหนด ด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งของบุรุษ

2. บทบาทและคุณค่าของสตรีในฐานะภรรยา เป็นการสะท้อนความสัมพันธ์ที่สตรีต้องคล้อยตามบุรุษ โดยสตรีที่ดีจักต้องเชื่อฟังและเคารพสามีอย่างเคร่งครัดตามแนวคิดสามคัล้อยตามสี่คุณธรรมที่ได้ตีกรอบให้สตรีในสังคมศักดินาจีนต้องประพฤติปฏิบัติตนอยู่ภายใต้กรอบจารีตทางสังคม เซวียนฮองเฮาจึงเป็นภาพแทนภรรยาที่เชื่อฟังสามี แสดงให้เห็นถึงอุดมคติของภรรยาที่ดีในสายตาสังคม สตรีทั้งดงามทั้งรูปโฉมและกิริยามารยาท มีความรอบรู้ในขนบธรรมเนียมจารีตทางสังคม ตลอดจนสามารถใช้ความสามารถของตนในการส่งเสริมและสนับสนุนสามีได้อย่างเหมาะสม จึงจะได้รับการยกย่องและให้เกียรติจากสามีเช่นเดียวกับเซวียนฮองเฮา สอดคล้องกับ Prapagorn (2021) ที่กล่าวว่า ภรรยาในอุดมคติตามแนวคิดสามคัล้อยสี่คุณธรรมจะได้รับความรักและเห็นคุณค่ามากกว่าสตรีที่มีความสามารถ

3. บทบาทและคุณค่าสตรีในฐานะมารดาที่เลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตรให้เติบโตเป็นผู้ที่มีความรู้และคุณธรรมตามหลักคำสอนของขงจื๊อในฐานะผู้เลี้ยงดู ผู้ถ่ายทอด และสืบทอดค่านิยมของสังคมศักดินาจีนที่ว่าบุรุษเป็นใหญ่เหนือสตรี เซวียนฮองเฮาแสดงให้เห็นบทบาทและคุณค่าของสตรีในฐานะมารดาที่ดีซึ่งไม่เพียงมุ่งมั่นอบรมเลี้ยงดูบุตรชายให้เติบโตเป็นคนดี และสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข แต่ยังยอมเสียสละเกียรติยศของตนเองเพื่อปกป้องและรักษาเกียรติยศของบุตรชายให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ สอดคล้องกับ Peng et al. (2022) ที่กล่าวว่า บทบาทของสตรี เมื่อเป็น “แม่” จะต้องพยายามดูแลลูกทำทุกอย่างเพื่อให้ลูกได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและปกป้องลูกจากอันตราย

บทบาทและคุณค่าของสตรีในสังคมศักดินาจีนภายใต้แนวคิดปิตาธิปไตยถูกกำหนดโดยกรอบความเชื่อที่ให้ความสำคัญกับอำนาจและสถานะของบุรุษเหนือสตรี สตรีที่ปฏิบัติตามแนวคิดสามคัล้อยตามสี่คุณธรรมเท่านั้นถึงจะได้รับการยอมรับและเคารพในสังคม ตัวละครหญิงอย่างเซวียนเฮินอันในเรื่อง ดุรักดังห้วงดาราพรั่งพราย สะท้อนให้เห็นว่าสุดท้ายความพยายามของสตรีก็ไม่สามารถหลุดพ้นจากการควบคุมและการครอบงำของบุรุษได้อย่างแท้จริง บุรุษยังคงเป็นผู้กำหนดบทบาทและคุณค่าของสตรีที่เป็นหลานสาวภรรยา และมารดา ว่าเป็นเครื่องมือในการรักษาผลประโยชน์ทางสังคมแก่ครอบครัว

References

- Anunsiriwat, P. (2019). Meng Leh Kun: An analysis of the women's roles perceived in the literary translation of the Chinese chronicle Nguan Chiao. *Journal of Humanities Naresuan University*, 16(1), 1-14. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/article/view/191609>
- Athitpat, N. (2015). Chinese women's value in the novel "Sandalwood Death" by Mo Yan. *Chinese Studies Journal*, 8(1), 171-195. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/52102>
- Berlo, D. K. (1960). *The process of communication: An introduction to theory and practice*. Holt Rinehart and Winston.
- Guanxin ze luan. (2022). *Xīnghàn cànlàn, xìng shènzhì zāi* [Love Like The Galaxy] (Vols. 1-4). Jiangsu Phoenix Literature and Art.
- Guanxin ze luan. (2023). *Dut rak dang huang dara phrang phrai* [Love Like The Galaxy] (Vols. 1-7). (Tangjuan, Trans.) Jamsai. (Original work published 2022)
- Manuratanawong, K., & Choonharuangdej, S. (2019). Comparative study of Chinese didactic literature for women: Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ, Nǚ fàn Jié lù and their Thai equivalents. *Journal of Sinology*, 13, 148-184. <https://journals.mfu.ac.th/jsino/issue/view/3/2>
- Peng, H. (2010). *Research on confucian views on women*. China Social Sciences Press.
- Peng, L., Chaimano, K., Chaimano, B., & Satayophat, S. (2022). The concept of "women" in Chinese literature in modern China 1912-present. *Ramkhamhaeng University Journal Humanities Edition*, 41(1), 67-86. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/huru/article/view/260197>
- Phothimaj, K., & Khawperk, S. (2020). A study of the reflection of the arranged marriage, status and role of women through Chinese folklore "The Butterfly Lovers" (梁祝) in the translated version of Decho Boonchuchuai. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(2), 27-48. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournalpnru/article/view/246386>
- Prapagorn, P. (2021). Valuation of woman from Chinese aristocratical patriarchy in the Dream of the Red Chamber. *Journal of Letters*, 50(1), 17-40. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jletters/article/view/249569>
- Prapagorn, P. (2022). The image of Wang Xi-Feng in the Dream of the Red Chamber and the Life of Dai Yu. *Journal of Liberal Arts Thammasat University*, 22(3), 261-293. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/251362>

- Rodsap, N. (2012). Patriarchy: The reflection of the inequality between male and female in Asian society. *Journal of Burirum Rajabhat University*, 4(2), 30-46. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/bruj/article/view/75658>
- Royal Society of Thailand. (2013). *Photchananukrom chabap ratchbanditsathan phoso 2554* [Royal Institute Dictionary 2011]. Nanmeebooks Publication.
- Ruenrueangrit, D., & Huang, G. (2018). The reflection of love and marriage among Chinese people through buzzwords in different era. *ARU Research Journal Humanities and Social Sciences*, 5(1), 87-94. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-arj/article/view/144883>
- Silabut, P. (2008). *The status and the role of female characters in Piyaporn Sakkasem's Novels* [Master's thesis, Silpakorn University]. Silpakorn University Repository. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/4418>
- Srisinthon, P. (2015). The changing images of god mother and goddess in Chinese fairy tales. *Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*, 23(43), 127-145. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/56000>

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคำว่า “ครอบครัว” ในบริบทสังคมไทย¹

Conceptual Metaphors of the Word “Family” in the Thai Social Context

นิลบล ศรีเทพ² เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต³ และกมลลาวดี บุรณวัฒน์⁴

Nilubon Srithep⁵, Pennapa Klaisingto⁶, and Kamalawadee Buranawanna⁷

(Received: 22 November 2024; Revised: 20 January 2025; Accepted: 24 January 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคำว่า “ครอบครัว” ในบริบทของสังคมไทย ตามกรอบแนวคิดอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) โดยเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) ของภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นข้อความที่มีคำว่า “ครอบครัว” จากหัวข้อหนังสือพิมพ์และงานเขียนกึ่งวิชาการ จำนวน 4,263 ข้อความ วิเคราะห์ตีความอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณ์ของคำว่า “ครอบครัว” จำนวน 1,304 ถ้อยคำอุปลักษณ์ สะท้อนอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในมุมมองของผู้ใช้ภาษาไทยจำนวน 4 มโนทัศน์ ได้แก่ [ครอบครัว คือ พื้นที่] [ครอบครัว คือ มนุษย์] [ครอบครัว คือ วัตถุสิ่งของ] และ [ครอบครัว คือ สิ่งปลูกสร้าง] ผลการวิจัยสะท้อนระบบมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาไทยที่มีต่อคำว่าครอบครัวในมุมมองด้านบวกว่าครอบครัวในอุดมคติคือครอบครัวที่อบอุ่น มั่นคง ส่วนมุมมองด้านลบคือครอบครัวเป็นสิ่งที่เปราะบางต้องดูแล จุนเจือ ช่วยเหลือและประคับประคอง

คำสำคัญ: ครอบครัว, อุปลักษณ์, อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์, บริบทสังคมไทย, อรรถศาสตร์ปริชาน

Abstract

This research aims to analyze the conceptual metaphor of the word “family” in the context of Thai society using the conceptual metaphor framework proposed by Lakoff and Johnson (Lakoff & Johnson, 1980). Data were collected from the Thai National Corpus of the Department of Linguistics,

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา “ระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ขั้นสูง” หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ปีการศึกษา 2567

² นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

⁴ ดร. สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

⁵ Ph.D. Student, Doctor of Philosophy Program in Applied Linguistics, School of Liberal Arts, University of Phayao

⁶ Associate Professor Dr., Department of English, School of Liberal Arts, University of Phayao

⁷ Dr., Department of English, School of Liberal Arts, University of Phayao

* Corresponding author, E-mail: nilubon.wor@gmail.com

Chulalongkorn University. The texts containing the word “family” were sourced from 4,263 newspaper headlines and semi-academic writings. The conceptual metaphors were analyzed and interpreted descriptively and analytically. The findings revealed 1,304 instances of metaphors associated with the word “family,” reflecting four conceptual metaphors from the perspective of Thai language users: [family is space], [family is human], [family is objects], and [family is buildings]. These results highlight the conceptual system of Thai speakers regarding the word “family” from both positive and negative perspectives. From a positive perspective, the ideal family is perceived as warm and stable. Conversely, the negative perspective views the family as fragile, requiring care, support, and assistance.

Keywords: Family, Metaphor, Conceptual metaphor, Thai social context, Cognitive semantics

บทนำ

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญของสังคม มีหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของคนให้มีสุขภาวะที่ดีทั้งกายใจ เป็นแหล่งบ่มเพาะ ถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยมและพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้แก่สมาชิกในครอบครัว เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ นับว่าครอบครัวเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งต่อความเจริญของสังคม โดยองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยทำให้ครอบครัวมีความสุขหรือเป็นครอบครัวในอุดมคติ คือ สมาชิกในครอบครัวมีความรักใคร่ปรองดอง มีความรับผิดชอบ ปรารถนาดีต่อกัน อดออม สร้างฐานะให้มั่นคง พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดี สามารถเลี้ยงดูบุตรให้เป็นคนดีและได้รับการศึกษาตามศักยภาพ ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวรู้จักคุณค่าของตน มีน้ำใจบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม (Kinasen et al., 2018) ปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากเกี่ยวกับครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการลดลงของครอบครัวตามอุดมคติที่เป็นครอบครัวที่มีความพร้อมของพ่อและแม่ในการทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก แต่มีครอบครัวในรูปแบบอื่นเพิ่มมากขึ้น เช่น ครอบครัวทางเลือก ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวที่มีพ่อแม่วัยเยาว์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัว ดังนั้นการศึกษาดูมการณครอบครัวของคนไทยท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ Namsopa & Penporchai (2019) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและอุดมการณ์ความเป็นครอบครัวในเฟซบุ๊ก แพนเพจ “Little Monster” พบอุดมการณ์ความเป็นครอบครัว เช่น “แม่” ต้องทำหน้าที่ดูแลเรื่องในบ้านและหารายได้ให้แก่ครอบครัว “พ่อแม่” ต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกอย่างดีที่สุด Thiensawangchai & Noyjarean (2023) ศึกษาเรื่องแม่: ภาพสะท้อนความเป็นแม่ที่สื่อผ่านภาษาและมโนทัศน์ของคนไทย พบว่า อุปลักษณะของแม่ที่กล่าวถึงในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กแสดงให้เห็นถึงบทบาทของแม่ในสังคมร่วมสมัยที่ถูกคาดหวังให้ผู้หญิงเก่งทั้งนอกบ้านและในบ้าน ด้านการศึกษาวิจัยต่างประเทศ Cuc (2020) ศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ “ครอบครัวคือ บ้าน” ในภาษาเวียดนาม เพื่อศึกษามุมมองของคนเวียดนามที่มีต่อคำว่าครอบครัวผ่านอุปลักษณะบ้าน Li (2006) สำรวจสังคมจากอุปลักษณะครอบครัวในวัฒนธรรมจีน พบอุปลักษณะครอบครัวคือแบบอย่างของ

การบริหารสถาบัน แบบอย่างของครอบครัวถูกนำไปใช้ในสังคมจีนในระดับสถาบันต่าง ๆ เช่น รัฐบาลบริหารประเทศเหมือนครอบครัว และการศึกษาของ Kietkyka & Grzaśko (2024) เรื่อง *อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์พ่อแม่คือสัตว์: กรณีเปรียบเทียบกับวิธีการเลี้ยงดู* โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ในภาษาอังกฤษเทียบกับวิธีการเลี้ยงดูของพ่อแม่ จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้เห็นมุมมองที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวหลายด้าน เช่น หน้าที่ของพ่อแม่ ความคาดหวัง การตั้งเป้าหมายความสำเร็จของครอบครัว โดยข้อค้นพบข้างต้นมาจากการวิเคราะห์มุมมองของมนุษย์ที่มีต่อครอบครัวผ่านการใช้ภาษาของคนในสังคมที่ต่างกัน ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษามุมมองความคิดของคนในสังคมผ่านการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์เป็นอีกหนึ่งวิธีการที่น่าสนใจ โดยเป็นการศึกษาที่จะทำให้พบมุมมองของคนในสังคมไทยที่มีต่อคำว่า “ครอบครัว” ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างครอบครัวในบริบทสังคมไทย

เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) เสนอแนวคิดอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) ว่าการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของเรานั้นอยู่ในรูปของการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ทั้งสิ้น อุปลักษณ์ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะการใช้ภาษาเพื่อเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งให้เป็นอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดภาพพจน์เท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และสังคมของผู้ใช้ภาษาซึ่งเรียกว่า อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ดังนั้นการศึกษาอุปลักษณ์จะสามารถทำให้เราเข้าใจความคิดหรือมโนทัศน์ของคนในสังคมหนึ่ง ๆ ได้จากการศึกษาภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน Kövecses (2010) และ Gibbs (1994) ขยายแนวคิดเพิ่มเติมว่าอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ไม่ได้จำกัดแค่ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่มนุษย์ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันโดยไม่รู้ตัวเท่านั้น ถ้อยคำที่ใช้ในนวนิยายหรือบทประพันธ์ต่าง ๆ ก็นับว่าเป็นอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้เช่นเดียวกัน เพียงแต่อุปลักษณ์ที่กวีใช้จะเป็นลีลาเฉพาะตนเองแต่ทั้งนี้ยังอยู่ภายใต้กรอบของมโนทัศน์ที่ผู้พูดภาษานั้น ๆ จึงถือเป็นการนำเสนอมโนทัศน์เดิมในแนวทางหรือมุมมองใหม่ เลคอฟและจอห์นสันได้แบ่งอุปลักษณ์เป็น 2 ระดับ คือ 1) ถ้อยคำอุปลักษณ์ (metaphorical expression) คือ ถ้อยคำที่แสดงการเปรียบเทียบที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน และ 2) อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (metaphorical concept) คือ ความคิดที่มีลักษณะเปรียบเทียบของผู้ใช้ภาษาในระบบปริชาน นอกจากนี้ยังได้แบ่งประเภทของอุปลักษณ์เป็น 3 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณ์เชิงโครงสร้าง (structure metaphor) อุปลักษณ์เชิงทิศทาง (orientational metaphor) และอุปลักษณ์เชิงวัตถุ (ontological concept) อุปลักษณ์เป็นกระบวนการถ่ายโยงหรือรับรู้ความหมายของสองสิ่งที่อยู่ต่างขอบเขตความหมายกัน (domain) เช่น ความรักกับการเดินทาง ในขณะทีนามนัย (metonymy) คือ เป็นกระบวนการทางปริชานของมนุษย์ที่หยิบยกหรือใช้สิ่งหนึ่งกล่าวแทนอีกสิ่งหนึ่งที่อยู่ในความหมายเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ส่วนรวมแทนส่วนย่อยหรือส่วนย่อยแทนส่วนรวมก็ตาม เช่น ไทยนี้รักสงบ เป็นการใช้คำว่า ไทย แทนผู้คน ประชาธิปไตย เชื้อชาติไทย เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์สามารถสะท้อนให้เห็นมุมมองความคิดของคนที่มีต่อการมองสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องอุปลักษณ์

เชิงมนิทัศน์ ตามแนวความคิดของ Lakoff and Johnson (1980) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ของคำว่า “ครอบครัว” ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม และยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ในภาษาไทย โดยเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus: TNC) ที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลหลายรูปแบบ ประกอบด้วยรูปภาษาในชีวิตประจำวันและการใช้ภาษาในวรรณกรรมหรือสื่อต่าง ๆ โดยผู้วิจัยเห็นว่าผู้ประพันธ์นั้นเป็นส่วนหนึ่งในสังคมผู้ใช้ภาษา ดังนั้นอุปลักษณ์ที่มีลักษณะสร้างสรรค์ที่นักประพันธ์ใช้ก็ย่อมสะท้อนให้เห็นมนิทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษาหรือคนในสังคมร่วมกันได้ ผลการศึกษานี้ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำอุปลักษณ์และอุปลักษณ์เชิงมนิทัศน์ และทำความเข้าใจอุปลักษณ์เชิงมนิทัศน์ของคำว่า “ครอบครัว” ในบริบทสังคมไทย

วัตถุประสงค์

วิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมนิทัศน์ของคำว่า “ครอบครัว” ในบริบทสังคมไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณ์เชิงมนิทัศน์ตามแนววรรณศาสตร์ปริชานของ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) โคเวคเซส (Kövecses, 2010) และกิบส์ (Gibbs, 1994) วิเคราะห์และตีความถ้อยคำอุปลักษณ์ตามแนววรรณศาสตร์ปริชาน และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ดังหัวข้อต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ทุกข้อความที่มีคำว่า “ครอบครัว” ในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus: TNC) แหล่งรวบรวมข้อมูลหลายรูปแบบทั้งภาษาในชีวิตประจำวันและภาษาในวรรณกรรมและสื่อต่าง ๆ ประกอบด้วยข้อมูลประเภทเรื่องแต่ง (fiction) งานเขียนเชิงวิชาการ (academic) งานเขียนกึ่งวิชาการ (non-academic) หนังสือพิมพ์ (newspaper) กฎหมาย (law) และเบ็ดเตล็ด (miscellany) จำนวนทั้งสิ้น 12,531 ข้อความ กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้อความจากคำค้นหา “ครอบครัว” ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) จากประเภทหนังสือพิมพ์ (newspaper) จำนวน 2,105 ข้อความ และจากงานเขียนกึ่งวิชาการ (non-academic) จำนวน 2,158 ข้อความ รวมทั้งสิ้น 4,263 ข้อความ ผู้วิจัยเลือกข้อมูลจากทั้งสองประเภทนี้เนื่องจากมีรูปภาษาในชีวิตประจำวันมากกว่าประเภทอื่น ๆ อีกทั้งจำนวนของข้อความจากทั้งสองประเภทมีจำนวนข้อความที่ปรากฏคำว่า “ครอบครัว” ใกล้เคียงกัน จึงมีจำนวนที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มากจากแต่ละประเภท

วิธีการเก็บข้อมูล

รวบรวมข้อความที่มีคำว่า “ครอบครั้ว” จากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus: TNC) จากประเภทหนังสือพิมพ์ (newspaper) และงานเขียนกึ่งวิชาการ (non-academic) คัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณะโดยการจำแนกถ้อยคำอุปลักษณะออกจากถ้อยคำชนิดอื่นที่ไม่ใช่อุปลักษณะ พิจารณาจากคำศัพท์ที่ใช้ต่างวงความหมายกับ “ครอบครั้ว” ในลักษณะแบบเปรียบเทียบ (source domain) และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain) โดยแบบเปรียบเทียบคือ แบบของการเปรียบเทียบเป็นมโนทัศน์ที่รับรู้และเข้าใจได้ทั่วไป สะท้อนผ่านรูปคำอุปลักษณะในลักษณะที่เป็นรูปธรรมเพื่อนำมาอธิบายสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ เช่น “สร้างครอบครั้ว” คำว่า “สร้าง” เป็นคำที่มีวงความหมายของการนมรมิต บันดาล การทำให้มีขึ้นมาเป็นแบบเปรียบเทียบและนำมาอธิบายสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ครอบครั้ว” ให้มีความกระจ่างขึ้นว่าเป็นสิ่งที่ทำให้มีขึ้นได้ และยังพิจารณาคำเชื่อมอุปลักษณะ เช่น คำว่า คือ เป็น ที่ปรากฏพร้อมกับคำแสดงแบบเปรียบเทียบ จากนั้นนำถ้อยคำอุปลักษณะ “ครอบครั้ว” ที่พบมาจัดกลุ่มอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์โดยรวมจากการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะที่มีความถี่ปรากฏไม่ต่ำกว่า 10 คำ เป็นความถี่ที่เพียงพอที่จะสะท้อนว่าเป็นคำในชีวิตประจำวันและมีการใช้บ่อย ๆ กัน ดังงานวิจัยของ Kaewjungate (2023) Mongkolyos & Nantachantoon (2024) Eakkapochana (2022) ที่เลือกจากถ้อยคำอุปลักษณะจากความถี่ปรากฏไม่ต่ำกว่า 10 คำเช่นกัน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณะดังนี้

1) สังเกตถ้อยคำ เช่น คำนามที่เป็นชื่อหรือกลุ่มคำที่ใช้ในการเปรียบเทียบหรือเรียกขานสิ่งต่าง ๆ คำกริยาที่บอกอาการ บอกสภาพหรือบอกคุณสมบัติ รวมถึงคำในหน้าที่อื่นที่เป็นองค์ประกอบแสดงอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ด้วย เช่น คำคุณศัพท์บอกสภาพ สภาวะ โดยอาจจะมีคำแสดงการเปรียบเทียบ เช่น คำว่า เป็น คือ หรือไม่มีก็ได้

2) จัดกลุ่มอุปลักษณะที่เป็นคำกริยา คำคุณศัพท์ หรือคำอื่น ๆ จากวงมโนทัศน์เดียวกันไว้ด้วยกัน เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์มโนทัศน์ เช่น คำกริยา ได้แก่ ดูแล แรก แยก ย้าย พา อพยพ คำคุณศัพท์ เช่น ใหญ่ เล็ก ดี สุขสันต์ อบอุ่น

3) ตีความจากบริบทคำแวดล้อมและวิเคราะห์ลักษณะเด่นที่เหมือนกันระหว่างแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบว่าถ้อยคำอุปลักษณะนั้นสามารถสะท้อนหรือเป็นส่วนหนึ่งของอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ได้มากกว่า 1 แบบ ผู้วิจัยจะตรวจสอบความหมายของคำจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 โดยพิจารณาว่าคำนั้นถูกใช้ในความหมายใดเป็นอันดับแรกที่น่าจะเป็นความหมายหลักที่ผู้ใช้ภาษาต้องการสื่อ หรือพิจารณาจากตัวอย่างของการใช้คำนั้นว่าถูกนำไปใช้กับบริบทใดเป็นลำดับแรก

4) วิเคราะห์เชื่อมโยงมโนทัศน์ต้นทางไปยังมโนทัศน์ปลายทาง โดยนำมโนทัศน์ต้นทางที่จัดกลุ่มไว้มาวิเคราะห์ความคล้ายคลึงกับมโนทัศน์ปลายทาง “ครอบครัว” ในระบบปริชาณว่าทั้งสองมโนทัศน์มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบหรือไม่ นำเสนอความคล้ายคลึงในระดับปริชาณระหว่างมโนทัศน์ต้นทางกับมโนทัศน์ปลายทาง

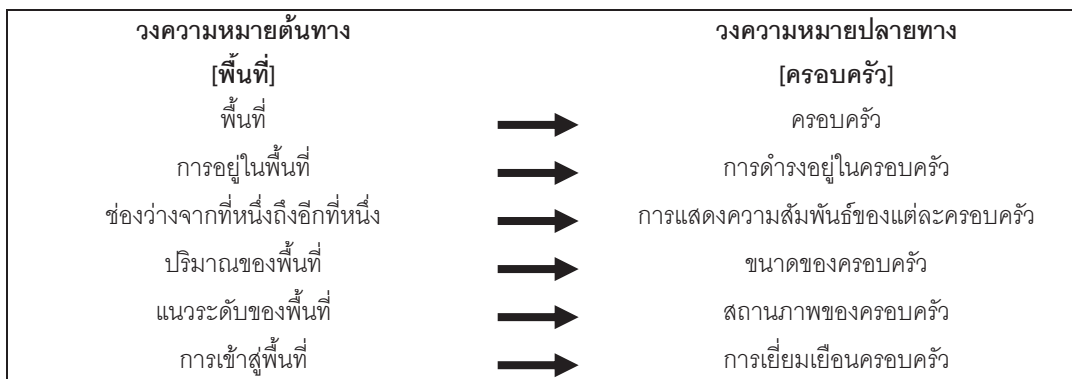
ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของ “ครอบครัว” ที่สะท้อนให้เห็นมุมมองของคนไทยที่มีต่อคำว่า “ครอบครัว” พบอุปลักษณะที่แสดงการเปรียบเทียบหรือทำความเข้าใจ “ครอบครัว” ผ่านมโนทัศน์ต่าง ๆ จำนวน 4 มโนทัศน์ ได้แก่

1. **[ครอบครัว คือ พื้นที่]** เป็นการนำถ้อยคำที่ใช้กับพื้นที่มาเปรียบเทียบกับคำว่าครอบครัว เพื่อแสดงให้เห็นว่าครอบครัว คือ พื้นที่ที่มีขอบเขตสามารถเคลื่อนที่เข้า ออก อยู่ และบอกปริมาณและสภาพพื้นที่ได้ พบความถี่ของการปรากฏใช้ถ้อยคำอุปลักษณะ จำนวน 607 ถ้อยคำอุปลักษณะ โดยถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์ดังกล่าว เช่น ในครอบครัว นอกครอบครัว ระหว่างครอบครัว ระดับครอบครัว เยี่ยมครอบครัว ขนาดครอบครัว มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (1) พ่อแม่ต้องหาเวลาอยู่กับลูกให้มากขึ้น ให้ความสำคัญกับใจของบุตรหลานมากกว่าวัตถุ และคนอื่น ๆ ในครอบครัวก็ต้องช่วยกันดูแลเด็ก ๆ ที่เป็นสมาชิกในครอบครัวด้วย
- (2) นักสตรีนิยมพยายามที่จะแสดงให้เห็นว่า สตรีมีบทบาทที่สำคัญในเศรษฐกิจทั้งในและนอกครอบครัว
- (3) สิ่งหนึ่งที่ผมอยากฝากคือไปรษณียบัตรเป็นสื่อที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครอบครัวหรือเพื่อน ๆ ในเวลาที่อยู่ไกลกัน ส่งความรักความคิดถึงให้อีกฝ่ายได้
- (4) กล่าวได้ว่า ทูทางสังคมไทย ระบบอุปถัมภ์ที่อธิบายเรื่องความสัมพันธ์ของคนทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชนก่อให้เกิดความผูกพันกัน ความรู้สึกว่าเป็น พวกเดียวกัน
- (5) ผมไปในงานวันเผาศพเธอ และผมกลับมาเยี่ยมครอบครัวเธอเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่ข่าวว่าทางที่ดีได้ขายบ้านหลังนั้นไป และย้ายไปอยู่แถวถนนธนบุรีปากท่อ
- (6) ผมมักจะเลือกซื้อขนาดใหญ่ที่สุด หรือขนาดครอบครัว เพื่อความประหยัด จะได้มาซื้อมาเลือกกันบ่อย ๆ

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ครอบครัว เป็นพื้นที่ที่สามารถอยู่ข้างในพื้นที่และอยู่ข้างนอกพื้นที่ได้ มีสิ่งที้ออกมาจากพื้นที่นั้น เป็นพื้นที่ช่องว่างจากที่หนึ่งถึงอีกที่หนึ่ง สามารถบอกปริมาณและระดับ รวมทั้งไปเยี่ยมเยือนได้เช่นเดียวกับการไปเยือนสถานที่ต่าง ๆ เช่นเดียวกับการบอกขนาดของพื้นที่ทั่วไป สามารถแสดงกระบวนการถ่ายโยงจากวงความหมายต้นทางสู่วงความหมายปลายทางได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการถ่ายโยงความหมาย [ครอบครัว คือ พื้นที่]

2. [ครอบครัว คือ มนุษย์] เป็นการทำความเข้าใจครอบครัวกับประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยนำถ้อยคำที่ใช้กับมนุษย์มาเปรียบเทียบกับคำว่าครอบครัว เพื่อแสดงให้เห็นว่าครอบครัวเป็นมนุษย์ มีการปฏิบัติต่อครอบครัวเสมือนปฏิบัติต่อมนุษย์ พบความถี่ของการปรากฏใช้ถ้อยคำอุปลักษณะ จำนวน 268 ถ้อยคำอุปลักษณะ เช่น เลี้ยงดูครอบครัว รักครอบครัว ช่วยเหลือครอบครัว ดูแลครอบครัว จนใจครอบครัว สงเคราะห์ครอบครัว ฐานะครอบครัว ประวัติครอบครัว หัวหน้าครอบครัว ชีวิตครอบครัว ผู้นำครอบครัว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (7) โรงงานหลายแห่งลดจำนวนคนงาน เลิกจ้างหรือปิดกิจการ ทำให้คนงานจำนวนมากไม่มีงานทำ ขาดรายได้เลี้ยงดูครอบครัว เป็นผลลบต่อสังคมไทย
- (8) ผมและทีมงานจีทีเอช รวมถึงนักแสดงทุกคนภูมิใจ ที่หนังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้หลาย ๆ คนกลับไปรักครอบครัวมากขึ้น ฟังแล้วซึ่งประทับใจมากครับ ขอขอบคุณผู้ชมทุกคนมาก ๆ
- (9) ซึ่งในปัจจุบันดิฉันกำลังคิดหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัวอีกทางหนึ่ง จึงคิดถึงเนื้อหาเกี่ยวกับดอกไม้ประจำวันเกิดขึ้นมา และคิดว่าจะใช้เนื้อหาเหล่านั้นมาประยุกต์ทำเป็นของขวัญวันเกิดขายทางออนไลน์
- (10) ไม่เป็นไรหรอก ปล่อยเขาไปเถอะ ให้เขาไปทำมาหากินดูแลครอบครัวเขา เราไม่ได้เรียกค่าเลี้ยงดูแล้ว ค่าใช้จ่ายก็พออยู่ได้ค่ะ
- (11) ทั้งสองคนเป็นเด็กเรียนดี แต่ฐานะครอบครัวอยากจน อาศัยอยู่กับพ่อ ส่วนแม่ไปทำงานอยู่ต่างจังหวัดเพื่อหารายได้มาจนใจครอบครัว
- (12) มีการส่งต่อผู้ป่วยไปรักษาตามโรงพยาบาลต่าง ๆ รวมทั้งมีผู้ยื่นคำร้องขอความช่วยเหลือ สงเคราะห์ครอบครัว 10 คน ในการนี้พระราชทานพระวโรกาสให้แพทย์ที่ทำการตรวจรักษา ผู้เจ็บป่วยอย่างใกล้ชิด

- (13) ชานโตส ลีเต้ ปัจจุบันอายุ 25 ปี มาจากครอบครัวฐานะดีในเมืองเซาเปาลู และนายแววยอดนักเตะมาตั้งแต่ยังเด็ก จนเป็นที่คาดหมายของสื่อมวลชนว่าเขาจะเติบโตขึ้นอย่างดี
- (14) ประวัติครอบครัวเป็นตัวที่ช่วยบอกว่า สมาชิกในครอบครัวนั้นมีโอกาสเกิดโรค ซึ่งเกิดจากกรรมพันธุ์ที่กำหนดไว้แต่เกิด
- (15) ทุกวันหนึ่งต้องคิดหนักว่าจะหาเงินที่ไหนมาซื้อนม ซื้อม้าอ้อมให้ลูกดี เราเป็นหัวหน้าครอบครัวแล้ว จะกลับบ้านขอเงินพ่อแม่ก็กระไรอยู่ หนึ่งจึงต้องอดทน คิดอยู่ตลอดเวลาว่าทำยังไงถึงจะมีเงินเลี้ยงลูก

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นอุปลักษณะเชิงมนิทัศน์ [ครอบครัว คือ มนุษย์] สะท้อนให้เห็นว่า ครอบครัวมีลักษณะเหมือนมนุษย์ทั้งสถานะและการแสดงออก ลักษณะถ้อยคำที่ใช้กับครอบครัวจึงเหมือนคำที่ใช้กับมนุษย์ สามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดจากความหมายต้นทางสู่ความหมายปลายทางได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง [มนุษย์]		วงความหมายปลายทาง [ครอบครัว]
มนุษย์	➡	ครอบครัว
การกระทำของมนุษย์	➡	ครอบครัว
การกระทำที่เอาใจใส่มนุษย์ให้เป็นไปด้วยดี	➡	ดูแลครอบครัว
การช่วยเหลือมนุษย์ที่ร้องขอความช่วยเหลือ	➡	สงเคราะห์ครอบครัว
การเติมเต็มสิ่งที่ขาดไปให้แก่มนุษย์ที่ขอความช่วยเหลือ	➡	จุนเจือครอบครัว
ตำแหน่ง ลักษณะความเป็นอยู่ของมนุษย์	➡	ฐานะครอบครัว
เรื่องราว ความเป็นไปของมนุษย์	➡	ประวัติครอบครัว
ผู้เป็นใหญ่ในหมู่มนุษย์	➡	ผู้นำ หัวหน้าครอบครัว

ภาพที่ 2 กระบวนการถ่ายทอดความหมาย [ครอบครัว คือ มนุษย์]

3. [ครอบครัว คือ วัตถุสิ่งของ] คือ การนำคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของมาเปรียบกับครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการบอกขนาด สภาพ และพฤติกรรมที่มนุษย์กระทำกับวัตถุสิ่งของ พบความถี่ของการปรากฏใช้ถ้อยคำอุปลักษณะ จำนวน 385 ถ้อยคำอุปลักษณะ เช่น ครอบครัวใหญ่ ครอบครัวเล็ก ครอบครัวใหม่ ครอบครัวเดียว ครอบครัวขยาย ครอบครัวแตกแยก ทั้งครอบครัว ทำลายครอบครัว แยกครอบครัว มีครอบครัว ย้ายครอบครัว มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (16) ชีวิตแบบไทย ๆ นั่นถือว่าเป็นชีวิตแบบครอบครัวใหญ่ ผิดกับชีวิตตะวันตกซึ่งเป็นชีวิตครอบครัวเล็ก คือ มีแต่พ่อกับแม่เป็นส่วนใหญ่ ไม่มีปู่ย่า หรือตายาย และคนใช้คอยช่วยเหลือเลี้ยงดูเด็ก

- (17) ครอบครัวเดี่ยว Single family ซึ่งในครอบครัวมีพ่อแม่ลูก เมื่อลูกโตแล้วก็แยกตัวออกไปตั้งครอบครัวใหม่ไม่อยู่กับพ่อแม่ พ่อแม่ก็คงอยู่โดดเดี่ยวต่อไปจนแก่เฒ่าไม่มีใครเลี้ยงดู
- (18) ครอบครัวไทยมีแนวโน้มมากขึ้นที่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวอยู่กันตามลำพังพ่อแม่ลูก ไม่มีครอบครัวขยายซึ่งมีเครือญาติรวมอยู่ด้วย เด็ก ๆ ในครอบครัวเดี่ยวจึงมักถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพังเมื่อพ่อแม่ออกไปทำงาน
- (19) แม้ว่าเด็กส่วนใหญ่จะปรับตัวได้ดี แต่ความรู้สึกหลายอย่างอันเนื่องมาจากการหย่าร้างก็ยังฝังอยู่ในใจเขา ความเจ็บปวดจากการที่ครอบครัวแตกแยกจะมีผลกระทบที่ค่อนข้างลบซับซ้อนต่อชีวิตของเด็กจนกระทั่งโต
- (20) ครอบครัวนี้ยากจนมาก มีอยู่ด้วยกัน 2 คน คือ แม่ กับ ลูก พ่อตายทิ้งครอบครัวไปตั้งแต่ลูกยังเล็ก แม่จึงตกอยู่ในฐานะเป็นหญิงหม้าย ด้วยความรักและสงสารลูก แม้จะมีชายอื่นมาติดพันอยู่มากก็ตาม แม่ก็ไม่ยอมแต่งงานใหม่
- (21) ยายนั้นแหละกำลังทำลายครอบครัวตัวเอง เอาอำนาจบาตรใหญ่มาใช้กดคนนั้นคนนี้ สมัยพ่อก็เหมือนกัน แค่เห็นบ้านคับแคบจะย้ายออก ยายก็โวยวายลั่น

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นอุปลักษณะเชิงมนิทัศน์ [ครอบครัว คือ วัตถุสิ่งของ] สะท้อนให้เห็นว่าครอบครัว เป็นวัตถุหรือสิ่งของ ผ่านการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะที่แสดงว่าครอบครัว สามารถครอบครองได้ แยกเคลื่อนย้ายได้ และระบุสภาพ บอกขนาดได้เช่นเดียวกับวัตถุต่าง ๆ เช่น ความเก่า ใหม่ ใหญ่ เล็ก สามารถแสดงกระบวนการถ่ายโยงจากความหมายต้นทางสู่ความหมายปลายทางได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง [วัตถุสิ่งของ]		วงความหมายปลายทาง [ครอบครัว]
การครอบครองวัตถุสิ่งของ	➡	การมีครอบครัว
การเคลื่อนย้ายวัตถุสิ่งของ	➡	การเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่ของครอบครัว
ลักษณะและสภาพของวัตถุสิ่งของ	➡	สถานการณ์บริบทของคนในครอบครัว
ปริมาณและขนาดของวัตถุสิ่งของ	➡	จำนวนสมาชิกในครอบครัว
การไม่เอาใจใส่ ละเหินจากสิ่งของ	➡	การละทิ้งครอบครัว
ทำให้สิ่งของแตกหักพังกระจาย	➡	การทำลายครอบครัว

ภาพที่ 3 กระบวนการถ่ายโยงความหมาย [ครอบครัว คือ วัตถุสิ่งของ]

4. **[ครอบครัว คือ สิ่งปลูกสร้าง]** คือ การนำคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับสิ่งปลูกสร้าง กล่าวคือการก่อสร้าง องค์ประกอบ สภาพของสิ่งปลูกสร้าง พบความถี่ของการปรากฏใช้ถ้อยคำอุปลักษณะ จำนวน 44 ถ้อยคำอุปลักษณะ เช่น สร้างครอบครัว ตั้งครอบครัว เสาหลักของครอบครัว ความมั่นคงของครอบครัว ครอบครัวที่มั่นคง ดังตัวอย่าง

- (22) การช่วยให้เด็กรู้ว่าครอบครัวที่ตินั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และเขาจะมีความหวังในอนาคตว่าเขาสามารถสร้างครอบครัวที่มั่นคงได้
- (23) แม่เศร้าลึกซึ้ง ปนเป็นห่วง ลูกที่เปราะบาง ลูกที่ไม่เคยทำงานบ้าน จะไปตั้งครอบครัวใหม่ สร้างรังน้อยอยู่กับผู้ชายหน้าตาไม่รู้ชื่อไหนอีกคนหนึ่งคน ลูกรักของแม่จะทำได้ไหม
- (24) คุณพ่อทำงานคนเดียว จึงเป็นเสาหลักของครอบครัว คุณแม่เป็นแม่บ้าน ได้ดูแลฝึกสอนลูกสาวอย่างใกล้ชิด ทำให้ลูกสาวเป็นเด็กมีจิตใจดี ชอบช่วยเหลือคนอื่น
- (25) อนาคตอยากเห็นเขามีครอบครัวที่ดี มีคู่ที่ดี สร้างครอบครัวที่มั่นคง ถ้ามีอะไรที่อยากรู้ก็คงอยากรู้ว่าเขามีใครที่อยู่ใกล้เป็นตัวแทนตนหรือยัง

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ [ครอบครัว คือ สิ่งปลูกสร้าง] สะท้อนให้เห็นว่าครอบครัว เป็นสิ่งปลูกสร้าง ผ่านการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะที่แสดงว่าครอบครัวเสมือนอาคารบ้านเรือนสามารถทำหรือสร้างให้มีขึ้น สามารถแสดงกระบวนการถ่ายโยงจากวงความหมายต้นทางสู่วงความหมายปลายทางได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง [สิ่งปลูกสร้าง]		วงความหมายปลายทาง [ครอบครัว]
สิ่งปลูกสร้าง	→	ครอบครัว
การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง	→	การมีครอบครัว
องค์ประกอบของสิ่งปลูกสร้าง	→	บุคคลหรือปัจจัยสำคัญของครอบครัว
โครงสร้างของสิ่งปลูกสร้างที่แน่นอนนานทนทาน	→	การดำเนินไปของครอบครัวในทางที่ดี

ภาพที่ 4 กระบวนการถ่ายโยงความหมาย [ครอบครัว คือ สิ่งปลูกสร้าง]

อภิปรายผลและบทสรุป

การศึกษาถ้อยคำอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของคำว่า “ครอบครัว” สะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาใช้อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์อย่างหลากหลายในการอธิบาย “ครอบครัว” โดยการเชื่อมโยงมโนทัศน์ของสิ่งที่เป็นนามธรรมผ่านการใช้อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ ทำให้ครอบครัวปรากฏเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะผู้ใช้ภาษานำพื้นที่ มนุษย์ วัตถุสิ่งของ มาเปรียบเทียบกับครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม สอดคล้องกับ Mongkolys

& Nantachantoon (2024) ที่กล่าวว่าการใช้ภาษามีระบบความคิดดังกล่าวสืบเนื่องจากการที่มนุษย์มีประสบการณ์และการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันจึงแสดงผ่านมุมมองของการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องที่ว่าวิเคราะห์อุปลักษณ์เป็นพื้นที่ มนุษย์ วัตถุสิ่งของ และสิ่งปลูกสร้าง

จากการศึกษาพบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [ครอบคลุม คือ พื้นที่] มากที่สุด ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าครอบคลุมในมโนทัศน์ของคนไทยถูกมองเป็นพื้นที่เพราะการให้คำจำกัดความเกี่ยวกับครอบคลุมในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นการจัดประเภทและการอธิบายโครงสร้างของครอบคลุมมักใช้คำเกี่ยวกับพื้นที่ เช่น การแบ่งประเภทของครอบคลุมแบ่งเป็นครอบคลุมเดี่ยว ครอบคลุมขยาย ซึ่งเป็นปริมาณของพื้นที่และการอธิบายโครงสร้างครอบคลุมมักจะแสดงขอบเขตการอยู่ร่วมกันแต่ละคนในพื้นที่ เช่น โครงสร้างครอบคลุมพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว คือ ในพื้นที่นั้นประกอบด้วยพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่งกับลูกอยู่ร่วมกัน โครงสร้างครอบคลุมข้ามรุ่นคือในพื้นที่นั้นมีปู่ ย่า ตา ยาย และหลานอยู่ร่วมกัน ดังนั้นจึงพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [ครอบคลุม คือ พื้นที่] มากกว่า ส่วนอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [ครอบคลุม คือ วัตถุสิ่งของ] พบความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ปรากฏเป็นลำดับที่สอง เป็นการให้ถ้อยคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของมาเปรียบกับครอบคลุม สะท้อนว่าครอบคลุมเป็นวัตถุสิ่งของที่มีขนาด สามารถเคลื่อนย้ายได้ ครอบครองได้ อธิบายลักษณะได้ เช่นคำว่า ครอบคลุมใหญ่ ครอบคลุมเล็ก ย้ายครอบคลุม ครอบคลุมแตกแยก สาเหตุที่ผู้ใช้ภาษาเลือกใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์สะท้อนมโนทัศน์ว่าครอบคลุมเป็นวัตถุสิ่งของเพราะการใช้คำที่เป็นนามธรรมจะแสดงให้เห็นความคิดอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งวัตถุสิ่งของเป็นสิ่งที่พบได้ในชีวิตประจำวัน เช่นเดียวกับครอบคลุมที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ จากการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์พบว่าอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของ ดังเช่น Eakkapochana (2022) ศึกษาวิเคราะห์รูปคำอุปลักษณ์และอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์บาปในภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน พบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์บาปในมุมมองของผู้ใช้ภาษาไทยจำนวน 5 มโนทัศน์ ได้แก่ [บาป คือ สสารที่มีปริมาณวัดตวง] [บาป คือ พี่ช] [บาป คือ สิ่งสกปรก] [บาป คือ โรค] และ [บาป คือ ไฟ] Phatthanasutinon (2022) ศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับ “บุญคุณ” พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับบุญคุณ 3 มโนทัศน์ ได้แก่ [บุญคุณ คือ วัตถุสิ่งของ] [บุญคุณ คือ หนี้] และ [บุญคุณ คือ มนุษย์] ในภาษาไทย และ Saiyarot (2024) วิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ความรวย-ความจนในภาษาไทยถิ่นอีสาน (Saiyarot, 2024) พบมโนทัศน์ความรวย 4 มโนทัศน์ ได้แก่ [ความรวยคือ อำนาจ] [ความรวยคือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์] [ความรวยคือ วัตถุสิ่งของ] [ความรวยคือ ดอกไม้หรือเครื่องหอม] และมโนทัศน์ความจน 4 มโนทัศน์ ได้แก่ [ความจนคือ สงคราม] [ความจนคือ สิ่งปฏิญกุล] [ความจนคือ สัตว์] [ความจนคือ วัตถุสิ่งของ] ผลการศึกษาอุปลักษณ์จากงานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง พบจุดร่วมเดียวกันคือมีอุปลักษณ์ประเภทอุปลักษณ์เชิงวัตถุ (ontological concept) สิ่งนี้ทำให้เห็นรูปแบบการเชื่อมโยงระบบความคิดของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งที่เป็นนามธรรมด้วยวิธีการใช้สิ่งที่เป็น

รูปธรรมและเป็นสิ่งที่คุ้นเคย มีประสบการณ์ร่วมมากที่สุดมาใช้ในการเปรียบเทียบเพื่อให้เกิดความเข้าใจ
 สิ่งนั้น เช่นเดียวกับการนำวลีของมาเปรียบเทียบกับคำว่า ครอบครั

นอกจากนี้ผลการศึกษามุมมองของคำว่า “ครอบครั” ปรากฏผ่านถ้อยคำอุปลักษณะทั้งใน
 มุมมองด้านบวกและมุมมองด้านลบ โดยถ้อยคำอุปลักษณะในมุมมองด้านบวกเกี่ยวกับครอบครั เช่นคำว่า
เลี้ยงดูครอบครั รักครอบครั ช่วยเหลือครอบครั ดูแลครอบครั จนเจือครอบครั สะท้อนให้เห็นว่าคนไทย
 มองครอบครัเป็นสิ่งดีแรกในชีวิตมนุษย์ที่มีความสำคัญที่สุดเพราะมีบทบาทสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมนุษย์
 ทุกคนในสังคม สอดคล้องกับนิยามความหมายของคำว่า “ครอบครั” ของกรมกิจการสตรีและสถาบัน
 ครอบครั กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในแผนปฏิบัติการด้านครอบครั พ.ศ. 2563
 –2565 ว่าครอบครั หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามีภริยา หรือมีความผูกพันทาง
 สายโลหิต หรือทางกฎหมาย หรือเกี่ยวดองกันเป็นเครือญาติ ซึ่งสมาชิกในครอบครัต่างมีบทบาทหน้าที่ต่อ
 กันและมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน เช่นเดียวกับกับ Krainatee et al. (2020) กล่าวถึงครอบครัว่าครอบครั
 เป็นสถาบันแรกของมนุษย์ที่มอบความรัก ความอบอุ่น และความใกล้ชิดแก่สมาชิกในครอบครั มีหน้าที่
 ชัดเจนทางสังคมเบื้องต้น ซึ่งส่งผลต่อบุคลิกภาพของบุคคล อีกทั้งยังสะท้อนโครงสร้างความสัมพันธ์ใน
 สังคมของสมาชิกในครอบครัที่ต่างมีบทบาทหน้าที่ตามบรรทัดฐานครอบครัและกฎสังคม สิ่งหนึ่งที่อาจ
 สะท้อนความคาดหวังและมุมมองของคนในสังคมที่มีต่อคำว่า “ครอบครั” ในเชิงบวก คือ ในการกำหนดชื่อ
 ตัวชีวิตครอบครัที่แตกต่างกันของประเทศไทยพบว่า มีแนวคิดในการกำหนดชื่ออยู่ โดยส่วนใหญ่ชื่อตัวชีวิต
 ที่กำหนดไว้สะท้อนถึงลักษณะของการเป็นครอบครัที่ดี ครอบครัมีความสุข หรือเน้นถึงความสัมพันธ์
 ภายในครอบครัที่จะนำไปสู่การมีครอบครัที่ดี ที่มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น ครอบครัผาสุก
 ครอบครัอบอุ่น ครอบครั่วมเย็น ครอบครัอยู่เย็นเป็นสุข ครอบครัอยู่ดีมีสุข ครอบครัอบอุ่น ครอบครั
 แข็งแรง ครอบครัเข้มแข็ง เป็นต้น ในแง่มุมของสังคมโลกพบว่าองค์กรระหว่างประเทศที่เป็นแกนนำในการ
 ผลักดันแนวคิดการพัฒนา เช่น สหประชาชาติ (United Nations) องค์กรความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการ
 พัฒนา (OECD) คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติเพื่อเอเชียและแปซิฟิก (ESCAP)
 องค์การอนามัยโลก (WHO) ที่พัฒนาเครื่องมือเพื่อประเมินคุณภาพชีวิตประชากร มักกำหนดตัวชีวิตด้าน
 ครอบครัเป็นหนึ่งในองค์ประกอบขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตในภาพรวม (Tangchonlatip, 2021) จะเห็น
 ว่านัยสำคัญที่ผู้ใช้ภาษาแสดงความรู้สึกและความคาดหวังที่มีต่อครอบครัผ่านการใช้ภาษาสะท้อนคิด
 เกี่ยวกับครอบครัจึงมีมุมมองและมีความคาดหวังในเรื่องที่เกี่ยวกับครอบครัในแง่บวกเป็นอันดับแรก

อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ยังพบถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับครอบครัในมุมมองด้านลบ เช่น
 ครอบครัแตกแยก ทำลายครอบครั ทั้งครอบครั แม้จะปรากฏไม่มากนักแต่เพียงพอที่จะสะท้อนความคิดที่
 ผู้ใช้ภาษามีต่อคำว่าครอบครั อาจเป็นผลจากสำหรับปัญหาครอบครัไทยที่พบมากขึ้น เช่น ปัญหาความ
 ยากจนและหนี้สิน ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครั ปัญหาสัมพันธภาพและ

การสื่อสารในครอบครัว ปัญหาการอบรมเลี้ยงดูบุตร ปัญหาเด็กและผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ปัญหาอบายมุข การพนัน บุหรี่ เหล้า สารเสพติดที่มีแนวโน้มสูงขึ้น การใช้ถ้อยคำอุปโลกณ์ในด้านลบจึงสะท้อนความจริงที่ปรากฏในปัจจุบันที่ครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยาย เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ผู้หญิงเริ่มมีบทบาทและสิทธิต่าง ๆ เท่าเทียมกับผู้ชาย เกิดการเปลี่ยนแปลงของอำนาจและพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว บางครั้งภรรยาต้องรับภาระหนักทั้งนอกบ้านและในบ้าน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาครอบครัว รวมถึงการที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบเดิม การสื่อสารกันน้อยลง เกิดความห่างเหิน ของครอบครัวส่งผลให้ครอบครัวมีแนวโน้มการปฏิสัมพันธ์ในแง่ลบต่าง ๆ และสัมพันธภาพที่ลดลงในขณะที่ปัญหารุนแรงความขัดแย้งในครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (Department of Women's Affairs and Family Development, 2023) อันที่จริงความแตกแยกในครอบครัวมิใช่ปัญหาใหม่ สถานการณ์ความแตกแยกโดยเฉพาะในชีวิตคู่เป็นเรื่องสากล ที่สามารถเกิดขึ้นได้กับผู้คนในทุกภูมิภาค ทุกสังคมทั้งตะวันตก ตะวันออก และในสังคมแบบดั้งเดิม หรือสังคมสมัยใหม่ (Gottman & Carrera, 1994) สังคมไทยในอดีตก็มีอุดมคติเหมือนสังคมตะวันตกว่าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่ปลอดภัย สงบสุข แต่ปัจจุบันพบว่าสังคมไทยมีแนวโน้มของปัญหาครอบครัวมากขึ้นดังที่สะท้อนผ่านการใช้ภาษาที่พบ

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าคำว่า “ครอบครัว” ในมุมมองของการใช้ภาษาของคนในสังคมไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 มุมมอง คือมุมมองในด้านบวก กล่าวคือคนไทยมีมุมมองว่าครอบครัวประกอบด้วยบุคคลที่เกื้อหนุนกัน มีเป้าหมายชีวิตร่วมกัน ต่างคนต่างมีบทบาทและหน้าที่ที่จะนำพาให้ครอบครัวประสบความสำเร็จ ครอบครัวในอุดมคติคือครอบครัวที่อบอุ่น มั่นคง โดยสมาชิกในครอบครัวคาดหวังคุณภาพชีวิตที่ดี มโนทัศน์นี้ส่วนหนึ่งมาจากการนิยามความหมาย การจัดประเภท และโครงสร้างของครอบครัวที่คนไทยได้รับการถ่ายทอดมาอย่างยาวนาน ส่วนมุมมองในด้านลบของคำว่าครอบครัวนั้น คนไทยมีมุมมองว่าครอบครัวเป็นสิ่งที่ต้องรักษา ดูแล ประคับประคองมิให้แตกสลายคล้ายกับสิ่งของที่เปราะบาง สะท้อนความไม่มั่นใจในสถานะของครอบครัวเนื่องจากบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งโครงสร้างของครอบครัว บทบาทของสมาชิกในครอบครัว สภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีต่าง ๆ ล้วนมีผลกระทบต่อสถานะ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ผลของการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาแผนงานที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวเนื่องจากเป็นมุมมองของคนในสังคมที่สะท้อนความคิดที่มีต่อครอบครัวผ่านการใช้ภาษา ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบมโนทัศน์ของคำว่า “ครอบครัว” จากมุมมองของผู้ใช้ภาษาที่มีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย ซึ่งอาจทำให้พบมุมมองความคิดที่เป็นปัจจุบันและสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาครอบครัวและหาแนวทางแก้ไขปัญหาครอบครัวในสังคมได้

References

- Cuc, V. H. (2020). Conceptual metaphor a family is a house in Vietnamese. *VNU Journal of Foreign Studies*, 36(6), 43-56. <http://dx.doi.org/10.25073/2525-2445/vnufs.4628>
- Department of Women's Affairs and Family Development. (2023). *Phaen patibatkan dan khropkhrua phoso 2566–2570* [Family Operations Plan 2023–2027]. Ministry of Social Development and Human Security. <https://www.dwf.go.th/storage/43472/แผนปฏิบัติการด้านครอบครัว-พ.ศ.-2566-2570.pdf>
- Eakkapochana, D. (2022). Conceptual metaphors of sin in Thai. *Chophayom Journal*, 34(1), 13-42. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejChophayom/article/view/262401>
- Gibbs, R. (1994). *The poetics of mind: Figurative thought, language, and understanding*. Cambridge University Press.
- Gottman, J. M., & Carrère, S. (1994). Why can't men and women get along? Developmental roots and marital inequities. In D. J. Canary & L. Stafford (Eds.), *Communication and relational maintenance* (pp. 203-229). Academic Press. <https://psycnet.apa.org/record/1994-97164-010>
- Kaewjungate, W. (2023). Stress: A study of a conceptual metaphor of Thai language users on Twitter. *Journal of Liberal Arts Thammasat University*, 23(3), 111-139. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/264020>
- Kiełtyka, R., & Grząsko, A. (2024). The conceptual metaphor parents are animals: On linguistic terms used figuratively for types of parenting. *Journal of the Spanish Association of Anglo-American Studies*, 46(1), 171-194. <http://doi.org/10.28914/Atlantis-2024-46.1.10>
- Kinasen, W., Jindawat, W., Bangbon, P., & Wuttikorn, J. (2018). The strength creation of family institution according to the six directions of the people in the area of metropolitan region for family happiness. *The Journal of Sirindhornparithat*, 19(1), 42-56. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jsr/article/view/198120>
- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A practical introduction*. Oxford University Press.
- Krainatee, M., Dhammasaccakarn, W., & Sungkharat, U. (2020). Family: The social key institutions and roles of holistic human development. *Parichart Journal*, 33(1), 1-16. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/158941>
- Lakoff, J., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press.

- Li, S. (2006). Exploration of society as family metaphor in the Chinese culture. *Intercultural Communication Studies*, 15(3), 110-125. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=99a6a90e53711e4e91663b36a27afd3b92f174c0>
- Mongkolyos, W., & Nantachantoon, S. (2024). Kindness, or /námjai/: A study of conceptual metaphor in Thai. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 9(1), 64-77. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/266419>
- Namsopa, P., & Pewporchai, P. (2019). The presentation of family ideology in Facebook Fanpage Little Monster. *National & International Conference*, 10(1), 803-814. <http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/8thconference/article/view/1958>
- Phatthanasutinon, T. (2022). Conceptual Metaphor related to “Bunkhun” in Thai. *Vannavidas*, 22(2), 41-68. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/VANNAVIDAS/article/view/256023>
- Saiyarot, A. (2024). Conceptual metaphor of richness – poverty in northeastern Thai dialect. *Journal of Social Science and Cultural*, 8(5), 234-245. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/view/273715>
- Tangchonlatip, K. (2021). Chapter 1 Introduction. In R. Gray & K. Tangchonlatip (Eds), *Niyam praphet khropkhrua lae datchani tuachiwat khropkhrua yu di mi suk: Kan thopthuan wannakam* [Definition, family types, and family well-being indicators/indexs: A literature review] (pp. 14-19). Pimdee. <https://ipsr.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2022/03/Report-File-633.pdf>
- Thiensawangchai, S., & Noyjarean, N. (2023). Mother: A reflection of motherhood portrays in the language and concept of Thai people. *Nakhon Lampang Buddhist College's Journal*, 12(2), 17-30. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/view/265429>

พิธีบูชาพระธาตุยาครู: บทบาทหน้าที่ต่อชุมชนบ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์¹

Phra That Ya Khu Worship Ceremony: Its Functions of Sema Village
Nong Paen Sub-District, Kamalasai District, Kalasin Province

ปวิษฐา วินทะไชย^{2*} และภาณุพงศ์ อุดมศิลป์³

Pawitchaya Winthachai^{4*} and Panupong Udomsilp⁵

(Received: 16 November 2024; Revised: 21 January 2025; Accepted: 29 January 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิธีบูชาพระธาตุยาครูที่มีต่อชุมชนบ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ชะจ้ำ ผู้นำในการประกอบพิธีประจำชุมชนบ้านเสมา และชาวบ้านในชุมชน การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบวิธีทางคติชนวิทยา แล้วนำเสนอผลการศึกษาดังวิธีพรรณนาวิเคราะห์ พบว่า บทบาทหน้าที่ของพิธีบูชาพระธาตุยาครูมีความสำคัญต่อชุมชนบ้านเสมา 4 บทบาท ได้แก่ บทบาทหน้าที่ด้านความอุดมสมบูรณ์ บทบาทหน้าที่ในการระบายความคับข้องใจ และความทุกข์ให้แก่ชาวบ้านในชุมชน บทบาทหน้าที่ในการเป็นทุนวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยว และบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชน

คำสำคัญ: บทบาทหน้าที่, พิธีบูชาพระธาตุยาครู, บ้านเสมา, จังหวัดกาฬสินธุ์, พิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์

Abstract

This research aims to examine the functions of the Phra That Ya Khu Worship Ceremony in Sema Village, Nong Paen Sub-District, Kamalasai District, Kalasin Province. Data were gathered through document analysis, prior research, and field surveys conducted in May 2023. Qualitative research methods

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาพิธีบูชาพระธาตุยาครูและบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนบ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์” ในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2566

² นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴ M.A. Student, Master of Arts Program in Thai Language, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

⁵ Assistant Professor Dr., Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

* Corresponding author, E-mail: pawitchaya.winthachai@g.swu.ac.th

were employed, including interviews with villagers and the leader of the ceremony along with participatory observations. The collected data were analyzed using folklore methods and the results were presented using a descriptive analytic approach. The study found that the Phra That Ya Khu Worship Ceremony serves four significant functions in Sema Village: fostering for agricultural abundance, providing a channel for villagers to express grievances and distress, acting as cultural capital for tourism, and promoting unity within the community.

Keywords: Functions, Phra That Ya Khu Worship Ceremony, Sema village, Kalasin province, Ceremony for abundance

บทนำ

“บ้านเสมา” หมู่ 7 ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นชุมชนที่เก่าแก่มาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล มีประวัติความเป็นมาไม่ค่อยชัดเจน แต่มีท่านผู้รู้สันนิษฐานว่าเป็นชุมชนที่ดำรงสืบสานเผ่าพันธุ์ประเพณีและวัฒนธรรมมาจากสมัยทวารวดี และไม่เคยอพยพเคลื่อนย้ายไปไหน จนเวลาผ่านไปหลายช่วงศตวรรษ จึงพอมีหลักฐานเรียกชื่อหมู่บ้านชุมชนว่า “บ้านม่วงโพนเมือง” และเปลี่ยนมาเป็น “บ้านบักก้อม” แต่ในภายหลังปี พ.ศ. 2480 “บ้านบักก้อม” ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “บ้านเสมา” เพราะถือเอาเอกลักษณ์ที่มีใบเสมาหินสมัยทวารวดีมากที่สุดในประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (SAC Sirindhorn Anthropology Centre, 2020)

ชุมชนบ้านเสมาตั้งอยู่บริเวณเมืองฟ้าแดดสงยางจึงทำให้มีร่องรอยของโบราณสถานที่ยังคงเหลืออยู่หลายแห่ง หนึ่งในนั้นคือเจดีย์หมายเลข 10 ที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมืองฟ้าแดดสงยางมีความสมบูรณ์มากกว่าซากสถูปเจดีย์อื่น ๆ ในปัจจุบันประชาชนในท้องถิ่นเรียกว่า “พระธาตุยาคุ” (Kalasin Province, 2007) ด้วยเชื่อว่าเป็นพระธาตุหรือสถูปเจดีย์ที่บรรจุอัฐิของพระภิกษุชั้นผู้ใหญ่เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในท้องถิ่นตั้งแต่เมื่อครั้งอพยพเข้ามาตั้งหมู่บ้าน คำว่า “ยาคุ” เป็นคำเรียกสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ภาคอีสานโบราณ เมื่อพระสงฆ์รูปใดเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติดีมีคุณธรรม และบวชมาแล้วไม่น้อยกว่าสามพรรษาชาวบ้านจะนิมนต์มาทำพิธี “ฮตสง” จากนั้นก็ได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นยาคุยาชา (SAC Sirindhorn Anthropology Centre, 2020)

ชาวบ้านชุมชนบ้านเสมายึดปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และยึดมั่นตาม “ฮัตติบสองคองสิบสี่” แต่ด้วยลักษณะที่ตั้งของชุมชนบ้านเสมาเป็นชุมชนที่พิเศษกว่าชุมชนอื่น ๆ เพราะอยู่ท่ามกลางเมืองโบราณที่รายล้อมด้วยโบราณสถาน และโบราณวัตถุอันเป็นที่เคารพสักการะของคนในชุมชนโดยเฉพาะ “พระธาตุยาคุ” ที่ชาวบ้านต่างมีความเชื่อร่วมกันว่า สถูปเจดีย์นี้เป็นสถานที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ต้องเคารพบูชา ซึ่งความเชื่อดังกล่าว ส่งผลทำให้เกิดพิธีกรรม อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนบ้านเสมาขึ้นคือ “พิธีบูชาพระธาตุยาคุ” โดยมูลเหตุของการเกิดพิธีนี้ มาจากชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาเชื่อว่าอัฐิของญา

บรรจอยู่ในองค์พระธาตุแห่งนี้ ซึ่งในวันเพ็ญ 15 ค่ำเดือน 6 ของทุกปีชาวบ้านมักพบดวงไฟประหลาด ซึ่งไม่ทราบว่ามีมาจากที่ใด ลอยวนบริเวณพระธาตุยาคุ ชาวบ้านเห็นเป็นเรื่องอัศจรรย์ จึงมากราบไหว้บูชา และทำพิธีสงฆ์นำพระธาตุ จากนั้นก็เกิดฝนตก ถ้าปีใดชาวบ้านไม่ได้ไปสงฆ์นำที่พระธาตุฝนก็ไม่ตก จึงทำให้ในวันเพ็ญ 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ชาวบ้านได้ทำการจัดพิธีบูชาพระธาตุยาคุขึ้น และได้นำประเพณีบุญบั้งไฟของชาวอีสานมาผนวกรวมกัน ภายในพิธีจึงมีการจุดบั้งไฟเสี่ยงฟ้าเสี่ยงทาย (Phra Maha Ratana (Ratanasiri), personal communication, May 10, 2022) อาจกล่าวได้ว่า “พระธาตุยาคุ” ถือเป็นโบราณสถานที่เป็นศูนย์รวมใจและเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาให้ความเคารพนับถือมาตั้งแต่ครั้งอดีต โดยความเชื่อและความศรัทธานี้ได้ถูกยึดโยงจนเกิดพิธีบูชาพระธาตุยาคุขึ้น และปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

ที่ผ่านมาผู้วิจัยพบงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพระธาตุยาคุ ดังเช่น งานวิจัยของ Phra Nakarin Analayo (Polchiva) et al. (2021) เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบูชาพระธาตุยาคุที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์” ซึ่งชี้ให้เห็นถึงแนวคิด และคำสอนเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุตามหลักพระพุทธศาสนา และการบูชาด้วยความเชื่อในเรื่องของการทำบุญ ซึ่งการบูชาพระธาตุยาคุของชาวตำบลหนองแปน ถือได้ว่ามีผลต่อการดำเนินชีวิตทั้งในด้านความเชื่อ ด้านสังคม ด้านพุทธศาสนา ด้านความสามัคคี และด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยของ Rahannok (2021) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “พลวัตวัฒนธรรมการใช้ธงกับประเพณีประดิษฐ์บนพื้นที่พระธาตุยาคุ” โดยงานวิจัยดังกล่าวอาจไม่ได้กล่าวถึงพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุยาคุโดยตรง แต่ได้กล่าวถึงการให้ “ธง” ที่เป็นสื่อที่สะท้อนมรดกทางภูมิปัญญาของชาวบ้านในประเพณีฮีตสิบสอง และพิธีกรรมในวัฒนธรรมอีสาน ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญในประเพณีประดิษฐ์บนพื้นที่พระธาตุยาคุ นอกจากนี้ “ธง” ยังมีบทบาทในการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ทำให้ประเพณีนี้เป็นที่รู้จักและช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน พร้อมทั้งเพิ่มความสนใจของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น และในด้านมิติของการท่องเที่ยว พบงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธ แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์” ของ Phramaha Natthabhan Sudassanavibhānī et al. (2024) ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมอื่น ๆ ได้ดี ทำให้การท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ เพราะมีสถาปัตยกรรมที่สวยงาม และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และศิลปะ ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นการกระจายรายได้ และส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชุมชนด้านการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมในมิติพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคุนั้น ได้มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวันสำคัญทางพุทธศาสนา

และการจัดกิจกรรมวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ อาทิ การทำบุญตักบาตร การเทศนา การทำสมาธิ การแห่เทียน

การดำรงอยู่ของพิธีบูชาพระธาตุยาคุ ถือเป็นอัตลักษณ์อันสำคัญของชุมชนบ้านเสมา เป็นเครื่องเน้นย้ำรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชนที่มีมาตั้งแต่โบราณกาล ในการสืบทอดพิธีกรรม และให้ความสำคัญกับโบราณสถานประจำชุมชน ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรสืบสานเพื่อมิให้เลือนหาย จากการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า ยังไม่มีงานวิจัยใดศึกษาเกี่ยวกับพิธีบูชาพระธาตุยาคุในประเด็นบทบาทหน้าที่ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิธีบูชาพระธาตุยาคุที่มีต่อชุมชนบ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิธีบูชาพระธาตุยาคุที่มีต่อชุมชนบ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

ระเบียบวิธีวิจัย

ในบทความนี้ผู้วิจัยมีกระบวนการในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเมืองฟ้าแดดสงยาง พระธาตุยาคุ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามที่ชุมชนบ้านเสมา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ระหว่าง พ.ศ. 2565–2566 ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ชะจ่า ผู้นำในการประกอบพิธีประจำชุมชนบ้านเสมา และชาวบ้านในชุมชน และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าร่วมพิธีบูชาพระธาตุยาคุ 2 ครั้ง โดยกำหนดช่วงระยะเวลาในการเข้าร่วมพิธี ดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 7–12 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 ลงพื้นที่ติดต่อประสานงาน เก็บข้อมูลเกี่ยวกับพิธีบูชาพระธาตุยาคุเบื้องต้น

ครั้งที่ 2 วันที่ 13–17 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 เข้าร่วมพิธีบูชาพระธาตุยาคุเบื้องต้น

ครั้งที่ 3 วันที่ 3–4 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 เข้าร่วมพิธีบูชาพระธาตุยาคุ

3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีทางคติชนวิทยา ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำจัดระบบเพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิธีบูชาพระธาตุยาคุที่มีต่อชาวบ้านชุมชนบ้านเสมา โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่ (Four Functions of Folklore) ของวิลเลียม บาสคอม (Bascom, 1965) ที่ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนในภาพรวมไว้เป็นแนวทาง 4 ประการ (as cited in Na Thalang, 2020) ได้แก่ ประการที่หนึ่ง ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ประการที่สอง ทำหน้าที่ให้

การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า ประการที่สาม รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และประการที่สี่ ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล

Na Thalang (2020) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของคติชนตามแนวคิดของวิลเลียม บาสคอม (Bascom, 1965) โดยอธิบายเสริมหรือเพิ่มเติมประเด็นย่อย ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งการนำเสนอบทบาทหน้าที่ของคติชนเป็น 3 ประการ ดังนี้ คติชนมีหน้าที่ในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพฤติกรรม คติชนมีหน้าที่ให้การศึกษาอบรมระเบียบสังคมและมาตรฐานพฤติกรรมของสังคม และคติชนมีหน้าที่เป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม

จากแนวคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของบทบาทหน้าที่พิธีบูชาพระธาตุยาคุที่มีต่อชุมชนบ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอภุมลาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ต่อไป

4. ผู้วิจัยผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยยึดหลักเกณฑ์ตาม Declaration of Helsinki, Belmont Report, International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP), International Guidelines for Human Research ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศจึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยนี้ ในวันที่ 4 เมษายน 2567

5. นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

6. สรุป และอภิปรายผล

ผลการศึกษา

พิธีบูชาพระธาตุยาคุของชุมชนบ้านเสมา เป็นพิธีที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยอดีต เพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน และขอพรให้พระธาตุยาคุ ซึ่งเป็นโบราณสถานอันสำคัญนั้น ช่วยปกป้องและรักษาลูกหลานในชุมชนให้มีความสงบสุขและร่มเย็น นอกจากนี้ยังเป็นการบอกกล่าวก่อนเริ่มฤดูกาลทำเกษตรกรรม โดยมีการขอพรให้พืชผลในชุมชนอุดมสมบูรณ์ ไม่แห้งแล้ง ชาวบ้านในชุมชนบ้านเสมาจึงจัดพิธีบูชาพระธาตุยาคุปีละ 1 ครั้ง ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 หากปีใดวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 มีสองหน ทางชุมชนจะเลือกจัดพิธีในวันแรกของเดือนนั้น หากปีใดไม่ได้จัดพิธีนี้ ชาวบ้านเชื่อว่าจะเกิดเภทภัยต่าง ๆ และโรันจะประสบปัญหาความแห้งแล้ง ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงให้ความสำคัญกับพิธีบูชาพระธาตุยาคุเป็นอย่างมาก เพราะเป็นขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ทุก ๆ ปี ก่อนที่จะประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุล่วงหน้า 7 วัน ผู้นำชุมชนต้องนำใบบอกกล่าวไปปักไว้บริเวณพระธาตุยาคุ เพื่อบอกกล่าวแก่องค์พระธาตุยาคุ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สิงสถิตอยู่ ณ บริเวณนี้ว่าใกล้ถึง

วันเพ็ญ 15 ค่ำ เดือน 6 ให้มารับเครื่องสักการะ และช่วยปกป้องคุ้มครองลูกหลานที่มาร่วมงาน และขอให้วันที่ประกอบพิธีเป็นไปอย่างราบรื่น ฝนไม่ตก

ก่อนถึงวันประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุ ชาวบ้านมักเรียกว่า “วันโฮม” เป็นวันที่ชาวบ้านจะรวมตัวกันตั้งขบวนแห่รอบหมู่บ้าน เพื่อเป็นการป่าวประกาศว่า ในรุ่งเช้าของวันถัดไปจะเป็นการทำบุญสงฆ์น้ำ และประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่หมู่บ้านของเรา (Suphasi, personal communication, May 3, 2023) โดยในปีนั้นโฮมตรงกับวันที่ 3 พฤษภาคม 2566 เป็นวันที่ชาวบ้านจะตั้งขบวนแห่บั้งไฟอบชุมชนเพื่อสร้างความสนุกสนาน และเป็นวันที่ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงได้มาพบปะกันเพื่อร่วมรับประทานอาหาร และสังสรรค์กัน บางครัวเรือนจะเตรียมขนมจีนและน้ำยาเพื่อต้อนรับผู้ที่กลับมาเยี่ยมเยือน

ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของปี พ.ศ. 2566 ตรงกับวันที่ 3 พฤษภาคม เป็นวันที่ชาวบ้านร่วมกันประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุ ในช่วงเวลารุ่งเช้าจะจำ ผู้ถวายเครื่องบูชา และผู้สูงอายุในชุมชนจะนำเครื่องบูชาที่จัดเตรียมไว้มาประกอบพิธีบริเวณองค์พระธาตุยาคุ เพื่อบอกกล่าวและขอพร ในช่วงสายชาวบ้านรวมตัวกันตั้งขบวนแห่เครื่องสักการะ ขบวนบั้งไฟ และขบวนพ้อนรำ เดินไปยังบริเวณพระธาตุยาคุ จากนั้นจึงจะเปิดงาน พร้อมเข้าสู่การประกอบพิธีสงฆ์ และร่วมกันสงฆ์น้ำองค์พระธาตุเพื่อความร่มเย็นเป็นสุข ซึ่งในการประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุนั้น นอกจากผู้ที่เข้าร่วมจะเป็นชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาแล้ว ยังได้รับเกียรติจากแขกผู้มีเกียรติ นักท่องเที่ยว และชาวบ้านเทศบาลตำบลหนองแปนเข้าร่วมประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุครั้งนี้ด้วย และหลังจากประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุช่วงเช้า และพิธีสงฆ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะจุดบั้งไฟบูชาพระธาตุยาคุและบั้งไฟเสี่ยงทาย เพื่อทำนายสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน และการตกของฝนเป็นอันเสร็จสิ้นพิธี

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าพิธีบูชาพระธาตุยาคุเป็นพิธีอันสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ และความศรัทธาของคนในชุมชนบ้านเสมาและคนจากท้องถิ่นอื่น ซึ่งเป็นพิธีที่มีลักษณะเฉพาะ ที่มีการสืบทอดและดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีนัยทางบทบาทหน้าที่ต่อชาวบ้านในชุมชน

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมตามระเบียบวิธีทางคติชนวิทยา ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลของการประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุ เพื่อนำมาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของพิธีบูชาพระธาตุยาคุที่มีต่อชุมชนบ้านเสมา โดยประยุกต์กรอบแนวคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของวิลเลียม บาสคอม (Bascom, 1965) มาเป็นแนวทางที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งพบว่ามีบทบาทหน้าที่ 4 ประการดังนี้

1. บทบาทหน้าที่เรื่องความอุดมสมบูรณ์

ชุมชนบ้านเสมาเป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ลุ่มจึงเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม รวมถึงยังมีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะแหล่งน้ำทางธรรมชาติ ที่มีลักษณะเป็นห้วย หนอง คลอง บึง ซึ่งเขตอำเภอเมืองกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ถือได้ว่าเป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญของโครงการชลประทานลำปาว

ส่งน้ำจากเขื่อนลำปาว เขื่อนกักเก็บน้ำของจังหวัดกาฬสินธุ์ ไปยังพื้นที่ที่ชาวบ้านทำการเกษตร จึงทำให้มีน้ำทำการเกษตรได้สะดวก ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนบ้านเสมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่

การทำเกษตรกรรมของชาวบ้านในชุมชนบ้านเสมา พบว่า ช่วงฤดูฝน ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะประกอบอาชีพทำนา ส่วนช่วงฤดูแล้งชาวบ้านจะปลูกถั่วลิสงขาย อย่างไรก็ตามในบางปีชาวบ้านมักประสบกับสถานการณ์ภัยแล้ง เนื่องจากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล แหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำสาธารณะทุกพื้นที่ อาทิ ห้วย หนอง คลองบึง และเขื่อนลำปาว เหลือน้ำไม่เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร ส่งผลให้ชาวบ้านขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรกรรม ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรต่างได้รับผลกระทบ (Promkanya, personal communication, May 8, 2023)

ทั้งนี้พิธีบูชาพระธาตุยาครูจึงถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่สำคัญต่อลูกหลานในชุมชนบ้านเสมา เนื่องจากพิธีกรรมดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของชาวบ้านในชุมชน โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรม ที่ชาวบ้านยังต้องพึ่งพาฝนจากธรรมชาติที่จะตกตามฤดูกาล การประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาครู มีการร้องขอให้ “พระธาตุยาครู” หรือ “ปู่ธาตุ” ช่วยดลบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาล เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนในฤดูกาลทำการเกษตรกรรม ชาวบ้านจึงต่างหวังพึ่งสภาพดินฟ้าอากาศตามธรรมชาติเป็นหลัก ชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาต่างเชื่อว่า “พระธาตุยาครู” หรือ “ปู่ธาตุ” สามารถดลบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาลได้ หากฝนตกตามฤดูกาล จะส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรมีความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นจึงมีการประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาครูขึ้นเป็นประจำทุกปี ปีละ 1 ครั้ง ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามพบว่า การประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาครูของชุมชนบ้านเสมามีการร้องขอเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของพืชผลทางการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งการประกอบพิธีในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปีนั้น ช่วงเช้าจะจำทำหน้าที่เป็นผู้นำประกอบพิธีประจำชุมชน และมีลูกสาวกก-ลูกสาวปลาย ซึ่งเปรียบเสมือนลูกสาวคนโตและลูกสาวคนเล็ก ทำหน้าที่เป็นผู้หามเครื่องสักการบูชาไปถวาย โดยผู้ที่คัดเลือกนั้น ต้องมีคุณสมบัติเป็นหญิงสาวบริสุทธิ์และยังไม่มีประจำเดือน เนื่องจากเชื่อว่าจะช่วยเพิ่มสิ่งที่ดีงามและความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่พิธีกรรม นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านผู้สูงอายุในชุมชนเข้าร่วมพิธีด้วย สำหรับการประกอบพิธีจะจำทำหน้าที่เป็นผู้กล่าวคำร้องขอต่อองค์พระธาตุยาครู ให้ช่วยดลบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาลเพื่อความอุดมสมบูรณ์และความเป็นอยู่ที่ดีของลูกหลานในชุมชน รวมไปถึงช่วยปกป้องรักษาผู้คนในชุมชนเมื่อกกล่าวคำร้องขอเสร็จสิ้น จะมีการสรงน้ำพระธาตุยาครูด้วยน้ำอบหรือน้ำหอมเพื่อความเป็นสิริมงคลและความร่มเย็นเป็นสุข

ภาพที่ 1 การแห่บั้งไฟ

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 2 การกล่าวคำร้องขอต่อพระธาตุยาคู

ที่มา: ผู้วิจัย

ทั้งนี้ประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นหนึ่งในจารีตเดือนหกของฮีตสิบสองคองสิบสี่ ที่ชาวอีสานยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณกาล อันแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้กับสภาพอากาศอันแห้งแล้งของท้องถิ่นอีสานเพื่อความอยู่รอดและขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล จะได้มีน้ำทำนาและดำรงชีพ ทำให้พิธีพันธุธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ชาวอีสานก็จะได้กินดีอยู่ดี และมีรายได้จากความอุดมสมบูรณ์ (Department of Cultural Promotion, 2020) ซึ่งชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาได้นำมาผนวกรวมกับพิธีบูชาพระธาตุยาคูด้วย หลังจากประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคูในช่วงเช้า และพิธีสงฆ์เสร็จสิ้น ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการจุดบั้งไฟบูชาพระธาตุยาคู และจุดบั้งไฟเสี่ยงฝน ซึ่งหมอบั้งไฟและชะจ้ำ เป็นผู้นำบั้งไฟที่ใช้จุดถือไปยังบริเวณองค์พระธาตุยาคู พร้อมชน 5 จากนั้นชะจ้ำจะกล่าวร้องขอต่อองค์พระธาตุ “ปู่ธาตุเอ๋ย วันนี้ลูกหลานได้นำบั้งไฟมาเสี่ยงทายประกอบไปด้วยบั้งไฟบูชาปู่ธาตุและบั้งไฟเสี่ยงบ้าน ซึ่งบั้งไฟเสี่ยงบ้าน ได้แก่ บั้งไฟที่ใช้ในการเสี่ยงทายเดือน 6 ไปจนถึงเดือน 12 ขอให้ปู่ธาตุช่วยดลบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาลด้วยเถิด ถ้าเดือนใดที่ฝนตกตามฤดูกาล ขอให้บั้งไฟที่ใช้จุดเสี่ยงทายขึ้นสูง” (Sunarakum, personal communication, May 4, 2023)

การเสี่ยงทายนี้ เป็นการทำนายเรื่องฝน ถ้าเดือนใดที่บั้งไฟขึ้นสูงแสดงว่าเดือนนั้นฝนจะตกตามฤดูกาล ไร่นาจุดมสมบูรณ์ ส่วนเดือนใดที่บั้งไฟจุดไม่ขึ้นหรือบั้งไฟแตก แสดงว่าเดือนนั้นจะเกิดความแห้งแล้ง ซึ่งการจุดบั้งไฟ ช่างทำบั้งไฟจะนำบั้งไฟไปจุดบริเวณพื้นที่โล่งกว้างด้านข้างกับบริเวณองค์พระธาตุยาคู โดยจะเริ่มจากการจุดบั้งไฟถวายพระธาตุยาคูก่อน เพื่อแสดงความเคารพ แล้วค่อยเริ่มจุดบั้งไฟเสี่ยงทาย นายถวิล สุภาภิ พิธีกรผู้ดำเนินรายการจะป่าวประกาศผ่านไมโครโฟนว่า บั้งไฟบั้งแรกที่เป็นบั้งไฟเสี่ยงทาย จะใช้เสี่ยงทายสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน หรือเรียกว่า “บั้งไฟเสี่ยงบ้าน” ส่วนบั้งไฟที่จะนำไปจุดในช่วงถัดไปจะจุดบั้งไฟเพื่อทำนายการตกของฝนของเดือนที่ 6 คือ เดือนมิถุนายน ไปจนถึงเดือนที่ 12 คือ เดือนธันวาคม

สำหรับผลของการจุดบั้งไฟเสี่ยงทายฝนประจำปี 2566 ผลปรากฏว่า ในเดือนที่ 6, 7, 9 และ 10 บั้งไฟขึ้นสูงแสดงว่าในเดือนนั้นไฉนจะมีความอุดมสมบูรณ์ ฝนตกดี ในเดือน 8, 11, 12 บั้งไฟขึ้นไปเล็กน้อย และแตกออกแสดงว่าในเดือนนั้นจะเกิดความแห้งแล้งหรือฝนอาจจะไม่ตกต้องตามฤดูกาล

ภาพที่ 3 การจุดบั้งไฟ

ที่มา: ผู้วิจัย

จะเห็นได้ว่าพิธีบูชาพระธาตุยาคุเป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อร้องขอความอุดมสมบูรณ์ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาส่วนใหญ่ที่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่าพระธาตุยาคุ หรือปูธาตุ ที่ชาวบ้านเคารพนับถือนั้นจะสามารถดลบันดาลสิ่งที่ตนปรารถนาได้เสมอ จึงทำให้การประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุมีจุดมุ่งหมายในการให้ความหวังเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของพืชผลทางการเกษตร และความเป็นอยู่ที่อุดมสมบูรณ์ให้แก่ลูกหลานและชุมชน

พิธีบูชาพระธาตุยาคุจึงถือได้ว่าเป็นพิธีที่ชาวบ้านได้ถือปฏิบัติกันสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณ ชาวบ้านที่มาร่วมในพิธีต่างมาเพื่อร้องขอความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ และพืชผลทางการเกษตรให้แก่ชาวบ้านและชุมชน แสดงให้เห็นว่าความเชื่อ และพิธีบูชาพระธาตุยาคุที่สืบต่อกันมามีความสัมพันธ์ในลักษณะบทบาทหน้าที่เรื่องความอุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ดั้งเดิมและยังคงดำรงอยู่จวบจนปัจจุบัน

2. บทบาทหน้าที่ในการระบายความคับข้องใจ และความทุกข์ใจให้แก่ชาวบ้านในชุมชน

ชุมชนบ้านเสมาเป็นสังคมเกษตรกรรม ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก ทั้งนาปีและนาปรัง ซึ่งชาวบ้านมักประสบปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมทุกปี บางปีประสบปัญหาน้ำมีปริมาณมากเกินไป ส่งผลให้ทำนายนากลำบากในช่วงหน้าฝน แต่ในบางปีก็เกิดปัญหาภัยแล้ง ปริมาณน้ำที่ต้องการใช้ไม่เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค ตลอดจนไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรม นอกจากจะต้องเผชิญกับภัยทางธรรมชาติแล้ว ยังต้องคอยดิ้นรนต่อสู้กับภาวะเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบันที่มีค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นใน

แต่ละปี ลูกหลานบางคนต้องตรากตรำทำงานหนักในเมืองหลวงตลอดทั้งปี ผนวกกับหนี้สินในการลงทุน สำหรับประกอบอาชีพและค่าใช้จ่ายรายวัน ส่งผลให้ชาวบ้านต่างเกิดความเหน็ดเหนื่อยและทุกข์ใจ

ภาพที่ 4 เชื้อรอบชุมชน

ที่มา: ผู้วิจัย

การประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคูของชุมชนบ้านเสมาจึงมีส่วนช่วยระบายความคับข้องใจ และความทุกข์ใจให้แก่ชาวบ้านในชุมชน กล่าวคือ การประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคูนอกจากจะเป็นพิธีกรรม อันศักดิ์สิทธิ์ และสำคัญประจำชุมชนแล้วเป็นพื้นที่ให้ผู้คนในชุมชนได้ปะทะสังสรรค์มีปฏิสัมพันธ์กัน เนื่องจากลูกหลานที่ไปทำงานไกลบ้านก็ได้หวนกลับมาพบปะญาติพี่น้อง และมีส่วนร่วมในการจัดพิธีกรรม ชาวบ้านที่อยู่ชุมชนใกล้เคียงก็ได้มาพบปะพูดคุย ระบายสารทุกข์สุกดิบ และปัญหาต่าง ๆ ทั้งนี้ยังได้ร่วม ฟ้อนรำรื่นเริงกันในหลายช่วงเวลาอย่างสนุกสนาน เพื่อผ่อนคลาย และลิ้มความทุกข์ใจในระยະหนึ่งได้เช่นกัน

จะเห็นได้ว่าในทุก ๆ ปี ก่อนที่จะถึงวันประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคูหนึ่งวัน ชาวบ้านมักเรียกวันนี้ว่า “วันโฮม” เป็นวันที่ชาวบ้านจะรวมตัวกันตั้งขบวนแห่รอบชุมชน เพื่อเป็นการป่าวประกาศว่า ในรุ่งเช้าของวัน ถัดไปจะทำบุญสงฆ์ และประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคู เพื่อเป็นสิริมงคลแก่หมู่บ้านของเรา (Suphasi, personal communication, May 3, 2023) ในช่วงเวลากลางวันของวันโฮมชาวบ้านผู้สูงอายุในชุมชนจะ รวมกลุ่มกันแต่งหน้า แต่งกายด้วยสีสันสดใส พร้อมถือเครื่องดนตรี เดินไปยังคุ้มต่าง ๆ ในชุมชน จากนั้นจะ ขับร้องเพลงและฟ้อนรำ สร้างความสนุกสนานครื้นเครง และความน่าสนใจให้แก่ชาวบ้านในชุมชนให้ร่วมกัน บริจาคเงินตามกำลังศรัทธา ซึ่งเงินที่ได้จะนำไปร่วมทำบุญในวันประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคู

ภาพที่ 5 แห่รอบชุมชนในวันโฮม

ที่มา: ผู้วิจัย

นอกจากนี้ชุมชนบ้านเสมายังได้นำประเพณีบุญบั้งไฟหรือบุญเดือนหกมาผนวกรวมกับการบูชาพระธาตุยาคุ จึงทำให้ในช่วงเวลาเย็นของวันโฮมจะเป็นวันที่ชาวบ้านนำบั้งไฟที่ใช้จุดถวาย และจุดเสี่ยงทายแห่รอบชุมชน ทั้งนี้จึงทำให้เป็นเสมือนพื้นที่ที่ให้ชาวบ้านในชุมชนได้พบปะสังสรรค์กัน ภายในชุมชนแห่งนี้จะมีชาวบ้านแต่งหน้าแต่งกายเป็นผาแดงนางไอ่จำแลง มีรถแห่หรือรถเครื่องเสียงขนาดใหญ่ที่ได้แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ทำหน้าที่บรรเลงดนตรีและขับร้องเพลง เพื่อสร้างความบันเทิงให้กับชุมชน ในช่วงเวลานี้ลูกหลานชุมชนบ้านเสมาที่ไปทำงานไกลบ้านก็ได้กลับมาพบปะเครือญาติ เพื่อนฝูง และร่วมสนุกกันด้วยการรำรำ

ทั้งนี้ยังพบว่า ในวันที่ประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุ คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ตรงกับวันที่ 4 พฤษภาคม 2566 หลังจากที่ชะง้า ผู้นำในการประกอบพิธีนำชาวบ้านประกอบพิธีในช่วงเช้าเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก่อนเริ่มพิธีสงฆ์ ได้มีชุมชนแห่เครื่องสักการะพระธาตุยาคุ ซึ่งชุมชนแห่งนี้กล่าวประกอบไปด้วยชุมชนบ้านเสมา ชาวบ้านชุมชนใกล้เคียง และเทศบาลตำบลหนองแปนตั้งชุมชนแห่เครื่องสักการะ ซึ่งจะเดินแห่จากหน้าวัดโพธิ์ชัยเสมาราม ไปยังบริเวณองค์พระธาตุยาคุ ภายในชุมชนแห่งนี้จะสังเกตเห็นว่าผู้ร่วมชุมชนจะแต่งหน้า แต่งกายสวยงาม พร้อมกับมีชุมชนนางรำที่รำรำประกอบเสียงบรรเลงเพลงจากกลองยาวตลอดทางเดิน ผู้ที่พบเห็นก็สามารถมาชื่นชมความงดงามของชุมชนและสามารถมาร่วมรำรำร่วมกันได้

นับว่าการประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุเป็นเสมือนพื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านในยามทุกข์กายทุกข์ใจ รวมถึงยังเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้กลับมาพบปะสังสรรค์กัน สร้างความรื่นเริงใจด้วยการพอรำ ทำให้ความเก็บกด และความทุกข์ใจที่สะสมมาตลอดทั้งปีได้ผ่อนคลายลง พื้นที่ดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ให้ชาวบ้านได้ปลดปล่อยสิ่งที่ทุกข์ใจไปตามเสียงดนตรี ทั้งยังได้ปลดปล่อยอารมณ์ความรู้สึก และท่วงท่ารำได้อย่างเต็มที่ พิธีบูชาพระธาตุยาคุจึงเป็นพื้นที่สำคัญสำหรับ

ชาวบ้านชุมชนบ้านเสมา เนื่องจากเสมือนเป็นพื้นที่ในการระบายความคับข้องใจ และความทุกข์ใจให้แก่ชาวบ้านในชุมชน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขสืบไป

3. บทบาทหน้าที่ของการเป็นทุนวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยว

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ถือได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจมากขึ้น เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรมหรือชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนในท้องถิ่นจัดขึ้นเพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจของสภาพสังคมและวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อให้คนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์หวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ทั้งนี้วัฒนธรรมที่นำมาเป็น “จุดขาย” ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ถือเป็น “ทุน” ที่สามารถนำมาพัฒนาเศรษฐกิจสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน เรียกได้ว่าเป็น “ทุนทางวัฒนธรรม” ซึ่งหมายถึงสิ่งที่คนคิดขึ้น สร้างขึ้น สืบทอดด้วยการปฏิบัติ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาได้ (Charuwan, 2016, p. 2) ทั้งนี้ชุมชนบ้านเสมาจึงเป็นชุมชนที่ผู้นำชุมชน และชาวบ้านได้ร่วมสืบทอดและอนุรักษ์พิธีบูชาพระธาตุยาकुนี้โดยยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนานภายหลังช่วงปี พ.ศ. 2542 เทศบาลตำบลหนองแปนได้ให้การสนับสนุน และเล็งเห็นถึงความสำคัญของพิธีนี้ จึงได้จัดตั้งงบประมาณให้กับพิธีบูชาพระธาตุยาคุ รวมถึงได้ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนใกล้เคียงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบพิธี ส่งผลให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

พิธีบูชาพระธาตุยาคุของชุมชนบ้านเสมา ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เทียวย่อนรอยประวัติศาสตร์เมืองฟ้าแดดสงยางที่ถือเป็นเมืองในตำนานอันเก่าแก่ที่ถูกเล่าขานสืบต่อกันมา รวมไปถึงได้แวะทำบุญสักการะพระธาตุยาคุที่เป็นหนึ่งในพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ของภาคอีสาน ซึ่งการท่องเที่ยวรูปแบบนี้กำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน ชุมชนบ้านเสมาจึงมีทุนวัฒนธรรมด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและโบราณสถาน ดังนั้นทุนวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเสมาในพิธีบูชาพระธาตุยาคุเป็นพิธีที่ชักชวนคนให้มาท่องเที่ยวในชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในพิธี รวมถึงการสัมผัสวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ด้านต่าง ๆ ที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านเสมาที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ

ภาพที่ 6 ขบวนแห่เครื่องสักการะ
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 7 การแสดงฟ้อนรำวงสรวงพระธาตุยาคู
ที่มา: ผู้วิจัย

ในวันประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคู นอกเหนือจากการประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์แล้ว ผู้ที่มาร่วมประกอบพิธียังสามารถชมขบวนแห่เครื่องสักการะพระธาตุยาคูได้ในเวลา 08.30 น. โดยจะเริ่มแห่จากหน้าวัดโพธิ์ชัยเสมารามไปยังพระธาตุยาคู ผู้ร่วมขบวนแห่มีทั้งชาวบ้านชุมชนบ้านเสมา ชาวบ้านเทศบาลตำบลหนองแปน ส่วนผู้ชม คือ นักท่องเที่ยว ชาวบ้านชุมชนบ้านเสมา และชาวบ้านชุมชนใกล้เคียงที่รอชมอยู่บริเวณสองข้างทาง เมื่อถึงช่วงเวลาเปิดงานผู้ที่เข้าร่วมพิธีหรือนักท่องเที่ยวสามารถนั่งชมความสวยงามของการแสดงฟ้อนรำวงสรวงพระธาตุยาคู โดยจะรำด้วยคนสี่วัย ประกอบไปด้วยวัยเด็กหญิง วัยสาวแกรุ่น วัยเบญจเพศที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป และวัยแม่บ้านแม่เมืองหรือวัยผู้สูงอายุ เพราะเชื่อกันว่าจะแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของลูกหลานในชุมชน แสดงถึงความโดดเด่นและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้หลังจากการประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคูช่วงเช้าและพิธีสงฆ์แล้ว ยังสามารถร่วมชมการจุดบั้งไฟบูชาพระธาตุยาคู และบั้งไฟเสี่ยงทายประจำชุมชนได้ที่บริเวณพื้นที่ที่ทางชุมชนได้จัดเตรียมไว้เพื่อความปลอดภัยของผู้เข้าชม

ทั้งนี้การประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคูช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นการชมงานประเพณีแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่ชักชวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนด้วย อย่างพิพิธภัณฑ์เมืองฟ้าแดดสงยางที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัดโพธิ์ชัยเสมาราม ซึ่งเป็นสถานที่จัดเก็บซากโบราณวัตถุที่พบตามไร่นาของชาวบ้านเมื่อครั้งอดีต แต่ในปัจจุบันได้กลายมาเป็นพิพิธภัณฑ์ จัดแสดงซากโบราณวัตถุและใบเสมาหินทรายให้คนรุ่นหลังและนักท่องเที่ยวได้มาเยี่ยมชม และเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ใบเสมาที่จัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์จะเป็นใบเสมาสลักเรื่องเตมิยชาดกและเรื่องพรหมนารทชาดก อันสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ความเจริญรุ่งเรืองทางพุทธศาสนาที่มีมาตั้งแต่อดีตและความงดงามของศิลปะสมัยทวารวดี

ภาพที่ 8 พิพิธภัณฑสถานเมืองฟ้าแดดสงยาง
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 9 ร้านค้าจำหน่ายธงของชาวบ้านในชุมชน
ที่มา: ผู้วิจัย

นอกจากนี้พิธีบูชาพระธาตุยาครูยังมีส่วนช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนด้วยการร่วมแรงร่วมใจของผู้คนในชุมชนที่ปฏิบัติสืบทอดกิจกรรมต่าง ๆ ของการประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาครู รวมถึงได้รับความร่วมมือจากเทศบาลตำบลหนองแปนในการประชาสัมพันธ์ทำให้ชุมชนเกิดรายได้หลายประการ ได้แก่ การจำหน่ายเครื่องสักการบูชาพระธาตุยาครู การจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค และการจำหน่าย “ธง” จากกลุ่มธูปบ้านเสมาในพิธีบูชาพระธาตุยาครู ซึ่งธงเป็นสินค้าที่นักท่องเที่ยวนิยมมาก โดยเฉพาะ “ธงใยแมงมุม” เชื่อกันว่า “ธง” เป็นสิ่งที่สามารถป้องกันสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ ได้ อีกนัยหนึ่งยังใช้ในการบวงสรวงเทพยดาให้ปกปักรักษาคุ้มครองด้วย ที่บ้านเสมาจะทำธงใยแมงมุมเป็นหลัก ซึ่งธงใยแมงมุมนี้เป็นเสมือนเส้นด้ายที่พันกัน โดยมีความหมายแฝงว่าเป็นการเชื่อมกันในอีกภพภูมิเพื่อไปสู่สวรรค์ ชาวบ้านมักจะนำเส้นด้ายหลากหลายสีเส้นมาถักทอเป็นลวดลายอย่างสวยงาม มีหลากหลายขนาด สามารถซื้อกลับไปแขวนไว้ตามบ้านเรือนหรือจะมีแบบปิ่นปักผม เข็มกลัด ที่สามารถซื้อไปเป็นของฝากได้ (Klawimolrak, personal communication, May 8, 2022)

พิธีบูชาพระธาตุยาครูถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี ที่ดึงดูดผู้คนจากภายนอกให้มาชมและเข้าร่วมพิธี เป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่นและเพิ่มความสนใจในด้านความเป็นมา และขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมของพื้นที่มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การจัดพิธีบูชาพระธาตุยาครู จึงได้มีความสำคัญต่อชุมชนในหลาย ๆ ด้าน เพราะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งขึ้น และร่วมมือกันรักษาอัตลักษณ์ของตนต่อไป

4. บทบาทหน้าที่ในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชน

ชุมชนบ้านเสมาในปัจจุบันเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญ ความสะดวกสบายและเทคโนโลยีต่าง ๆ มากขึ้น แต่วิถีชีวิตของชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงยึดถือวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมที่ยังต้องอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกันอยู่ ทั้งนี้ในด้านของประเพณีพิธีกรรมหลายอย่างยังคงสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องด้วยบทบาทที่เชื่อมความสัมพันธ์ให้กับสมาชิกในชุมชน ซึ่งความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชนบ้านเสมาที่พบผ่านพิธีบูชาพระธาตุยาคว แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต สังคม ความเป็นอยู่ ความรักสามัคคี และความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้พิธีนี้ยังคงอยู่คู่กับชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาต่อไป

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล สังเกต และเข้าร่วมพิธีบูชาพระธาตุยาคว พบบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชนบ้านเสมา ซึ่งพิธีบูชาพระธาตุยาควประจำปี พ.ศ. 2566 นี้จัดขึ้นในวันที่ 4 พฤษภาคม 2566 ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ผู้วิจัยสังเกตว่าก่อนเริ่มการจัดพิธีบูชาพระธาตุยาคว ผู้นำชุมชนจะนัดชาวบ้าน และพระสงฆ์ มาประชุมกันล่วงหน้า 1 เดือน เพื่อแบ่งหน้าที่ เนื่องจากต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน โดยแบ่งหน้าที่ ดังนี้

1) ฝ่ายสถานที่ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ชาวบ้านชุมชนบ้านเสมา และได้รับความร่วมมือจากเทศบาลตำบลหนองแปน ทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน และดูแลความเรียบร้อยของสถานที่ที่ใช้ในการประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคว

2) ฝ่ายขบวนแห่ ได้แก่ นางรุ่งกิตติยา บุตรโพธิ์ศรี นางอรอนงค์ ทรัพย์ชม นางสาวิตรี โนนทอง และร้านเสริมสวยเสมาชาลอน ทำหน้าที่วางแผนองค์ประกอบของขบวนแห่ เช่น การคัดเลือกผู้เข้าร่วมเดินขบวน การจัดเตรียมเครื่องประกอบขบวนแห่ และการดูแลเครื่องแต่งกายของผู้เดินขบวน ฯลฯ

3) ฝ่ายพ้องรำ ได้แก่ นางรุ่งกิตติยา บุตรโพธิ์ศรี ทำหน้าที่คัดเลือกนางรำ และทำหน้าที่ฝึกซ้อมพร้อมกับดูแลเครื่องแต่งกายของนางรำ

4) ฝ่ายจัดทำภัตตาหารถวายพระสงฆ์ ได้แก่ ชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาที่ประกอบด้วย 6 คุ่ม ได้แก่ คุ่มดอนเจ้าปู่ คุ่มบางคล้า คุ่มประชาสามัคคี คุ่มประดู่ คุ่มสันติสุข และคุ่มรุ่งอรุณ จะทำหน้าที่จัดเตรียมอาหารเพื่อถวายแด่พระสงฆ์ โดยแบ่งประเภทของอาหารแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านเรือนของแต่ละคุ้ม และลูกหลานที่กลับมาจากต่างจังหวัดจะรวบรวมเงินกัน เพื่อจัดเตรียมอาหารนำไปถวายพระสงฆ์ในวันประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคว

5) ฝ่ายประกอบพิธี ได้แก่ พระสงฆ์ นางมณฑล บุตรโพธิ์ศรี นายถวิล สุภาษี และนายสมศักดิ์ สุนทรภูมิ ทำหน้าที่วางแผน และประสานงานเกี่ยวกับองค์ประกอบ และขั้นตอนของการประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคว รวมถึงดูแลความเรียบร้อยในการประกอบพิธี

6) ฝ่ายบั้งไฟ ได้แก่ นายณรงค์ ทรัพย์ชม และคณะ วางแผนการทำบั้งไฟที่จะใช้ในวันที่ประกอบพิธี เช่น บั้งไฟพญานาค และบั้งไฟเสี่ยงทาย นอกจากนี้ยังทำหน้าที่จุดบั้งไฟ

ภาพที่ 10 การประชุมเตรียมงานประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาकु
ที่มา: ผู้วิจัย

การประชุมเตรียมความพร้อมที่จะประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาकु นอกจากจะได้รับความร่วมมือจากรายชื่อข้างต้นที่เป็นผู้นำของแต่ละฝ่ายแล้ว ยังมีชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุในชุมชนที่เคยสืบทอดพิธีกรรมดั้งเดิมจากรุ่นสู่รุ่น หนุ่มสาววัยกลางคน รวมถึงลูกหลานในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเพศใด หรือช่วงอายุใด ต่างก็ให้ความร่วมมือ ทั้งยังมีลูกหลานของชาวบ้านที่ไปทำงานต่างถิ่นก็หวนกลับมาเยือนบ้านเพื่อช่วยจัดเตรียมงาน แต่ถ้าหากใครที่ไม่ได้มา ก็จะมีบริจาคเป็นเงินร่วมทำบุญมาแทน ทำให้เห็นถึงการเตรียมความพร้อมของแต่ละด้านที่มีความพร้อมเพรียงกัน เพื่อให้การประกอบพิธีนั้นเป็นไปอย่างราบรื่นและสมบูรณ์

ภาพที่ 11 การอำนวยความสะดวกภายในงานประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาकु
ที่มา: ผู้วิจัย

ส่วนวันประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาकु จะต้องอาศัยคนเป็นจำนวนมากเพื่อรับผิดชอบหน้าที่แต่ละฝ่ายร่วมกัน อาทิ ฝ่ายสถานที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ผู้มาร่วมประกอบพิธี เช่น ให้บริการ

น้ำดื่ม หาเก้าอี้มาเพิ่มเติม ฯลฯ ฝ่ายขบวนแห่ทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยของขบวนแห่ และคอยถ่ายภาพ ขบวนแห่ ฝ่ายพ้องรำทำหน้าที่ดูแลเครื่องแต่งกายและดูแลความเรียบร้อยของนางรำ ฝ่ายจัดทำภัตตาหาร ถวายพระสงฆ์ทำหน้าที่นำอาหารของแต่ละคุ้มที่จัดทำเสร็จแล้วมาจัดเตรียมใส่ภาชนะเพื่อนำไปถวายเพล พระสงฆ์ ฝ่ายประกอบพิธีทำหน้าที่ขับกรับ-ส่งพระสงฆ์ที่นิมนต์มาจากวัดชุมชนใกล้เคียงและทำหน้าที่เป็น ผู้นำในการประกอบพิธีทั้งช่วงเช้าและพิธีสงฆ์ ในพิธีสงฆ์จะทำการถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ซึ่งฝ่าย ประกอบพิธีมักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการประกอบพิธีทางศาสนา และดำเนินการในพิธีถวาย ภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ และฝ่ายบั้งไฟทำหน้าที่จุดบั้งไฟถวายและบั้งไฟเสี่ยงทายฝน

เมื่อประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุเสร็จสิ้น ชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาทุกคนจะร่วมกันทำหน้าที่ จัดเก็บสิ่งของและช่วยรักษาความสะอาดบริเวณพื้นที่ที่จัดงาน ซึ่งในการจัดงานแต่ละปี คณะกรรมการ ประจำชุมชนฝ่ายต่าง ๆ และชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาจำนวนมากจึงจำเป็นต้องให้ความร่วมมือกัน ทั้งการอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงและนักท่องเที่ยวที่มาร่วมพิธี รวมถึงการต้อนรับ ดูแลแขกผู้มีเกียรติ

ทั้งนี้การประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุ ถือเป็นพิธีกรรมอันสำคัญประจำชุมชน และเป็นพิธีกรรม ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น จึงทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดพิธีบูชาพระธาตุยาคุ เป็นพิธี ที่มีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชน เนื่องจากการประกอบพิธีแต่ละปี ชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาต้องร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวและสนับสนุน ซึ่งกันและกัน โดยไม่ได้คำนึงถึงหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันดังกล่าวนี้นำส่งผลให้ชาวบ้าน ในชุมชนเกิดความสำนึกรักในท้องถิ่นของตน ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน รวมถึงยังช่วยลด ความขัดแย้ง และได้ร่วมกันสืบทอดพิธีกรรมอันสำคัญประจำชุมชนนี้ให้คงอยู่สืบไป

อภิปรายผล

พิธีบูชาพระธาตุยาคุเป็นพิธีที่มีลักษณะเฉพาะของชาวบ้านชุมชนบ้านเสมา เนื่องจากชาวบ้านได้นำประเพณีบุญบั้งไฟ ที่เป็นหนึ่งในจารีตเดือนหกของฮีตสิบสองคองสิบสี่ของชาวอีสาน มาผนวกรวมกับพิธี บูชาพระธาตุยาคุที่เป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน สังเกตได้ว่าในวันที่ประกอบพิธี จะมีการแห่บั้งไฟ การจุดบั้งไฟบูชา และบั้งไฟเสี่ยงทาย เพื่อบูชาองค์พระธาตุยาคุ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่บริเวณโดยรอบ โบราณสถานประจำชุมชน ให้ช่วยบันดาลฝนตกตามฤดูกาล และสร้างขวัญกำลังใจให้ชาวบ้านในการเข้าสู่ ฤดูกาลทำนา จากการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของพิธีบูชาพระธาตุยาคุที่มีต่อชุมชนบ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ แสดงให้เห็นว่าพิธีบูชาพระธาตุยาคุมีบทบาทหน้าที่ให้ความหวังเรื่องความ อุดมสมบูรณ์ เพราะชาวบ้านชุมชนบ้านเสมามีความเชื่อว่า “พระธาตุยาคุ” หรือ “ปู่ธาตุ” ที่ชาวบ้านเคารพ นับถือ นั้น สามารถดลบันดาลสิ่งที่ตนปรารถนาได้เสมอ จึงทำให้การประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคุ

มีจุดมุ่งหมายเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของพืชผลทางการเกษตร และความเป็นอยู่ที่ดีอุดมสมบูรณ์รวมถึงยังมีบทบาทหน้าที่ในการระบายความคับข้องใจ และความทุกข์ใจให้แก่ชาวบ้านในชุมชนด้วย เนื่องจากการประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคูนี้เป็นพื้นที่ที่ให้ชาวบ้านได้กลับมาพบปะสังสรรค์กัน รวมถึงได้ร่วมพินิจรำลึกด้วยกันอย่างสนุกสนาน ช่วยสร้างความรื่นเริงใจ ผ่อนคลายความเครียด และความทุกข์ใจที่สะสมมาตลอดทั้งปี ส่วนบทบาทหน้าที่ของการเป็นทุนวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนสัมพันธ์กับงานวิจัยของ Rahannok (2021) เรื่องพลวัตวัฒนธรรมการใช้ร่วมกับประเพณีประติสฐ์บนพื้นที่พระธาตุยาคู ที่ได้นำรู้มาเป็นองค์ประกอบสำคัญบนพื้นที่พระธาตุยาคู โดยได้นำรู้โยแมวมุมมาเป็นสัญลักษณ์ของการจัดงานเนื่องจากได้สร้างคุณค่า อัตลักษณ์ และความมีตัวตนให้กับท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน อีกทั้งนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนยังได้สัมผัสกับพื้นที่ทางวัฒนธรรม และบรรยากาศของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ ที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Natthabhan Sudassanavibhani et al. (2024) เรื่อง “การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์” ที่กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาบนพื้นที่พระธาตุยาคู ที่มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวันสำคัญทางพุทธศาสนา และการจัดกิจกรรมวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ และเป็นการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนด้านการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี สำหรับการประกอบพิธีบูชาพระธาตุยาคูที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชน สอดคล้องกับวิจัยของ Phra Nakarin Analayo (Polchiva) et al. (2021) เรื่องการศึกษาวิเคราะห์การบูชาพระธาตุยาคูที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งได้กล่าวถึงการบูชาพระธาตุยาคูที่ให้แนวคิดด้านสังคม เรื่องความสมัคปรมาสนสามัคคีที่เห็นจากการให้ความร่วมมือในการจัดงานของผู้คนในชุมชนที่ชาวบ้านได้ทำกิจกรรมร่วมกัน

บทสรุป

การศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิธีบูชาพระธาตุยาคูของชุมชนบ้านเสมาดำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีของวิลเลียม บาสคอม (Bascom, 1965) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ พบว่า พิธีบูชาพระธาตุยาคูที่ชาวบ้านชุมชนบ้านเสมาดำบลหนองแปน สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญด้านความอุดมสมบูรณ์ บทบาทหน้าที่ในการระบายความคับข้องใจ และความทุกข์ใจให้แก่ชาวบ้านในชุมชน บทบาทหน้าที่ในการเป็นทุนวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยว และบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชน

References

- Charuwan, P. (2016). *Kattichon kap kan thong thiao: Muban watthanatham Nong Khaw Changwat Kanchanaburi* [Folklore and tourism: The cultural village of Nong Khaw, Kanchanaburi Province]. Academic Dissemination Project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Department of Cultural Promotion. (2020, May 19). *Khvam chue kiao kap prapheni Bun Bang Fai* [Beliefs related to the Bun Bang Fai tradition]. Department of Cultural Promotion. https://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=4941&filename=i
- Fuengfusakul, A. (2003). *Atta lak: Kanthopthuan thritsadi lae krop naeo khit* [Identity: A review of theories and conceptual frameworks]. The National Research Council of Thailand, Sociology Division, Office of the National Research Council.
- Kalasin Province. (2007). *Borannawatthu lamkha: Bai sema phra bucha phra khruang Mueang Fa Daet Song Yang* [Priceless antiquities: Bai Sema, Buddha images, and artifacts of Mueang Fa Daet Song Yang]. Kalasin Printing.
- Klawimolrak, P., Head of the Sema Village Thung Group. *Personal Communication*, May 8, 2022.
- Na Thalang, S. (2005). *Thrutsadi kattichon withaya: Withi withaya nai kan wikhro tamnan–nithan phuen ban* [Folklore theory: Methodology for analyzing legends and folktales]. Academic Dissemination Project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Na Thalang, S. (2020). *Thrutsadi kattichon withaya withi withaya nai kan wikhro tamnan–nithan phuen ban* [Folklore theory: Methodology for analyzing legends and folktales] (4th ed.). Chulalongkorn University Press.
- Phra Maha Ratana (Ratanasiri), Deputy Abbot of Wat Pho Chai Semaram. *Personal Communication*, May 10, 2022.
- Phra Nakarin Analayo (Polchiva), Phra Soponphattanabundit, Phramaha Mit Thitapanyoand Kiatisuk Bangploeng. (2021). An analytical study of Phradhatu Yakhu worship affecting the lifestyle of Nong Paen Nationals Sub-District Kamalasai District, Kalasin Province. *Phimoldhamma Research Institute*, 8(1), 1-11. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/article/view/244314>

- Phramaha Natthabhan Sudassanavibhani, Phramaha Kitti Kittimatee, Phra Medhiwatcharajarn, Phramaha Michai Kitjasaro, Phramaha Pongtaratid Sutheero. (2024). Development of participatory Buddhist tourism routes in the area of Phra That Yaku, Kamalasai District, Kalasin Province. *Journal of Modern Learning Development*, 9(11), 720-736.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/278616>
- Promkanya, P., Community Leader. *Personal Communication*, May 8, 2023.
- Rahannok, S. (2021). *Phlawayat watthanatham kanchai Thung kap prapheni pradit bon phuenthii Phrathat Yaku* [Cultural dynamics of Thung and invention of tradition on the Phra That Yakoo area] [Master's thesis, Mahasarakham University]. Mahasarakham University Intellectual Repository. <http://202.28.34.124/dspace/handle/123456789/1414>
- SAC Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (2020, July 13). *Phra That Yakhu*. SAC Sirindhorn Anthropology Centre. <https://db.sac.or.th/archaeology/archaeology/579>
- Sunarakum, S., Ritual Leader. *Personal Communication*, May 4, 2023.
- Suphasi, T., Ritual Leader. *Personal Communication*, May 3, 2023.

Thai University Non-English Majors' Attitudes towards Explicit Grammar

Instruction in a Basic Writing Class

ทัศนคติของนิสิตไทยที่ไม่ใช่เอกภาษาอังกฤษที่มีต่อการสอนไวยากรณ์
แบบตรงในวิชาการเขียนขั้นพื้นฐานNarat Kanprachar^{1*}, Khampee Noonkhan², and Pornrawee Thunnithet³นรภัฏ กานต์ประชา^{4*}, คัมภีร์ นูนคาน⁵ และพรวิรุทธิ์ ทันนิตเทศ⁶

(Received: 6 December 2024; Revised: 6 February 2025; Accepted: 17 February 2025)

Abstract

The present study aims to examine non-English major students' attitudes towards explicit grammar instruction in a basic writing class. It also compares and studies the students' attitudes towards explicit grammar instruction among high, mid-level, and low writing ability groups. The participants were 81 Thai university students from different language-major backgrounds. The research instruments included a questionnaire, focus-group semi-structured interview questions, and a reflective diary. The questionnaire data were analyzed by using descriptive statistics, paired sample t-test, and ANOVA. The interview and diary data were analyzed thematically. The main findings revealed that the mean attitude scores of the students significantly decreased after the instruction in several items, but they were at the highly positive and positive levels. The qualitative results provided evidence for the students' positive and negative attitudes towards explicit grammar instruction.

Keywords: Attitudes, Explicit grammar instruction, Basic writing, Non-English majors, Thai EFL learners

^{1*} Assistant Professor Dr., Department of English, Faculty of Humanities, Naresuan University

² Dr., Department of English, Faculty of Humanities, Naresuan University

³ Dr., Department of English, Faculty of Humanities, Naresuan University

^{4*} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

⁵ ดร. ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

⁶ ดร. ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

* Corresponding author, E-mail: narats@nu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้เรียนที่ไม่ใช่เอกภาษาอังกฤษที่มีต่อการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษแบบตรงในชั้นเรียนการเขียนขั้นพื้นฐาน เพื่อเปรียบเทียบและศึกษาทัศนคติที่มีต่อการสอนไวยากรณ์แบบตรงของผู้เรียนที่มีความสามารถในการเขียนเก่ง ปานกลางและอ่อน กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตไทยที่เรียนเอกภาษาอังกฤษจำนวน 81 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามทัศนคติ คำถามสำหรับการสนทนากลุ่มแบบกึ่งโครงสร้าง และบันทึกสะท้อนความคิด การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา การทดสอบทีแบบจับคู่ตัวอย่าง (Paired-sample t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และบันทึกสะท้อนความคิดใช้การวิเคราะห์แบบแก่นสาระ ผลการวิจัยที่สำคัญชี้ให้เห็นว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติของนิสิตลดลงอย่างมีนัยสำคัญในหลายด้านภายหลังการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษแบบตรงแต่ยังคงอยู่ในด้านบวกระดับมากที่สุดและในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นถึงทัศนคติในด้านบวกและด้านลบของนิสิตที่มีต่อการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษแบบตรง

คำสำคัญ ทัศนคติ, การสอนไวยากรณ์แบบตรง, การเขียนขั้นพื้นฐาน, ผู้เรียนที่ไม่ใช่เอกภาษาอังกฤษ, ผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

Introduction

Grammar has long taken its place in language classrooms and raised several questions regarding whether or not to teach it; if so, why, what, when, and how (Hudson, 2017). While the debate among researchers over this issue continues, the teaching of grammar has been seen as nurturing the growth of learners' language (Azar, 2007; Folse, 2016; Nassaji & Fotos, 2011; Thornbury, 2001). For example, it contributes to the improvement of listening, speaking, reading, and writing skills (Azar, 2007) and helps learners gain a better understanding of certain language structures that may remain their problems over time (Spada & Lightbown, 2008). In addition, teaching grammar offers learners an effective tool to create new sentences in the target language (Thornbury, 2001).

For writing, which is generally perceived among language learners as a complex and challenging skill, grammar instruction is needed to increase correct usage of the target language (Phuwarat & Boonchukusol, 2020) and specifically help learners "construct clear, interesting, and precise sentences and paragraphs" (Shen, 2012, p. 75). When grammar is introduced in later phases of the writing process, it helps learners see a clearer connection between grammar and their writing, enabling them to communicate their ideas more effectively in writing (Chin, 2015).

In Thailand, undergraduate students need to take English courses to fulfill their academic requirements. For example, those in language majors at the current institution are required to take Basic Writing. In this course, grammar topics that are believed to improve the students' writing skills have been prescribed (e.g. parts of speech, clauses, and sentence types). Since the students do not major in English, the question of how this type of grammar instruction affects the students attracts the attention of the current study researchers. While existing body of literature has largely explored students' views on the teaching of grammar in other courses (e.g. Ahmadi & Shafiee, 2015; Fedorova, 2022; Sari et al., 2017; Sopin, 2015) rather than writing courses (Aceron, 2015; Wang & Wang, 2014), it is thus worth studying further into this area. The results of the current study will contribute to the growth of research on grammar instruction in ESL/EFL writing classes and yield some benefits to the instructional planning and practices for non-English majors at the university level.

Objectives of the Study

This study is structured around the following research objectives:

1. To examine non-English major students' attitudes towards explicit grammar instruction before and after the instruction.
2. To compare the attitudes of the students with high, mid-level, and low writing abilities towards explicit grammar instruction before and after the instruction.
3. To study the opinions of the three groups of non-English majors towards explicit grammar instruction.

Literature Review

This section presents a comprehensive review of related theories and research on grammar and grammar instruction, explicit grammar instruction and writing instruction, and attitudes in writing instruction.

Grammar and Grammar Instruction

The term 'grammar' has been viewed as comprising language rules and structures. It includes rules for words and rules for sentence constructions (Nunan, 2013, as cited in Nunan, 2015). Grammar is generally considered a significant component of every language; that is, "without grammar, language does not exist" (Nassaji & Fotos, 2011, p. 3). In language classrooms, grammar

has been recognized as a “fundamental” element, particularly in the English as a Foreign Language (EFL) context (Şahinkaya, 2024, p. 14); therefore, the importance of grammar in language learning cannot be disregarded.

Language teaching methodologies have endorsed two types of grammar instruction, explicit and implicit, at different levels in relation to details of practice. For example, the Grammar-Translation Method strongly reinforces the significance of grammar through the direct presentation of language rules and structures using abundant examples and language practice opportunities, such as memorizing the rules and completing fill-in-the-blank exercises. The Communicative Language Teaching (CLT), on the other hand, completing marginalizes the role of grammar. As language instruction is firmly implicit or inductive, learners normally engage in meaning-oriented activities by, for example, playing games and performing role plays that promote fluency rather than accuracy, allowing them to discover language rules by themselves (Larsen-Freeman, 2002).

Other examples of grammar instruction that draw learners' attention to grammar in real communicative, practical contexts include task-based and content-based instructions. In task-based instruction, learners are involved in authentic environments with ample opportunities to communicate and negotiate to complete tasks. Feedback on language problems that emerge from communication is postponed to the end of the tasks. In content-based instruction, learners' knowledge of the target language is used to help them understand information in their own academic subjects. Language structures are dealt with later to facilitate their comprehension of the materials (Larsen-Freeman, 2002).

As can be seen, grammar has a role in language teaching methodologies; however, since a unified opinion regarding which approach to grammar instruction, explicit or implicit, is a better approach remains unresolved (Şahinkaya, 2024), the decision of how grammar should be introduced to learners seems to be a true challenge.

Explicit Grammar Instruction in Writing Instruction

Explicit grammar instruction, an approach to introduce grammar deductively, is considered important and applicable in language pedagogy (Şahinkaya, 2024). It draws students' attention to language rules and structures (Larsen-Freeman, 2009; Pehlivan & Aydın, 2022). The classroom is in the teacher's control in choosing grammar rules and related exercises. There are practical

benefits to teaching grammar deductively. For example, it is easy to manage class time, and class activities seem to comply with some learners' expectations (Nunan, 2015).

In recent years, several attempts have been made to examine the effects of explicit grammar instruction on ESL/EFL students' writing abilities.

Nazari (2013) examined the effects of teaching grammar implicitly and explicitly to 60 elementary Iranian adult students. A grammar test and a writing test were administered to the students in two groups after the instruction. The results were that the group taught by explicit instruction did significantly better in both tests. Rahman and Asfah (2018) investigated the effects of syntactic priming, which refers to the target structure persistence following syntactic stimuli, and explicit grammar instruction on 18 graduate Indonesian students' writings. The results were positive, as the students attempted to use the ten instructed grammatical structures in their writings, making the essays varied with different sentence patterns. Chien (2018) examined which type of grammar instruction, explicit or implicit, benefited Korean junior high school students more in their narrative writing and which one increased the students' grammatical accuracy. The results revealed that students who received explicit grammar instruction performed better in writing than those in the implicit grammar instruction group. The results from semi-structured interviews with a student and a teacher from the study showed that the students preferred explicit grammar instruction, while the teacher preferred implicit grammar instruction.

Attitudes in Writing Instruction

Scholars define attitudes as emotional reactions, feelings, opinions, and beliefs established in one's mind about a particular subject matter (Lhorsumeth, 2017, pp. 5-6). They are framed by life experiences and personal backgrounds and have an influence on one's behaviors and decisions about something. In the language learning and teaching context, learners' attitudes are considered a crucial element that determines the success of language instruction. Specifically, positive attitudes are believed to stimulate the learning process, while negative attitudes can impede learning or lead to failure (Elyildirim & Ashton, 2006; Larasati & Simatupang, 2020).

Although much research has been carried out to investigate students' attitudes towards grammar instruction, to date, there seems to be limited research on students' attitudes, particularly towards explicit grammar instruction in ESL/EFL writing classrooms. Wang and Wang (2014) explored 15 Korean students' perceptions of a week-long sentence grammar instruction on their

writing and editing skills. At the end of the instruction, the students completed an online survey form asking their perceptions about the instruction regarding improvements of sentence structures, general accuracy, clarity of expression, and revising/editing abilities on a 4-point scale, ranging from no improvement to great improvement. The results revealed that the students felt their writing and editing abilities improved. Aceron (2015) investigated 270 Filipino freshmen's attitudes towards advanced grammar and composition instruction. The questionnaire on a 4-point Likert scale runs from *not true* to *most often true* was used. The results indicated that the students held attitudes that were classified as *sometimes true* across cognitive, affective, and conative categories, and exhibited a similar level of perceived behaviors in morphology, phonology, grammar and usage, and mechanics and composition writing. Also, no significant relationship was found between the students' attitudes and behavior in this class. These results were observed possibly because of several reasons such as the extensive number of lessons introduced to the students, their deprivation of skills needed to perform the assigned tasks, and their losing interest and motivation during the learning process.

Methodology

This study employed a mixed-method, pretest-posttest design to enable an understanding of the students' attitudes in more depth. The one-group pretest-posttest design was selected due to some practical limitations in class management.

Participants

Participants were 81 out of the expected 100 third-year undergraduates in the Faculty of Humanities at a mid-size university in lower northern Thailand. Most of them were females (72). They had different language-major backgrounds, with the majority majoring in Korean (31) and Chinese (21) and a smaller number majoring in French (12), Japanese (11), and Thai (6), respectively. Most of the participants perceived their grammatical knowledge at a good level (48), with a minority at poor (28), very poor (4), and very good levels (1). They perceived their English writing ability as good (37), followed by poor (36) and very poor levels (8). Most of them initially thought grammar should be taught explicitly in the writing course (76).

The participants were selected by the purposive sampling technique. They were chosen because their majors were not English; they enrolled in the Basic English writing course at the time

of data collection and voluntarily signed the informed consent form. They also completed all class activities and required documents for this research during the whole data collection period. The participants who did not meet these criteria were excluded from the study.

Instruments

An attitude questionnaire, 6 semi-structured questions for focus group interviews, and a reflective diary were used to collect relevant data for this study.

Referring to Objectives 1 and 2, which examined the students' attitudes towards explicit grammar instruction before and after the instruction, the questionnaire was developed to better address these objectives by crafting statements about writing with grammar instruction. It was guided by the questionnaire items of previous work (Sari et al., 2017; Wang & Wang, 2014).

The questionnaire consisted of three main parts. Part 1 gathered general information about the participants' background (gender, age, previous writing courses taken, overall perceptions of English grammar and writing abilities). Part 2 consisted of 4 main questions: (1) the grammar topics studied in this course, (2) the usefulness of the grammar topics based on the 4-points Likert scale (*not at all useful, rather useful, very useful, and extremely useful*), (3) usefulness of the grammar teaching at different stages of the writing process, and (4) 16 statements on the 4-point Likert scale (*strongly disagree, disagree, agree, strongly agree*). They included statements regarding the role of the grammar studied, the psychological effects of the instruction, and general attitudes towards the instruction. Part 3 of the questionnaire was an open-ended question about additional comments. It is noted that the 4-point scale was used in the questionnaire to prevent the possible middle option bias, which makes it more difficult to interpret the true attitudes of those choosing this option since the interpretations tend to vary (e.g., "*undecided*", "*no opinion*", "*confused*", "*Don't care*" and "*Don't know*") (Chyung et al., 2017, pp. 3-4). In addition to the questionnaire, the other research instrument used in this study was 6 semi-structured interview questions for the focus group interviews. These questions aimed to explore the participants' views on explicit grammar instruction in more in-depth.

The questionnaire and interview questions were checked by three Thai university lecturers from the Department of English. They had at least five years of experience in teaching English courses, including writing courses. The IOC value of all the questionnaire items was between 0.67-1.00, which was considered an acceptable range (Sittisomboon, 2020, p. 139). The instruments were administered to a group of 30 undergraduate students, who had taken an English

writing course. The reliability was calculated using the Cronbach's alpha formula and yielded the value of 0.86, which was a satisfactory level for reliability (Dörnyei & Csizér, 2012, p. 84). The reflective diary that records the researchers' thoughts and experiences for the focus group interviews was used as supporting data for the interview. It was organized in a table format guided by the semi-structured interview questions.

Procedure

The students completed the questionnaire at the outset and studied grammar for 15 weeks, covering parts of speech, tenses, modals, phrases and clauses, and sentence types. They were taught the grammar rules first and later engaged in several grammar-focused exercises. The materials and class activities, as required by the institution, were aligned with the same course taught to English major students by other instructors at the same institution. After each topic, the students practiced writing sentences and short paragraphs of 50 words (before the midterm exam) and 100-150 words (after the midterm exam) relevant to the grammar topics studied. The students were made aware of the writing process, covering planning, writing, and revising/editing stages by teacher demonstration, and they were encouraged to practice it outside of class for the writing assignments due to class time constraints.

The students took the midterm exam for the course in Week 8, and the results obtained from the course instructor were used to divide the students into groups of high, mid-level, and low writing abilities using the percentile ranks of 33 and 66. The percentile rank was employed as it is a type of frequently used derived score in educational assessments to divide students based on their actual performance (Nitko & Brookhart, 2014). Later, in Week 16, the students completed the same attitude questionnaire, and 7-8 students from each group voluntarily participated in the recorded focus group interviews conducted in Thai, as the students were more comfortable expressing their ideas in Thai. The researchers also took notes in a reflective diary after the interviews.

Data Analysis

Data obtained from the questionnaire were analyzed using descriptive statistics. The attitude level of mean ranges was interpreted as follows: 1.00-1.75 for highly negative, 1.76-2.50 for negative, 2.51-3.25 for positive, 3.26-4.00 for highly positive. This method of interpretation divided each mean range equally into 0.75 to avoid the possible scale-range bias on the 4-point Likert scale

(Todd, 2018, p. 74). Paired samples t-test and One-way ANOVA were used to compare the attitudes of the students before and after the instruction. The alpha level of 0.05 was used to determine statistical significance.

Data obtained from the interview were manually transcribed verbatim and checked with the original recording twice for accuracy using word-processing software. After that, the transcribed data were entered into a data analysis table. They were read through carefully a few times, divided into meaningful parts, and applied color coding for answers. The possible themes or categories were noted in a separate column next to the transcribed data for each question (e.g., Question 5: *Satisfied*, Question 6: *Negative Feeling*) and the reasons were briefly noted next to the themes (e.g., Question 5: *Satisfied – use when writing*, Question 6: *Negative feeling: worried when writing*). The synthesis of the main findings for each question was written in the next column of the same table. The intra-coder reliability was applied to ensure the reliability of qualitative data analysis (Bailey, 1998; Révész, 2012); that is, the qualitative data were coded by the same researcher twice at a two-week interval, with an extended re-coding session two weeks after the second session for any unclear themes or categories. The reflective diary, which was written after the interviews, and the open-ended section of the questionnaire, were reviewed to determine any similar or additional themes/ categories/ or reasons related to the interview data.

Results

This section reports the questionnaire results that address three main research objectives: (1) to examine non-English major students' attitudes towards explicit grammar instruction before and after the instruction and (2) to compare the attitudes of the students with high, mid-level, and low writing abilities towards explicit grammar instruction before and after the instruction, and (3) to study the opinions of the three groups of non-English majors towards explicit grammar instruction.

Regarding Objective 1, to compare non-English major students' attitudes towards explicit grammar instruction before and after the instruction, the results revealed the students' perceived usefulness of grammar topics taught to them (see Table 1) and of explicit grammar instruction at different writing stages (see Table 2). It also showed the students' levels of attitudes before and after the instruction (see Table 3 and Table 4).

Table 1 Comparison of Students' Levels of Attitudes towards Usefulness of Grammar Topics

No	Topic	<i>M (SD)</i>		<i>t</i>	<i>p</i>
		Pre	Post		
1	Parts of speech	3.42 (.672) highly positive	3.23 (.639) positive	2.243	.028*
2	Phrases	3.34 (.638) highly positive	3.22 (.592) positive	1.395	.167
3	Clauses	3.41 (.630) highly positive	3.33 (.546) highly positive	1.068	.289
4	Sentences	3.60 (.563) highly positive	3.58 (.545) highly positive	.293	.770
5	Tenses	3.60 (.587) highly positive	3.50 (.574) highly positive	1.303	.196
6	Modals	3.33 (.641) highly positive	3.17 (.661) positive	1.651	.103
7	Other	-	-	-	-

$N = 81$, * $p < .05$

In Table 1, a significant difference in mean attitude scores was found in No.1 Parts of Speech ($t=2.243$, $p=.028$). The students' attitude scores towards parts of speech became lower but, interestingly, they were still at a positive level, suggesting that the non-English major students generally favored the grammar topic taught in class.

Table 2 Comparison of Students' Levels of Attitudes towards Usefulness of Explicit Grammar Instruction at Different Writing Stages

No	Statement	<i>M (SD)</i>		<i>t</i>	<i>p</i>
		Pre	Post		
1	When I think about what to write	3.36 (.658) highly positive	3.15 (.594) positive	2.403	.019*
2	When I think about how to write it	3.53 (.572) highly positive	3.20 (.579) positive	3.795	.000***
3	When I organize ideas in my writing	3.42 (.610) highly positive	3.17 (.519) positive	2.838	.006**

No	Statement	M (SD)		t	p
		Pre	Post		
4	When I reread my writing to check for clarity of ideas	3.33 (.592) highly positive	3.04 (.660) positive	3.219	.002**
5	When I reread my writing to check for logical order of ideas	3.28 (.553) highly positive	3.04 (.641) positive	2.631	.010*
6	When I edit my writing	3.55 (.571) highly positive	3.35 (.618) highly positive	2.188	.032*

$N = 81$, * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

In Table 2, significant differences in mean attitude scores were found in all items (No.1: $t=2.403$, $p=.019$; No.2: $t=3.795$, $p=.000$; No.3: $t=2.838$, $p=.006$; No.4: $t=3.219$, $p=.002$; No.5: $t=2.631$, $p=0.10$; No 6: $t=2.188$, $p=.032$). Interestingly, although the mean scores became lower in the post-instruction, they still stayed at the highly positive (No. 6) and positive levels (No.1-5), suggesting that the non-English major students generally maintained positive attitudes towards explicit grammar instruction in all stages of writing: planning (No.1-2), organizing ideas (No.3), revising and editing (No.4-5).

Table 3 Comparison between Pre- and Post-Instruction of Students' Levels of Attitudes

No	Statement	M (SD)		t	p
		Pre	Post		
1	The grammatical points that I have learned in this course are considered necessary composing tools.	3.68 (.520) highly positive	3.59 (.587) highly positive	1.068	.289
2	The grammatical knowledge that I have learned from this course makes me reluctant to take risks when I write.	2.52 (.776) positive	2.36 (.826) positive	1.340	.184
3	The grammatical points that I have learned in this course help me notice errors in my own writings or in my friends' writings.	3.35 (.553) highly positive	3.11 (.656) positive	2.657	.010*
4	The grammatical points that I have learned in this course help me	3.19 (.601) positive	2.96 (.669) positive	2.483	.015*

No	Statement	<i>M (SD)</i>		<i>t</i>	<i>p</i>
		Pre	Post		
	analyze errors in my own writings or in my friends' writings.				
5	The grammatical points that I have learned in this course help me correct errors in my own writings or in my friends' writings.	3.30 (.535) highly positive	3.10 (.604) positive	2.275	.026*
6	The grammatical points that I have learned in this course are necessary for me to develop my English writing skills.	3.57 (.611) highly positive	3.49 (.635) highly positive	.948	.346
7	The grammatical knowledge that I learned from this course has made me become a better writer.	3.33 (.652) highly positive	3.01 (.642) positive	3.403	.001**
8	Teaching grammar in this course is a waste of time.	3.43 (.854) highly positive	3.49 (.711) highly positive	-.540	.591
9	Teaching grammar is the core of teaching writing at the basic level.	3.43 (.631) highly positive	3.30 (.749) highly positive	1.394	.167
10	Teaching grammar in this course helps motivate me to learn writing.	2.75 (.662) positive	2.53 (.792) positive	2.309	.024*
11	Teaching grammar in this course makes me anxious to write.	2.77 (.852) positive	2.60 (.843) positive	1.386	.170
12	Teaching grammar in this course makes me lose my confidence in writing.	2.95 (.835) positive	2.77 (.810) positive	1.664	.100
13	I cannot apply the grammatical knowledge in writing class assignments.	3.08 (.671) positive	3.06 (.832) positive	.125	.901
14	I'm interested in learning grammar in this class.	3.01 (.712) positive	2.69 (.744) positive	2.948	.004**

No	Statement	M (SD)		t	p
		Pre	Post		
15	I am not satisfied with my writing ability even though I studied a lot of grammatical points in this course.	2.62 (.784) positive	2.54 (.988) positive	.545	.587
16	I can apply grammatical knowledge in writing assignments to other courses.	3.16 (.665) positive	2.89 (.711) positive	2.923	.005**

$N = 81$, * $p < .05$, ** $p < .01$

Note: For some items, such as No.1-5, which contained the phrase “The grammatical points that I have learned...,” when data were collected before the instruction, the students were asked about their levels of agreement towards these items by considering the grammatical points to be taught to them as shown in Table 1.

In Table 3, significant differences in mean attitude scores were observed in 7 items: No.3 “help notice errors” ($t=2.657$, $p=.010$), No. 4 “help analyze errors” ($t=2.483$, $p=.015$), No. 5 “help correct errors” ($t=2.275$, $p=.026$), No.7 “help become a better writer” ($t=3.403$, $p=.001$), No.10 “help motivate me to learn writing” ($t=2.309$, $p=.024$), No.14 “interested in learning grammar” ($t=2.948$, $p=.004$), and No.16 “help apply knowledge to other courses” ($t=2.923$, $p=.005$). Noticeably, the mean scores were lower in these items in the post-instruction but maintained a positive level, suggesting that the non-English major students favored explicit grammar instruction throughout the course.

The results related to Objective 2 are presented in Tables 4 and 5, which compare the attitudes of the students with high, mid-level, and low writing abilities towards explicit grammar instruction before and after the instruction.

Table 4 Comparison of Levels of Attitudes of High, Mid-level, and Low Writing Ability Groups

S.	Ins.	High (n=27)			Mid- (n=32)			Low (n=22)		
		M	t	p	M	t	p	M	t	p
1	Pre	3.59 (.572) highly positive	-.273	.787	3.75 (.440) highly positive	1.487	.147	3.68 (.568) highly positive	.370	.715

S.	Ins.	High (n=27)			Mid- (n=32)			Low (n=22)		
		M	t	p	M	t	p	M	t	p
	Post	3.63 (.492) highly positive			3.53 (.718) highly positive			3.64 (.492) highly positive		
2	Pre	2.70 (.775) positive	1.126	.270	2.38 (.793) negative	.338	.737	2.50 (.740) negative	.847	.406
	Post	2.44 (.974) Negative			2.31 (.780) negative			2.32 (.716) negative		
3	Pre	3.27 (.533) highly positive	.768	.449	3.38 (.609) highly positive	1.722	.095	3.41 (.503) highly positive	2.309	.031*
	Post	3.11 (.652) positive			3.15 (.662) positive			3.09 (.684) Positive		
4	Pre	3.19 (.491) positive	1.413	.170	3.25 (.622) positive	1.545	.133	3.14 (.710) positive	1.312	.204
	Post	3.00 (.679) positive			2.97 (.752) positive			2.91 (.526) positive		
5	Pre	3.22 (.506) positive	.328	.746	3.41 (.615) highly positive	1.899	.067	3.23 (.429) positive	1.418	.171
	Post	3.19 (.483) positive			3.09 (.689) positive			3.00 (.617) positive		
6	Pre	3.52 (.643)	.000	1.000	3.56 (.619)	.619	.540	3.64 (.581)	1.000	.329

S.	Ins.	High (n=27)			Mid- (n=32)			Low (n=22)		
		M	t	p	M	t	p	M	t	p
		highly positive			highly positive			highly positive		
	Post	3.52 (.509) highly positive			3.47 (.761) highly positive			3.50 (.598) highly positive		
7	Pre	3.37 (.565) highly positive	1.657	.110	3.25 (.718) positive	1.832	.077	3.41 (.666) highly positive	2.614	.016*
	Post	3.11 (.506) positive			2.94 (.759) positive			3.00 (.617) positive		
8	Pre	3.30 (.823) highly positive	-.750	.460	3.48 (.890) highly positive	-.166	.869	3.50 (.859) highly positive	.000	1.000
	Post	3.44 (.641) highly positive			3.53 (.761) highly positive			3.50 (.740) highly positive		
9	Pre	3.41 (.694) highly positive	1.803	.083	3.50 (.568) highly positive	.205	.839	3.36 (.658) highly positive	.271	.789
	Post	3.07 (.917) positive			3.47 (.718) highly positive			3.32 (.477) highly positive		
10	Pre	2.59 (.636) positive	.225	.823	2.75 (.568) positive	1.679	.103	2.95 (.785) positive	2.113	.047*

S.	Ins.	High (n=27)			Mid- (n=32)			Low (n=22)		
		M	t	p	M	t	p	M	t	p
	Post	2.56 (.847) positive			2.50 (.762) negative			2.55 (.800) positive		
11	Pre	2.96 (.759) positive	1.237	.227	2.70 (.952) positive	.611	.546	2.59 (.796) positive	.616	.545
	Post	2.74 (.813) positive			2.56 (.878) Positive			2.48 (.814) positive		
12	Pre	3.00 (.832) positive	1.154	.259	3.00 (.880) positive	.818	.420	2.82 (.795) positive	.961	.348
	Post	2.81 (.786) positive			2.84 (.847) positive			2.59 (.796) positive		
13	Pre	3.15 (.662) positive	-.618	.542	3.06 (.669) positive	.619	.540	2.95 (.722) positive	.237	.815
	Post	3.31 (.736) highly positive			2.97 (.782) positive			2.91 (.971) positive		
14	Pre	3.01 (.698) positive	2.874	.008**	3.00 (.480) positive	1.329	.194	3.05 (.722) positive	1.789	.088
	Post	2.68 (.690) positive			2.71 (.824) positive			2.68 (.716) positive		
15	Pre	2.52 (.700) positive	.841	.408	2.53 (.915) positive	-.399	.693	2.86 (.640) positive	.722	.478

S.	Ins.	High (n=27)			Mid- (n=32)			Low (n=22)		
		M	t	p	M	t	p	M	t	p
	Post	2.33 (.877) negative			2.63 (1.070) positive			2.68 (.995) positive		
16	Pre	3.19 (.681) positive	1.886	.071	3.03 (.740) positive	.466	.645	3.32 (.477) highly positive	2.925	.008**
	Post	2.85 (.732) Positive			2.97 (.647) Positive			2.82 (.795) Positive		

* $p < .05$, ** $p < .01$

Note: S. = Attitude statements, which are the same items as in Table 3; Ins. = Instruction

In Table 4, significant differences in mean attitude scores were found between pre- and post-instruction in the high and low writing ability groups, but not the mid-level writing ability group, in several items. For the high writing ability group, mean attitude scores were significantly lower in the post-instruction in No. 14 “interested in learning grammar” ($t=2.874$, $p=.008$). For the low writing ability group, mean attitude scores were lower in 4 items: No. 3 “help notice errors” ($t=2.309$, $p=.031$), No. 7 “help become a better writer” ($t=2.614$, $p=.016$), No.10 “help motivate me to learn writing” ($t=2.113$, $p=.047$), and No.16 “help apply knowledge to other courses” ($t=2.925$, $p=.008$). The mean scores were noticeably lower in these items in the post-instruction but still maintained a positive level, suggesting that the high and low writing ability groups were optimistic about explicit grammar instruction throughout the course.

Table 5 shows the results from ANOVA analyses to compare the attitudes of high, mid-level, and low writing ability students towards explicit grammar instruction before and after the instruction.

Table 5 Comparison of High, Mid-level, and Low Writing Ability Students' Level of Attitudes towards Explicit Grammar Instruction

Statements	Instruction	High ($n=27$)		Mid-level ($n=32$)		Low ($n=22$)		F	p
		M	SD	M	SD	M	SD		
1	Pre	3.59	.572	3.75	.440	3.68	.568	.665	.517
	Post	3.63	.492	3.53	.718	3.64	.492	.285	.753
2	Pre	2.70	.775	2.38	.793	2.50	.740	1.332	.270
	Post	2.44	.974	2.31	.780	2.32	.716	.217	.805
3	Pre	3.27	.533	3.38	.609	3.41	.503	.429	.653
	Post	3.11	.652	3.15	.662	3.09	.684	.064	.938
4	Pre	3.19	.491	3.25	.622	3.14	.710	.229	.796
	Post	3.00	.679	2.97	.752	2.91	.526	.112	.894
5	Pre	3.22	.506	3.41	.615	3.23	.429	1.122	.331
	Post	3.19	.483	3.09	.689	3.00	.617	.565	.571
6	Pre	3.52	.643	3.56	.619	3.64	.581	.223	.801
	Post	3.52	.509	3.47	.761	3.50	.598	.045	.956
7	Pre	3.37	.565	3.25	.718	3.41	.666	.447	.641
	Post	3.11	.506	2.94	.759	3.00	.617	.534	.588
8	Pre	3.30	.823	3.48	.890	3.50	.859	.459	.633
	Post	3.44	.641	3.53	.761	3.50	.740	.108	.897
9	Pre	3.41	.694	3.50	.568	3.36	.658	.330	.720
	Post	3.07	.917	3.47	.718	3.32	.477	2.102	.129
10	Pre	2.59	.636	2.75	.568	2.95	.785	1.851	.164
	Post	2.56	.847	2.50	.762	2.55	.800	.040	.961
11	Pre	2.96	.759	2.70	.952	2.59	.796	1.287	.282
	Post	2.74	.813	2.56	.878	2.48	.814	.639	.530
12	Pre	3.00	.832	3.00	.880	2.82	.795	.374	.689
	Post	2.81	.786	2.84	.847	2.59	.796	.704	.498
13	Pre	3.15	.662	3.06	.669	2.95	.722	.489	.615
	Post	3.31	.736	2.97	.782	2.91	.971	1.738	.183
14	Pre	3.01	.698	3.00	.480	3.05	.722	.033	.967
	Post	2.68	.690	2.71	.824	2.68	.716	.014	.986
15	Pre	2.52	.700	2.53	.915	2.86	.640	1.513	.277

Statements	Instruction	High (n=27)		Mid-level (n=32)		Low (n=22)		F	p
		M	SD	M	SD	M	SD		
16	Post	2.33	.877	2.63	1.070	2.68	.995	.934	.397
	Pre	3.19	.681	3.03	.740	3.32	.477	1.266	.288
	Post	2.85	.732	2.97	.647	2.82	.795	.351	.705

* $p < .05$

Note: Statement = attitude statements, which are the same items as in Table 3.

In Table 5, no statistically significant differences were found in all attitude items ($p > .05$), suggesting that the high, mid-level, and low writing ability groups were not different in their attitudes towards explicit grammar instruction before and after the instruction.

Results from Students' Opinions

The results in this section are related to Objective 3, which aims to study the opinions of the three groups of non-English majors towards explicit grammar instruction. They revealed interesting commonalities and differences in the students' views towards explicit grammar instruction that can be summarized below.

Regarding the results from the open-ended question of the questionnaire, 11 students out of 81 answered this question. Among those who gave responses, the majority wrote positive comments, mentioning explicit grammar instruction in the basic writing course was perceived as beneficial, as it helped them build the courage to write in English and allowed further application of knowledge to other courses. Some wrote: *"It is useful. I have more courage to write even though I know it's not perfect"* (Student 1, High ability); *"This course is very good. I gained a lot of knowledge that can be used in other courses"* (Student 30, High ability). Two students had negative comments, addressing the content of the instruction was inundated, making them confused. They wrote: *"A lot of information was presented in one semester. I could not remember everything I studied. It's difficult to deal with the overloaded content in one semester"* (Student 20, High ability); *"The teaching was good, but there was too much information about grammar, which made me rather confused"* (Student 12, mid-level ability).

The results from the focus-group interviews revealed the students' positive and negative attitudes towards explicit grammar instruction which can be summarized according to the interview questions as follows.

Q1: "Are you for or against grammar teaching in any writing classes? Why or why not?"

Most students in the three groups similarly explained that grammar should be taught in writing classes as it provided fundamental knowledge that would assist students in writing later. However, the grammatical topics taught in class should cover what students had studied in other courses but had partially forgotten, and they should not be cognitively overloaded. A student noted: *"Yes. But not too much of what to teach. Students can feel frustrated when there is a lot of information"* (High ability, male).

Q2: "Do you think grammar is necessary when you write in English? How?"

All students in the three groups agreed that grammar knowledge was very necessary for writing. It was fundamental knowledge, enabling them to communicate their ideas to readers more clearly. One student explained:

"For writing, it's like we need to have grammatical knowledge. We need to understand grammar. It's not necessary for speaking...we see the speakers' faces. We can communicate. But in writing, we cannot know what writers want to communicate if grammar in the writing is not correct. Or if there are grammatical mistakes, we cannot communicate our ideas" (High ability, female).

Q3: "Should your teacher teach grammar explicitly in the basic writing course? Why or why not?"

The high, mid-level, and low writing ability groups mostly felt that grammar should be taught in the basic writing class; it was perceived as remedial instruction to aid weak students. However, some students favored implicit grammar instruction: *"I want an instruction like in conversation...like there are sentences for students to use, just like when I learn Chinese. I learn from the sentences I use, and then I learn grammar. Then I realized there is grammar in the sentences I use. It makes me familiar with the language. I don't know how to explain it, but it's like there's a situation for us to use this tense. I think I can understand it better"* (Mid-level ability, female).

Q4: "In what ways does explicit grammar teaching affect your writing?"

Most students in the three groups generally felt that the teaching of grammar made them cautious about what to write, knew how to correct some mistakes by themselves, and raised their

awareness of how to write down ideas to make their writings readable. A student also noted: *"We know more techniques. Earlier, whatever we wrote, we used simple sentences. But when the teacher said using only this made writing boring to read, it made us think more when constructing sentences"* (High ability, female). However, some students felt reluctant to write and self-consciously worried about grammar options when writing: *"I think it makes us reluctant to write...as there are many options. We don't know which one should be used"* (Mid-level ability, male); *"Yes. Very worried...It's difficult and complex. Some are similar... Sometimes I think and think about what should be used"* (Low ability, male).

Q5: "Are you satisfied with the selected grammatical points that you have learned in this course? Why or why not?"

Students in all groups were mostly satisfied with the grammatical points learned in class. They explained that they used the knowledge learned in their writings. The topics also helped remedy their knowledge deficiencies as some students might have different background knowledge about grammar even though they had studied all grammatical points in their previous education. However, some students still did not feel good about the overloaded contents of the course, which made them have a rough time studying the contents. A student added: *"The topics are very much okay to learn, but some topics are complex and have too much information. English is not my major, so I think the contents are difficult...and when I studied them in depth...and things are complex...Gosh, I wished the class would end soon!"* (Low ability, male).

Q6: "What is your overall attitude towards explicit grammar instruction in the basic writing course?"

Students in all groups had both positive and negative attitudes towards explicit grammar instruction. Most of them fundamentally liked studying grammar even though they could not write in English well. However, grammar was sometimes boring when dealing with difficult topics: *"But sometimes I don't like it...it's boring...it's difficult"* (Low ability, female).

In summary, the results based on the interview data reported the students' positive and negative views regarding explicit grammar instruction in this course. The positive views were mostly related to the role of grammar and general opinions about explicit grammar instruction. The

psychological effects were also found to be positive and negative among these groups. The students' views can be summarized in Table 6 below.

Table 6 Students' Attitudes from the Open-ended Questionnaire and Interview Data

Role of Grammar in Writing	Psychological Effects of Grammar Instruction	General Opinion about Grammar Instruction
Positive points: - provide fundamental knowledge (A) - use knowledge when writing (A) - address knowledge deficiencies (A) - help communicate clearer ideas to readers (H) - raise awareness about what to write (A) - enable self-correction (A) Negative points: None	Positive point: - build students' courage to write in English (A) - feel cautious about what to write (A) Negative points: - feel reluctant to write: many grammar options (M) - feel self-consciously worried: what structure to use (M) - feel bored: difficult topics (L) - confused (M) - frustrated: content overloaded and complex (H, L)	Positive points: - allow applications of knowledge to other courses (A) - like grammar and like teaching grammar (A) Negative points: - contain overloaded content (A) - favor inductive teaching (M)

Note: A = students in all groups, H = High-ability student(s), M = Mid-level ability student(s), L = low-ability student(s)

Discussion

This research aimed to examine non-English major students' attitudes before and after explicit grammar instruction. It also compared the attitudes and studied the opinions of high, mid-, and low writing ability students before and after the instruction. As the findings have shown, grammar, whether some students like to study it explicitly or not, has confirmed its place in the basic writing classroom for non-English major students in the Thai EFL context. Overall, the findings revealed that the students were positive about explicit grammar instruction in the basic writing course. These findings have extended the past study by Acheron (2015), which used a different research instrument from the current study to examine students' attitudes towards advanced

grammar instruction in the advanced composition class, and corroborate the interview results by Chien (2018), who noted the students' preference towards explicit instruction rather than implicit instruction.

Interestingly, the quantitative findings of the current study highlighted the students' interest and motivation in learning grammar and their perceived sense of usefulness, particularly from the planning to editing stages. The instruction also helped them in many aspects: noticing and correcting errors, applying knowledge to other courses, and becoming better writers. These findings possibly stem from the fact that all of the students had language-major backgrounds (Korean, Chinese, French, Japanese, and Thai languages). They may feel basically optimistic about learning grammar, which they may also experience when taking courses in their own majors. Another possible reason may be that many non-English majors are characterized as having "weak writing ability," which makes it hard for them to avoid making mistakes when writing in English (Shen, 2012, p. 74). Therefore, they seem to need assistance from grammar instruction to pick up deficient knowledge of the rules. For some learners, it seems rather difficult to discover how language works by themselves. They need guidance from teachers to tell them how. In accordance with this view, Folse (2016) further noted that teaching grammar seems to enable ESL/EFL students to craft the words that they already know in English and to organize "linguistic chaos" in their heads (pp. 64-65).

The qualitative findings of the current study largely lend support to the quantitative findings, but add more interesting perspectives. Grammar presentations, though favored by most students in an explicit manner, contained many required topics and seemed to overwhelm them. These also made them overloaded, anxious, and possibly discouraged when digesting the information, regardless of their writing ability levels. This may explain why the mean attitude scores became largely lower at the post-instruction even though the positive level of the students' attitudes was maintained throughout the course. Another possible explanation may be that some students prefer implicit instruction, which seems to enhance better understanding of the rules (e.g., mid-level ability female from the interview). Also, a further likely cause would be the short period of time given to the students before they were asked to produce a piece of writing; some students with limited English backgrounds possibly may need more time to maximize their learning for each grammar topic. This point has similarly been mentioned by some research participants in Wang and Wang's study (2014, p. 70).

Limitations of the Current Study

This research aimed to examine non-English major students' attitudes before and after explicit grammar instruction. It also compared the attitudes and studied the opinions of the students in different writing ability groups. While this study provides valuable insights into how non-English majors view explicit grammar instruction, limitations should be addressed to caution the generalization of the findings. These limitations mainly include the one-group design which aimed to obtain data from language-major backgrounds in the deductive environment. However, a comprehensive understanding of the students' attitudes would be more complete and strengthened if a balanced view from the implicit instruction and other groups of students, such as from science and social science majors, is added to replicate the current study. Also, the limitation should be noted for how the students were divided into high-, mid-, and low-ability groups. Since the midterm exam results were obtained from the course instructor, who acted as a single grader of the exam, the scores used to calculate percentile ranks may be affected by a single-rater bias.

Recommendations for Future Research and Implications for Classroom Practice

Further research is possibly needed for other non-English major groups to see whether similar results can be observed. It may incorporate an investigation into the implicit classrooms or explore university teachers' attitudes towards explicit grammar instruction to contribute further to the field. In addition, it is possible to investigate this area in the context of writing in the AI environment, which has also become widely popular in recent years.

As we all know, writing is not easy to master because, in addition to grammar, students need to craft content and take into account several rhetorical considerations when writing. Therefore, based on the results of the interview data regarding the overwhelming amount of course content, writing instructors who plan to introduce grammar explicitly to non-English major students are advised to limit grammar topics and increase class time to provide more writing practices and explanations. They also need to prioritize the language areas the students struggle with the most in their writing. If possible, they may integrate implicit instruction into the class to accommodate some students' learning styles based on the observed evidence from the current study.

Conclusion

In conclusion, the current study on students' attitudes helps enhance a greater understanding of non-English major students toward explicit grammar instruction, which may still be widely practiced in many ESL/EFL classrooms. It may also reinforce existing knowledge of ESL/EFL students' writing abilities and behaviors. When teachers know students' attitudes towards instructional practices they bring to the classrooms, they can provide more effective assistance to help their students get closer to their language learning success.

References

- Aceron, R. M. (2015). Freshman students' attitudes and behavior towards advanced grammar and composition teaching. *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*, 3(4), 85-92.
<https://asiapjournals.org/download/freshman-students-attitudes-and-behavior-towards-advanced-grammar-and-composition-teaching/>
- Ahmadi, F., & Shafiee, S. (2015). L2 teachers' and learners' beliefs about grammar. *International Journal of Language Learning and Applied Linguistics World (IJLLALW)*, 9(1), 245-261.
<https://www.researchgate.net/publication/280565076>
- Azar, B. (2007). Grammar-based teaching: A practitioner's perspective. *TESL-EJ*, 11(2), 1-12.
<https://eric.ed.gov/?id=EJ1064995>
- Bailey, K. M. (1998). *Learning about language assessment: Dilemmas, decisions, and directions*. Heinle & Heinle.
- Chien, S. (2018). Explicit and implicit grammar instruction in English writing. In *Proceedings of the Asian Conference on Education and International Development (ACEID2018)* (pp. 329-343). The International Academic Forum (IAFOR). <https://papers.iafor.org/submission40163/>
- Chin, B. A. (2015). *The role of grammar in improving student's writing*. Sadlier School.
<https://go.sadlier.com/school/the-role-of-grammar-in-improving-students-writing-ebook>
- Chyung, S. Y., Roberts, K., Swanson, I, & Hankinson. (2017). Evidence-based survey design: The use of a midpoint on the Likert scale. *Performance Improvement*, 56(10), 15-23.
<https://doi.org/10.1002/pfi.21727>

- Dörnyei, Z., & Csizér, K. (2012). How to design and analyze surveys in second language acquisition research. In A. Mackey & S. M. Gass (Eds.), *Research methods in second language acquisition: A practical guide* (pp. 74-94). Wiley-Blackwell.
- Elyildirim, S., & Ashton, S. (2006). Creating positive attitudes towards English as a foreign language. *English Teaching Forum*, 44(4), 2-21. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1107906>
- Folse, K. S. (2016). Grammar in student books vs. grammar that students need: Which grammar to include, which grammar to omit. In E. Hinkel (Ed.), *Teaching English grammar to speakers of other languages* (pp. 63-83). Routledge.
- Hudson, R. (2017). Grammar instruction. In C. A. MacArthur, S. Graham, & J. Fitzgerald (Eds.), *Handbook of writing research* (2nd ed., pp. 288-300). The Guilford Press.
- Larasati, A. A., & Simatupang, M. S. (2020). Relationship between language attitude and proficiency. *Proceedings of the 4th International Conference on Language, Literature, Culture, and Education (ICOLLITE 2020)*, 509, 63-68. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.201215.010>
- Larsen-Freeman, D. (2002). *Techniques and principles in language teaching* (2nd ed.). Oxford UP.
- Larsen-Freeman, D. (2009). Teaching and testing grammar. In M. H. Long & C. J. Doughty (Eds.), *The handbook of language teaching* (pp. 518-542). Wiley-Blackwell.
- Lhorsumeth, P. (2017). *A survey study of attitudes toward English grammar learning of Thai private university students*. [Independent Study, Thammasat University]. TU Digital Collection. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:139779
- Nassaji, H., & Fotos, S. (2011). *Teaching grammar in second language classrooms: Integrating form-focused instruction in communicative context*. Routledge.
- Nazari, N. (2013). The effect of implicit and explicit grammar instruction on learners' achievements in receptive and productive modes. *Procedia—Social and Behavioral Sciences*, 70, 156-162. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.01.051>
- Nitko, A. J., & Brookhart, S. M. (2014). *Educational assessment for students* (6th ed.). Pearson Education.
- Nunan, D. (2015). *Teaching English to speakers of other languages: An introduction*. Routledge.
- Pehlivan, A., & Aydın, I. S. (2022). Discussions about grammar teaching today. *Journal of Language Discussion and Research*, 8(1), 166-206. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jlere/issue/69628/1050268>

- Phusawat, C., & Boonchukusol, N. (2020). The role of grammar teaching in ESL writing. *Sripatum Chonburi Journal*, 16(4), 1-9. <https://so05.tcithaijo.org/index.php/SPUCJ/article/view/244110>
- Rahman, M. A., & Asfah, I. (2018). Some effects of explicit grammar instruction and syntactic priming on students' written language production. *SHS Web of Conferences*, 42, 1-8. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20184200070>
- Révész, A. (2012). Coding second language data validly and reliably. In A. Mackey & S. M. Gass (Eds.), *Research methods in second language acquisition: A practical guide* (pp. 203-221). Weiley-Blackwell.
- Şahinkaya, H. A. (2024). Explicit vs. implicit grammar teaching in EFL classrooms: A literature review. *International Journal of Academic Research in Education (IJARE)*, 9(1), 14-26. <https://doi.org/10.17985/ijare.1369773>
- Sari, E., Yagiz, O., & Konca, M. Y. (2017). Turkish academics' and students' views of English grammar teaching: Explicit or implicit? *Journal of Education and Practice*, 8, 121-132. <https://www.iiste.org/Journals/index.php/JEP/article/view/39988>
- Shen, Y. (2012). Reconsidering English grammar teaching for improving non-English majors' English writing ability. *English Language Teaching*, 5(11), 74-78. <https://doi.org/10.5539/elt.v5n11p74>
- Sittisomboon, M. (2020). *Science of research* (3rd ed.). Maha Chulalongkorn Ratchawittayalai Printing House.
- Spada, N., & Lightbown, P. M. (2008). Form-focused instruction: Isolated or integrated? *TESOL Quarterly*, 42(2), 181-207. <https://doi.org/10.1002/j.1545-7249.2008.tb00115.x>
- Thornbury, S. (2001). *How to teach grammar* (3rd ed.). Longman.
- Wang, G. H., & Wang, S. (2014). Explicit grammar instruction for EFL writing and editing: An exploratory study at a Korean university. *Linguistics and Literature Studies*, 2(2), 65-73. <https://doi.org/10.13189/LLS.2014.020204>
- Todd, R. W. (2018). Analyzing and interpreting rating scale data from questionnaires. *REFlections*, 14, 69-77. <https://doi.org/10.61508/refl.v14i0.114230>

A Study of the Translation Strategies for Cultural Terms in the Novel

Khiao Suea Fai from Thai into English¹

การศึกษากลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ในนวนิยาย เรื่อง เขี้ยวเสือไฟ

Khemika Anurakchanachai^{2*}, Pennapa Riabroi³, and Jiraporn Dhanarattigannon⁴

เคมีกา อนุรักษ์ชนะชัย^{5*} เพ็ญภา เรียบร้อย⁶ และจิรพร ธนะรัชติการนนท์⁷

(Received: 24 December 2024; Revised: 10 March 2025; Accepted: 3 April 2025)

Abstract

The purposes of this research were 1) to analyze micro translation strategies applied when translating Thai cultural terms into English across the 15 chapters of the novel *Khiao Suea Fai* (or *The Fang of the Fire Tiger*) and 2) to examine the two translators' macro translation strategies in transferring these cultural terms. To achieve these goals, Aixelá's (1996) and Venuti's (1995) frameworks were applied to investigate 454 cultural terms. The findings displayed the use of 10 micro-level translation strategies: 1) linguistic (non-cultural) translation, 2) synonymy, 3) absolute universalization, 4) orthographic adaptation, 5) deletion, 6) intratextual gloss, 7) limited universalization, 8) naturalization, 9) combined strategies, and 10) extratextual gloss. However, repetition and autonomous creation were not used in the research. At the macro level, it was found that both translators predominantly favored domestication as reflected in the

¹ This article is part of a thesis on "A Study of the Translation Strategies for Cultural Terms in the Novel *Khiao Suea Fai* from Thai into English", Master of Arts Program in English for International Communication, Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University

^{2*} Master's degree student, English for International Communication Program, Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University

³ Lecturer Dr., Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University

⁴ Assistant Professor Dr., Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University

⁵ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารระหว่างประเทศ ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⁶ อาจารย์ ดร. ประจำภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⁷ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* Corresponding author, E-mail: khemika.anu@ku.th

micro translation strategies employed. This suggests that the translators prioritized the target readers, aiming to make Thai cultural terms more familiar and accessible to the target culture.

Keywords: Cultural translation, Cultural terms, Micro- and macro-level translation strategies,

The Fang of the Fire Tiger

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมระดับจุลภาคจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ในนวนิยายเรื่อง *เขี้ยวเสือไฟ* ทั้ง 15 บท และ 2) เพื่อศึกษากลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมในระดับมหภาคของผู้แปลทั้งสองคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้ จึงนำทฤษฎีการแปลในระดับจุลภาคของ Aixelá (1996) และระดับมหภาคของ Venuti (1995) มาเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีเพื่อวิเคราะห์คำทางวัฒนธรรมจำนวน 454 คำ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงการใช้กลวิธีการแปลระดับจุลภาค 10 ประเภท ได้แก่ 1) การแปลตามอักษร 2) การใส่คำเพื่อความหมาย 3) การใช้คำทั่วไป 4) การใช้คำทับศัพท์ 5) การลบทิ้ง 6) การเพิ่มคำอธิบายในข้อความ 7) การใช้คำที่รู้จักมากกว่าในวัฒนธรรมปลายทาง 8) การแทนที่ทางวัฒนธรรม 9) การใช้กลวิธีผสม และ 10) การเพิ่มคำอธิบายนอกตัวบท ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏการใช้กลวิธีการซ้ำคำและการแปลแบบสร้างสรรค์ในงานวิจัยนี้ สำหรับการวิเคราะห์กลวิธีการแปลในระดับมหภาค ผลการวิจัยพบว่า ผู้แปลมีแนวโน้มใช้กลวิธีระดับจุลภาคที่มาจากกลวิธีมหภาคแบบการแปลตามวัฒนธรรมปลายทาง แสดงให้เห็นว่า ผู้แปลให้ความสำคัญกับผู้อ่านเป้าหมายเป็นหลัก โดยพยายามปรับคำศัพท์วัฒนธรรมไทยให้เข้าใจง่ายและใกล้เคียงกับวัฒนธรรมเป้าหมายมากขึ้น

คำสำคัญ: การแปลทางวัฒนธรรม, คำทางวัฒนธรรม, กลวิธีการแปลระดับจุลภาคและมหภาค, *เขี้ยวเสือไฟ*

Introduction

The incorporation of cultural aspects into translation studies gained prominence in 1990 when Susan Bassnett and André Lefevere first put forward the notion of the “cultural turn” (Tang, 2022). This paradigm shift introduced a new approach to translation studies by integrating the perspective of cultural studies, rather than adhering purely to traditional linguistics, as language is deeply embedded in culture, and meaning extends beyond mere words (Snell-Hornby, 2006). Since then, the influence of their cultural campaign in translation, either directly or indirectly, has reached and motivated other theorists to develop theories and concepts. This evolution underscores that translation can be approached from multiple perspectives, and cultural orientations are one of them.

From the perspective of cultural translation, language is considered a reflection of culture (Güzey, 2018). Different languages spoken by several groups of people can reflect diverse cultures and practices. Thus, language is inevitably a primary tool in transferring intangible culture (beliefs,

traditions, and local wisdom) and tangible culture (artifacts, clothes, and food) between people in a society. This transmission also involves translating the original language into one comprehensible to the receiver (Pinmanee, 2019). The terms used to describe those attributes are called cultural terms (Changprachak, 2023).

According to Aixelà (1996), translating cultural terms bound to a particular culture is one of the translation problems that tend to cause dilemmas for most translators, especially when one has to convey a language to another that does not share a similar cultural value. The more divergences presented in the source and target cultures, the more difficult it will be for translators to transfer the message. Translation challenges arise due to differences in expressive meaning, grammatical constraints, collocation patterns, conceptualization, idioms, cultural norms, and taboo language (Baker, 2018). These factors affect how meaning is conveyed across languages and cultures.

To address this challenge, translators must possess a high level of proficiency and profound knowledge of the target language and culture, including their own, in order to transfer the message as correctly and closely as possible (Pinmanee, 2019). Apart from linguistic and cultural proficiency, translators also need to have an understanding of strategies to overcome cultural barriers effectively. Strategies provide translators with tools to address cultural challenges and ensure smooth transmission of meaning across languages (Kuleli, 2020).

In translation, “strategies” can be described in various ways. This study primarily defined translation strategies into two levels or concepts: macro and micro. Macro translation strategies refer to broad principles that guide translators to effectively achieve the goals of a translation, reflecting their decisions and preferences (Jääskeläinen, 1993). Examples include Venuti’s (1995) foreignization and domestication and Aixelà’s (1996) substitution and conservation. Meanwhile, micro translation strategies focus on specific methods for translating individual structures, ideas, or items (Chesterman, 1997). In other words, it deals with issues at word and phrase levels. Examples include Aixelà’s (1996) eleven strategies and Baker’s (2018) eight strategies for managing cultural terms lacking equivalents in the target language.

Numerous Thai and international researchers have explored strategies applied by translators to overcome the challenge of conveying cultural nuances from one language into another at various levels, especially in a literary translation context (see, e.g., Changprachak, 2023;

Güzey, 2018; Kuleli, 2020; Masong, 2023; Pornwiriyaakit et al., 2023; Tang, 2022). Cultural translation issues are prominent in literary works, where authors embed cultural references, traditions, and values in their narratives. As literature reflects its cultural milieu, translating literary texts requires careful consideration to preserve cultural nuances (Bassnett & Lefevere, 1990).

Problem statement

Conveying terms related to cultural values poses inherent challenges. An in-depth analysis and comparison of previous international and domestic research studies on cultural translation strategies, specifically when translating literary works from a translator's native language to English, revealed varying levels and perspectives in the approaches employed. Most applications of translation strategies in the context of Thai research tend to focus on the micro level (see, e.g., Pornwiriyaakit et al., 2023). For instance, Changprachak (2023) solely investigated strategies used by Lertlah Poopoksakul, the Thai translator, in transferring 158 Thai cultural terms into English in the novel *Chang Samran* (*Bright* in its English translation). The results manifested six strategies, which were 1) cultural substitution, 2) the employment of more general words, 3) paraphrasing with related words, 4) using loan words, 5) paraphrasing with unrelated words, and 6) direct translation.

In contrast, many international studies incorporate both macro- and micro-level strategies, acknowledging that macro-level analysis provides valuable insights into cultural and sociocultural perspectives (see, e.g., Kuleli, 2020; Tang, 2022). For instance, in the work of Güzey (2018), her first objective was to analyze micro translation strategies used by the two translators when they co-translated 375 Turkish cultural terms into English found in the selected short stories of Sait Faik Abasıyanık. As for the second objective, she aimed “to discover how the Turkish culture is represented in the English translation” (Güzey, 2018, p.81), which implicitly reflected the translators' decision whether they chose to preserve Turkish cultural elements or simplify them to facilitate the target readers' comprehension. In other words, the collective use of micro strategies can demonstrate a macro strategy that reflects the translators' choice to either foreignize or domesticate the text (Inphen, 2020, p. 288). Factors such as target readers, cultural context, and ideological considerations may influence their choice of translation strategy (Venuti, 1995). To that end, she applied Aixelá's (1996) micro-level theories alongside Venuti's (1995) macro-level framework. Her findings revealed nine micro translation strategies employed: 1) extratextual gloss, 2) repetition,

3) absolute universalization, 4) linguistic (non-cultural) translation, 5) naturalization, 6) orthographic adaptation, 7) deletion, 8) intratextual gloss, and 9) limited universalization, with no mentioning of two strategies: synonymy and autonomous creation. The analysis also revealed that most micro translation strategies applied to the short stories were subcategories of the macro strategy, “foreignization.” This suggests an effort to maintain cultural authenticity while still ensuring comprehension for English readers.

From the researcher's point of view, after reviewing previous domestic and international studies, translation strategies that focus only on the micro level may offer a limited perspective. Although its benefit is to present micro translation strategies that could help translators overcome cultural term translation, it cannot provide researchers with in-depth insights into the overall decisions of translators on the whole text, whether to preserve (foreignization) or adjust them to the target culture (domestication), particularly when the target readers are non-native speakers.

To conduct a comprehensive study that examines both the strategies employed by translators at the micro level and the underlying decisions at the macro level, this research combined micro translation strategies proposed by Aixelá (1996) with the macro translation strategies outlined by Venuti (1995). The study focused on cultural terms at word and phrase levels found in the bilingual (Thai-English) juvenile novel *Khiao Suea Fai*, written by National Artist for Literature Mr. Mala Khamchan, and its English translation, *The Fang of the Fire Tiger*, co-translated by Dr. Pattiya Jimreivat and Dr. Patsita Charoenrakhiran.

Khiao Suea Fai imparts the story of the Karen living along the Thai-Myanmar border. The narrative is presented through the protagonist, Kaewhuan, her family, and her neighbors. Their way of life, influenced and shaped by the specific nature and geography around them, provides readers with insights into Lanna culture, one of the most intriguing subcultures in Thailand, reflected through food, artifacts, beliefs, and norms, especially superstitions (a fang of the fire tiger) throughout the novel. Given the plot's strong cultural foundation, studying the micro strategies used to translate Thai cultural terms (e.g., “บุหรืซี่โย” or *Buri Khiyo*, a Lanna traditional cigarette) is essential. For non-native readers, such as Anglo-Americans, it is crucial to examine whether translators sought to minimize or highlight Thai cultural distinctiveness at the macro level through their choice of micro strategies.

Research Objectives

1. To analyze the translators' micro translation strategies for overcoming issues in translating cultural terms in the Thai novel *Khiao Suea Fai* into English.
2. To examine the dominant macro translation strategy used in translating cultural terms from the Thai novel *Khiao Suea Fai* into English, as reflected by the frequency and percentage of micro translation strategies employed.

Research Questions

1. What micro translation strategies do the translators use to overcome issues in translating cultural terms in the Thai novel *Khiao Suea Fai* into English?
2. What macro strategy predominantly plays a significant role when translating all cultural terms in the Thai novel *Khiao Suea Fai* into English?

Theoretical Framework

In this study, three main theoretical frameworks were applied as follows:

1. Klingberg's (1986) and Newmark's (1988) categories of cultural terms: The researcher adopted and combined the cultural term categories proposed by Klingberg (1986) and Newmark (1988) as the approach to identify cultural term types in the novel that may pose challenges in cross-cultural translation. The details on each cultural category are as follows:

1.1 Ecology: It can be further divided into nine sub-categories, namely:

1.1.1 Trees and plants	1.1.2 Fungi	1.1.3 Animals
1.1.4 Mountains and hills	1.1.5 Plains	1.1.6 Sources of water
1.1.7 Forests	1.1.8 Valleys	1.1.9 Season of farming/harvesting

1.2 Material culture: It can be further divided into six sub-categories, namely:

1.2.1 Food	1.2.2 Clothes	1.2.3 Houses, villages, buildings, and towns
1.2.4 Transport	1.2.5 Objects	1.2.6 Furniture and décor

1.3 Social culture: It can be further divided into five sub-categories, namely:

1.3.1 Occupations	1.3.2 Leisure activities, games, and sports
1.3.3 Music, songs, and instruments	1.3.4 Social classes
1.3.5 Literature and literary references	

1.4 Organizations, customs, activities, procedures, and concepts: It can be further classified into four sub-categories, namely:

1.4.1 Politics and administration

1.4.2 Historical background, religions, mythology, customs, and beliefs

1.4.3 Arts 1.4.4 Weights and measures

1.5 Titles, personal names of people, and names of domestic animals: It can be further classified into three sub-categories, namely:

1.5.1 Titles 1.5.2 Personal names of people 1.5.3 Names of domestic animals

1.6 Gestures and habits

2. Aixelá's (1996) micro translation strategies: He proposed translation strategies that can be applied to translate terms related to cultural elements and demonstrated how to translate them from English to Spanish as follows:

2.1 Repetition: Maintaining a source term in its original state

Example: "Seattle" --> "Seattle" (p. 61)

2.2 Orthographic adaptation: Transliteration

Example: "Kemidov" --> "Kenidof" (p. 61)

Explanation: "Kemidov" is a Russian name written in English before it was converted into "Kenidof" to correspond to the Spanish alphabet system.

2.3 Linguistic (non-cultural) translation: Converting terms into a target language version that still retains some characteristics of a source language

Example: "Inch" --> "Pulgada" (p. 62)

Explanation: "Pulgada" is an uncommon unit of length in Spain. However, the term is still comprehensible and used to refer to "inch," the measurement of the UK and US.

2.4 Extratextual gloss: Inserting terms' explanations outside a text

Example: "Arnold Rothstein*" --> "*Célebre gángster los años 1920. (N. del T.)" (p.62)

Explanation: According to Aixelá's (1996) translation, this Spanish phrase means "[American] Famous gangster of the year 1920. (Translator's note)" (p. 62). Provided in the footnote, this Spanish phrase briefly explains who "Arnold Rothstein" is.

2.5 Intratextual gloss: Adding terms' description within a text

Example: “St. Mark” --> “Hotel St. Mark” (p. 62)

2.6 Synonymy: Applying other terms that share similar meanings

Example: “Bacardi” --> “Bacardi” (repetition) --> “aguardiente de caña” (synonymy) (p. 63)

Explanation: To avoid repeating the rum brand “Bacardi” throughout the text, “aguardiente de caña” (“liquor of sugar cane”) was applied. In this strategy, if a term is used as a reference for a specific term to avoid repetition, it will be treated as synonymy in all cases without considering that it may belong to another category.

2.7 Limited universalization: Replacing exotic terms with something alike but more well-known to target readers

Example: “An American football” --> “un balón de rugby” (p. 63)

Explanation: Compared to an American football, “un balón de rugby” (“a rugby ball”) is considered more familiar to Spaniards.

2.8 Absolute universalization: Rendering original terms into neutral references

Example: “a Chesterfield” --> “un sofá” = (a sofa) (p. 63)

2.9 Naturalization: Cultural substitution

Example: “Dollar” --> “Duro” (p. 63)

Explanation: “Duro” is “a currency domination still in use in Spanish” (p. 63).

2.10 Deletion: Excluding terms in a source language out of a text in a target language

Example: “Casper Gutman, Esquire” --> “Casper Gutman” (p.64)

2.11 Autonomous creation: Adding cultural terms in the source language

Example: “...shall we go to Constantinople?” --> “...que vayamos a Constantinopla en busca del verdadero **halcón del rey de España**” (p. 64)

Explanation: “...shall we go to Constantinople in search of the real **falcon of the King of Spain?**” [back translation] (p. 64).

2.12 Combined strategies: Combining two (or more) of the above-mentioned strategies

Example: “อำเภอวังน้อย” --> “Amphoe Wang Noi” (deletion + orthographic adaptation)

Explanation: Because this strategy is absent in Aixelá’s (1996) book, the term from Masong (2023) was applied to cultural terms that require more than one strategy to translate them. The researcher provided the example above.

According to Inphen (2020), micro strategies are regarded as a subset of macro translation strategies. Thus, the occurrence of specific patterns of micro strategies can reflect certain decisions of translators toward the whole text (known as the macro level). Therefore, in this study, the micro-level translation strategies mentioned above (excluding “combined strategies”) were categorized into two main groups based on Venuti’s (1995) macro strategies. However, due to the complexity of certain Thai cultural terms, multiple strategies may be required for translation into English. To address this, “combined strategies” were incorporated into Aixelá’s (1996) micro strategies. Correspondingly, “mix strategies” were included in Venuti’s (1995) macro-level strategies.

Moreover, certain attributes of strategies at the micro level can be ambiguous in distinguishing between foreignization and domestication. Thus, Aixelá’s (1996) classification of micro strategies was adopted to establish clearer boundaries. He divided his micro strategies into two groups based on “the degree of intercultural manipulation” (Aixelá, 1996, pp. 60), namely, 1) conservation and 2) substitution, which conform to Venuti’s (1995) foreignization and domestication, respectively.

3. Venuti’s (1995) macro translation strategies: He classified this strategy level, which reflects translators’ decisions influenced by their preferences or the cultural impact of either the source or target language, as follows:

3.1 Foreignization: It is a strategy that aims to maintain the exotic features (the otherness) of the source language and culture, which could hinder the understanding of the target readers. This method makes the presence of translators in the text visible. Aixelá’s (1996) micro translation strategies that can be considered constituents of this macro strategy (ordered from the most to the least degree) are 1) repetition, 2) orthographic adaptation, 3) linguistic (non-cultural) translation, 4) extratextual gloss, and 5) intratextual gloss.

3.2 Domestication: This strategy, unlike foreignization, focuses on adapting the source text to align with the target language and culture. This method makes the presence of translators invisible, making it seem like the work originates from the target culture, not a foreign one. Aixelá’s (1996) micro translation strategies, classified under this macro translation strategy in descending order of intercultural manipulation, are 1) autonomous creation, 2) deletion, 3) naturalization, 4) absolute universalization, 5) limited universalization, and 6) synonymy.

3.3 Mixed strategies: This added strategy reflects translators' decisions not to strictly adhere to a single macro translation strategy. Combined strategies are the only micro strategy in this category. Moreover, since this macro strategy is a combination of foreignization and domestication, it is positioned at the midpoint of the scale, as shown in Figure 1.

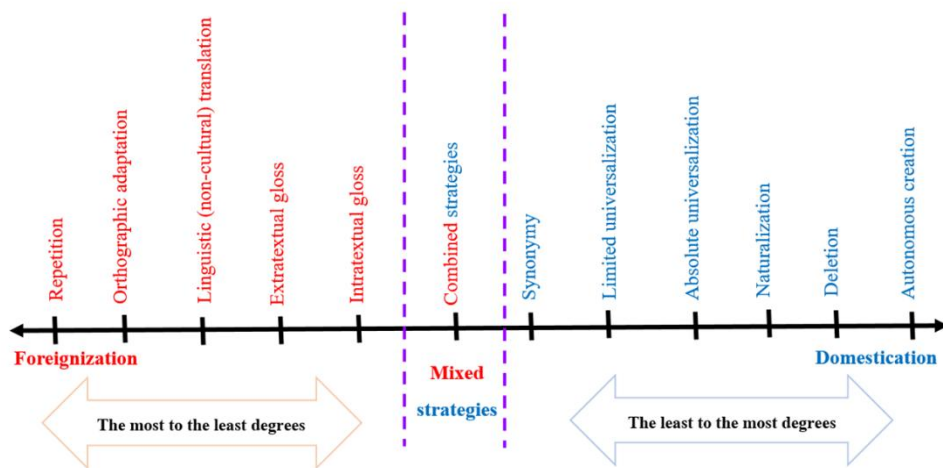

Figure 1 Categorization of micro-level translation strategies based on the scale of their macro-level attributes (foreignization, domestication, and the mixed strategies)

Methods

This section is organized under three sub-headings: the text, the data collection, and the data analysis, which are presented sequentially as follows:

Text

Thai-Lanna cultural terms at the word and phrase levels (collectively referred to as “Thai cultural terms”) and their English counterparts found in the 15 chapters of the Thai-English bilingual edition of the novel *Khiao Suea Fai*, co-published by Kledthai Publishing and the Office of Contemporary Art and Culture, Ministry of Culture, served as the source of text data.

To select the cultural terms, the researcher employed the cultural term categories proposed by Klingberg (1986) and Newmark (1988) to systematically identify and arrange the terms into specific groups. Cultural terms that did not fit the concept of Klingberg (1986) and Newmark (1988) were discarded (see the **Theoretical Framework** heading for more details).

Data Collection

With permission from the copyright holders of the novel, the researcher reviewed the text and extracted cultural terms and their English counterparts using the cultural categories proposed by Klingberg (1986) and Newmark (1988). 454 cultural terms were then compiled into a Thai-English comparative list as illustrated in Table 1. To ensure conciseness and avoid redundancy, Thai cultural terms with identical English translations across all 15 chapters were included only once.

Table 1 The comparative list of Thai cultural terms and their English translations, with data analysis.

No.	Thai cultural terms	English translation	Cultural categories (sub-categories)	Translation strategies at the micro level	Translation strategies at the macro level
1.	บัม	bench	Material culture (furniture and décor)	Absolute universalization	Domestication

Data Analysis

Content analysis was used to identify the occurrence of patterns of cultural terms and their strategies (research question 1) and to better understand the decisions underlying the translators' choice of specific translation strategies (research question 2).

For the first research question, the researcher analyzed the micro translation strategies applied to each cultural term based on Aixelá's (1996) theory (coding) and presented the results in the form of frequency and percentage. Subsequently, the researcher examined the features of micro strategies to categorize them under Venuti's (1995) macro translation strategies and counted the sum of frequency and percentage in each group to illustrate the translators' choices.

To ensure the validity and reliability of the analysis, 30% of the data were independently examined by an expert in linguistics and an expert in translation (intercoder reliability), initially, each intercoder received a codebook explaining predefined codes (theoretical frameworks) and their definitions as a guideline for categorizing and analyzing the same data set. An intercoder agreement rate of 75-90% is generally considered acceptable and valid (Hartmann, 1977, as cited in Graham et al., 2012). In this study, the intercoder agreement was 99% for the analysis of cultural categories and 98% for the analysis of micro and macro translation strategies. These results demonstrate a high level of reliability and validity in the analysis.

Findings

The results are divided into two parts and presented respectively according to the sequence of the research questions.

Findings for the first research question: It was found that the translators applied 10 micro-level translation strategies in translating 454 cultural terms, as outlined below.

Table 2 The frequency and percentage of micro translation strategies employed

No.	Translation strategies at the micro level	Frequency	Percentage
1.	Linguistic (non-cultural) translation	116	25.55%
2.	Synonymy	107	23.56%
3.	Absolute universalization	89	19.60%
4.	Orthographic adaptation	43	9.47%
5.	Deletion	31	6.82%
6.	Intratextual gloss	26	5.72%
7.	Limited universalization	14	3.08%
8.	Naturalization	13	2.86%
9.	Combined strategies	13	2.86%
10.	Extratextual gloss	2	0.44%
Total		454	100%

As illustrated in Table 2, linguistic (non-cultural) translation was the most frequently applied strategy, followed by synonymy, absolute universalization, orthographic adaptation, deletion, intratextual gloss, limited universalization, naturalization, combined strategies, and extratextual gloss, respectively. However, two strategies could not be found in the study: repetition and autonomous creation. Details of each translation strategy, including examples, are provided below.

1. Linguistic (non-cultural) translation: This strategy involves increasing the comprehensibility of a source term by using a target language version. However, the translated term may still sound foreign, making it less accessible to target readers (Aixelá, 1996, p. 61). For instance, the term “เสือไฟ” (transliterated as Suea Fai) was translated literally as “the fire tiger.” In its native context, “เสือไฟ” refers to the Asiatic golden cat, a species indigenous to Southeast Asia. Non-native

readers, particularly Europeans, might misconstrue the term as referring to a mythical or magical tiger engulfed in flames.

2. Synonymy: This strategy involves opting for other similar and equivalent terms to avoid repetition (Aixelá, 1996, p. 63). For example, the translators avoided repeatedly translating “เขี้ยวเสือไฟ” (Khiao Suea Fai), which is a Thai-Lanna sacred talisman, as “the fang of the fire tiger.” Instead, they used a parallel reference, “the sacred fang,” to refer to the same thing.

3. Absolute universalization: This strategy employs a more neutral term that does not reflect any foreign implication of the original term (Aixelá, 1996, p. 63). For example, the translation of “ปอยงาน” (Poi Ngan), a celebration where a host holds a feast for people who attend and help the religious event, into “a feast” is considered a neutral reference that cannot be traced back to the atmosphere of a Lanna merit event in the original term, focusing only on the communal gathering and the meal.

4. Orthographic adaptation: This strategy involves altering source terms’ alphabets to match those of the target language (Aixelá, 1996, p. 61). For example, transliterating the Thai character’s name “คำแก้ว” into “Khamkaew.”

5. Deletion: This strategy omits the original cultural term from the target text if it is deemed confusing or unnecessary for the reader as it does not impact the story (Aixelá, 1996, p. 64). For example, comparing the sentence of the Thai text “ส่วนแม่ฉันเป็นหมาพื้นเมืองดุร้ายของส่างจิ้งพรวนหมา” (Khamchan, 1988/2017, p. 36) and its translated version “His mama was a ferocious native dog owned by a dog hunter whose name was Ching” (Khamchan, 1988/2017, p. 37), the northern title term “ส่าง”⁸ (Sang) was omitted from the English text.

6. Intratextual gloss: This strategy involves homogenously adding extra explanations to the cultural terms in the target text. It is often used as complementary to other strategies that belong to foreignization strategies: orthographic adaptation, linguistic (non-cultural) translation, and repetition (Aixelá, 1996, p. 62). For example, in translating the Thai cultural term “อยู่ไฟ” as “lain by the fire for a full month after childbirth,” the translators incorporated the added explanation (in the

⁸ It is an addressing term or title (predominantly used by people in the northern part of Thailand) that is commonly put before the name of a person who used to be a novice monk (Rungruangsri, 1999).

underlined phrase) into the phrase “lain by the fire” to clarify this unfamiliar cultural term without disrupting the reader’s experience.

7. Limited universalization: This strategy replaces unfamiliar cultural terms of the source language with something “less specific” but more familiar in the target language. However, the substitutional terms still belong to the source language and share some resemblance to the source term (Aixelá, 1996, p. 63), for example, the English translation of “ผ้าถุง” as “sarong.”⁹

8. Naturalization: This strategy localizes cultural terms of the source language into equivalents that fully align with the target language culture (Aixelá, 1996, p. 63). For example, the Thai measurement unit “ศอกเศษ” was translated into the English measurement unit “over fifty centimeters.”

9. Combined strategies: It involves integrating two or more strategies to address challenges in translating cultural terms. For example, the translation of the term “คาถาวิรุฬหกเขหิ” to “the *Virupakkhehi* spell” indicates the combination of orthographic adaptation (วิรุฬหกเขหิ = *Virupakkhehi*) and absolute universalization (คาถา = spell).

10. Extratextual gloss: This strategy adds further explanations to cultural terms. It is similar to the intratextual gloss strategy, but the extra information is placed outside the main text (e.g., footnote) (Aixelá, 1996, 62). For example, “*local fruit” was exerted at the bottom of the book’s page 39 (Khamchan, 1988/2017) outside the text to explain what the English-translated term “makmoon*” (“หมากหมูน” in Thai) is in brief.

Findings for the second research question: Based on the total frequency and percentage of micro-level strategies within the same scale category of each macro strategy group (see Figure 1 and Table 2), it was found that most of the micro-level translation strategies applied were associated with the macro translation strategy, “domestication,” followed by “foreignization” and “mixed strategy.” The results are presented in Figure 2.

⁹ Sarong is a general term widely used by Westerners to mention a long piece of cloth worn around the waist by men and women in several Asian cultures (Singmichiwit, 2021). However, in the Thai context, “ผ้าถุง” (phathung) and “sarong” are two different entities since the former is a garment worn by women while the latter is for men.

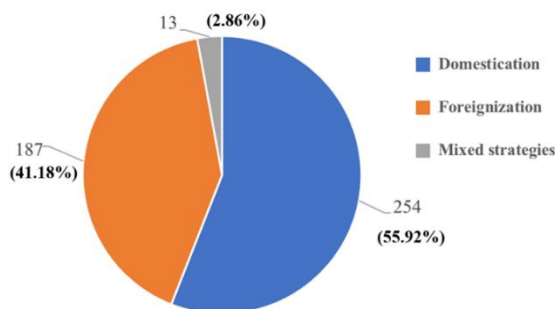

Figure 2 The frequency and percentage of strategies at the macro levels

Figure 2 shows that most micro translation strategies employed by the two translators fell under the macro translation strategy of domestication. Foreignization and mixed strategies were found less than the domestication strategy. More information on these three macro translation strategies is provided below.

1. **Domestication:** This strategy accounted for 55.92% of the data, indicating that the translators primarily aimed to adapt cultural terms from the source language to conform to “the linguistic and cultural norms of the target culture” (Güzey, 2018, p. 20). Synonymy, a micro sub-strategy of domestication, is the most frequently applied strategy, followed by absolute universalization, deletion, limited universalization, and naturalization, respectively. The only strategy not employed by the translators was autonomous creation.

2. **Foreignization:** Compared to the previous strategy, this is the second most frequently employed approach, accounting for 41.18%. It reflects the translators’ intention to preserve the cultural foreignness of certain terms rather than simplifying all Thai cultural elements for the target readers. Four micro translation strategies under foreignization were used: linguistic (non-cultural) translation, orthographic adaptation, intratextual gloss, and extratextual gloss. Repetition is the only sub-strategy of the macro translation strategies that was not used.

3. **Mixed strategies:** This macro strategy is the least employed approach, accounting for 2.86%. This approach combines micro translation strategies from domestication and foreignization. For example, the term ‘ลุ่มน้ำเมย’ (Lumnam Moei) was translated as ‘Moei River,’ demonstrating a combination of orthographic adaptation (‘Moei’) from foreignization and absolute universalization (‘River’) from domestication. Combined strategies were the only subordinate micro strategy under this category.

Discussion

According to the first research objective, which aims to analyze the translators' micro translation strategies for overcoming issues in translating cultural terms in the Thai novel *Khiao Suea Fai* into English, the results revealed that the translators resorted to 10 strategies, namely, 1) linguistic (non-cultural) translation (116 occurrences or 25.55%); 2) synonymy (107 occurrences or 23.56%); 3) absolute universalization (89 occurrences or 19.60%); 4) orthographic adaptation (43 occurrences or 9.47%); 5) deletion (31 occurrences or 6.82%); 6) intratextual gloss (26 occurrences or 5.72%); 7) limited universalization (14 occurrences or 3.08%); 8) naturalization (13 occurrences or 2.86%); 9) combined strategies (13 occurrences or 2.86%); and 10) extratextual gloss (2 occurrences or 0.44%). The following three sub-sections are the discussion and observation from this part.

1. Linguistic (non-cultural) translation—a strategy proposed by Aixelá (1996) that changes the source language term into a denotatively familiar form in the target language while retaining its connotative foreignness—emerged as the most prominent strategy in the study. Its employment has also been mentioned in several works. For example, Tang's (2022) study discovered that it was the primary strategy for translating Chinese cultural terms into English. Similarly, Kuleli (2020) found that this strategy was listed as one of the top four strategies for conveying Turkish terms to English.

2. Repetition and autonomous creation were the two unemployed strategies in this study. One possible reason the translators did not use repetition was its unreadability. Considering domestication is their main decision at the macro level, transmitting Thai terms directly into English could disrupt the flow of thoughts and reading processes of non-natives. Thus, apart from domestication's micro strategies, the translators tended to apply micro strategies that have a lesser degree of foreignization when transferring some Thai cultural terms into English to improve readability. For example, “สมศักดิ์” (name of Thai people) -> “Somsak” (orthographic adaptation). Changprachak (2023), Masong (2023), and Pornwiriyaakit et al. (2023) also found no evidence of repetition strategy in their studies of Thai-to-English literary translation.

For autonomous creation, despite the fact that it belongs to domestication, the translators likely avoided local target-language terms in the text because they could distort the original messages. This finding aligns with previous works like Güzey (2018), Kuleli (2020), and Tang (2022), who used Aixelá's (1996) as the framework for studying the translation of literary works'

cultural terms in different languages into English, as this work also did not find the employment of this strategy. Aixelá (1996) himself considered this strategy rare, positioning it at the very bottom of his taxonomy since it can be found only in a particular context, for example, “the translation of film titles in Spain” (p.64).

3. Combined strategies, an added approach, are considered a standard strategy for managing cultural terms that are too complex to resolve (Newmark, 1988). It utilizes the existing strategies in the taxonomy and enhances the completeness of a translation. In this case, combined strategies also increased the intelligibility of Thai cultural terms, even though not completely. For instance, instead of using only orthographic adaptation to translate the term “วันราหู” into “Wan Rahu,” the translators integrated strategies of orthographic adaptation and absolute universalization and conveyed it as “Rahu Day.” Masong (2023) also found combined strategies when translating cultural terms from Thai into English in his study. However, there was no mention of this micro strategy in the research of Güzey (2018), Kuleli (2020), and Tang (2022).

The second research objective examined the dominant macro translation strategy used in translating cultural terms from the Thai novel *Khiao Suea Fai* into English. It was found that domestication (55.92%) is the most dominant macro translation strategy in comparison with foreignization (41.18%) and mixed strategies (2.86%). This suggests that the translators prioritized making Thai terms more accessible to the target readers, reflecting the influence of the readers’ cultural perceptions. The following two sub-sections discuss and analyze these findings.

1. As stated, domestication was the primary macro translation strategy guiding the translators’ decisions. This aligns with Venuti’s (1995) assertion that “all translation is fundamentally domestication and is initiated in the domestic culture” (as cited in Güzey, 2018, p. 21). Moreover, given English is an international language “that consecutively plays an important role in every country” (Methitham, 2017, p. 42), it is understandable why the translators decided to make most Thai cultural terms reachable to English readers. Nevertheless, the outcomes contradict previous studies, such as those by Güzey (2018), Kuleli (2020), and Tang (2022). Their works indicated that translators were likely to maintain the exoticness of the original language so that the target readers could feel the presence of cultural otherness as they were reading. This divergence highlights the complexity of translation strategies and suggests that factors such as audience expectations, linguistic context, and cultural significance play a crucial role in shaping translation decisions.

2. The concept of mixed strategies, which is not explicitly addressed in Venuti's (1995) domestication and foreignization framework, was introduced in this study to align with the micro strategy termed "combined strategies." However, in this study, mixed strategies do not refer to the cumulative application of micro strategies from both domestication and foreignization. Güzey (2018), for example, found the coexisting usage of micro strategies from foreignization (73%) and domestication (27%) when translating Turkish cultural terms into English. Her study did not mention mixed strategies in the sense of combined strategies at the word and phrase levels), which suggested that the Turkish translators in her study were inclined to use one micro strategy, either domestication or foreignization, per culture term, without combined micro strategies, unlike this study. The mixed strategies were probably not prevalent in translating cultural terms from Turkish into English. This finding highlights the possibility that factors such as translators' decision-making processes and cultural and linguistic differences between societies may influence the adoption of such strategies.

Conclusion

This study explored the strategies for translating Thai cultural terms at the lexical level (micro translation strategies) into English, using the novel named *Khiao Suea Fai* (or *The Fang of the Fire Tiger*) as a case study. Moreover, it investigated the macro translation strategy that can reflect the co-translators' decision-making process by identifying whether most applied micro strategies belong to domestication, foreignization, or a mix of both.

Based on Aixelá's (1996) theory, the findings disclosed that 10 strategies (see Table 2) were adopted to transfer cultural terms from Thai to English. While linguistic (non-cultural) translation, a micro strategy associated with Venuti's (1995) foreignization, was the most frequently applied strategy, the overall results showed that domestication strategies were more prevalent. This suggests that the translators intended to minimize the otherness of Thai cultural terms, ensuring that non-native readers unfamiliar with Thai culture can read the text without much difficulty.

This study examined the macro translation strategies of Venuti (1995) at the surface level. Future research could delve deeper into translation as a tool for crafting identity and soft power in the target language. Also, they can study the differences in translation strategies used by Thai and foreign translators when translating the same literature into English. Such research would enrich

cultural translation studies and serve as a guideline for future translators when they encounter this kind of terms.

References

- Aixelá, J. F. (1996). Culture-specific items in translation. In R. Alvarez & C. A. Vidal (Eds.), *Translation, power, subversion* (pp. 52-78). Multilingual Matters.
- Baker, M. (2018). *In other words: A coursebook on translation* (3rd ed.). Routledge.
- Bassnett, S., & Lefevere, A. (1990). *Translation, history and culture*. London: Routledge.
- Changprachak, W. (2023). The strategies used in translating cultural terms from Thai to English: A case study of a Thai novel titled "Bright". *Journal of MCU Nakhondhat*, 10(6), 1-10.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/270261>
- Chesterman, A. (1997). (Ed.). *Memes of translation: The spread of ideas in translation theory* (Vol. 22). John Benjamins.
- Graham, M., Milanowski, A., & Miller, J. (2012). *Measuring and promoting inter-rater agreement of teacher and principal performance ratings*. Center for Educator Compensation Reform.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED532068.pdf>
- Güzey, S. E. (2018). *Analysis of the culture-specific items in the English translation of Sait Faik Abasiyanik's short stories within the framework of the TEDA project* [Master's thesis, Hacettepe University Graduate School of Social Sciences]. Hacettepe University.
<https://openaccess.hacettepe.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11655/5100/10194448.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Inphen, W. (2020). A dominant global translation strategy in Thai translated novels: The translations of religious markers in Dan Brown's thriller novels. *MANUSYA: Journal of Humanities*, 23(2) , 286-304. <http://www.manusya.journals.chula.ac.th/articles/a-dominant-global-translation-strategy-in-thai-translated-novels-the-translations-of-religious-markers-in-dan-browns-thriller-novels/>
- Jääskeläinen, R. (1993). Investigating translation strategies. In S. Tirkkonen-Condit & J. Laffling (Eds.), *Recent trends in empirical translation research* (pp. 99-120). University of Joensuu.

- Khamchan, M. (2017). *The fang of the fire tiger: Bilingual edition* [Khiao Suea Fai: Chabap Song Pasa] (P. Charoenrakhiran & P. Jimreivat, Trans.). Kledthai Publishing. (Original work published 1988).
- Klingberg, G. (1986). *Children's fiction in the hands of the translators*. C. W. K. Gleerup.
- Kuleli, M. (2020). Culture specific items in literary texts and their translation based on "foreignization" and "domestication" strategies. *RumeliDE Journal of Language Literature Studies*, (Ö7), 617-653. <https://doi.org/10.29000/rumelide.811038>
- Masong, V. (2023). Culture-bound elements in Thai literary translation: A case study of Marcel Barang's Thai-English translation strategies. *Nida Case Research Journal*, 12(5), 111-166. <https://doi.org/10.14456/ncrj.2023.8>
- Methitham, P. (2017). *Phasa angkrit: Maya khati amnat lae kan khropngam* [English: Myth, power, and domination]. Naresuan University Publishing House.
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Prentice Hall.
- Pinmanee, S. (2019). *Phasa watthanatham kap kan plae: Thai-Angkrit* [Language, culture and translation: Thai-English]. Chulalongkorn University Press.
- Pornwiriyakit, P., Jitjak, Y., & Phonpakdee, S. (2023). Strategies for translating cultural words from Thai to English: A case study of "Kaew the Playful". *Journal of MCU Nakhondhat*, 10(12), 130-140. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/274460/181933>
- Rungruangsi, U. (1999). Sang [An addressing term or title for who used to be a novice monk]. In *Thailand cultural encyclopedia: Northern Thailand civilization* (Vol. 11, pp. 5691-5692). Thai Cultural Encyclopedia Foundation of The Siam Commercial Bank Public Company Limited.
- Singmichiwit. (2021, March, 9). *Thammai "Phathung" thueng klaipen awut totan phadetkan nai Phama?* [Why has "Phathung" turned out to be a weapon in fighting against the dictatorship in Myanmar?]. BrandThink. <https://www.brandthink.me/content/womenclothesinmyanmar>
- Snell-Hornby, M. (2006). *The turns of translation studies: New paradigms or shifting viewpoints?* John Benjamins.
- Tang, Y. (2022). Translation strategies of culture-specific items and cultural identity: A case study on William A. Lyell's translation of "Diary of a Madman". *International Journal of Education and Humanities*, 3(2), 42-44. <https://drpress.org/ojs/index.php/ijeh/article/view/635>
- Venuti, L. (1995). *The translator's invisibility: A history of translation*. Routledge.

โครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบจับพลันของผู้เข้าประกวด มิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์¹

The Discourse Structure of Miss Universe Thailand Contestants' Impromptu Speeches

ธัญธากุล พรทิพยพานิช^{2*}

Thanattakul Phornthipphayaphanit^{3*}

(Received: 12 February 2025; Revised: 3 April 2025; Accepted: 10 April 2025)

บทคัดย่อ

การพูดแบบจับพลันเป็นการพูดที่แสดงให้เห็นถึงไหวพริบ ความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ของผู้พูด งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบตัวบทการพูดแบบจับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ที่ได้รับการคัดเลือกและไม่ได้รับการคัดเลือกใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) โครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบจับพลัน 2) รูปแบบการใช้สัมพันธสารในตัวบทการพูดแบบจับพลัน และ 3) สัมพันธสารในตัวบทการพูดแบบจับพลัน โดยใช้แนวคิดข้อความในสัมพันธสารของ Longacre (1983) และการจำแนกสัมพันธสารตามจุดมุ่งหมายในการสื่อสารของ Bamroongraks (1996) วิเคราะห์ตัวบทการพูดแบบจับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ในปี 2020-2022 จำนวน 60 ตัวบท ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบจับพลันแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ 2) ส่วนเนื้อหา และ 3) ส่วนสรุป ส่วนรูปแบบการใช้สัมพันธสารในตัวบทการพูดแบบจับพลันของผู้เข้าประกวดที่ได้รับการคัดเลือกใช้มากที่สุดคือ คำอธิบาย^{ส่วนนำ}, คำอธิบาย^{ส่วนเนื้อหา}, ข้อควรปฏิบัติ-คำอธิบาย^{ส่วนสรุป} (E, E, H-E) รูปแบบการใช้สัมพันธสารในตัวบทการพูดแบบจับพลันของผู้เข้าประกวดที่ไม่ได้รับการคัดเลือกใช้มากที่สุดคือ คำอธิบาย^{ส่วนนำ}, คำอธิบาย^{ส่วนเนื้อหา}, คำอธิบาย^{ส่วนสรุป} (E, E, E) อย่างไรก็ตามภาพรวมของการใช้สัมพันธสารในตัวบทการพูดแบบจับพลันของผู้เข้าประกวดพบว่า ทั้งในส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) มากที่สุด และไม่พบการใช้สัมพันธสารประเภทกระบวนการ (P)

คำสำคัญ: สัมพันธสารวิเคราะห์, โครงสร้างสัมพันธสาร, การประกวดความงาม, การพูดแบบจับพลัน, รูปแบบการพูดแบบจับพลัน

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “โครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบจับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์” ได้รับทุนสนับสนุนทุนวิจัยประจำปีงบประมาณ 2568 จากศูนย์วิจัย ส่งเสริม และถ่ายทอดเทคโนโลยี คณะศิลปศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{2*} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวิทยาการภาษาและวัฒนธรรม คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

^{3*} Assistant professor Dr., Department of Language Sciences and Cultures, Faculty of Liberal Arts and Science, Kasetsart University, Kamphaengsaen Campus

* Corresponding author, E-mail: thanattakul.ph@ku.th

Abstract

An impromptu speech is a type of speech that shows the speaker's wit, knowledge, and experience related to various issues. This study aimed to analyze and compare the impromptu speech texts of selected and non-selected contestants of the Miss Universe Thailand competition in three aspects: (1) the discourse structure of impromptu speech, (2) the patterns of discourse use in impromptu speech texts, and (3) discourse relations within the impromptu speech texts. This study applies Longacre's (1983) framework of Information Structure and Bamroongraks' (1996) classification of discourse according to the purpose of communication to analyze 60 impromptu speech texts of Miss Universe Thailand contestants from 2020 to 2022. The findings revealed that the discourse structure of impromptu speech consisted of three parts: (1) introduction, (2) body, and (3) conclusion. Regarding the patterns of discourse, the most frequently used pattern in the impromptu speeches of selected contestants was expository discourse^{introduction}, expository discourse^{body}, hortatory discourse-expository discourse^{conclusion} (E, E, H-E). In contrast, the most frequently used pattern in the speeches of non-selected contestants was expository discourse^{introduction}, expository discourse^{body}, expository discourse^{conclusion} (E, E, E). However, expository discourse (E) was the most prevalent in all three sections—introduction, body, and conclusion—and no procedural discourse (P) was observed in the impromptu speech texts.

Keywords: Discourse analysis, Discourse structure, Beauty pageant, Impromptu speech, Impromptu speech pattern

บทนำ

การประกวดความงามครั้งแรกของไทยจัดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2477 เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมาร่วมงานเฉลิมฉลองรัฐธรรมนูญ และเป็นงานที่รัฐบาลใช้ในการเผยแพร่อุดมการณ์ทางประชาธิปไตย แต่การจัดประกวดความงามของไทยไม่ได้ถูกจัดอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสถานการณ์และความพร้อมทางการเงินของประเทศ ต่อมาใน พ.ศ. 2507 หลังจากการประกวดความงามได้หยุดไปตั้งแต่ พ.ศ. 2498-2506 ก็ได้มีการจัดประกวดความงามขึ้นอีกครั้ง โดยใช้ชื่อว่า การประกวดการแต่งกายสตรี ซึ่งผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจะได้เข้าร่วมประกวดนางงามจักรวาลเพื่อกระชับความสัมพันธ์กับนานาชาติ การประกวดความงามในช่วงนี้จะเน้นค้นหาสาวงามที่มีความพร้อมทั้งรูปร่างและหน้าตาเป็นหลักเพื่อนำเสนอสินค้าและเพื่อให้ผู้ชมผู้บริโภค เนื่องจากอิทธิพลทางเศรษฐกิจ (Sumungklakul, 2019)

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสนิยมก็มีอีกกระแสหนึ่งที่มองว่า การประกวดความงามเป็นเพียงการประกวดเรือนร่างของผู้หญิงเท่านั้น ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ภาพลักษณ์ที่ไม่เหมาะสมทั้งรูปแบบการประกวดและบุคลิกภาพของผู้เข้าประกวดที่ไม่ได้เน้นให้ผู้เข้าประกวดได้แสดงความรู้และความสามารถ

ภาพลักษณ์เชิงลบของการประกวดความงามจึงเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกวดในสมัยต่อมา คือในช่วง พ.ศ. 2531 ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกวด โดยเน้นให้ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ที่มีทั้งความงามและสติปัญญา จึงเกิดการคัดเลือกผู้เข้าประกวดด้วยการตอบคำถาม เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าประกวดความงามไม่ได้มาประกวดเพื่อประชันความงามภายนอกเพียงเท่านั้น แต่ยังมีความรู้ความสามารถที่จะเป็นกระบอกเสียง เป็นตัวแทนในการผลักดันประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมได้อีกด้วย

ทั้งนี้ เมื่อศึกษาคำถามของการประกวดความงามในประเทศไทยจากงานวิจัยพบว่า คำถามส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี สิทธิเด็กและเยาวชน ความเท่าเทียม การศึกษา การเมือง การท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจ และความรู้เท่าทันกระแสสังคมทั้งในประเทศและทั่วโลก (Chuwannarak et al., 2020) ซึ่งผู้เข้าประกวดสามารถศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคำถามของการประกวดความงามจากปีที่ผ่าน ๆ มาเพื่อเตรียมความพร้อมในการตอบคำถามที่จะต้องมีในทุกเวทีการประกวดได้ ดังนั้น ผู้เข้าประกวดจึงมีโอกาสดังกล่าวได้ฝึกฝนตนเองในการตอบคำถาม ทำให้เกิดรูปแบบของการตอบคำถามแบบนางงามและภาพลักษณ์ของนางงาม 4 ประการ ดังนี้ 1) การสร้างสรรค์สังคม คือการจรรโลงสังคมให้สงบสุข อุทิศตนเพื่อส่วนรวม เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และให้ความสำคัญกับเด็กและสตรี 2) การธำรงวัฒนธรรม คือการมีความเชื่อและค่านิยมแบบไทย 3) การมีทัศนคติเชิงบวก คือการมีบุคลิกภาพและความงามตามมาตรฐาน ดำเนินชีวิตในทางที่สร้างสรรค์ และมีทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ และ 4) การเป็นแรงบันดาลใจให้คนในสังคม คือการมีจุดยืนทางความคิดและพร้อมเป็นแบบอย่างที่ดี (Lerdassanawanich, 2016; Sukdarunpattha & Iamratanakul, 2017; Pruksachattaworn, 2021)

จากรูปแบบของการตอบคำถามแบบนางงามและภาพลักษณ์ของนางงามดังกล่าวส่งผลให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งว่า การตอบคำถามของผู้เข้าประกวดนั้นเกิดจากทัศนคติ ความรู้ ประสบการณ์ของผู้เข้าประกวดอย่างแท้จริง หรือคำตอบเหล่านั้นมาจากการฝึกฝนในการตอบคำถามเพื่อให้มีภาพลักษณ์ตรงตามบริบทของการเป็นผู้ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจากเวทีการประกวดความงามเท่านั้น ส่งผลให้ใน พ.ศ. 2563 เป็นปีแรกที่มีการประกวดความงามบนเวทีมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ได้คัดเลือกผู้เข้าประกวดโดยทดสอบไหวพริบ ความรู้ ความสามารถของผู้เข้าประกวดเพิ่มขึ้นอีก 1 รอบคือ รอบคีย์เวิร์ด หรือรอบการพูดแบบฉับพลัน ซึ่งเป็นการพูดที่ผู้พูดไม่มีโอกาสเตรียมตัวล่วงหน้า จึงต้องใช้ทักษะความรู้ที่มีในการคิดอย่างรวดเร็วว่าจะพูดอะไร (Lucas, 2005; Richards & Rodgers, 2014) ดังนั้นรอบคีย์เวิร์ดจึงเป็นรอบที่ผู้เข้าประกวดจะต้องใช้ไหวพริบ ความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคีย์เวิร์ดนั้นในการพูดอย่างฉับพลันภายในเวลา 30 วินาที โดยไม่ได้จำกัดว่าผู้เข้าประกวดจะต้องพูดเกี่ยวกับคีย์เวิร์ดนั้นในมุมมองใด ดังนั้นหากผู้เข้าประกวดมีความรู้ มีประสบการณ์เกี่ยวกับคีย์เวิร์ดนั้นก็จะสามารถพูดอย่างฉับพลันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากไม่มีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับคีย์เวิร์ดที่ได้รับก็อาจจะไม่สามารถพูดอะไรเกี่ยวกับคีย์เวิร์ดนั้นได้เลย จึงถือ

ได้ว่าการคัดเลือกด้วยรอบคิยเวิร์ดทำให้ผู้เข้าประกวดได้แสดงทัศนคติ ความรู้ หรือประสบการณ์ของตนเองได้อย่างแท้จริง

ทั้งนี้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกวดความงามพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับการตั้งคำถามและการตอบคำถามของนางงาม (Chuwannarak et al, 2020) บทบาทของนางงาม (Sumungklakul, 2019) และการสร้างภาพลักษณ์ของนางงาม (Lerdtassanawanich, 2016; Sukdarunpattha & lamratanakul, 2017; Pruksachattaworn, 2021) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ไม่ได้มุ่งศึกษาประเด็นของการเปลี่ยนแปลงบริบทการประกวดความงามโดยเฉพาะการประกวดรอบคิยเวิร์ด ซึ่งเป็นมิติใหม่ของการประกวด นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรมยังพบอีกว่า ไม่มีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดความงาม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดโดยใช้แนวคิดข้อความในสัมพันธสารของ Longacre (1983) และการจำแนกสัมพันธสารตามจุดมุ่งหมายในการสื่อสารของ Bamroongraks (1996)

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับข้อความในสัมพันธสารตามแนวคิดของ Longacre (1983) ในภาษาไทย พบว่า ส่วนใหญ่จะศึกษาดัวยบทที่เป็นสัมพันธสารประเภทใดประเภทหนึ่งใน 4 ประเภท ได้แก่ 1) เรื่องเล่า 2) ข้อควรปฏิบัติ 3) กระบวนการ และ 4) คำอธิบาย ซึ่งงานวิจัยส่วนมากจะศึกษาสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่า ได้แก่ การศึกษาสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่า (Burusphat, 1991) การศึกษาปราชญ์ของพระพยอม (Person, 1993) การศึกษาสัมพันธสารในบทเพลงเล่าเรื่องของจรัล มโนเพ็ชร (Athapanyawanit, 2004) การศึกษาโครงสร้างของบทประพันธ์ประเภทเรื่องสั้นเรื่อง “มอม” ของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (Thepphornbanchakit, 2004) โครงสร้างสัมพันธสารในพระปฐมสมโพธิกถาฉบับสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส (Kunswan & Patpong, 2018) และเรื่องเล่าความทรงจำเหตุการณ์ธรณีพิบัติสึนามิในประเทศไทย: การศึกษาปริเฉทเรื่องเล่าและอารมณ์ขัน (Wutthichamnong, 2020)

นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรมพบงานวิจัยที่ไม่ได้ศึกษาสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่าเพียงประเภทเดียว ได้แก่ เรื่องสัมพันธสารพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ของ Kongkeaw (2013) ที่ใช้ทั้งแนวคิดของ Longacre (1983) และ Bamroongraks (1996) ผลการวิจัยพบว่าพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบไปด้วยสัมพันธสารย่อย 6 ประเภท ดังนี้ สัมพันธสารข้อคิดเห็น เรื่องเล่า อรรถาธิบายความ ความรู้สึก คำสอน และอวยพร และเรื่องสัมพันธสารวิเคราะห์การพูดสร้างแรงบันดาลใจในภาษาไทยของ Akwareesakul (2019) ที่พบว่าการพูดสร้างแรงบันดาลใจในภาษาไทยประกอบไปด้วยสัมพันธสารทั้ง 4 ประเภทตามแนวคิดของ Longacre (1983) ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสัมพันธสารประเภทต่าง ๆ ก็ไม่พบว่ามีผู้ที่ศึกษาโครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบฉบับพลัน

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการคิดและการสื่อสารของผู้เข้าประกวดความงาม ทั้งนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเรื่องการพูดแบบฉบับพลันได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบฉบับพลัน
2. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการใช้สัมพันธสารในต้วบทการพูดแบบฉบับพลัน
3. เพื่อเปรียบเทียบการใช้สัมพันธสารในต้วบทการพูดแบบฉบับพลัน

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้นำแนวคิดเรื่องข้อความในสัมพันธสารของ Longacre (1983) และการจำแนกสัมพันธสารตามจุดมุ่งหมายในการสื่อสารของ Bamroongraks (1996) มาใช้วิเคราะห์โครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบฉบับพลัน เนื่องจากแนวคิดข้อความในสัมพันธสารเน้นการวิเคราะห์สัมพันธสารจากการพูดของคนคนเดียว ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือ ต้วบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ อีกทั้ง Longacre ยังได้จัดประเภทของสัมพันธสารตามโครงสร้างและแบ่งประเภทของสัมพันธสารด้วย 1) เกณฑ์ลำดับกาล (Contingent temporal succession) คือการที่เหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นในเวลาทีต่อเนื่องกับอีกเหตุการณ์หนึ่ง และ 2) แนวโน้มผู้กระทำ (Agent orientation) คือแนวโน้มในการอ้างถึงผู้กระทำตลอดเรื่องที่พูด จึงได้แบ่งประเภทสัมพันธสารออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) เรื่องเล่า (Narrative discourse) 2) ข้อควรปฏิบัติ (Hortatory or Behavioral discourse) 3) กระบวนการ (Procedural discourse) และ 4) คำอธิบาย (Expository discourse) ซึ่งเพียงพอต่อการวิเคราะห์โครงสร้างสัมพันธสารและการใช้สัมพันธสารในการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์

ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังได้นำแนวทางการจำแนกประเภทสัมพันธสารของ Bamroongraks มาใช้ในการวิเคราะห์ด้วย เนื่องจาก Bamroongraks ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า การจำแนกประเภทสัมพันธสารออกเป็น 4 ประเภทของ Longacre เป็นการจำแนกตามจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการสื่อสาร ซึ่งในที่นี้คือการพูดแบบฉบับพลันมีจุดมุ่งหมายในการสื่อสารที่ชัดเจนและอาจมีจุดมุ่งหมายทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันในแต่ละต้วบท ดังนั้น แนวคิดข้อความในสัมพันธสารของ Longacre และการจำแนกสัมพันธสารตามจุดมุ่งหมายในการสื่อสารของ Bamroongraks จึงเหมาะสมและสอดคล้องกับประเด็นการศึกษาของผู้วิจัย ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดและการจำแนกสัมพันธสารดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) เรื่องเล่า เป็นการเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลาและมีผู้กระทำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารทราบถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในสัมพันธสารอาจมีการกล่าวอ้างคำพูด ข้อเท็จจริง เช่น การเล่าสิ่งที่เกิดขึ้น การเล่าประสบการณ์ ฯลฯ

2) ข้อควรปฏิบัติ เป็นการแนะนำหรือโน้มน้าวใจโดยผู้กระทำเพื่อให้เกิดการปฏิบัติ แต่ไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับเวลา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารมีความคิดคล้อยตามหรือเชื่อในสิ่งที่ผู้ส่งสารได้แสดงออกไป ตลอดจนมีการแนะนำแนวทางปฏิบัติด้วย ในสัมพันธสารอาจมีการแสดงเงื่อนไข การแสดงตัวอย่าง การเปรียบเทียบ เช่น การแนะนำ การเสนอทางเลือกให้ ฯลฯ

3) กระบวนการ เป็นการแสดงขั้นตอนในการทำกิจกรรมใด ๆ จึงให้ความสำคัญกับการเรียงลำดับเหตุการณ์ที่ต้องปฏิบัติก่อน-หลัง แต่ไม่เน้นผู้กระทำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารทราบวิธีการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ในสัมพันธสารมักประกอบด้วยคำอธิบายขั้นตอนตามลำดับ เช่น การบอกขั้นตอน การแสดงวิธีทำ ฯลฯ

4) คำอธิบาย เป็นการเสนอเรื่องราวไปพร้อม ๆ กับการแสดงความคิดเห็น โดยไม่ได้เกี่ยวข้องกับผู้กระทำและการเรียงลำดับเหตุการณ์ตามเวลา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจหรือมีจินตนาการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในสัมพันธสารอาจมีการให้นิยาม คำอธิบาย การแสดงข้อคิดเห็น เช่น การบอกเรื่องที่จะพูด การประเมินค่า การขอบคุณ การบอกว่าจบ ฯลฯ (Longacre, 1983; Burusphat, 1991; Bamroongraks, 1996)

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล คัดเลือกข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ในปี 2020-2022 โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีการเก็บข้อมูลและคัดเลือกข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ซึ่งเผยแพร่แบบสาธารณะ โดยเข้าถึงด้วยบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ปี 2020 ทางเว็บไซต์ <https://www.facebook.com/missuniverse.in.th> และด้วยบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ปี 2021-2022 ทางเว็บไซต์ <https://www.youtube.com/@TPNG> โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกข้อมูลด้วยบท 3 ประการ ดังนี้

1) คัดเลือกจากด้วยบทการพูดแบบฉบับพลันที่พูดเป็นภาษาไทยของการประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ในปี 2020-2022 ซึ่งเป็นช่วงปีที่มีการคัดเลือกผู้เข้าประกวดให้เข้าสู่รอบต่อไปด้วยการพูดแบบฉบับพลัน ทั้งนี้เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือเพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบด้วยบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดที่ได้รับการคัดเลือกและไม่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าสู่รอบต่อไป ผู้วิจัยจึงไม่ได้เก็บข้อมูลด้วยบทการพูดแบบฉบับพลันในการประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ปี 2023 และ 2024 เพราะในช่วงปีดังกล่าวเป็นปีที่ไม่ได้คัดเลือกผู้เข้าประกวดด้วยการพูดแบบฉบับพลัน แต่ใช้คะแนนการพูดแบบฉบับพลันเป็นคะแนนสะสมเท่านั้น

2) คัดเลือกด้วยบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดทั้งที่ได้รับการคัดเลือกและไม่ได้รับการคัดเลือกในปี 2020-2022 ปีละ 20 ด้วยบท รวมเป็น 60 ด้วยบท ซึ่งได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยบทจากการสุ่ม

อย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ Microsoft Excel สร้างเลขและสุ่มจนได้ตัวบทการพูดแบบฉบับล้นครบ 60 ตัวบทจากตัวบทการพูดแบบฉบับล้นของผู้เข้าประกวดทั้งหมด 196 ตัวบท ซึ่งได้ผลการคัดเลือกตามเกณฑ์ข้างต้นดังในตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตัวบทการพูดแบบฉบับล้นของผู้เข้าประกวดที่ได้รับการคัดเลือกในปี 2020-2022

ที่	คีย์เวิร์ด	ผู้พูด	ที่	คีย์เวิร์ด	ผู้พูด
1	การเหยียดสีผิว	MUT 05 (2020)	16	สุขภาพ	MUT 32 (2021)
2	ความรับผิดชอบ	MUT 09 (2020)	17	เผด็จการ	MUT 45 (2021)
3	ค่าของคน	MUT 21 (2020)	18	การตัดไม้ทำลายป่า	MUT 53 (2021)
4	สังคมผู้สูงอายุ	MUT 29 (2020)	19	ผู้ให้บริการทางเพศ	MUT 54 (2021)
5	รักษาวลสงวนตัว	MUT 45 (2020)	20	ความรุนแรงในครอบครัว	MUT 55 (2021)
6	นวัตกรรม	MUT 49 (2020)	21	ลือา โหม้ส	MUT 01 (2022)
7	ภูมิปัญญาชาวบ้าน	MUT 52 (2020)	22	ความยั่งยืน	MUT 02 (2022)
8	จุดยืน	MUT 55 (2020)	23	ความเห็นอกเห็นใจ	MUT 08 (2022)
9	โตไปไม่โกง	MUT 75 (2020)	24	Sex creator	MUT 23 (2022)
10	จินตนาการ	MUT 78 (2020)	25	การรุกรานผ่านฟ้าไทย	MUT 26 (2022)
11	การสมรสเท่าเทียม	MUT 07 (2021)	26	โรคซึมเศร้า	MUT 29 (2022)
12	การคุกคามทางเพศ	MUT 09 (2021)	27	ความมั่นใจอันสวยงาม	MUT 36 (2022)
13	ความรุนแรงบนเพศสภาพ	MUT 22 (2021)	28	ความรักชาติ	MUT 41 (2022)
14	ความล้มเหลว	MUT 24 (2021)	29	การเปิดประเทศ	MUT 43 (2022)
15	การต่อสู้	MUT 25 (2021)	30	ความสัมพันธ์เป็นพิษ	MUT 44 (2022)

ตารางที่ 2 ตัวบทการพูดแบบฉบับล้นของผู้เข้าประกวดที่ไม่ได้รับการคัดเลือกในปี 2020-2022

ที่	คีย์เวิร์ด	ผู้พูด	ที่	คีย์เวิร์ด	ผู้พูด
1	มุเตดู	MUT 10 (2020)	16	ช่องว่างระหว่างรุ่น	MUT 33 (2021)
2	สติ	MUT 13 (2020)	17	วัฒนธรรมคว่ำบาตร	MUT 44 (2021)
3	ความคาดหวัง	MUT 15 (2020)	18	การตีตรา	MUT 49 (2021)
4	โควิด 19	MUT 19 (2020)	19	เพศศึกษา	MUT 50 (2021)
5	สื่อโซเชียลมีเดีย	MUT 20 (2020)	20	การกุศล	MUT 52 (2021)
6	กฎแห่งกรรม	MUT 23 (2020)	21	เจนเอเรชั่นแอลฟา	MUT 05 (2022)
7	การตรอกอบ	MUT 48 (2020)	22	ประชาธิปไตย	MUT 09 (2022)
8	ทุ่งสังหารในกัมพูชา	MUT 73 (2020)	23	กาลเทศะ	MUT 13 (2022)
9	อองซานซูจี	MUT 84 (2020)	24	ความเป็นจริงเสมือน	MUT 14 (2022)
10	ทรงผมนักเรียน	MUT 95 (2020)	25	เสรีภาพของสื่อ	MUT 16 (2022)

ที่	คีย์เวิร์ด	ผู้พูด	ที่	คีย์เวิร์ด	ผู้พูด
11	ภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์	MUT 04 (2021)	26	5G	MUT 17 (2022)
12	การโกหกเพื่อรักษาความรู้สึก	MUT 08 (2021)	27	โรคฝีดาษลิง	MUT 24 (2022)
13	ไสยศาสตร์	MUT 11 (2021)	28	เครื่องแบบนักเรียน	MUT 27 (2022)
14	คุณค่าของความงาม	MUT 16 (2021)	29	แรงงานข้ามชาติ	MUT 32 (2022)
15	ชาตินิยม	MUT 23 (2021)	30	PDPA	MUT 34 (2022)

4) ถ่ายถอดเสียงการพูดแบบฉบับพลันที่ได้จากข้อ 3) เป็นภาษาไทย โดยฟังเสียงจากวีดิทัศน์บันทึกการประกวด แล้วถ่ายถอดเสียงออกมาเป็นข้อความแบบคำต่อคำ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ตัวบทการพูดแบบฉบับพลันโดยใช้แนวคิดเรื่องข้อความในสัมพันธสาร และการจำแนกสัมพันธสารตามจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

1) วิเคราะห์โครงสร้างตัวบทการพูดแบบฉบับพลัน โดยมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ว่า การเกริ่นนำก่อนเข้าสู่เนื้อหาเป็นโครงสร้างส่วนนำ การขยายความด้วยรายละเอียดเป็นโครงสร้างส่วนเนื้อหา และการสรุปความที่ได้กล่าวไว้แล้วเป็นโครงสร้างส่วนสรุป

2) วิเคราะห์ส่วนประกอบย่อยของส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปตามประเภทของสัมพันธสาร และจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร

3) นำรูปแบบการใช้สัมพันธสารในตัวบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกและไม่ได้รับการคัดเลือกมาเปรียบเทียบกัน แล้วนำผลการวิเคราะห์มาสรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ตัวบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ในปี 2020-2022 พบว่า โครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบฉบับพลันสามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ 2) ส่วนเนื้อหา และ 3) ส่วนสรุป โดยในแต่ละตัวบทมีสัดส่วนประกอบย่อยของส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกัน อีกทั้งในแต่ละตัวบทจะไม่ได้มีส่วนประกอบย่อยต่าง ๆ ของส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปครบทุกส่วนประกอบย่อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ส่วนนำ

ส่วนนำเป็นส่วนแรกของตัวบทการพูดแบบฉบับพลัน ทำหน้าที่เป็นส่วนที่นำเข้าสู่เนื้อหา โดยมีส่วนประกอบย่อยทั้งหมด 5 ส่วน ได้แก่ 1) การบอกเรื่องที่จะพูด คิดเป็นร้อยละ 67.67 2) การเล่าสิ่งที่เกิดขึ้น

คิดเป็นร้อยละ 10 3) การแสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 6.67 4) การประเมินค่า คิดเป็นร้อยละ 5 และ 5) การบอกว่าไม่รู้ คิดเป็นร้อยละ 1.67

ทั้งนี้ ส่วนนำของตัวบทการพูดแบบจับพลันของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมีส่วนประกอบย่อย 3 ส่วน ได้แก่ 1) การบอกเรื่องที่จะพูด 2) การเล่าสิ่งที่เกิดขึ้น และ 3) การแสดงความคิดเห็น ส่วนส่วนนำของตัวบทการพูดแบบจับพลันของผู้ที่ไม่ได้รับการคัดเลือกมีส่วนประกอบย่อย 5 ส่วน ซึ่งมีส่วนประกอบย่อยที่แตกต่างจากส่วนนำของตัวบทการพูดแบบจับพลันของผู้ที่ได้รับการคัดเลือก 2 ส่วน ได้แก่ 1) การประเมินค่า และ 2) การบอกว่าไม่รู้ โดยในภาพที่ 1 ได้แสดงส่วนประกอบย่อยของส่วนนำที่เหมือนกันด้วยเส้นทึบ และแสดงส่วนประกอบย่อยที่แตกต่างกันด้วยเส้นประ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ส่วนประกอบย่อยของส่วนนำ

1.1 การบอกเรื่องที่จะพูด เป็นการพูดเพื่อบอกผู้ฟังอย่างตรงไปตรงมาว่า ผู้พูดจะพูดหัวข้ออะไร โดยมักจะปรากฏในอนุภาคยกเล่าที่มีการขึ้นต้นว่า “สำหรับคำว่า__ ‘นะคะ’” “สำหรับ__ ‘นะคะ’” “คำว่า__ สำหรับดิฉันนะคะ” “คะ__ ‘นะคะ’” หรือกล่าวขึ้นต้นประโยคอย่างตรงไปตรงมาว่า “__ ‘นะคะ’” เช่น

(1) “สำหรับคำว่าภูมิปัญญาชาวบ้านนะคะ”

(Miss Universe Thailand, 2020)

จาก (1) ผู้พูดเริ่มต้นการพูดแบบจับพลันด้วยการบอกเรื่องที่จะพูดอย่างตรงไปตรงมาแก่ผู้ฟัง เพื่อให้ผู้ฟังสามารถจับประเด็นได้ว่าผู้พูดจะพูดเรื่องอะไร จากนั้นจึงพูดส่วนเนื้อหาและส่วนสรุป

1.2 การเล่าสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นการเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่เรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้นไม่ได้มาจากประสบการณ์ของผู้พูดโดยตรง ซึ่งอาจเป็นการเล่าตามลำดับเวลาแบบสัมพันธ์สารประเภทเรื่องเล่า หรืออาจเป็นการอธิบายแบบสัมพันธ์สารประเภทคำอธิบายเพื่อนำไปสู่ส่วนเนื้อหาก็ได้ เช่น

(2) “การรูกลำน่านฟ้าไทยเพิ่งเกิดขึ้นมาไม่นานมานี้ะคะ”

(TPNG, 2022)

(3) “โรคฝีดาษลิงเป็นโรคระบาดค่ะ ซึ่งเป็นโรคที่ระบาดจากสัตว์สู่คนค่ะ และมีวิธีรักษาค่ะ”

(TPNG, 2022)

⁴ __ ในที่นี้ใช้แทนคีย์เวิร์ดหรือหัวข้อการพูดแบบจับพลันที่ผู้เข้าประกวดได้รับ

จาก (2) ผู้พูดเริ่มต้นการพูดแบบจับพจน์ด้วยการเล่าเหตุการณ์แบบสัมพันธ์สารประเภทเรื่องเล่า โดยกล่าวถึงเหตุการณ์การรุกรานพม่าของประเทศไทยที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ ส่วน (3) เริ่มต้นการพูดแบบจับพจน์ด้วยการเล่าเหตุการณ์แบบสัมพันธ์สารประเภทคำอธิบาย โดยอธิบายเกี่ยวกับโรคฝีดาษที่กำลังระบาดในประเทศไทย

1.3 การแสดงความคิดเห็น เป็นการพูดเพื่อแสดงความเชื่อของผู้พูดตามที่คุณพูดเห็น รู้ หรือคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีเหตุผล และสอดคล้องกับเรื่องที่จะพูด โดยมักจะปรากฏในอนุภาคยกยอกเล่าที่มีการขึ้นต้นว่า “ดิฉันเชื่อว่า...” “สำหรับหนูนะคะ...” “สำหรับตัวหนูเองนะคะ รู้สึกว่า...” และมักจะมีการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 เช่น ดิฉัน หนู ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(4) “ดิฉันเชื่อว่าทุกคนมีความรักชาติอยู่ในตัวค่ะ อยู่ที่ว่าเราจะแสดงออกมาอย่างไร”

(TPNG, 2022)

จาก (4) ผู้พูดเริ่มต้นการพูดแบบจับพจน์ด้วยการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรักชาติ เพื่อนำเข้าสู่เนื้อหา ก่อนที่จะสรุปต่อไป

1.4 การประเมินค่า เป็นการพูดถึงสิ่งที่ผู้พูดได้พิจารณา วัตถุประสงค์ หรือให้ค่าตามความคิดหรือเหตุผลของผู้พูดเอง โดยมักจะปรากฏข้อความที่แสดงถึงการวัตถุประสงค์ เช่น ดี ไม่ดี เหมาะสม ไม่เหมาะสม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(5) “สำหรับอายนะคะ การตรกรอบเป็นสิ่งที่ดีและไม่ดีนะคะ”

(Miss Universe Thailand, 2020)

(6) “เจนอเรชั่นแอลฟาเหมาะสมกับสมัยนี้มากค่ะ”

(TPNG, 2022)

จาก (5)-(6) ผู้พูดเริ่มต้นการพูดแบบจับพจน์ด้วยการประเมินค่าศักราชที่ได้รับ ซึ่งผู้พูดพิจารณาตามความคิดและเหตุผลแล้วว่า การตรกรอบมีทั้งข้อดีและข้อเสีย และเจนอเรชั่นแอลฟามีความเหมาะสมกับสมัยปัจจุบัน

1.5 การบอกว่าไม่รู้ เป็นการพูดกับผู้ฟังอย่างตรงไปตรงมาว่าผู้พูดไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจศักราชที่ได้รับ โดยมักจะปรากฏข้อความที่แสดงถึงความไม่รู้อย่างตรงไปตรงมา เช่น

(7) “เออ...หนูไม่รู้ค่ะ”

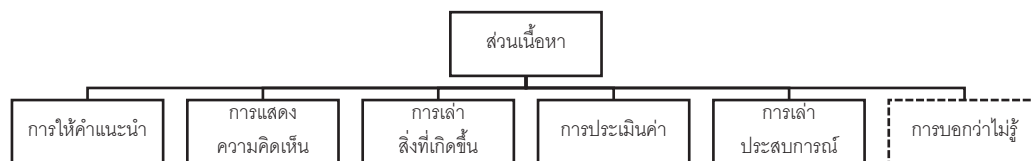
(TPNG, 2021)

จาก (7) ผู้พูดเริ่มต้นการพูดแบบจับพจน์ด้วยการกล่าวคำว่า “เออ...” ซึ่งเป็นคำที่แสดงให้ผู้ฟังทราบว่า ผู้พูดกำลังคิดอยู่ว่าจะพูดอะไร ก่อนที่จะกล่าวกับผู้ฟังอย่างตรงไปตรงมาว่า ตนเองไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจคำว่า ภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ที่ตนเองได้รับ

2. ส่วนเนื้อหา

ส่วนเนื้อหาเป็นการพูดถึงประเด็นหลักที่ผู้พูดต้องการนำเสนอต่อผู้ฟัง ซึ่งมีส่วนประกอบย่อยทั้งหมด 6 ส่วน ได้แก่ 1) การให้คำแนะนำ คิดเป็นร้อยละ 32.05 2) การแสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 28.21 3) การเล่าสิ่งที่เกิดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 19.23 4) การประเมินค่า คิดเป็นร้อยละ 11.54 5) การเล่าประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ 5.13 และ 6) การบอกว่าไม่รู้ คิดเป็นร้อยละ 3.85

ทั้งนี้ ส่วนเนื้อหาของตัวบทการพูดแบบฉบับล้นของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมีส่วนประกอบย่อย 5 ส่วน ได้แก่ 1) การให้คำแนะนำ 2) การแสดงความคิดเห็น 3) การเล่าสิ่งที่เกิดขึ้น 4) การประเมินค่า และ 5) การเล่าประสบการณ์ ส่วนส่วนเนื้อหาของตัวบทการพูดแบบฉบับล้นของผู้ที่ไม่ได้รับการคัดเลือกมีส่วนประกอบย่อย 6 ส่วน ซึ่งมีส่วนประกอบย่อยที่แตกต่างจากส่วนเนื้อหาของตัวบทการพูดแบบฉบับล้นของผู้ที่ได้รับการคัดเลือก 1 ส่วน คือการบอกว่าไม่รู้ โดยในภาพที่ 2 ได้แสดงส่วนประกอบย่อยของส่วนเนื้อหาที่เหมือนกันด้วยเส้นทึบ และแสดงส่วนประกอบย่อยที่แตกต่างกันด้วยเส้นประ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ส่วนประกอบย่อยของส่วนเนื้อหา

2.1 การให้คำแนะนำ เป็นการพูดเพื่อชี้แนวทางให้ผู้ฟังปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้พูด โดยใช้สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ ซึ่งผู้พูดจะใช้นูปากยกบอกเล่าที่เป็นเงื่อนไข เช่น ถ้า หาก และใช้คำแสดงทัศนภาวะ เช่น สามารถ ต้อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(8) “ถ้าเราหัดใช้โซเชียลมีเดียในทางที่บวกนะคะ เราจะสามารถเรียนรู้สิ่งนั้นได้ค่ะ”

(Miss Universe Thailand, 2020)

(9) “หากว่าเราสามารถที่จะต่อยอดนวัตกรรมนี้ออกไปได้ มันจะเป็นเรื่องที่ดีมาก ๆ สิ่งที่สำคัญที่สุดนั้นก็คือเราจะต้องคิดว่านวัตกรรมนี้เราทำเพื่อใคร สิ่งที่สำคัญไปกว่านั้นนั่นก็คือว่าเราจะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมด้วยค่ะ”

(Miss Universe Thailand, 2020)

จาก (8)-(9) ผู้พูดใช้นูปากยกบอกเล่าที่เป็นเงื่อนไข “ถ้า...” “หาก...” และใช้คำแสดงทัศนภาวะ “สามารถ” “ต้อง” แสดงการแนะนำผู้ฟังให้ปฏิบัติตามผู้พูด เพื่อให้ผู้ฟังสามารถรับมือกับการใช้โซเชียลมีเดียและเห็นถึงข้อดีของการต่อยอดนวัตกรรมได้

2.2 การแสดงความคิดเห็น เป็นการพูดเพื่อแสดงความคิดเห็นของผู้พูดตามที่ผู้พูดเห็น รู้ หรือคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีเหตุผลและสอดคล้องกับเรื่องที่จะพูด ซึ่งผู้พูดได้เกริ่นไว้แล้วในส่วนนำ

โดยมักจะปรากฏในอนุพากย์บอกเล่าที่มีการขึ้นต้นว่า “สำหรับดิฉันแล้ว...” “มด^{ชื่อเล่น}มองว่า...” “หมีว^{ชื่อเล่น}คิดว่า...” และมักจะมีการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 เช่น ดิฉัน ชื่อเล่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (10) “สำหรับดิฉันแล้วความสวยงามนั้นไม่มีข้อจำกัดค่ะ การที่เราจะสวยงามและเปล่งประกายออกมา นั้น ก็คือการที่เรามีความมั่นใจในตัวเองและเชื่อมั่นในตัวเองค่ะ”
(TPNG, 2022)

จาก (10) ผู้พูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความมั่นใจอันสวยงามที่ตนเองได้เกริ่นไว้แล้วในส่วนนำ 2.3 การเล่าสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นการเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่เรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้นไม่ได้มาจากประสบการณ์ของผู้พูดโดยตรง ซึ่งอาจเป็นการเล่าตามลำดับเวลาแบบสัมพันธ์สารประเภทเรื่องเล่า หรืออาจเป็นการอธิบายแบบสัมพันธ์สารประเภทคำอธิบาย โดยผู้พูดจะเล่ารายละเอียดหรือขยายความสิ่งที่เกิดขึ้นมากกว่าในส่วนนำ เช่น

- (11) “ในปัจจุบันนี้เนี่ย ในประเทศของเราปฏิเสธไม่ได้เลยว่าตอนนี้เนี่ยกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ผู้สูงวัยแล้วนะคะ ดังนั้นเนี่ย สังคมผู้สูงวัยก็เป็นปัญหาอันหนึ่งที่เราจะต้องเผชิญในอนาคตอย่างแน่นอน”
(Miss Universe Thailand, 2020)

- (12) “โรคซึมเศร้าเป็นโรคที่เกิดขึ้น ที่ทุกคนเห็นได้...เกิดขึ้นบ่อยมาก แล้วก็เกิดขึ้นเยอะมากในสังคมทุกวันนี้ เนื่องจากสังคมที่มัน toxic หลาก ๆ สิ่งหลายอย่างที่ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าเกิดขึ้น”
(TPNG, 2022)

จาก (11) ผู้พูดเล่าสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกี่ยวกับสังคมผู้สูงวัยแบบสัมพันธ์สารประเภทเรื่องเล่า โดยกล่าวถึงสภาพสังคมที่กำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และพูดถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ส่วน (12) ผู้พูดเล่าถึงโรคซึมเศร้าแบบสัมพันธ์สารประเภทคำอธิบาย โดยกล่าวว่ามีผู้ป่วยโรคซึมเศร้าเป็นจำนวนมากในสังคม และอธิบายต่อว่าโรคซึมเศร้าอาจมีสาเหตุมาจากสภาพสังคมที่เป็นพิษ

2.4 การประเมินค่า เป็นการพูดถึงสิ่งที่ผู้พูดได้พิจารณา วัตถุนค่า หรือให้ค่าตามความคิดหรือเหตุผลของตนเอง ซึ่งเป็นการประเมินค่าสิ่งที่ได้เกริ่นไว้แล้วในส่วนนำ โดยมักจะปรากฏข้อความที่แสดงถึงการวัดคุณค่า เช่น ผิด ไม่ผิด ใช่ ไม่ใช่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (13) “สำหรับไวน์ ไวน์คิดว่าอาชีพนี้ (ผู้ให้บริการทางเพศ) ไม่ผิดค่ะ เพราะเราคือมนุษย์เหมือนกัน”
(Miss Universe Thailand, 2020)

- (14) “บางทีหลาย ๆ คนอาจจะบอกว่าครอบครัวนั้นเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยที่สุด แต่มันไม่ใช่ค่ะ เพราะว่าเมื่อไรที่เกิดความรุนแรงในครอบครัว มันจะเป็นปมให้กับคนหนึ่งคนนั้นคะที่จะเติบโตไปในสังคม”
(TPNG, 2021)

จาก (13)-(14) ผู้พูดประเมินค่าสิ่งที่ได้เกริ่นไว้แล้วในส่วนนำ ซึ่งผู้พูดพิจารณาตามความคิดและเหตุผลแล้วว่า การให้บริการทางเพศไม่ใช่เรื่องที่ผิด พร้อมอธิบายเหตุผลแก่ผู้ฟังว่า ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดเราก็คือมนุษย์เหมือนกัน ส่วนการประเมินค่าว่าครอบครัวไม่ใช่สถานที่ที่ปลอดภัยที่สุดนั้น ผู้พูดให้เหตุผลว่าเพราะในครอบครัวก็อาจมีการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นได้ และยังส่งผลกระทบต่อชีวิตของสมาชิกในครอบครัวด้วย

2.5 การเล่าประสบการณ์ เป็นการพูดเพื่อนำเสนอเรื่องราวของตัวผู้พูดที่ได้ประสบมาด้วยตนเอง โดยเรื่องที่เล่านั้นอาจเล่าไปตามลำดับเวลา และผู้พูดเป็นตัวดำเนินเรื่องซึ่งเป็นรูปแบบสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่า หรือเป็นการพูดไปเรื่อย ๆ ไม่เรียงลำดับเวลาแบบสัมพันธสารประเภทคำอธิบาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (15) “บิวมีความฝันที่อยากจะเป็น Miss universe Thailand ค่ะ วันนี้บิวจึงเลือกที่จะมาประกวดตลอดเวลาที่ผ่านมามีบิวได้ฝึกซ้อม พัฒนาศักยภาพตัวเอง เพื่อที่จะพร้อม แล้วก็มาในวันนี้”

(Miss Universe Thailand, 2020)

จาก (15) ผู้พูดเล่าประสบการณ์ของตนเองแบบสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่า เพราะผู้พูดเป็นตัวดำเนินเรื่องและเล่าเรื่องราวตามลำดับเวลา เป็นการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้พูดได้พยายามทำตามความฝันด้วยการพัฒนาศักยภาพของตนเองมาตลอด จึงทำให้มีความพร้อมในการประกวดครั้งนี้

2.6 การบอกว่าไม่รู้ เป็นการพูดกับผู้ฟังโดยตรงไปตรงมาว่า ผู้พูดไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจศิวิลิตที่ตนเองได้รับ โดยมักจะปรากฏข้อความที่แสดงถึงความไม่รู้โดยตรงไปตรงมา ซึ่งการบอกว่าไม่รู้ที่เป็นส่วนประกอบย่อยในส่วนเนื้อหา มักจะปรากฏร่วมกับส่วนนำที่มีส่วนประกอบย่อยเป็นการบอกเรื่องที่จะพูด เช่น

- (16) “ทุ่งสังหารในกัมพูชา คือปีมไม่รู้ว่าคุณนี้หมายความว่าอย่างไรละค่ะ”

(Miss Universe Thailand, 2020)

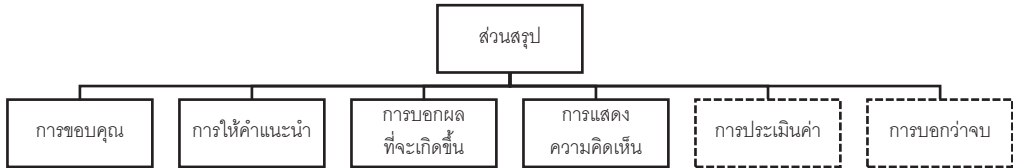
จาก (16) ผู้พูดเริ่มต้นการพูดแบบจับพจน์ด้วยการบอกเรื่องที่จะพูดในส่วนนำ ก่อนที่จะกล่าวแก่ผู้ฟังโดยตรงไปตรงมาว่า ตนเองไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจคำว่า ทุ่งสังหารในกัมพูชา ในส่วนเนื้อหา

3. ส่วนสรุป

ส่วนสรุปเป็นส่วนสุดท้ายของการพูดแบบจับพจน์ ซึ่งมีส่วนประกอบย่อยทั้งหมด 6 ส่วน ได้แก่ 1) การขอบคุณ คิดเป็นร้อยละ 52.27 2) การให้คำแนะนำ คิดเป็นร้อยละ 31.82 3) การบอกผลที่จะเกิดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 7.95 4) การแสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 5.68 5) การประเมินค่า คิดเป็นร้อยละ 1.14 และ 6) การบอกว่าจบ คิดเป็นร้อยละ 1.14

ทั้งนี้ ส่วนสรุปของตัวบทการพูดแบบจับพจน์ของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมีส่วนประกอบย่อย 4 ส่วน ได้แก่ 1) การขอบคุณ 2) การให้คำแนะนำ 3) การบอกผลที่จะเกิดขึ้น และ 4) การแสดงความคิดเห็น ส่วนสรุปของตัวบทการพูดแบบจับพจน์ของผู้ที่ไม่ได้รับการคัดเลือกมีส่วนประกอบย่อย 6 ส่วน ซึ่งมี

ส่วนประกอบย่อยที่แตกต่างจากส่วนสรุปของตัวบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้ที่ได้รับการคัดเลือก 2 ส่วน ได้แก่ 1) การประเมินค่า และ 2) การบอกว่าจบ โดยในภาพที่ 3 ได้แสดงส่วนประกอบย่อยของส่วนสรุปที่เหมือนกันด้วยเส้นทึบ และแสดงส่วนประกอบย่อยที่แตกต่างกันด้วยเส้นประ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 ส่วนประกอบย่อยของส่วนสรุป

3.1 การขอบคุณ เป็นการพูดเพื่อขอบคุณผู้ฟัง ขอบคุนสำหรับคีย์เวิร์ดที่ผู้พูดได้รับ หรือเป็นการกล่าวขอบคุณเพื่อแสดงให้ผู้ฟังทราบว่า ผู้พูดต้องการจบการพูดแบบฉันทันแล้ว โดยผู้พูดจะใช้คำว่า “ขอบคุณ” อย่างตรงไปตรงมา และจะตามด้วยคำว่า “ค่ะ” เพื่อแสดงความสุภาพด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(17) “...เราควรจะมีน้ำใจให้แก่เพื่อนมนุษย์ และมีความเห็นอกเห็นใจกันค่ะ ขอบคุณค่ะ”

(TPNG, 2022)

จาก (17) ผู้พูดเริ่มต้นการพูดโดยการบอกเรื่องที่จะพูดก่อนในส่วนนำ จากนั้นจะให้คำแนะนำในส่วนเนื้อหา และขอบคุณในส่วนสรุป

3.2 การให้คำแนะนำ เป็นการพูดเพื่อชี้แนวทางให้ผู้ฟังปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้พูด ซึ่งผู้พูดได้อธิบายถึงปัญหาหรือแสดงความคิดเห็นไว้ในส่วนเนื้อหาแล้ว โดยการให้คำแนะนำจะใช้สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ ซึ่งผู้พูดจะใช้อนุพากย์บอกเล่าที่เป็นเงื่อนไข เช่น ถ้า และใช้คำแสดงทัศนภาวะ เช่น อยาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(18) “ดังนั้นเนี่ยถ้าเรามีการเปิดประเทศค่ะ ก็จะทำให้เศรษฐกิจของเรามีการเดินต่อไปนะคะ”

(TPNG, 2022)

(19) “ดังนั้นมดอยากจะให้มิกฎหมายที่ออกมาคุ้มครอง แล้วก็สนับสนุนการจดทะเบียนสมรสและแต่งงานกับทุกเพศค่ะ”

(TPNG, 2021)

จาก (18)-(19) ผู้พูดใช้อนุพากย์บอกเล่าที่เป็นเงื่อนไข “ถ้า...” และใช้คำแสดงทัศนภาวะ “อยาก” แสดงการแนะนำผู้ฟังให้ปฏิบัติตามผู้พูด เพื่อให้ผู้ฟังเห็นข้อดีของการเปิดประเทศ และเห็นความต้องการให้มีกฎหมายสมรสเท่าเทียมของผู้พูด

3.3 การบอกผลที่จะเกิดขึ้น เป็นการพูดเพื่อแสดงให้ผู้ฟังได้ทราบผลที่จะเกิดขึ้น หากผู้ฟังปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้พูดในส่วนเนื้อหา โดยผู้พูดมักจะใช้คำแสดงจุดประสงค์ เช่น เพื่อ คำแสดงเหตุผล เช่น เพราะ หรือคำที่แสดงอนาคต เช่น จะ ในการบอกผลที่จะเกิดขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (20) “เพศศึกษาเป็นสิ่งที่เราควรสอนเยาวชนให้รู้จักเพศศึกษาเพื่อที่จะต่อยอดในอนาคต ว่าเราไม่ควร ทำใคร่ท้อก่อนวัยอันควรหรือรู้จักการป้องกัน นั่นคือการ...นั่นคือการให้เขาได้เรียนรู้ตั้งแต่เด็ก ๆ เพื่อที่จะให้เขาเป็นเยาวชนที่ดีต่อสังคมค่ะ”

(TPNG, 2021)

- (21) “เราในฐานะสังคมควรจะเข้าใจ ยื่นมือเข้าไปช่วย เพราะท้ายที่สุดแล้วนั้น การที่เราพัฒนา ความสัมพันธ์ต่าง ๆ และความปลอดภัยในสังคมได้ เราทุกคนจะสร้างสังคมที่ดีขึ้น และจะ ช่วยเหลือคนที่เป็นเหยื่อได้ค่ะ”

(TPNG, 2022)

จาก (20) ผู้พูดบอกผลที่จะเกิดขึ้นหากผู้ฟังปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้พูดเกี่ยวกับการสอนเรื่องเพศศึกษาให้แก่เยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้รู้จักการคุมกำเนิด ส่งผลให้เป็นเยาวชนที่ดีต่อสังคม ส่วน (21) ผู้พูดบอกผลที่จะเกิดขึ้นหากผู้ฟังช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์เป็นพิษว่านอกจากจะได้ช่วยเหลือเหยื่อแล้ว ยังจะทำให้ทุกคนได้อยู่ในสังคมที่ดีขึ้นด้วย

3.4 การแสดงความคิดเห็น เป็นการพูดเพื่อแสดงความเชื่อของผู้พูดตามที่ผู้พูดเห็น รู้ หรือคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีเหตุผล และสอดคล้องกับเรื่องที่จะพูด ซึ่งผู้พูดได้เกริ่นไว้แล้วในส่วนนำ และได้อธิบายไว้แล้วในส่วนเนื้อหา โดยมักจะปรากฏในอนุภาคยกเลาที่มีการขึ้นต้นว่า “เพชรพลอย ^{ชื่อเล่น} เชื่อว่า...” “มิน ^{ชื่อเล่น} คิดว่า...” และมักจะมีการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 เช่น ชื่อเล่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (22) “เพชรพลอยเชื่อว่ ความเชื่อจะสนับสนุนให้เราทำในสิ่งที่ดีค่ะ”

(Miss Universe Thailand, 2020)

จาก (22) ผู้พูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อที่ตนเองได้เกริ่นโดยการบอกเรื่องที่พูดอย่างตรงไปตรงมาในส่วนนำ และได้อธิบายไว้แล้วในส่วนเนื้อหา

3.5 การประเมินค่า เป็นการพูดถึงสิ่งที่ผู้พูดได้พิจารณา วัตถุคุณค่า หรือให้ค่าตามความคิดหรือเหตุผลของตนเอง ซึ่งเป็นการประเมินค่าสิ่งที่ได้เกริ่นไว้แล้วในส่วนนำและให้รายละเอียดไว้ในส่วนเนื้อหา โดยมักจะปรากฏข้อความที่แสดงถึงการวัดคุณค่า เช่น ดี ไม่ดี ถูกต้อง ไม่ถูกต้อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (23) “การปกป้องสิทธิของประชาชน เออ...คิดว่าเป็นสิ่งที่ดีค่ะ ซึ่งถูกแล้วที่ควรได้รับการคุ้มครองค่ะ”

(TPNG, 2022)

จาก (23) ผู้พูดประเมินค่าพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ที่ได้เกริ่นไว้แล้วในส่วนนำ และได้ให้รายละเอียดไว้ในส่วนเนื้อหา ซึ่งผู้พูดพิจารณาตามความคิดและเหตุผลแล้วว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการปกป้องสิทธิของประชาชนนั้นเป็นเรื่องที่ดีและถูกต้อง

3.6 การบอกว่าจบ เป็นการพูดกับผู้ฟังโดยตรงไปตรงมาว่า ผู้พูดต้องการจบการพูดแบบฉับพลันในคีย์เวิร์ดที่ได้รับแล้ว โดยมักจะปรากฏข้อความที่แสดงถึงการจบการพูดโดยตรงไปตรงมา เช่น

(24) “อองซานซูจี...หนูไม่เข้าใจประวัติมากมายนะคะ...คืออองซานซูจีสามารถเป็นผู้นำ...แค่นี้ค่ะ”

(Miss Universe Thailand, 2020)

จาก (24) ผู้พูดเริ่มต้นการพูดโดยการบอกเรื่องที่จะพูดก่อนในส่วนนำ จากนั้นจึงบอกว่าไม่รู้และเล่าสิ่งที่เกิดขึ้นในส่วนเนื้อหา แล้วจึงบอกว่าจบในส่วนสรุป ซึ่งการบอกว่าจบโดยตรงไปตรงมาจะปรากฏร่วมกับส่วนเนื้อหาที่มีส่วนประกอบย่อยเป็นการบอกว่าไม่รู้ เนื่องจากเมื่อผู้พูดไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจคีย์เวิร์ดอองซานซูจี ทำให้ไม่สามารถเรียบเรียงส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปได้ จึงจบการพูดแบบฉับพลันด้วยการบอกว่าจบโดยตรงไปตรงมา

นอกจากส่วนประกอบในโครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบฉับพลันแล้ว ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นอีกว่า โครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบฉับพลันเป็นการพูดที่ใช้ประเภทของสัมพันธสารแตกต่างกัน กล่าวคือประกอบด้วยสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่า (N) ประเภทข้อควรปฏิบัติ (H) และประเภทคำอธิบาย (E) โดยมีรูปแบบการใช้สัมพันธสารในดับทการพูดแบบฉับพลัน ดังในตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 รูปแบบการใช้สัมพันธสารในดับทการพูดแบบฉับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์

ที่	รูปแบบดับทของผู้ที่ได้รับการคัดเลือก					รูปแบบดับทของผู้ที่ไม่ได้รับการคัดเลือก				
	ส่วนนำ	เนื้อหา	สรุป	ความถี่	ร้อยละ	ส่วนนำ	เนื้อหา	สรุป	ความถี่	ร้อยละ
1	E	E	H, E	9	30	E	E	E	10	33.33
2	E	H	E	6	20	E	E	H, E	6	20
3	E	E	H	5	16.67	E	E, H	E	6	20
4	E	E	E	4	13.33	E	H	E	5	16.67
5	E	E, H	E	3	10	E	H	H	2	6.67
6	E	E, N	E	2	6.67	E	E	H	1	3.33
7	E	H	H	1	3.33					

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการใช้สัมพันธสารในดับทการพูดแบบฉับพลันของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมีทั้งหมด 7 รูปแบบ โดยสามารถอธิบายรูปแบบที่ใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกดังต่อไปนี้ อันดับที่ 1 ส่วนนำและส่วนเนื้อหาใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) และส่วนสรุปใช้สัมพันธสารประเภทข้อควร

ปฏิบัติ (H) ร่วมกับคำอธิบาย (E) 9 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 30 อันดับที่ 2 ส่วนนำใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) ส่วนเนื้อหาใช้สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (H) และส่วนสรุปใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) 6 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 20 และอันดับที่ 3 ส่วนนำและส่วนเนื้อหาใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) และส่วนสรุปใช้สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (H) 5 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 16.67

ส่วนรูปแบบการใช้สัมพันธสารในต้วบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้ที่ไม่ได้รับการคัดเลือกมีทั้งหมด 6 รูปแบบ โดยสามารถอธิบายรูปแบบที่ใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกดังต่อไปนี้ อันดับที่ 1 ทั้งส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) ทั้งหมด 10 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 33.33 อันดับที่ 2 มี 2 รูปแบบที่มีความถี่เท่ากัน ได้แก่ 2.1) ส่วนนำและส่วนเนื้อหาใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) และส่วนสรุปใช้สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (H) ร่วมกับคำอธิบาย (E) 6 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 20 และ 2.2) ส่วนนำใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) ส่วนเนื้อหาใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) ร่วมกับข้อควรปฏิบัติ (H) และส่วนสรุปใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) 6 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 20

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาการใช้สัมพันธสารในต้วบทการพูดแบบฉบับพลันแล้วพบว่า ในส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปของต้วบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกและไม่ได้รับการคัดเลือกมีการใช้สัมพันธสารที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกันดังในตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การใช้สัมพันธสารในต้วบทการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์

โครงสร้าง	ประเภท	ต้วบทของผู้ที่ได้รับการคัดเลือก		ต้วบทของผู้ที่ไม่ได้รับการคัดเลือก	
		ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ส่วนนำ	E	30	100	30	100
เนื้อหา	E	18	60	17	56.67
	H	7	23.33	7	23.33
	E, H	3	10	6	20
	E, N	2	6.67	-	-
สรุป	E	15	50	21	70
	H, E	9	30	6	20
	H	6	20	3	10

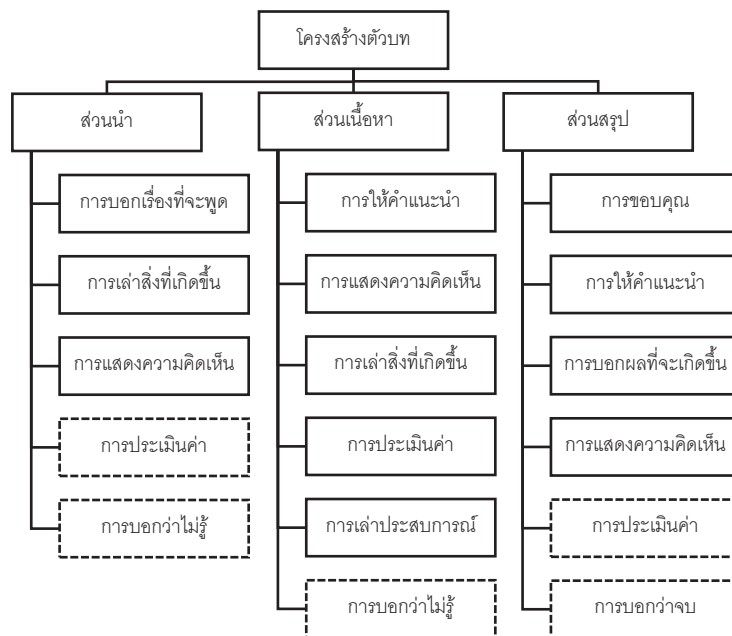
จากตารางที่ 4 จะเห็นว่า ต้วบทการพูดแบบฉบับพลันในส่วนนำใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) ทั้ง 60 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนเนื้อหา ต้วบทของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) 18 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 60 สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (H) 7 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 23.33 สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) ร่วมกับข้อควรปฏิบัติ (H) 3 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 10 และสัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) ร่วมกับเรื่องเล่า (N) 2 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 6.67 ส่วนต้วบทของผู้ที่ไม่ได้รับการ

คัดเลือกใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) 17 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 56.67 สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (H) 7 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 23.33 และสัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) ร่วมกับข้อควรปฏิบัติ (H) 6 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 20

ส่วนสรุป ตัวบทของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมีการใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) 15 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 50 สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (H) ร่วมกับคำอธิบาย (E) 9 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 30 และสัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (H) 6 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนตัวบทของผู้ที่ไม่ได้รับการคัดเลือก ใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) 21 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 70 สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (H) ร่วมกับคำอธิบาย (E) 6 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 20 และสัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (H) 3 ตัวบท คิดเป็นร้อยละ 10

การสรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาโครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดทั้งที่ได้รับการคัดเลือกและไม่ได้รับการคัดเลือกพบว่า โครงสร้างของตัวบทแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ 2) ส่วนเนื้อหา และ 3) ส่วนสรุป โดยได้แสดงส่วนประกอบย่อยของส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปของตัวบทที่ได้รับการคัดเลือกและไม่ได้รับการคัดเลือกที่เหมือนกันด้วยเส้นทึบ และแสดงส่วนประกอบย่อยที่แตกต่างกันด้วยเส้นประ ดังในภาพที่ 4 ต่อไปนี้

ภาพที่ 4 โครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์

จากภาพที่ 4 แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างของตัวบทการพูดแบบฉบับพลันทั้ง 3 ส่วนสามารถแบ่งออกเป็นส่วนประกอบย่อยได้ดังนี้ ส่วนนำประกอบด้วยส่วนประกอบย่อย 5 ส่วน ได้แก่ 1) การบอกเรื่องที่จะพูด 2) การเล่าสิ่งที่เกิดขึ้น 3) การแสดงความคิดเห็น 4) การประเมินค่า และ 5) การบอกว่าไม่รู้ ส่วนเนื้อหาประกอบด้วยส่วนประกอบย่อย 6 ส่วน ได้แก่ 1) การให้คำแนะนำ 2) การแสดงความคิดเห็น 3) การเล่าสิ่งที่เกิดขึ้น 4) การประเมินค่า 5) การเล่าประสบการณ์ และ 6) การบอกว่าไม่รู้ และส่วนสรุปประกอบด้วยส่วนประกอบย่อย 6 ส่วน ได้แก่ 1) การขอบคุณ 2) การให้คำแนะนำ 3) การบอกผลที่จะเกิดขึ้น 4) การแสดงความคิดเห็น 5) การประเมินค่า และ 6) การบอกว่าจบ โดยในแต่ละตัวบทการพูดแบบฉบับพลันจะไม่ได้ประกอบไปด้วยส่วนประกอบย่อยต่าง ๆ ข้างต้นครบทุกส่วนประกอบย่อย

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาโครงสร้างของตัวบทการพูดแบบฉบับพลันทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ 2) ส่วนเนื้อหา และ 3) ส่วนสรุป จะพบว่า ในแต่ละส่วนอาจมีส่วนประกอบย่อยที่ปรากฏซ้ำกันได้ กล่าวคือ

1) ทั้งในส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปพบส่วนประกอบย่อยที่ซ้ำกัน ได้แก่ “การแสดงความคิดเห็น” และ “การประเมินค่า” เนื่องจากการแสดงความคิดเห็นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ฟังได้ทราบว่า ผู้พูดมีความเชื่อตามที่ผู้พูดเห็น รู้ หรือคิดเกี่ยวกับคีย์เวิร์ดนั้นอย่างไร อีกทั้งการแสดงความคิดเห็นมักจะปรากฏเป็นข้อความที่แสดงให้เห็นว่า ประเด็นที่ผู้พูดพูดนั้นเป็นความคิดเห็นส่วนบุคคล เช่น “สำหรับหนูนะคะ” “สำหรับดิฉันนะคะ” ลักษณะดังกล่าวอาจใช้เพื่อขบเน้นให้เห็นว่า ผู้พูดสนใจและพยายามจะพูดเกี่ยวกับคีย์เวิร์ดที่ได้รับ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการออกตัวเพื่อป้องกันตนเองด้วยว่า การพูดเกี่ยวกับคีย์เวิร์ดที่ได้รับนั้นเป็นเพียงความคิดเห็นส่วนบุคคลเท่านั้น ส่วนการประเมินค่าทำให้ผู้ฟังได้ทราบว่า ผู้พูดได้พิจารณาหรือให้ค่าคีย์เวิร์ดนั้นตามความคิดหรือเหตุผลของผู้พูดอย่างไร รวมถึงยังช่วยทอดเวลาให้ผู้พูดมีเวลาคิดเพิ่มขึ้นด้วยว่า จะขยายความคีย์เวิร์ดที่ตนเองได้ประเมินค่าไปแล้วอย่างไรได้บ้าง

2) ในส่วนนำและส่วนเนื้อหาพบส่วนประกอบย่อยที่ซ้ำกัน ได้แก่ “การเล่าสิ่งที่เกิดขึ้น” และ “การบอกว่าไม่รู้” เนื่องจากการเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แม้ว่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้นไม่ได้มาจากการประสบการณ์ของผู้พูดโดยตรง แต่ก็มีส่วนช่วยสนับสนุนสิ่งที่ผู้พูดนำเสนอ เป็นการโน้มน้าวใจผู้ฟังให้มีความคิดเห็นคล้อยตามผู้พูด อีกทั้งยังช่วยทำให้ผู้ฟังเห็นภาพตามผู้พูดได้ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย ส่วนการบอกว่าไม่รู้เป็นการบอกกับผู้ฟังอย่างตรงไปตรงมาว่า ผู้พูดไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจคีย์เวิร์ดที่ได้รับ เพื่อให้ผู้ฟังได้ทราบว่า ผู้พูดไม่สามารถนำเสนอความคิดเกี่ยวกับคีย์เวิร์ดนั้นได้ เนื่องจากการพูดแบบฉบับพลัน ผู้พูดต้องใช้ความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับคีย์เวิร์ดนั้นในการพูด

3) ในส่วนเนื้อหาและส่วนสรุปพบส่วนประกอบย่อยที่ซ้ำกันคือ “การให้คำแนะนำ” เนื่องจากการให้คำแนะนำเป็นการพูดเพื่อชี้แนวทางให้ผู้ฟังปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้พูดหลังจากที่ได้ฟังสิ่งที่ผู้พูดเกริ่นนำหรือนำเสนอรายละเอียดไว้ในเนื้อหาแล้ว

อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการตอบคำถามและภาพลักษณ์ของนางงามที่โดดเด่นในเรื่องการสร้างสรรค์สังคม การดำรงวัฒนธรรม การมีทัศนคติเชิงบวก และการเป็นแรงบันดาลใจให้แก่คนในสังคม (Lerdassanawanich, 2016; Sukdarunpattha & Iamratanakul, 2017; Chuwannarak; Pruksachattaworn, 2021) กับการพูดแบบฉบับพลันของผู้เข้าประกวดความงามทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตอบคำถามและภาพลักษณ์ของนางงาม กล่าวคือ พบการพูดเพื่อแสดงความคิดของตนเองอย่างตรงไปตรงมา เช่น การบอกว่าไม่รู้ ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าประกวดไม่จำเป็นต้องเป็นผู้รอบรู้หรือนางงามในอุดมคติที่ต้องเป็นผู้เฉลียวฉลาด เป็นแรงบันดาลใจ เป็นแบบอย่างให้คนในสังคมได้ และอาจมีการแสดงทัศนคติเชิงลบ รวมถึงมีการประเมินค่าเรื่องต่าง ๆ แตกต่างจากชนบของสังคม เช่น มีความเห็นว่าครอบครัวไม่ใช่ที่ที่ปลอดภัยเสมอไป อาชีพให้บริการทางเพศไม่ใช่เรื่องที่ผิดหรือไม่ดี การสมรสเท่าเทียมควรได้รับการสนับสนุน ฯลฯ

ทั้งนี้ การที่ผู้เข้าประกวดกล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างและวิพากษ์วิจารณ์ชนบเดิม ๆ ของสังคม อาจสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของวาทกรรมสตรีนิยมในสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Van Zoonen (1994) และ Shissler (2004) ที่พบว่า การประกวดความงามในปัจจุบันถูกนำเสนอให้เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคมของผู้หญิง เพราะการประกวดความงามไม่ได้เป็นเพียงการแข่งขันเพื่อเลือกเฟ้นผู้ชนะจากรูปลักษณ์ภายนอกเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงสังคม รวมไปถึงการประกวดความงามยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปลดปล่อยผู้หญิงออกจากชนบเดิม และเป็นการพัฒนาศักยภาพผู้หญิงอีกด้วย ซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดสตรีนิยมเสรี Yanyongkasemsuk & Intawong (2015) ได้เสนอไว้ว่า การประกวดความงามถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น และทำให้ผู้หญิงได้รับการยอมรับในพื้นที่ระดับประเทศ อีกทั้งหากตัวแทนประเทศได้เข้าร่วมและได้รับตำแหน่งในเวทีระดับโลก การสร้างสถานะและการสร้างการยอมรับในความเป็นผู้หญิงไทยก็จะเพิ่มมากขึ้นไปด้วย

นอกจากนี้ ผลการศึกษาตัวบทการพูดแบบฉบับพลันยังแสดงให้เห็นอีกว่า สัมพันธสารการพูดแบบฉบับพลันไม่ได้จัดเป็นสัมพันธสารประเภทใดประเภทหนึ่งตามแนวคิดของ Longacre แต่จะใช้สัมพันธสารประเภทต่าง ๆ ร่วมกัน เนื่องจากการพูดแบบฉบับพลัน ผู้เข้าประกวดจะต้องพูดเกี่ยวกับคีย์เวิร์ดที่ได้รับภายในเวลา 30 วินาที โดยที่ผู้พูดจะต้องพูดทั้งส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปเพื่อนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับคีย์เวิร์ดให้ครอบคลุมและเป็นไปตามจุดประสงค์ของตนให้กรรมการเข้าใจและให้ทันเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Akwareesakul (2019) ที่ศึกษาสัมพันธสารวิเคราะห์การพูดสร้างแรงบันดาลใจในภาษาไทยที่สรุปไว้ว่า ผู้พูดสร้างแรงบันดาลใจต้องใช้วิธีการพูดที่หลากหลายการใช้สัมพันธสารหลาย ๆ ประเภท เพราะมีส่วนช่วยให้ผู้ฟังได้รับสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วม และจดจำอยู่กับเรื่องที่ผู้พูดนำเสนอได้ โดยการใช้สัมพันธสารแต่ละประเภคนั้นจะขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้พูดที่ต้องการสื่อสารกับผู้ฟัง ทั้งนี้ จาก

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการใช้สัมพันธสารในต้วบทการพูดแบบขับพลันของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกและไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นดังนี้

รูปแบบการใช้สัมพันธสารในต้วบทการพูดแบบขับพลันที่ผู้เข้าประกวดที่ได้รับการคัดเลือกใช้มากที่สุดคือ ส่วนนำและส่วนเนื้อหาใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) และส่วนสรุปใช้สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (H) ร่วมกับคำอธิบาย (E) ซึ่งรูปแบบการใช้สัมพันธสารดังกล่าวเป็นการอธิบายในส่วนนำและส่วนเนื้อหา เนื่องจากผู้พูดต้องการเล่าหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่พูดเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจก่อนที่จะสรุปด้วยการให้คำแนะนำ เพื่อให้ผู้ฟังปฏิบัติตาม และจบการพูดด้วยการขอบคุณเพื่อขอบคุณผู้ฟัง ขอบคุณคือเกียรติที่ได้รับหรือเป็นการแสดงให้ผู้ฟังทราบว่า ผู้พูดต้องการจบการพูดในหัวข้อนี้แล้ว ซึ่งถือว่าเป็นการนำเสนอที่สมบูรณ์เนื่องจากผู้พูดได้นำเสนอเรื่องราวให้ผู้ฟังเข้าใจก่อนในตอนต้น แล้วจึงสรุปจบด้วยการแนะนำให้ผู้ฟังให้ปฏิบัติตาม ทำให้ผู้ฟังได้ทราบประเด็นสำคัญที่ผู้พูดต้องการนำเสนอ

นอกจากนี้การใช้สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (H) ซึ่งเป็นการชี้แนวทางให้ผู้ฟังปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้พูดร่วมกับคำอธิบาย (E) ที่เป็นการให้ข้อมูลแก่ผู้ฟังในส่วนสรุปยังสอดคล้องกับ Panich et al. (2007) ที่กล่าวว่า การโน้มน้าวใจไม่ใช่เพียงแค่ถ่ายทอดข้อเท็จจริง การเล่าประสบการณ์หรือแสดงความคิดเห็นเท่านั้น แต่จะต้องอธิบายข้อมูลให้ผู้รับสารได้ทราบ และชี้ให้เห็นว่าหากผู้รับสารกระทำตามที่ผู้ส่งสารโน้มน้าวจะก่อให้เกิดผลอย่างไร ทั้งนี้ การโน้มน้าวไม่ควรเป็นการบังคับ แต่เป็นการเสนอแนวทางปฏิบัติให้แก่ผู้รับสาร

ส่วนรูปแบบการใช้สัมพันธสารในต้วบทการพูดแบบขับพลันที่ผู้เข้าประกวดที่ไม่ได้รับการคัดเลือกใช้มากที่สุดคือ ทั้งในส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) ทั้งหมด โดยรูปแบบการใช้สัมพันธสารดังกล่าวเป็นการเล่าหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่พูด เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวนั้นตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งการพูดในรูปแบบนี้อาจทำให้ผู้ฟังไม่สามารถจับประเด็นได้ว่า ผู้พูดต้องการนำเสนอประเด็นใดเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบายเพียงประเภทเดียว และอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ใช้รูปแบบการพูดแบบขับพลันรูปแบบนี้ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าสู่รอบต่อไป

นอกจากนี้ยังพบการใช้ส่วนประกอบย่อย “การบอกว่าไม่รู้” ในส่วนนำและส่วนเนื้อหา และพบการใช้ส่วนประกอบย่อย “การบอกว่าจบ” ในส่วนสรุปของต้วบทการพูดแบบขับพลันของผู้ที่ไม่ได้รับการคัดเลือก โดยทั้ง 2 ส่วนประกอบย่อยนี้เป็นสัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) ที่จัดเป็นส่วนประกอบย่อยเชิงลบ ซึ่งอาจนำไปสู่การไม่ได้รับการคัดเลือกของผู้เข้าประกวด เนื่องจาก “การบอกว่าไม่รู้” และ “การบอกว่าจบ” นั้น ทำให้ผู้ฟังไม่ได้ทราบเนื้อหาและข้อสรุป ซึ่งอาจเป็นการเล่าเรื่องราว การแสดงความคิดเห็น การให้คำแนะนำของผู้พูดที่เกี่ยวข้องกับเกียรติที่ได้รับ ทำให้ผู้ฟังไม่สามารถพิจารณาให้ผู้พูดผ่านการคัดเลือกได้

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากภาพรวมของการใช้สัมพันธสารในต้วบทการพูดแบบขับพลันของผู้เข้าประกวดทั้งที่ได้รับการคัดเลือกและไม่ได้รับการคัดเลือก พบว่า ทั้งในส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุป

ใช้สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (E) มากที่สุด เนื่องจากการอธิบายมีส่วนช่วยสนับสนุนสิ่งที่ผู้พูดนำเสนอ และยังเป็นการโน้มน้าวใจผู้ฟังซึ่งในที่นี้คือกรรมการให้มีความคิดเห็นคล้อยตามผู้พูดด้วย ทั้งนี้ ไม่พบการใช้สัมพันธสารประเภทกระบวนกร (P) ในตัวบทการพูดแบบจับพล้น เนื่องจากผู้พูดจะต้องพูดเกี่ยวกับคีย์เวิร์ดที่ได้รับภายในเวลา 30 วินาที ซึ่งหากผู้พูดนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับคีย์เวิร์ดอย่างเป็นลำดับขั้นตอนจะทำให้ใช้เวลามากกว่าการใช้สัมพันธสารประเภทอื่น

จากผลการวิจัยที่ทำให้เห็นโครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบจับพล้น รูปแบบการใช้สัมพันธสารใน ตัวบทการพูดแบบจับพล้น และการใช้สัมพันธสารใน ตัวบทการพูดแบบจับพล้นของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์ส ไทยแลนด์นั้น เป็นการนำเสนอแนวทางการวิเคราะห์การพูดในบริบทใหม่ คือการพูดแบบจับพล้นในการ ประกวดความงาม ซึ่งเป็นบริบทที่มีการศึกษาไม่มากนักในวงวิชาการภาษาศาสตร์ภาษาไทย นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังอาจเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการฝึกฝนทักษะการพูดแบบจับพล้น อีกทั้งยังสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์กับแนวคิดด้านสตรีนิยมหรือด้านการประกวดความงาม เพื่อใช้อภิปราย เชิงสังคมและวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะโครงสร้างสัมพันธสารการพูดแบบจับพล้นของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์ส ไทยแลนด์ที่พูดเป็นภาษาไทยเท่านั้น อย่างไรก็ตามในขั้นตอนการคัดเลือกข้อมูลพบว่า มีผู้เข้าประกวด ที่พูดแบบจับพล้นเป็นภาษาอังกฤษและได้รับการคัดเลือกให้เข้าสู่อรอบต่อไปเป็นจำนวนมาก โดยจากการ วิเคราะห์เบื้องต้นพบว่า ผู้เข้าประกวดที่พูดแบบจับพล้นเป็นภาษาอังกฤษส่วนใหญ่จะไม่เริ่มต้นการพูดด้วย การบอกเรื่องที่พูด ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้เข้าประกวดที่พูดแบบจับพล้นเป็นภาษาไทยเลือกใช้มากที่สุดในส่วน นำ แต่จะใช้วิธีการแสดงความคิดเห็น เช่น *"I think spokesperson should be someone who is not afraid to show her own opinions."* – *ฉันคิดว่าคนที่จะเป็นกระบอกเสียงควรจะเป็นผู้ที่ไม่กลัวที่จะแสดงความคิดเห็น ของเธอเอง* (TPNG, 2022) การเล่าสิ่งที่เกิดขึ้น เช่น *"Wildfire crisis is something that has happened very recently. It's not only in Australia but also in Chiang Mai."* – *วิกฤตไฟป่าคือสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ ไม่ใช่แค่ที่ออสเตรเลีย แต่มันเกิดขึ้นที่เชียงใหม่ด้วย* (Miss Universe Thailand, 2020) หรือการประเมินค่า เช่น *"Media literacy is very important."* – *การรู้เท่าทันสื่อเป็นสิ่งที่สำคัญมาก*⁵ (TPNG, 2022)

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของส่วนนำใน ตัวบทการพูดแบบจับพล้นของ ผู้เข้าประกวดที่พูดเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาโครงสร้าง สัมพันธสารการพูดแบบจับพล้นที่พูดเป็นภาษาอังกฤษด้วย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเรื่อง การพูดแบบจับพล้นทั้งในรายวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

⁵ แปลโดยผู้วิจัย

References

- Akwareesakul, A. (2019). *A discourse analysis of inspiration talks in Thai* [Master's thesis, Mahidol University]. Mahidol Library Catalogs. <https://mulinet11.li.mahidol.ac.th/e-thesis/2562/548/5936580.pdf>
- Athapanyawanit, K. (2004). *A discourse analysis of narrative songs of Jaran Manopetch* [Master's thesis, Mahidol University]. Mahidol Library Catalogs. <https://mulinet11.li.mahidol.ac.th/e-thesis/4237793.pdf>
- Bamroongraks, C. (1996). *Kan wikro phasa radap khokhwam praphet tang thag nai phasa Thai* [A discourse analysis of various text types in Thai]. Department of Linguistics, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University.
- Burusphat, S. (1991). *The structure of Thai narrative*. The Summer Institute of Linguistics and the University of Texas at Arlington.
- Burusphat, S. (1994). *Discourse analysis* (2nd ed.). Institute of Language and Cultures for Rural Development, Mahidol University.
- Chuwannarak, N., Khanpakdee, T., Prompool, M., Wetchasit, A., & Pumma, S. (2020). A study on questioning techniques and answering styles as used by beauty queens in the years 2018-2019. In *the proceeding of the 15th national and international Sripatum University conference: Research and innovations to sustainable development* (pp. 867-877). Sripatum University. https://spucon.spu.ac.th/filemanager/files/มนุษยศาสตร์%20กลุ่มย่อย3_4_5.pdf
- Kongkeaw, W. (2013). *A discourse analysis of His Majesty King Bhumibol Adulyadej's speech, "sufficiency economy"* [Master's thesis, Srinakharinwirot University]. Srinakharinwirot University Institutional Repository. <https://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/4100>
- Kunsuwan, W., & Patpong, P. (2018). A discourse analysis structure of Pathomsombodhikatha by the Supreme Patriarch H.R.H. Prince Paramanujitajinorasa. *Rajabhat Maha Sarakham University Journal*, 12(2), 459-466. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmuj/article/view/247886/168392>
- Lerdassanawanich, P. (2016). *Thai beauty pageants discourse: Their linguistic strategies and the formation of their image* [Master's thesis, Kasetsart University]. Kasetsart University Library Network. <https://www-lib-ku-ac-th.kasetsart.idm.oclc.org/KUthesis/2559/pattarapong-ler-all.pdf>

- Longacre, R. E. (1983). *The grammar of discourse*. Plenum Press.
- Lucas, S. E. (2005). *The art of public speaking* (10th ed.). McGraw-Hill.
- Miss Universe Thailand. (2020, 8 September). *[LIVE] Miss Universe Thailand 2020 | Audition day at index creative village PLC. Bangkok, Thailand* [Video]. Facebook. <https://www.facebook.com/missuniverse.in.th/videos/639087720373177/>
- Panich, U., Pitipatanacozit, U., Siriyuvasak, U., Anawatsiriwong, T., & Charubhumi, S. (2007). *Phasa lae lakkankhian phuea kan suesan* [Language and writing principles for communication]. Chulalongkorn University Press.
- Person, K. R. (1993). *Discourse consideration in the hortatory speech of Phra Phayom* [Unpublished Master's thesis]. Payap University.
- Pruksachattaworn, T. (2021). The image of thai beauty pageants through Miss Universe Thailand contest's answers. *Siam Communication Review*, 20(2), 230-242. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/commartsreviewsiamu/article/view/255796/172297>
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and methods in language teaching* (3rd ed.). Cambridge University Press.
- Shissler, A., H. (2004). Beauty is nothing to be ashamed of: Beauty contests as tools of women's liberation in early republican Turkey. *Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East*, 24(1), 107-122. <https://muse.jhu.edu/pub/4/article/181225/pdf>
- Sukdarunpattha, T., & lamratanakul, S. (2017). The beauty pageant's image to a society. *Kasetsart Applied Business Journal*, 11(14) , 38-52. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/KAB/article/view/123921/94011>
- Sumungklakul, T. (2019). *The changing role of Miss Thailand during 1934-1999* [Master's thesis, Srinakharinwirot University]. Srinakharinwirot University Institutional Repository. <https://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/28455>
- Thepphornbanchakit, J. (2004). *A discourse analysis of the plot and profile of M.R. Kukrit Pramote's short story "Mom"* [Unpublished Master's thesis]. Payap University.
- TPNG. (2021, 2 October). *Rop khatlueak samsip khon sutthaj "audition keyword"* [The top 30 selection round "audition keyword"] [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=_Wyv0-Fi4h4

TPNG. (2022, 3 July). *Miss Universe Thailand 2022 | Audition day* [Video]. YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=ErRhEP8nyug&t=15143s>

Van Zoonen, L. (1994). *Feminist media studies*. Sage Publications.

Wutthichamnong, W. (2020). *Memory narratives of the Tsunami disaster in Thailand: A study of narrative discourse and humor* [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University].

The Chulalongkorn University Intellectual Repository. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/75803>

Yanyongkasemsuk, R., & Intawong, S. (2015). Beauty pageant and public patriarchy. *Burapha Journal of Political Economy Faculty of Political Science and Law*, 3(1) , 83-105.

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/pegbuu/article/view/199631/139419>

ความหมายและบทบาทของลวดลายปลาในวัฒนธรรมจีน

Meanings and Roles of Fish Patterns in Chinese Culture

จิราพร ปาสาจะ^{1*} และกนกพร นุ่มทอง²

Jiraporn Pasaja^{3*} and Kanokporn Numtong⁴

(Received: 19 December 2024; Revised: 6 April 2025; Accepted: 10 April 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มุ่งเน้นศึกษาความหมายและบทบาทของลวดลายปลาในวัฒนธรรมจีนโดยสังเขป นำเสนอเนื้อหา 3 ประเด็น ได้แก่ 1. ความหมายและความเป็นมาของลวดลายปลา 2. ลวดลายปลาในยุคก่อนประวัติศาสตร์จีน-ยุคคลาสสิกจีน 3. บทบาทของลวดลายปลาที่ปรากฏตามสิ่งของเครื่องใช้ หรือสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งพบได้อย่างชัดเจนตามหลักฐานทางโบราณคดี เช่น ตราสัญลักษณ์ประจำตัวรูปปลาในสมัยราชวงศ์ถัง แท่นฝังหมึกลายปลาในสมัยราชวงศ์ซ่ง รูปแบบและรูปลักษณ์ของลวดลายปลาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ตามเหตุปัจจัยที่แตกต่างกัน แต่ยังคงมีความหมายในด้านดีเป็นสิริมงคล สะท้อนวิถีชีวิตความผูกพันระหว่างชาวจีนกับปลาที่มีมาแต่ในอดีต การประยุกต์ใช้ปลาในฐานะรูปและลวดลายปลาจึงอยู่คู่ชาวจีนมาอย่างยาวนาน และมีความหลากหลายจนกระทั่งสามารถพัฒนาไปเป็นลวดลายปลาที่มีเอกลักษณ์ และได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีนในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ปลา, ลายปลา, วัฒนธรรมจีน

Abstract

This academic article aimed to study meanings and roles of fish patterns in Chinese culture in brief. There are 3 issues presented: 1) meanings and history of fish patterns 2) fish patterns in the prehistoric-historical periods of China and 3) roles of fish patterns on utensils or places, which of them were obvious archeological evidence such as the Tang Dynasty's fish symbol or the Song Dynasty's ink stone and so on. Fish patterns and appearances have changed over time, depending on different factors. However, the positive meaning of fish has still remained in terms of auspiciousness. Fish has reflected the Chinese ways of life and the relationship between Chinese people and fish which has existed since the

^{1*} อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

² รองศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{3*} Lecturer, Program in Chinese Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

⁴ Associate Professor Dr., Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University

* Corresponding author, E-mail: jiraporn.p@nrru.ac.th

past. Fish has been applied as images and patterns for a long period of time by Chinese people. There are various patterns that can be developed into unique ones and have become part of the modern Chinese culture.

Keywords: Fish, Fish patterns, Chinese culture

บทนำ

ตามความเชื่อของชาวจีน ปลาถือเป็นสัตว์มงคลอย่างหนึ่งที่สะท้อนความมั่งคั่ง อุดมสมบูรณ์ จึงมีรูปปลักรูป ลวดลายของปลาปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมประเพณีจีนเรื่อยมาทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าจะเป็นรูปปลาในภาพมงคล การเลี้ยงปลาทองเพื่อความเป็นสิริมงคล สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องประดับที่เกี่ยวกับรูปปลักรูปของปลา เช่น ปิ่นปักผมรูปหางปลา เครื่องเคลือบลายเกล็ดปลา ผ้าลายปลา กระป๋องทรงครีปลา

งานวิจัยด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับปลาในแง่มุมต่าง ๆ ในประเทศจีนมีจำนวนมาก ตั้งแต่การศึกษาความเป็นมา พัฒนาการ และความหมายสำคัญของปลาในยุคสมัยต่าง ๆ ในภาพกว้าง เช่น อุปนิสัย และวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของวัฒนธรรมปลาของจีนโบราณ (中国古代鱼文化的隐喻意象与历史演化) ของหนิงปั๋ว (宁波) และคณะ (Ning et al., 2017) ไปจนถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ลวดลายปลาที่ปรากฏอยู่บนสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของชาวจีน ตั้งแต่เสื้อผ้า เครื่องประดับ ตลอดจนเครื่องเรือน ในแต่ละยุคสมัยและในสถานที่ต่าง ๆ และยังมีการศึกษาประเภทการสืบทอด หรือการประยุกต์ใช้ในเชิงอนุรักษ์ เช่น การประยุกต์ใช้และการออกแบบลวดลายปลาบนเสื้อผ้าตามแบบจีน (传统鱼纹在国潮服饰中的运用与创新设计) ของจินเจี๋ยชิว (金杰秀) (Jin, 2022) และการศึกษาการสืบทอดและ พัฒนาการของลวดลายปลาบนเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องเคลือบ (陶瓷鱼纹的传承和发展研究) ของ หลิวหงอี่ว (刘洪宇) (Liu, 2019) และอื่น ๆ การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของลวดลายปลาในวัฒนธรรมจีน เหล่านี้ สามารถสะท้อนความสนใจและเป็นเครื่องยืนยันถึงรสนิยมความชื่นชอบลวดลายและรูปปลักรูปของปลาในศิลปะวัฒนธรรมจีนของชาวจีน จนกระทั่งมีการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันที่ยังคงมีปรากฏให้พบเห็นอยู่เสมอในรูปแบบต่าง ๆ ตามยุคสมัย

1. ความหมายและความเป็นมาของลวดลายปลา

ลายปลา (鱼纹) ในภาษาจีนมีความหมายทั้งในเชิงภาษาและสัญลักษณ์ที่หลากหลาย ในทางภาษานั้นหมายถึง ลายปลาซึ่งมาจากลายเส้นที่เป็นรูปร่างและลวดลายของปลา ส่วนความหมายในเชิงสัญลักษณ์ จะแตกต่างกันตามลักษณะที่ปรากฏตามการนำไปใช้ในแต่ละด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบคลุมในด้านวัฒนธรรมจีน มีตั้งแต่การนำปลาไปใช้ในประเทศหรือพิธีบางอย่าง การนำลวดลายตามรูปร่างของปลามาใช้ หากกล่าวย้อนไปถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งอายุขัยของคนในสมัยโบราณค่อนข้างสั้น ในขณะที่ผู้คนปรารถนาให้เผ่าพันธุ์ของตนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และสืบทอดต่อไปอย่างไม่มีการสิ้นสุด ปลาเป็นสัตว์ที่

สามารถสืบพันธุ์ได้ทีละมาก ๆ เป็นสัญลักษณ์ของจำนวนทวีคูณและความก้าวหน้า จึงเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนสมัยนั้นด้านความเชื่อที่มีต่อปลาในการเพิ่มประชากร ภาพลวดลายปลา บนภาชนะเคลือบสีที่ขูดค้นพบก็ได้บ่งบอกสภาพการหาปลาล่าสัตว์ และการนับถือปลาเป็นเทพ (Liu, 2022) การนำลวดลายปลามาใช้ก็เริ่มจากจุดนั้นนั่นเอง จะเห็นได้ว่าปลามีความสำคัญกับมนุษย์มานาน ทั้งในฐานะที่เป็นต้นแบบจินตนาการของงานศิลปะยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งสะท้อนถึงความหวัง ความปรารถนาในสิ่งดี แฝงการชื่นชมและการพึ่งพาธรรมชาติ ปลาจึงมีฐานะเป็นหนึ่งในอาหารของมนุษย์ควบคู่กันไปด้วย จากปัจจัยเรื่องการค้าทางซีฟ จึงทำให้มนุษย์เลือกตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยใกล้กับแหล่งน้ำ จะสังเกตได้ว่าหลักฐานทางโบราณคดีมักจะขุดค้นพบวัตถุโบราณยืนยันได้ในบริเวณดังกล่าว เมื่อมนุษย์คุ้นเคยกับการหาปลา เข้าใจธรรมชาติของปลา บวกกับความสามารถในการเลียนแบบของมนุษย์ในยุคนั้นมีมากขึ้น จึงเริ่มเกิดเป็นลวดลายปลาตามเครื่องปั้นดินเผาในเวลาต่อมา (Liu, 2019) ส่วนบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ยืนยันแหล่งที่อยู่อาศัยของมนุษย์กับปลา รวมถึงการชมธรรมชาติอันประกอบไปด้วยพืชพรรณ สัตว์นานาชนิด ซึ่งรวมถึงปลาในช่วงยุคก่อนประวัติศาสตร์มีปรากฏตอนหนึ่งในคัมภีร์กวีซือจิง หมวดคำหยา บพทอชญา 《诗经·大雅·灵台》ตอนที่มีความว่า 王在灵囿，麀鹿攸伏。麀鹿濯濯，白鸟鹄鹄。王在灵沼，於牝鱼跃。แปลว่า ราชายู่ในสวนพฤกษา แม่กวางอวบงามชบตามต้นไม้นกขนขาวสะอาดบริสุทธิ์ ราชาลีบชมตามสระ ใ้ ปลากระโดดเต็มสระน้ำ เป็นกลอนที่บรรยายธรรมชาติและความสัมพันธ์อันดีระหว่างใจเหินหวังกับประชาชน เมื่อครั้งที่มีการสร้างหอนูชา ในระหว่างนั้นใจเหินหวังได้เที่ยวชมธรรมชาติ พบสัตว์ได้แก่ กวางตัวเมียอวบอ้วนสมบูรณ์ นกที่มีขนสีขาวสวย และปลาที่กระโดดอยู่เต็มสระน้ำ (Cheng & Jiang, 2019, pp. 597-598) แสดงให้เห็นถึงความคึกคักมีชีวิตชีวาทั้งมนุษย์และสัตว์อย่างเป็นธรรมชาติในเวลาเดียวกัน

ต่อมาปลาจึงเป็นสัญลักษณ์ของความรุ่งเรืองมั่งคั่ง จนนำไปสู่การใช้ลวดลายปลาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ชาวจีนเชื่อว่าปลาเป็นหนึ่งในสัตว์มงคล ลวดลายปลาจึงเป็นหนึ่งในรูปแบบที่ใช้ตกแต่งตามสิ่งของเครื่องใช้มาตั้งแต่สมัยโบราณ หรือเลี้ยงปลาในบ้านหรือสถานที่ดำเนินกิจการ เพื่อเสริมความมั่งคั่งในการค้าและเสริมความโชคดี ความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชีวิตในปัจจุบัน

2. ลวดลายปลาในยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงยุคประวัติศาสตร์จีน

ปลาเป็นหนึ่งในลวดลายของสัตว์ที่ได้รับความนิยมในการนำมาประดับบนสิ่งของเครื่องใช้ ไปจนถึงสิ่งก่อสร้างมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งรูปแบบแตกต่างกันตามยุคสมัย ดังนี้

2.1 ยุคหินใหม่ วัฒนธรรมหยั่งเสา

ลวดลายปลาในวัฒนธรรมหยั่งเสายุคแรก จะเป็นรูปแบบการมองจากมุมหน้าตรง ส่วนหัวปลาเหงือก ครีบก้น ลำตัวและหางปลาจะเป็นลักษณะแผ่กางออก (Jia, 2020, p. 8) ช่วงหลัง ลวดลายก็จะเริ่มเป็นไปตามจินตนาการมากยิ่งขึ้น รูปแบบและลวดลายจึงมีความหลากหลายตามไปด้วย คือในยุคหินใหม่ช่วงแรกมักวาดปลาตัวเดียว โดยวาดให้ใกล้เคียงหรือเสมือนจริง ส่วนช่วงปลายยุคหินใหม่จะวาดปลาหลายตัวเป็นหลัก ซึ่งอาจเป็นลายปลา 2 ตัวหรือมากกว่า 2 ตัว และวาดองค์ประกอบอื่นร่วมด้วย เช่น ปลาหน้าคน นกคาบปลา หรือนกจิกปลา ลายเส้นเป็นแบบเรียบง่าย มีมิติเดียว พบลวดลายปลาลักษณะดังกล่าวได้ในเครื่องปั้นดินเผา เครื่องเคลือบ ซึ่งเทคนิคในการผลิตเครื่องปั้นดินเผายังไม่สมบูรณ์ จึงเป็นข้อจำกัดของลวดลายปลาที่ยังไม่มีสีสัน เช่น อ่างเคลือบสีลายปลาหน้าคน (人面鱼纹彩陶盆) ซึ่งเป็นโบราณวัตถุที่มาจากวัฒนธรรมหยั่งเสาในยุคหินใหม่ ขุดค้นพบที่ปั๋วปั๋ว เมืองซีอาน มณฑลชานซี อย่างไรก็ตาม ลายปลาบนเครื่องเคลือบมักวาดระบายลงบนชิ้นงานปั้นผิวเรียบที่เป็นสีแดง ร่างแบบและทาสีดำลงไป (Liu, 2019)

ภาพที่ 1 อ่างเคลือบสีลายปลาหน้าคน (人面鱼纹彩陶盆)

ที่มา: National Museum of China (n.d.)

2.2 ราชวงศ์เซี่ย ซาง โจว ชุนชิว จั้นกั๋ว

การพัฒนาเครื่องสำริดในยุคราชวงศ์เซี่ยถึงราชวงศ์ซาง อีกทั้งบริเวณที่อยู่อาศัยมีแหล่งน้ำ แหล่งอาหารที่ทำให้ผู้คนในสมัยนั้นคุ้นเคยกับปลา จึงส่งผลให้มีการแกะสลักเครื่องหยกเลียนแบบลักษณะของปลา (Jiang, 2017, p. 48) นอกจากใช้วัสดุที่ทำจากหยกแล้ว ยังมีเปลือกหอย หินเทอร์ควอยซ์ และหินมาลาไคต์ เป็นต้น (Zhang, 2018, p. 4) การแกะสลักเป็นเครื่องประดับรูปปลา จะเจาะรูส่วนหัวกับส่วนหางของปลาเพื่อร้อยเป็นสาย แต่ในช่วงราชวงศ์ซางถึงราชวงศ์โจวจะนิยมใช้ลวดลายปลาที่เรียบง่ายบนเครื่องปั้นดินเผา เครื่องสำริด และเครื่องหยกในพิธีเซ่นไหว้ เมื่อเข้าสู่ยุคชุนชิวและจั้นกั๋ว ปลาเป็นหนึ่งในอาหารหลัก และมักใช้เป็นสินค้าแลกเปลี่ยนหรือเป็นของขวัญมอบให้กัน เมื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ระบบการชำระเงินตราพัฒนาไปด้วย ด้วยเหตุนี้จึงมีเหรียญเงินตรารูปปลาปรากฏขึ้นในเวลาต่อมา เพียงแต่รูปแบบของลวดลายปลาที่ใช้จะค่อนข้างตายตัว กล่าวคือ ไม่ว่าจะทำด้วยหยกหรือสำริด รูปร่างของปลาก็มีลักษณะคล้ายคลึงกันไปหมด ส่วนหัวปลากับหางปลามีขนาดความยาวเกือบจะเท่ากัน แต่หากใช้ลวดลาย

ปลาในการทำภาชนะสำริด รูปปลาก็จะมีลักษณะเป็นสามมิติมากขึ้น เช่น กาน้ำรูปปลาในสมัยจิ้นกั๋ว เนื่องจากในช่วงเวลานี้เป็นยุคสำริด จึงมีลวดลายปลาบนเครื่องสำริดเป็นจำนวนมาก กรณีที่เป็นภาชนะไม่ใช่สิ่งของที่ทำเป็นรูปลักษณะของปลาทั้งชิ้นอย่างเงินรูปตัวปลา จะเป็นลวดลายปลาที่ทำท่าแหวกว่ายอยู่ในน้ำ หากเทียบกับยุคอื่น ยุคนี้จึงเป็นยุคแห่งเครื่องสำริดลายปลาที่แท้จริง

2.3 ยุคประวัติศาสตร์ ราชวงศ์จิ้น-ฮั่น

เมื่อเข้าสู่ยุคราชวงศ์จิ้นถึงราชวงศ์ฮั่น ลวดลายปลาจะมีรายละเอียดตามลักษณะทางธรรมชาติของปลาเพิ่มมากขึ้น ถึงแม้ลวดลายปลาที่ปรากฏบนเครื่องใช้หรือภาชนะต่าง ๆ ยังคงเป็นแบบมิติเดียว แต่ลายเส้นบริเวณเกล็ดปลาต่างจากยุคก่อน คือบริเวณเหงือกปลาเริ่มมีเส้นคลื่น รูปร่างของปลาจากลำตัวจนถึงส่วนหางค่อย ๆ เล็กลง หางปลาเป็นทรงพัด (Jin, 2022) เช่น เติลลายปลาสองตัวที่หันไปในทิศทางเดียวกันในสมัยราชวงศ์ฮั่น (陶黄绿釉鱼纹灶) จอกเหล้าทำสีรูปปลาสามตัวในยุคราชวงศ์ฮั่นตะวันตกตอนต้นที่ขุดค้นพบจากสุสานเฟิงหวางซาน หมายเลข 168 (凤凰山 168 号汉墓) บนจอกเหล้ามีรูปปลาสามตัว โดยทั้งสามตัวเรียงวนกันเป็นวงกลม ส่วนหัวของปลาตัวหนึ่ง หันไปยังส่วนหางของปลาอีกตัวหนึ่ง สีของหัวปลาและหางปลาจะเป็นสีแดง ปากก็คาบใบไม้ไว้ ทำให้ปลาดูมีชีวิตชีวา แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในการวาดเส้นลวดลายของปลาที่ชัดเจนขึ้น เริ่มใช้สี อีกทั้งยังเริ่มแสดงภาพรวมในการจัดวางตำแหน่งของปลาแต่ละตัวให้สมดุล

ภาพที่ 2 จอกเหล้าไม้ทาสีรูปปลาสามตัว (漆木彩绘三鱼纹耳杯)

ที่มา: Jingzhou Museum (n.d.)

นอกจากลวดลายปลาที่ปรากฏบนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ แล้ว ยังพบงานประติมากรรม เช่น รูปปั้นหิน งานแกะสลักหิน ร่วมกับสถาปัตยกรรมจีนที่แสดงศิลปะการตกแต่งหลังคาในสมัยราชวงศ์ฮั่น เช่น ลวดลายปลาที่แกะสลักอยู่บนกระเบื้องเชิงชาย ไม้ค้ำยันแกะสลักเป็นลายปลา กล่าวได้ว่าความนิยมจนเริ่มแพร่หลายของลวดลายปลาในยุคนี้ นำไปสู่การพัฒนาที่เริ่มเป็นรูปร่าง และกลายเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของชาวจีน

2.4 ราชวงศ์สุย-ถัง

ในสมัยราชวงศ์สุยถึงราชวงศ์ถัง รูปลักษณะและลวดลายปลาไม่ได้ปรากฏตามสิ่งของเครื่องใช้ที่ทำจากสำริดหรือเครื่องเคลือบเพื่อประดับตกแต่งเท่านั้น แต่ยังนำรูปหรือลวดลายปลาไปใช้เป็นตราสัญลักษณ์เรียกว่า ตราสัญลักษณ์รูปปลา (鱼符) เริ่มใช้ในด้านการทหารตั้งแต่สมัยราชวงศ์สุย ต่อมาในสมัยราชวงศ์ถังก็ค่อย ๆ กลายเป็นสัญลักษณ์แสดงสถานะประจำตัวของบุคคลไปในที่สุด

ในสมัยราชวงศ์ถัง ปลาหลีฮื้อหรือปลาไน (鲤鱼) เป็นที่นิยมในราชสำนัก เนื่องจากพระมหากษัตริย์จีนในยุคนี้มีแซ่หลี่ (李) เสียงพ้องกับชื่อปลาหลีฮื้อที่ออกเสียงเป็นภาษาจีนกลางว่า หลี่ (鲤) เช่นกัน ด้วยเหตุนี้กษัตริย์จึงใช้เครื่องประดับประจำตัวรูปปลาหลีฮื้อ (Jin, 2022) นอกจากนี้ตราสัญลักษณ์รูปปลายังถูกนำมาใช้ปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อมีพระราชโองการหรือคำสั่งเคลื่อนทัพ ก็ใช้ตราแม่ทัพรูปปลาหลีฮื้อ เมื่อต้องติดต่อกับขุนนางท้องถิ่นหรือเมื่อขุนนางจะเข้าออกพระราชวัง ก็ใช้สัญลักษณ์รูปปลาที่ทำจากสำริดชนิดหนึ่งเป็นหลักฐานยืนยัน หากเป็นขุนนางระดับกลางขึ้นไป ที่เฝ้ามักจะประดับด้วยกระเปาะรูปปลาที่ทางการมอบให้ ถือว่าเป็นเกียรติต่อขุนนาง แสดงให้เห็นว่านอกเหนือจากสิ่งของเครื่องใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ แม้แต่เครื่องประดับงานเย็บปักถักร้อย เช่น กระเป๋า ก็นิยมใช้ลวดลายปลา การใช้ตราสัญลักษณ์รูปปลา (鱼符) จนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของยุคนี้ กล่าวได้ว่าในสมัยราชวงศ์ถัง ปลามีความสำคัญในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์แทนสถานะประจำตัวบุคคล

2.5 ราชวงศ์ซ่ง-หยวน

ในสมัยราชวงศ์ซ่งถึงราชวงศ์หยวน การทำอุปกรณ์เครื่องใช้ที่ประดับด้วยลายปลามีอยู่เป็นจำนวนมาก ที่เด่นชัดที่สุดจะเป็นการใช้ศิลปะการวาด การแกะสลัก (Lai, 2006, p. 2) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยซ่งเหนือ เป็นช่วงที่การแกะสลักลายปลาได้รับความนิยมสูงสุด สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ออกแบบให้ดูสมถะเรียบง่าย และยังเป็นยุคแรกที่ใช้สีแดงกับเขียวลงสีบนเครื่องเคลือบ จนกระทั่งถึงสมัยราชวงศ์หยวน ลวดลายปลาบนเครื่องเคลือบลายครามจึงสมบูรณ์แบบ แลดูมีชีวิตชีวา และพัฒนาลายปลาคู่กับดอกบัวและพืชน้ำจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผลงานที่เป็นตัวแทนแห่งยุค ได้แก่ จานเคลือบลายครามลายปลาคู่ในสระบัว (青花瓷盘双鱼莲池纹) มีการนำแบบลวดลายดังกล่าวมาใช้และเป็นที่ยอมรับจนถึงสมัยราชวงศ์ซิง สถานที่ที่มีหลักฐานวัตถุโบราณ รวมทั้งเครื่องเคลือบลายครามลวดลายปลาในแบบต่าง ๆ มีหลายแห่ง เช่น จิ้งเต๋อเจิ้น เมืองแห่งเครื่องเคลือบ ที่มณฑลเจียงซี และเครื่องเคลือบสีเขียวแห่งเมืองหลงเจียวิน มณฑลเจ้อเจียง ยุคนี้จึงเป็นยุคแห่งเครื่องลายครามที่เน้นความเรียบง่าย สีสันทันยังไม่มาก ลวดลายปลาตามเครื่องใช้ต่าง ๆ จึงพัฒนาตามไปด้วย

2.6 ราชวงศ์หมิง-ชิง

การใช้ลวดลายปลายังคงปรากฏตามสิ่งของเครื่องใช้ชนิดต่าง ๆ ต่อเนื่องจนถึงยุคราชวงศ์หมิง จากความนิยมใช้เครื่องเคลือบสีที่กว้างขวางและแพร่หลายมากขึ้น ยุคนี้จึงเป็นยุครุ่งเรืองของศิลปะการตกแต่งด้วยการวาดภาพสีและการพัฒนาเทคนิคการทำเครื่องเคลือบด้วยรูปและลวดลายปลา (Liu, 2019) ลวดลายปลาจึงมีความละเอียดประณีตและหลากหลายตามไปด้วย ถึงขั้นตกแต่งลายตามชนิดหรือสายพันธุ์ ปลา เช่น ปลากระพง ปลาหลีฮื้อ ปลาฉลาม ปลาทอง จำนวนปลาอาจเป็นแบบเดี่ยว เป็นลายปลาคู่ (双鱼纹) หรือปลา 3-5 ตัวไล่เรียงกัน โดยมีน้ำหรือพืชเป็นองค์ประกอบสำคัญเพิ่มเข้ามา เช่น ลายปลากับพืชน้ำ (鱼藻纹) ที่ปรากฏบนโถห้ำสีมีฝาปิดในยุคราชวงศ์หมิง ปลาที่อยู่บนแจกันเป็นปลาหลีฮื้อสีแดง มีดอกบัว จอกแหวน และพืชน้ำชนิดต่าง ๆ หลากสีส่นอยู่รอบ ๆ

ภาพที่ 3 โถห้ำสีมีฝาปิดลายปลากับพืชน้ำ สมัยราชวงศ์หมิง (五彩鱼藻纹盖罐)

ที่มา: The Palace Museum (n.d.)

จากหลักฐานต่าง ๆ ที่ปรากฏในยุคนี้ จะเห็นได้ว่าการตกแต่งด้วยลวดลายปลาจะเน้นศิลปะการใช้สีวาดเหมือนภาพวาดลงบนภาชนะ แสดงถึงการใช้สีส่นและมีความซับซ้อน ส่งผลต่อศิลปะการวาดภาพมงคลที่มักแฝงความหมายที่ดี มีคำพ้องเสียงที่เป็นสิริมงคลเกี่ยวกับปลาเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในสมัยราชวงศ์หมิง และยังพบในศิลปะการเย็บปักบนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เช่น ลายดอกบัวกับปลา สื่อความหมายว่า มีกินมีใช้ตลอดทุกปี (连年有余) ลายปลาทองกับดอกไผ่ถึง หมายถึง ร่ำรวยเงินทอง เงินทองเต็มบ้าน (金玉满堂) และยังคงนำไปใช้กล่าวอวยพรกันอยู่ในปัจจุบัน แต่ที่เป็นเอกลักษณ์เด่นชัดมากที่สุด คือ ลายปักบนชุดพระราชทานสำหรับขุนนาง ที่มีความเกี่ยวข้องกับปลา ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป ส่วนในสมัยราชวงศ์ชิงจะนิยมปักไหมเป็นลายปลาทอง ศิลปะการเย็บปักของเมืองซูโจวถือเป็นตัวแทนของลายปลาทองดังกล่าวก็ได้ (Lai, 2006, p. 2) จากความก้าวหน้าในศิลปะวิทยาการ ทำให้ลวดลายปลาในยุคนี้มีสีสันสวยงาม รูปแบบหลากหลาย และมีรายละเอียดที่เป็นรูปธรรม สะท้อนธรรมชาติของปลาได้มากที่สุดเมื่อเทียบกับยุคสมัยที่ผ่านมา

3. บทบาทของลวดลายปลาที่ปรากฏตามสิ่งของเครื่องใช้ หรือสถานที่ต่าง ๆ

ความนิยมลวดลายปลาของชาวจีนมักสะท้อนออกมาทางศิลปวัฒนธรรมประเพณี ที่เด่นชัดมากที่สุดคือวัฒนธรรมทางวัตถุ ไม่ว่าจะเป็นการเย็บปักถักร้อยบนเสื้อผ้า การลงสีและลายปลาลงบนภาชนะหรืออุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ การแกะสลักตามส่วนประกอบของโครงสร้างอาคารสถานที่ที่ทำด้วยไม้และหิน ดังนี้

3.1 เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายประกอบด้วยเสื้อผ้า เครื่องประดับที่ใช้ลวดลายหรือรูปลักษณะของปลาทกแต่ง เช่น ปิ่นปักผม กระเป๋า ซึ่งเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของชาวจีนมีเอกลักษณ์ตามยุคสมัย จากการปกครองด้วยระบบศักดินาอย่างยาวนาน ส่งผลให้มีข้อจำกัดในการสวมใส่เครื่องแต่งกายของชาวจีนตามสถานะในสังคมมาโดยตลอด ยกตัวอย่างเช่น ช่วงราชวงศ์หยวน ชาวฮั่นถูกปกครองโดยชาวมองโกล ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวจีน เมื่อสถาปนาราชวงศ์หมิง (ปี ค.ศ.1368) ปฐมกษัตริย์หมิงไท่จูได้ยกเลิกเครื่องแต่งกายตามแบบราชวงศ์หยวน และฟื้นฟูขนบธรรมเนียมการแต่งกายตามแบบราชวงศ์ฮั่น ถึง และซ่ง ซึ่น (Wang, 2008, p. 181) พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์จนชุดประจำตำแหน่งของขุนนางในยุคราชวงศ์ซ่งพัฒนาจนเป็นเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นชุดลำลองในวันปฏิบัติหน้าที่ของขุนนาง ชุดพิธีการ ยิบย่อยไปจนถึงหมวกประดับยศ ขนาดของแขนเสื้อ แม้แต่แผ่นหยกหรือแผ่นงาช้างสำหรับจับบนทีกเตือนความจำ ที่ภาษาจีนกลางเรียกว่า ฮู่ป๋ัน (笏板) ของขุนนาง ก็ยังแสดงถึงระดับชั้นสูงต่ำของตำแหน่งหน้าที่

ในรัชศกหงู่ ปีที่ 26 (ปี ค.ศ.1393) จากการที่ราชวงศ์หมิงยึดตามธรรมเนียมการแต่งกายของชาวจีนเป็นหลัก โดยสวมใส่เสื้อผ้า เครื่องประดับแตกต่างกันตามระดับชนชั้นในสังคมนั้น เครื่องแต่งกายในสมัยดังกล่าวจึงเป็นแบบแผนมากขึ้น กล่าวคือ หากแบ่งประเภทเครื่องแต่งกายจะแบ่งตามสถานะของบุคคลผู้สวมใส่ ได้แก่ กษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ ขุนนางตำแหน่งต่าง ๆ ทางฝ่ายพลเรือนและกลาโหม ประชาชนชายและหญิง ซึ่งทางการจะมีข้อกำหนดชุดเครื่องแต่งกายตามชนชั้นในสังคมอย่างชัดเจน ดังนี้

1. สีของเสื้อผ้า กษัตริย์ในสมัยราชวงศ์หมิงซึ่งอยู่ในชนชั้นปกครอง จะสวมใส่สีแดงสด ส่วนขุนนางจะสวมใส่สีต่าง ๆ ตามระดับชั้น ช่วงต้นราชวงศ์หมิง ขุนนางชั้นที่ 1-4 จะสวมชุดขุนนางสีแดง ขุนนางชั้นที่ 5-7 สวมชุดขุนนางสีคราม ขุนนางชั้นที่ 8-9 สวมชุดขุนนางสีเขียว (Shen & Wang, 2004, pp. 129-130)

2. ลวดลายที่อยู่บนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ถือว่าเป็นสิ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมากที่สุดอย่างหนึ่งในยุคราชวงศ์หมิง นั่นคือการใช้ผ้าไหมปักลาย (补子) ซึ่งใช้เส้นไหมสีทองหรือสีอื่น ๆ ปักเป็นลายสัตว์ลงบนชุดทำงานปกติ (Zhou & Gao, 1994, p. 276) เพื่อแสดงระดับชั้นตามยศตำแหน่งบนชุดของขุนนาง จะปักลายอยู่บริเวณหน้าอกและด้านหลังเสื้อ กำหนดให้ขุนนางพลเรือนสวมชุดปักลายสัตว์ปีก ขุนนางฝ่ายกลาโหมสวมชุดปักลายสัตว์สี่เท้า แบ่งเป็น 9 ชั้น ได้แก่

ขุนนางฝ่ายพลเรือน ชั้นที่ 1-9 ปักเป็นลายสัตว์ปีก ได้แก่ นกกระเรียน ไก่ฟ้าสีทอง นกยูง ห่าน ไก่ฟ้าหลังขาว นกกระสา เป็ดแมนดาริน นกขมิ้น นกกระทา ตามลำดับ

ขุนนางฝ่ายกลาโหม ชั้นที่ 1-2 ปักเป็นลายสิงโต ชั้นที่ 3 เสือ ชั้นที่ 4 เสือดาว ชั้นที่ 5 หมี ชั้นที่ 6-7 แมวป่า ชั้นที่ 8 แรด และชั้นที่ 9 ม้าน้ำ (Shen & Wang, 2004, pp. 132-134)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า รูปแบบเครื่องแต่งกายและลวดลายบางอย่างในราชวงศ์หมิงมีข้อกำหนดอย่างชัดเจน มีแบบแผน ไม่ใช่ชาวจีนทุกคนทุกสถานะในสังคมจะสามารถสวมใส่ได้ ลวดลายปลาบนเสื้อผ้าและเครื่องประดับมีปรากฏในหลายยุคสมัยและหลายรูปแบบ เช่น ลายนกคาบปลา หรือ นกจิกปลา พบได้ในปักหมที่ทำจากทองในสมัยราชวงศ์จิ้น ลายปลาหยินหยาง ลายปลาหัวไก่ที่ประดับบนเครื่องแต่งกายในสมัยราชวงศ์หมิง แต่บางรูปแบบก็ไม่ได้รักษาลวดลายตามรูปลักษณะของปลาที่เคยปรากฏ กล่าวคือ มีการนำลวดลายที่มาจากปลามาใช้เพียงบางส่วนเท่านั้น ได้แก่ ลายเพยอีว (飞鱼) เป็นแบบลายเฉพาะของราชวงศ์หมิง มีลักษณะพิเศษที่เป็นต้นแบบคือ ใช้ลวดลายของหมั่ง (蚌) ซึ่งเป็นงูใหญ่ชนิดหนึ่งเป็นรูปร่างหลัก มีหัวเป็นมังกร มีปีก 2 ข้าง มีหางปลา ขา 2 ข้าง และกรงเล็บ 4 เล็บ โดยปีกทั้ง 2 ข้าง ครีบบปลาและหางปลา ถือเป็นเอกลักษณ์ของลวดลายนี้และเป็นส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากลักษณะของปลา ที่มาจากลายเหวินเหยาอีว (文鳐鱼) ปลาที่มีปีกในนิทานปรัมปราช่วงยุคก่อนประวัติศาสตร์จีน ผ่านการปรับเปลี่ยนเรื่อยมาจนกระทั่งเป็นต้นแบบลักษณะดังกล่าวในช่วงราชวงศ์หมิง (Chen, et al., 2021) ใช้เป็นลายประดับตกแต่งบนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ในหลายยุคสมัย เช่น โก กาน้ำ เครื่องประดับศีรษะที่ทำจากเงินหยก และเสื้อผ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งลายปักเสื้อพระราชทาน (赐服)

เสื้อพระราชทานลายเพยอีว (飞鱼服) เป็นหนึ่งในลวดลายสำคัญที่เป็นสัญลักษณ์ตามระดับยศตำแหน่ง ถึงแม้จะไม่ได้อยู่ในข้อกำหนดการสวมชุดขุนนางของราชวงศ์หมิงดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น แต่ก็มี ความสำคัญในฐานะเป็นชุดพระราชทานในโอกาสที่ได้ทำความดีความชอบ และเป็นลวดลายของชุดดำรงตำแหน่งเฉพาะ เช่น องค์รักษ์เสื้อแพรของกษัตริย์ ดังนั้นจึงสามารถสวมใส่เสื้อผ้าลายเพยอีว (飞鱼) ได้ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ (Ji, 2019)

ส่วนเครื่องประดับอื่นที่มีรูปหรือลวดลายปลาได้รับความนิยมมากน้อยแตกต่างกันไปตามแต่ละยุคสมัย ซึ่งในสมัยราชวงศ์ยังมีความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก สามารถใช้ลวดลายปลาประดับตกแต่งได้ทั้งชายและหญิง จากการเริ่มประดับพกพากระเป๋าลายปลาของขุนนางชั้นที่ 5 ขึ้นไปนั้น ได้ส่งผลให้ลวดลายปลากลายเป็นสัญลักษณ์แสดงสถานะประจำตำแหน่งมีความหมายชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในยุคสมัยที่ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง ภรรยาที่ประดับปักหมตามยศของสามีที่รับราชการ ดังนั้นนอกจากปลาจะแสดงสถานะ เกียรติยศ ศักดิ์ศรีแล้ว ยังแสดงถึงความรักระหว่างสามีภรรยาและความเป็นสิริมงคลได้อีกด้วย ในสมัยราชวงศ์ถัง หักราชวงศ์และราชวงศ์หมิง จึงปรากฏปักหมลายปลาที่ทำจากเงินและทองเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงปลายราชวงศ์ถัง แต่ไม่พบการใช้ลายปลาประดับบนเสื้อผ้าและเครื่องประดับลักษณะดังกล่าวในสมัยราชวงศ์ซ่ง เนื่องจากมีคำสั่งอย่างเป็นทางการที่ห้ามขุนนางและประชาชนไม่ให้ใช้เครื่องประดับที่มีลวดลายปลา (Hu, 2016, p. 169)

3.2 อุปกรณ์เครื่องใช้และภาชนะต่าง ๆ

อุปกรณ์เครื่องใช้และภาชนะใช้สอยในชีวิตประจำวันของชาวจีน มีวัตถุประสงค์ในการใช้งานแตกต่างกัน อาจไม่เป็นไปตามประโยชน์ใช้สอยของสิ่งของนั้น ๆ แต่เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้งาน ได้แก่ เครื่องใช้สำหรับใช้งานจริงในครัวเรือน และเครื่องใช้สำหรับตกแต่งในอาคารสถานที่ ซึ่งส่วนใหญ่พบได้ตามบ้านเรือนของชาวจีนและสถานที่สำคัญ เช่น วัด พระราชวัง แต่บางอย่างก็ใช้ประโยชน์ได้พร้อม ๆ กับใช้ประดับตกแต่งไปด้วยในตัว เช่น กระถางต้นไม้ที่ตั้งภายในบ้าน หรือในสวน

1. เครื่องใช้สำหรับใช้งานจริงในครัวเรือน เช่น เตา จาน คันฉ่องหรือกระจก และแท่นฝนหมึกที่ใช้เป็นหนึ่งในอุปกรณ์เครื่องเขียนที่สำคัญสำหรับชาวจีน ตัวอย่างเช่น แท่นฝนหมึกหิน แกะสลักลายรูปปลาอยู่ภายในแท่นเพียงตัวเดียว แสดงรูปแบบที่เรียบง่าย เป็นเอกลักษณ์ของสมัยราชวงศ์ซ่ง

2. เครื่องใช้สำหรับตกแต่งในอาคารสถานที่ ตั้งแต่เก้าอี้ ไปจนถึงกระเบื้องเครื่องเคลือบ จาน ชาม กระถาง แจกันลวดลายปลาในรูปทรงต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น เก้าอี้กลมที่ทำจากไม้ สำหรับประดับตกแต่งเครื่องเรือนในยุคราชวงศ์ซ่ง จากลวดลายซึ่งนอกจากมีปลาแล้วยังมีค้างคาวรายล้อม ค้างคาว ในภาษาจีนออกเสียงว่า เปียนผู่ (蝙蝠) พ้องเสียงกับคำว่า ผู่ (福) ที่หมายถึง โชคลาภวาสนา ถึงแม้จะเป็นเก้าอี้ แต่เน้นใช้ประโยชน์ในการตกแต่งภายในบ้านมากกว่าจะนำมาใช้นั่ง

ภาพที่ 4 เก้าอี้แกะสลักลายปลาคู่ สมัยราชวงศ์ซ่ง (红木理石面双鱼纹绣墩)

ที่มา: Guanfu Museum (2020)

นอกจากนี้ยังมีแจกันหยกรูปปลาคู่สำหรับตกแต่งในสมัยราชวงศ์หมิง (明青玉龙凤双鱼瓶) เป็นรูปร่างของปลา ทั้งส่วนท้อง ส่วนคอ มีการแกะสลักเกล็ดปลาให้ดูขึ้นมา ทั้งสองข้างของแจกันแกะสลักมังกรกับหงส์เกาะอยู่กับตัวแจกัน ปลาคู่ รวมทั้งมังกรและหงส์ มีนัยของความอุดมสมบูรณ์ที่มังกรและหงส์ที่นำโชคลาภ ความเป็นสิริมงคลมาให้

ลวดลายที่ปรากฏตามสิ่งของเครื่องใช้ในแต่ละยุคสมัย ล้วนสะท้อนความสุนทรีย์ในการเสพงานศิลปะของชาวจีน แผ่ความปรารถนาให้สิ่งดีเกิดขึ้นในชีวิต ผ่านความชื่นชอบ ความเชื่อในความเป็นสิริมงคลของปลา ไม่ว่าลวดลายปลาจะอยู่ในรูปแบบใด และปรากฏอยู่คู่กับสิ่งใดก็ตาม

3.3 สถาปัตยกรรม การตกแต่งส่วนต่าง ๆ ตามอาคาร สถานที่

สถาปัตยกรรมจีนโบราณมักใช้ไม้ในการก่อสร้างเป็นหลัก เนื่องจากในอดีตมีป่าไม้จำนวนมาก ไม้เป็นวัสดุที่สามารถจัดหาและแปรรูปได้ง่าย นอกจากนี้ยังเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น จากการใช้สารพัดไปสู่อการใช้เหล็ก การนำขวาน เลื่อย และอุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้เป็นเครื่องมือก่อสร้าง เทคนิคโครงสร้างงานไม้จึงค่อย ๆ พัฒนาไปด้วย จนกระทั่งเป็นระบบและเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นด้านสถาปัตยกรรมจีน อีกทั้งยังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสามารถพบได้ตามวัด พระราชวัง บ้านเรือน ตลอดจนสวนชมธรรมชาติ

ชาวจีนให้ความสำคัญกับความแข็งแรงทนทาน ประโยชน์ใช้สอยจากการเลือกไม้ เทคนิคที่ใช้ในการก่อสร้าง และมีการพิจารณาจากสภาพภูมิอากาศ เช่น ทางเหนือของจีนมีสภาพอากาศหนาวเย็น ไม้ที่เลือกใช้ก่อสร้างเป็นฝามันจะต้องมีความหนา โดยทั่วไปมักใช้ดินและหินปูนร่วมในโครงสร้างด้วย เพื่อรักษาอุณหภูมิในตัวอาคารบ้านเรือน (Pan, 2009, p. 5)

นอกจากนี้ชาวจีนยังนิยมประดับตกแต่งหลังคา เสาคาน ไม้ค้ำยัน ประตู และหน้าต่าง ในที่นี้จะกล่าวถึงการประดับตกแต่งด้วยไม้ค้ำยันแกะสลักเป็นลายปลา ซึ่งเดิมมีที่มาจากรูปลักษณะของปลา เรียกว่า ไม้ค้ำยันแกะสลักรูปปลา (鱼形雀替) และการตกแต่งด้วยไม้แกะสลักห้อยจากมุมปลายหลังคาทรงจั่วลงมายังบริเวณหน้าบันเป็นรูปปลา เรียกว่า เสียนอีวี่ (悬鱼)

1. ไม้ค้ำยันแกะสลักรูปปลา (鱼形雀替)

ไม้ค้ำยันเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างบ้านเรือนที่อยู่ใต้หลังคา ใช้ตั้งประสานรับกับมุมของเสาไม้ เพื่อให้โครงสร้างคงที่ มักเป็นส่วนแสดงศิลปะในการตกแต่งของตัวอาคาร และยังเป็นส่วนสำคัญในการรับน้ำหนักของเสาคาน ทั้งนี้ ตำแหน่งวางไม้ค้ำยันมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัย กล่าวคือ ก่อนสมัยราชวงศ์หยวน โครงสร้างไม้ค้ำยันมักอยู่ภายใต้หลังคาในบ้าน เมื่อถึงช่วงหลังสมัยราชวงศ์หมิง โครงสร้างไม้ค้ำยันจึงค่อย ๆ ปรากฏโดยทั่วไปในการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน และพัฒนาเรื่อยมาจนกระทั่งกลายเป็นโครงสร้างที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในช่วงราชวงศ์ชิง ไม้ค้ำยันจึงอยู่บริเวณหลังคาฝั่งที่ยื่นออกไปด้านนอกตัวอาคาร (Zhang, 2022, p. 102) การแกะสลักลวดลายสัตว์ที่มีความหมายดี เป็นสิริมงคลลงบนไม้ค้ำยันได้แก่ ลวดลายปลากับนก ไม่เพียงแต่บ่งบอกถึงการประยุกต์ใช้ความสามารถในงานช่างและงานศิลปะในสถาปัตยกรรมจีนโบราณ ยังสะท้อนแนวคิดในการออกแบบลวดลายที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพุทธและปรัชญาเต๋าในวัฒนธรรมจีน การใช้ลวดลายของปลาประดับไม้ค้ำยันเนื่องจากชาวจีนเชื่อว่าปลาที่เป็นสัตว์น้ำ ย่อมสามารถสลับไฟได้ ลวดลายดังกล่าวจึงเป็นที่นิยมสำหรับประชาชนที่สร้างบ้านด้วยไม้

2. ไม้แกะสลักห้อยจากมุมปลายหลังคาทรงจั่วเสวียนอีวี่ (悬鱼)

เนื่องจากในยุคแรก ไม้แกะสลักตกแต่งมุมปลายหลังคาทรงจั่วลงมายังบริเวณหน้าบ้านมีการออกแบบเป็นรูปปลา จึงเรียกการตกแต่งส่วนมุมของหลังคาส่วนหน้าและส่วนหลังของตัวอาคารด้วยการใช้ไม้แกะสลักห้อยลงมาจากจุดดังกล่าวว่า เสวียนอีวี่ (悬鱼) ต่อมารูปแบบหรือลวดลายที่ใช้แกะสลักมีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น เช่น เริ่มมีลายเมฆผสมกับปลา ไม่ได้ยึดตายตัวว่าการประดับห้อยปลายหลังคาจะต้องเป็นรูปปลาเท่านั้น จึงเกิดลวดลายใหม่ที่แฝงความหมายอันเป็นสิริมงคลมากยิ่งขึ้น เช่น ตัวอักษรหมื่น (萬⁵) ที่เป็นสัญลักษณ์ของอนันต์หรือคำมหาศาล (Dulyasucharit, 2002, p. 227) แกะสลักเป็นรูปคางคก รูปนกกับดอกไม้ และรูปสัญลักษณ์หยินหยาง มักพบการใช้เสวียนอีวี่ (悬鱼) ประดับตามปลายหลังคาอาคารสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ที่มีโครงสร้างตามสถาปัตยกรรมจีนโบราณอย่างหนึ่ง เรียกว่า เสวียนซานต้ง (歇山顶) เป็นหลังคาทรงปั้นหยาหักมุม ซึ่งโครงสร้างอาคารลักษณะนี้จะปรากฏตามพระราชวังของพระมหากษัตริย์ จวนของพระราชวงศ์ ขุนนางตระกูลสูงศักดิ์และวัดเท่านั้น เช่น วิหารวัดหยวนฉี เมืองผิงชุน มณฑลซานซีที่สร้างในสมัยราชวงศ์ซ่ง พระราชวังกุ่กึ่งที่สร้างในสมัยราชวงศ์หมิง (Gao, 2017) แต่การตกแต่งด้วยเสวียนอีวี่ (悬鱼) อาจพบได้ตามบ้านเรือนของประชาชนที่มีฐานะร่ำรวย เช่น ตามโครงสร้างบ้านแบบเสวียนซานต้ง (歇山顶) ซึ่งมีหลังคาทรงมนิลา (หลังคาจั่วผสมปั้นหยา) รูปแบบสถาปัตยกรรมจีนก็มีข้อจำกัดตามการปกครองระบอบศักดินาที่มีการแบ่งชนชั้นในสังคม

3.4 จิตรกรรมภาพวาด ภาพมงคลจีน

รูปและลวดลายปลา มักปรากฏในภาพมงคลตามธรรมเนียมประเพณีจีนบ่อยครั้ง ด้วยเหตุที่ว่าเสียงของคำว่า ปลา 鱼 ในภาษาจีน ออกเสียงว่า อีวี่ เป็นคำพ้องเสียงกับคำว่า 余 อีวี่ ซึ่งหมายถึง เหลือ ชาวจีนจึงมักนำปลา หรือ 鱼 มาใช้อุปมาถึงความร่ำรวย มีเหลือกินเหลือใช้ ความสำเร็จ ความสำเร็จ ความสำเร็จ และความเป็นสิริมงคล ผู้ที่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมจีน จึงมักได้ยินคำกล่าวที่เกี่ยวข้องกับคำว่า ปลา ด้วยลักษณะคำพ้องเสียงข้างต้น รวมถึงเคยพบเห็นงานศิลปะ ภาพวาดปลาในการอวยพรอย่างวิจิตรงดงาม เนื่องจากปลาเป็นหนึ่งในสัตว์มงคลที่ได้รับความนิยมในการเสริมความเป็นสิริมงคลให้กับบ้านและร้านค้าที่ทำธุรกิจ ปลาจึงมีความสำคัญในวัฒนธรรมประเพณีจีน ดังตัวอย่างการนำรูปและลวดลายปลาไปใช้ร่วมกับคำพ้อง ดังนี้

1. ภาพปลากับพืช

ภาพมงคลที่ประกอบไปด้วยปลากับดอกบัว เรียกว่า เหลียนเหนียนไหยวี่ (连年有余) มีความหมายว่า มีกินมีใช้ตลอดทั้งปี (年年有余) 连 ออกเสียงว่า เหลียน หมายถึง ติดต่อกัน ต่อเนื่อง พ้องกับคำว่า 莲 เหลียน ที่หมายถึง ดอกบัว ส่วน 鱼 อีวี่ ที่พ้องเสียงกับ 余 อีวี่ หมายถึง เหลือ เพราะชาวจีนโบราณมองว่าปลาเป็นสัญลักษณ์ของความโชคดีและความเป็นสิริมงคล จึงมักใช้แสดงความหมายว่า ครอบครัวยั่งยืน

⁵ พิมพ์ตามต้นฉบับ

มั่งคั่งร่ำรวยในทุก ๆ ปี (Liu et al., 2012, p. 170) ภาพมงคลที่ประกอบไปด้วยปลากับดอกบัว นอกจากมีปลากับดอกบัว รากบัว ยังมีภาพเด็กอุ้มปลานั่งอยู่บนใบบัว โดยมีดอกบัวอยู่ด้านข้าง บางครั้งดอกบัวก็อยู่ด้านหลังสะท้อนความเชื่อและความปรารถนาของชาวจีนผ่านภาพมงคล นอกจากนี้ ในวันสิ้นปีซึ่งเป็นวันรวมตัวของสมาชิกในครอบครัวชาวจีนก็มีเคล็ดความเชื่อที่ต้องพิถีพิถันขณะรับประทานอาหารค่ำร่วมกัน เช่น ห้ามกินปลาหมดทั้งตัว กินให้เหลือเพื่อเอาเคล็ดว่าเหลือกินเหลือใช้ทุก ๆ ปี (Zhou, 2012, p. 26)

จินอื๋วหมั่นถั่ง (金玉满堂) เป็นคำพูดสิริมงคลที่ชาวจีนมักใช้ในความหมายว่า มีโภคทรัพย์สมบัติมากมายและยังใช้กล่าววยกย่องผู้ที่มีความรู้ความสามารถเหนือผู้อื่น (Shu, 2012, pp. 52-53) เนื่องจาก 金鱼 ออกเสียงว่า จินอื๋ว หมายถึง ปลาทอง พ้องเสียงกับคำว่า 金玉 จินอื๋ว ซึ่งหมายถึงทองคำหยก มีความหมายที่เป็นสิริมงคล ดังนั้น ภาพมงคลจินอื๋วหมั่นถั่ง (金玉满堂) จึงมีปลาทองหลายตัว เพื่อสะท้อนความปรารถนาให้เงินทองไหลมาเทมา ความสมบูรณ์มั่งคั่งเต็มบ้าน ภาพมงคลดังกล่าวพบได้ตามพระราชวังบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ภาพมงคลเทศกาลตรุษจีน เครื่องเรือน เครื่องเคลือบ ไปจนถึงศิลปะการตัดกระดาษแบบจีนก็ใช้ลวดลายนี้

ปลาหมุดดอกบัว (鱼钻莲) เป็นภาพตัวแทนความเชื่อด้านการแพร่พันธุ์หรือการให้กำเนิด เนื่องจากปลาเป็นสัตว์ที่ออกลูกมากโดยธรรมชาติ ปลาจึงเป็นสัญลักษณ์แทนการให้กำเนิดบุตรจำนวนมากของชาวจีน นอกจากนี้ ภาพปลาหมุดดอกบัวหรือปลากำลังเล่นกันกลางดงดอกบัว ยังใช้อุปมาว่าชายหญิงรักร่วมรักกัน และสื่อถึงครอบครัวกลมเกลียวอบอุ่นอีกด้วย (Zheng, 2011, p. 123)

2. ภาพปลากับสัตว์ชนิดอื่น

ภาพมงคลที่มีความหมายเป็นสิริมงคลรูปปลา ส่วนมากหากมีสัตว์ชนิดอื่นเป็นองค์ประกอบคู่มาด้วย มักจะอยู่คู่กับนก เช่น ภาพนกและปลาเสริมความเป็นสิริมงคล (鱼鸟呈祥) ถือเป็นภาพที่พบได้บ่อยเนื่องจากนกและปลาที่อยู่ด้วยกันเป็นภาพสัญลักษณ์แห่งความเป็นสิริมงคลและสันติสุข ซึ่งปรากฏหลักฐานในวัฒนธรรมหย่งเส้า อีกทั้งยังสะท้อนในคัมภีร์กวีหรือจิง หมวดโจวหนาน บทกวีฉิว 《诗经·周南·关雎》ตอนที่มีความว่า “关关雎鸠，在河之洲。窈窕淑女，君子好逑。” แปลว่า จูยชีวขันชาน ย่านเกาะสินธุ์ นงงามงามตรู สมคู่สุขสัน (สะกดตามต้นฉบับ ซึ่งถอดเสียงสำเนียงแต้จิ๋ว) กลอนบทนี้พรรณนาเสียงร้องของนกจูยชีว จูงใจให้นึกถึงสาวงามที่ตนปองรัก แต่ยังไม่สมหวัง และมีคำอธิบายเพิ่มเติมว่า คนจีนโบราณมักเปรียบเทียบจูยชีวเป็นสามีภรรยา (Ingkhawet, 1989, pp. 48-49) จากคำอธิบายข้างต้นสะท้อนความรู้ความเข้าใจของชาวจีนโบราณเกี่ยวกับเรื่องราวหรือแนวคิดทางปรัชญา ปลาเป็นหยิน นกเป็นหยาง ดังนั้นความหมายจากกลอนบทนี้จึงเป็นหลักฐานแสดงสัญลักษณ์และสะท้อนความรู้สึกของฝ่ายชายและหญิงว่า นกจีวจีวเท่ากับผู้ชายที่หมายปองผู้หญิง ส่วนผู้หญิงก็เป็นปลาที่อยู่ในน้ำ จึงเป็นที่จดจำสืบทอดกันมาว่าบทกวีบทนี้มีความหมายเกี่ยวกับความรัก และในเวลาต่อมาหมายถึงความปรองดองของสามีภรรยา จนกลายเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นในรูปแบบของภาพนกคาบปลา เครื่องเคลือบลายนก

จิกปลา ล้วนแล้วแต่แสดงความหมายแฝงของชายหญิงที่รักกัน สะท้อนความปรารถนาในเรื่องของครอบครัว การมีลูกหลานสืบทอด วงศ์ตระกูลรุ่งโรจน์ เป็นต้น

ปลายังมีความเชื่อมโยงกับสัตว์มงคลอื่น เช่น มังกร จากจินตนาการและความคาดหวังของชาวจีนในเรื่องอนาคต ความเจริญก้าวหน้า จึงมีเรื่องเล่าจนเป็นสุภาศัพท์จีน หลี่อู๋เต็งหลง (鲤鱼登龙) และความเชื่อมโยงระหว่างปลากับมังกรนี้ได้กลายเป็นหนึ่งในภาพมงคลจีนในเวลาต่อมา

ปลา (หลี่อู๋) กระโดดข้ามประตูมังกร (鱼跃龙门 หรือ 鲤鱼跳龙门) เรียกได้อีกอย่างว่า ปลากลายเป็นมังกร (鱼龙变化) มาจากตำนานพื้นบ้านจีนเรื่องปลาหลี่อู๋กระโดดข้ามประตูมังกร (鲤鱼登龙) ที่เกี่ยวกับความพยายามของปลาหลี่อู๋ในการกระโดดข้ามหน้าผาสูง (หรือที่ต่อมานำไปวาดเป็นภาพมงคลประตูมังกร) เพื่อจะได้เป็นมังกรและบินขึ้นสวรรค์ อุปมาถึงการสอบติดจอหงวน มักได้รับคำชมเชยว่า ขึ้นสู่ประตูมังกร (登龙门) ซึ่งแสดงความปรารถนาให้ชีวิตและหน้าที่การงานประสบความสำเร็จ

นอกเหนือจากความปรารถนาต่อเรื่องดี ๆ ที่แสดงออกผ่านคำพ้องเสียงในคำอวยพรและภาพมงคลแล้ว ยังปรากฏภาพหรือลวดลายปลาบนสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของชาวจีนตามยุคสมัย เช่น เครื่องเคลือบ กระຈกหรือคั่นช่องสำริดลายปลากลายเป็นมังกร (鱼龙变化纹如意形铜镜) ในสมัยราชวงศ์จิน แจกันเคลือบสามสีรูปปลากลายเป็นมังกร (釉里三彩鱼化龙观音尊) ในสมัยราชวงศ์ซิง ฯลฯ

บทสรุป

การศึกษาความหมายและบทบาทของลวดลายปลาทำให้เข้าใจความลึกซึ้งของภาษาและวัฒนธรรมจีนได้มากขึ้น ได้เห็นวิวัฒนาการความเปลี่ยนแปลงในการใช้ลวดลายปลาของชาวจีนที่ปรากฏตามสิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจนอาคารสถานที่ ตั้งแต่แบบลายเส้นแบบง่าย แบบเสมือนจริง แบบมีสีสันที่ไม่ได้เป็นรูปลักษณะหรือลวดลายของปลาโดยตรง อาจปรากฏเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของปลาเท่านั้น เช่น ลายเฟยอู๋ (飞鱼) บนเสื้อพระราชทาน หรือลักษณะที่แทบไม่เหลือเค้าโครงเป็นรูปหรือลวดลายปลา กล่าวได้ว่าเหลือแต่ชื่อ เช่น ไม้แกะสลักห้อยจากมุมปลายหลังคาทรงจั่วเสวียนอู๋ (悬鱼) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ควบคู่กับความเจริญทางศิลปวิทยาการ สภาพสังคมการเมืองการปกครองที่ส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ ความนิยม ความเป็นไปได้ในการเข้าถึงลวดลายปลา และความโดดเด่นในการใช้ลวดลายปลามากน้อยต่างกันตามยุคสมัย อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานที่ปรากฏสะท้อนถึงรสนิยมและความสุนทรีย์ในการสร้างสรรค์ลวดลาย การชื่นชมสิ่งต่าง ๆ รอบตัวควบคู่กับการดำรงชีวิตของชาวจีนอยู่เสมอ ทำให้เราได้พบเห็นลวดลายปลาที่เป็นศิลปะในการตกแต่งตามสิ่งของเครื่องใช้และสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงยังคงได้ยืม ได้ใช้คำศัพท์และคำอวยพรที่มีปลาเข้ามาเกี่ยวข้องในหลายโอกาส

References

- Chen, Y., Zhong, W., & Liang, W. (2021). Tracing the origin and artistic characteristics of flying fish pattern in Ming dynasty. *Fashion Guide Journal*, 10(6), 32-37. <https://shorturl.at/58tuk>
- Cheng, J., & Jiang, J. (2019). *Shi Jing annotation* (3rd ed.). Zhonghua Book Company.
- Dulyasucharit, T. (2002). *Sanyalak mongkhon chin suepsan chit-winyan banphachon* [Auspicious Chinese symbols spiritual and ancestral spirit transmission]. Sangsan books.
- Gao, S. (2017). *Study on characteristics of large wood in Liaoning Qing dynasty* [Unpublished Master's thesis]. Shenyang Jianzhu University.
- Guanfu Museum. (2020, 18 February). *Hóng mù lǐ shí miàn shuāng yú wén xiù dūn qīng zhōng qī* [Rosewood marble cushion with double fish pattern, mid-Qing dynasty] [Image]. <http://www.guanfumuseum.org.cn/view.php?cid=543&sid=4>
- Hu, J. (2016). How to comfort parting - the hairpin as a token. In M. Wang (Ed.), *Master's gate 13* (pp. 164-172). Guangxi Fine Arts Publishing House.
- Ingkhawet, Y. (1989). *Wiwattanakan kawinipon: Suejing chuchue* [Evolution of Chinese poetry: Shi Jing: Chu Ci]. Sathirakoses-Nagapradipa Foundation.
- Ji, R. (2019). *Research on the application of Feiyu robe in the Ming dynasty* [Unpublished Master's thesis]. Beijing Institute of Fashion Technology.
- Jia, X. (2020). *History of Chinese clothing*. Donghua University Press.
- Jiang, L. (2017). *Study of pre-Qin dynasty jade decorative art* [Unpublished Doctoral dissertation]. Shanxi University.
- Jin, J. (2022). *Application and innovative design of traditional fish pattern in Guochao clothing* [Master's thesis]. Qingdao University. [In Chinese]
- Jingzhou Museum. (n.d.). *Qī mù cǎi huì sān yú wén ěr bēi* [Lacquer wood cup with three fish patterns] [Image]. <http://jzmsm.org/news-353.html>
- Lai, F. (2006). Fish line decorations in Chinese traditional folk life form. *Packaging Engineering Journal*, 27(4), 1-3. <https://shorturl.at/hYD3A>
- Liu, H. (2019). *Study on the inheritance and development of ceramic fish pattern* [Master's thesis]. Jingdezhen Ceramic University. [In Chinese]
- Liu, L. (2022). *Research on decoration design of fish pattern in Zibo fish plate from the perspective of folk art* [Master's thesis]. Jingdezhen Ceramic University. [In Chinese]

- Liu, Q., Liu, J., Shen, Y., Zhang, X., & Zhang, L. (2012). *Chinese auspicious painting illustration*. Baihua Literature and Art Publishing House.
- National Museum of China. (n.d.). *Rén miàn yú wén cǎi táo pén* [Painted pottery basin with human face and fish pattern] [Image]. https://www.chnmuseum.cn/zp/zpml/kgfjp/202008/t20200824_247218.shtml
- Ning, B., Liu, S., & He, L. (2017). Metaphor image and historical evolution of Chinese ancient fish culture. *Chinese Fisheries Economics Journal*, 35(4), 93-99. https://qikan.cqvip.com/Qikan/Article/Detail?id=673820628&from=Qikan_Article_Detail
- Pan, G. (2009). *History of Chinese architecture (sixth edition)*. China Architecture & Building Press.
- Shen, C., & Wang, X. (2004). *History of Chinese clothing*. Shaanxi Normal University General Publishing House.
- Shu, W. (2012). *Auspicious designs of China: Chinese-English bilingual (Chinese red)*. Huangshan Publishing House.
- The Palace Museum. (n.d.). *Wǔ cǎi yú zǎo wén gài guàn* [Colorful fish and algae pattern lidded jar] [Image]. <https://www.dpm.org.cn/collection/ceramic/227384.html>
- Wang, X. (2008). Research on official clothing of the Ming dynasty. *Journal of Gugong Studies*. 5(1), 180-216. <https://shorturl.at/OJHNh>
- Zhang, H. (2018). *Bead embroidery art design*. Tsinghua University Press.
- Zhang, Y. (2022). An iconographic study of fish-dragon stilts shaped sparrows in Chinese architectural components. *Interior Architecture of China*, 242(14), 102-104. <https://shorturl.at/XGZu1>
- Zheng, J. (2011). *Folk auspicious patterns: Continued*. Beijing Arts and Crafts Press.
- Zhou, X. (2012). *Poet tamnan thetsakan chin* [Revealing the legend of Chinese festivals] (T. Sikkhakoson, Trans.). Matichon. (Original work published 2009)
- Zhou, X., & Gao, C. (1994). *A grand view of ancient Chinese clothing*. Chongqing Publishing House.

แนะนำผู้เขียน (List of Authors)

1. อาจารย์พิชิต ทองชิน

ศศ.ม. (นาฏศิลป์) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail: pichit.thu58@ubru.ac.th

2. อาจารย์สมประสงค์ แสงอินทร์

นศ.ม. (วารสารสนเทศ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

E-mail: somprasongkrab@gmail.com

3. ดร.สุพิชญา อำคิด

Ph.D. (Linguistics and Applied Linguistics), Beijing Language and Culture University, China

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

E-mail: supidchaya0211@gmail.com

4. ดร.ชัยรัตน์ กิ่งแก้ว

Ph.D. (Linguistics and Applied Linguistics), Beijing Language and Culture University, China

อาจารย์พิเศษ วิทยาลัยจีนศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

E-mail: dome_ball48@hotmail.com

5. อาจารย์ศิริภรณ์ บุญประกอบ

ศศ.ม. (วรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลก

E-mail: siriporn19855@gmail.com

6. ดร.รัชดา มาอากาศ

ศศ.ด. (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยนเรศวร

อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลก

E-mail: natayu_m@hotmail.com

7. **นางสาวนิลบล ศรีเทพ**

นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

E-mail: nilubon.wor@gmail.com

8. **รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต**

อ.ด. (ภาษาศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

E-mail: pennapa.kl@up.ac.th

9. **ดร.กมลาวดี บุรณวัฒน์**

ปร.ด. (ภาษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยนเรศวร

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

E-mail: kamalawadee.bu@up.ac.th

10. **นางสาวปวิชญา วินทะไชย**

นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

E-mail: pawitchaya.winthachai@g.swu.ac.th

11. **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานุพงศ์ อุดมศิลป์**

อ.ด. ภาษาไทย (คติชนวิทยา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

E-mail: panupong@g.swu.ac.th

12. **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรภัฏ กานต์ประชา**

Ph.D. English (Rhetoric and Linguistics), Indiana University of Pennsylvania, PA, USA

อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

E-mail: narats@nu.ac.th

13. **ดร.คัมภีร์ นูนคาน**

Ph.D. (Applied Linguistics), University of Southampton, United Kingdom

อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

E-mail: khampeen@nu.ac.th

14. ดร.พรวิทย์ ทันนิเทศ

Ph.D. (Applied Linguistics), University of Southampton, United Kingdom
 อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
 E-mail: pornrawee@nu.ac.th

15. นางสาวเขมิกา อนุรักษชนะชัย

นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารระหว่างประเทศ
 ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 E-mail: khemika.anu@ku.th

16. ดร.เพ็ญนภา เรียบร้อย

ปร.ด. (ภาษาอังกฤษศึกษา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 E-mail: pennapa.p@ku.th

17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพร ธนะรัชติการนนท์

Ph.D. (Curriculum and Instruction), University of Florida, FL, USA
 อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 E-mail: jiraporn2000@yahoo.com

18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญฐากุล พรทิพยพานิช

อ.ด. (ภาษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาการภาษาและวัฒนธรรม คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน
 E-mail: thanatthakul.ph@ku.th

19. อาจารย์จิราพร ปาสาจะ

M.A. (Teaching Chinese to Speakers of Other Languages), Southwest University, China
 อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 E-mail: jiraporn.p@nrru.ac.th

20. รองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทอง

Ph.D. (Classical Chinese Literature), Nanjing University, China
 อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 E-mail: kanokporn.n@ku.th

ข้อมูลสำหรับผู้ส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ (Notes for Contributors)

การส่งต้นฉบับ - Submission

ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับผ่านทางระบบออนไลน์ ThaiJO โดยมีเอกสารที่ต้องนำส่ง 4 รายการ (ดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้ทางเว็บไซต์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhnu>)

1. **ไฟล์บทความ** – ผู้เขียนต้องนำส่งทั้งไฟล์สกุล .docx และ .pdf
2. **แบบฟอร์มนำส่งบทความ** – ผู้เขียนทุกคนต้องลงนามรับรองข้อตกลงการส่งบทความตีพิมพ์ พร้อมระบุข้อมูลของผู้เขียนทุกคน กรณีมีผู้เขียนมากกว่า 1 คน ให้ระบุ corresponding author ด้วย ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เขียนชื่อแรก
3. **แบบฟอร์มรับรองการตรวจสอบภาษาอังกฤษ** – ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องทางไวยากรณ์และการใช้ภาษาอังกฤษ
4. **เอกสารรับรองจริยธรรมในมนุษย์ (IRB/EC)** – ผู้เขียนจำเป็นต้องแนบเอกสารรับรองกรณีที่เป็นการวิจัยในมนุษย์หรือที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์

The author must submit the manuscript via the ThaiJO system, include the following 4 required documents. (all forms can be downloaded at <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhnu>)

1. **Article files** – The authors must submit both .docx and .pdf files.
2. **Submission form** – All authors must endorse the submission agreement, specifying the information of all authors. If there is more than one author, please specify the corresponding author, who may not necessarily be the first author.
3. **English proofreading certification** – The author is responsible for the accuracy of the English language used in the manuscript.
4. **Certificate of approval (COA) from the Institutional Review Board (IRB) or Ethics Committee (EC)**
– The authors are required to submit this document if the research involves human subjects.

การเตรียมต้นฉบับ - Manuscript Preparation

ความยาวไม่ควรเกิน 20 หน้า (รวมเอกสารอ้างอิง) ตั้งค่าน้ำกระดาษ B5 (ความกว้าง 18.2 ซม. ความสูง 25.7 ซม.) เว้นระยะขอบบน 3 ซม. และเว้นระยะขอบซ้าย ขอบขวา และขอบล่าง 2 ซม. กำหนดให้ใช้ตัวอักษร "Cordia New" ตลอดบทความ โดยใช้ระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 เท่า

The manuscript should not exceed 20 pages in length, including references. Use the B5 paper layout (width: 18.2 cm; height: 25.7 cm). Set the top margin to 3 cm and the left, right, and bottom margins to 2 cm. Use the "Cordia New" font throughout the article with single-line spacing.

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
Lists	Font Style	Alignment	Font Size
– ชื่อบทความ (Title)	หนา (Bold)	กลางหน้ากระดาษ (Page Center)	18
– ชื่อผู้แต่ง (Author)	หนา (Bold)	ชิดขวา (Align Right)	14
– บทคัดย่อ (Abstract Title)	หนา (Bold)	ชิดซ้าย (Align Left)	14
– เนื้อหาบทคัดย่อ (Abstract)	ปกติ (Regular)	-	13
– หัวข้อแบ่งตอน (Heading)	หนา (Bold)	ชิดซ้าย (Align Left)	14
– หัวข้อย่อย (Subheading)	หนา (Bold)	ให้หมายเลขกำกับ (Numbering)	14
– บทความ (Text)	ปกติ (Regular)	-	14
– การเน้นความในบทความ (Emphasis)	หนา (Bold)	-	14
– ข้อความในตาราง (Table Text)	ปกติ (Regular)	-	13
– ข้อความอ้างอิง (Cited Text)	เอียง (Italic)	-	14
– บรรณานุกรม (Cited Document)	หนา (Bold)	กลางหน้ากระดาษ (Page Center)	14

** ความยาวส่วนแรกของต้นฉบับ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ผู้เขียน บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษและคำสำคัญรวมกันไม่ควรเกิน 2 หน้ากระดาษ (The length of the first part of the manuscript, including the title, author, abstract, and keywords, both in Thai and English, should not exceed 2 pages.)

รูปแบบและภาษา - Style and Languages

วารสารรับต้นฉบับทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผู้เขียนบทความควรใช้รูปแบบการเขียนบทความและสำนวนภาษาเหมาะสมกับลักษณะของบทความทางวิชาการที่เป็นที่ยอมรับทั่วไป มีการตรวจทานต้นฉบับแล้วเป็นอย่างดีทั้งรูปแบบและการสะกด

JHNU accepts manuscripts in two languages: Thai and English. Authors must use an academically appropriate writing format and language, ensuring correct formatting and spelling.

บทคัดย่อ - Abstract

ต้นฉบับต้องมีทั้งบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่สรุปสาระสำคัญของบทความ ความยาวไม่ควรเกิน 10 บรรทัดสำหรับบทคัดย่อภาษาไทย และไม่ควรเกิน 200 คำสำหรับบทความภาษาอังกฤษ รวมกันแล้วไม่เกิน 2 หน้ากระดาษ ต้นฉบับเขียนเป็นภาษาใดให้นำบทคัดย่อนั้นขึ้นก่อนแล้วตามด้วยบทคัดย่ออีกภาษา ทั้งนี้ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องทางไวยากรณ์และการใช้ภาษาเอง

The manuscript must include an abstract in both Thai and English, summarizing the main points of the article. The Thai abstract should not exceed 10 lines, and the English abstract should not exceed 200

words, with the total length not exceeding the second page of the manuscript. The order depends on the language of the manuscript. (For example, if the manuscript is written in Thai, the Thai abstract should be placed first, followed by the English one.) *The author is responsible for the accuracy of the language used in the abstract*

คำสำคัญ - Keywords

ผู้เขียนต้องกำหนดคำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-6 คำ โดยเรียงคำสำคัญตามระดับความเกี่ยวข้องกับบทความ ตำแหน่งของคำสำคัญอยู่ถัดจากบทคัดย่อภาษานั้น ๆ

The authors must specify 3-6 keywords in both Thai and English, arranged according to their relevance to the article. The keywords are positioned next to the abstract in that language.

บทความจากวิทยานิพนธ์หรือส่วนหนึ่งของการศึกษา - Articles from Thesis, Dissertation, or Part of the Study

ผู้เขียนต้องระบุข้อมูลของผลงาน เช่น ปริญญา สาขาวิชา สถาบัน และปี ไว้ที่เชิงอรรถ เช่น

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “...ชื่อเรื่อง...”

บทความนี้ปรับปรุงจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง “...ชื่อเรื่อง...”

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา “...ชื่อรายวิชา...”

The author must include details such as the degree, field of study, institution, and year in the footnote.

Examples:

This article is part of the thesis entitled “...title...”

This article is a revised version of a dissertation entitled “...title...”

This article is part of the fulfillment of the course “...course name...”

ส่วนประกอบของบทความ - Elements of the Article

บทความวิชาการหรือบทความวิจัย ผู้เขียนสามารถกำหนดหัวข้อได้ตามความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม บทความวิจัยจะต้องมีหัวข้อหลักโดยไม่ต้องใส่ตัวเลขกำกับ ดังต่อไปนี้

1. **บทนำ (Introduction)** – อาจประกอบด้วย ที่มาของปัญหาการวิจัย, ทฤษฎีและ/หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, จุดประสงค์และ/หรือคำถามวิจัย
2. **ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology)** – อาจประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ 1) การออกแบบการวิจัย (วิธีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล) 2) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง 3) เครื่องมือวิจัย 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล และ 5) การวิเคราะห์ข้อมูล
3. **ผลการวิจัย (Findings)** – ตามจุดประสงค์หรือคำถามวิจัยที่ตั้งไว้
4. **การอภิปรายผล (Discussion)**
5. **บทสรุป (Conclusion)** – รวมทั้งการนำผลการวิจัยไปใช้ และ ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
6. **References**

For academic articles or review articles, the authors may determine the topics in the article as appropriate. However, research articles must include the following topics.

1. **Introduction** – may consisting of the rationale or statement of the problem, theories and/or related literature and research, and objectives and/or research questions)
2. **Methodology** – may consisting of the following important elements: 1) research design (data collection and analysis methods), 2) sample selection, 3) research instruments, 4) data collection, and 5) data analysis.
3. **Findings** – according to the objectives or research questions
4. **Discussion**
5. **Conclusion** – including Implementation and Recommendations (if applicable)
6. **References**

การอ้างอิง - References

แหล่งข้อมูลทั้งหมดที่อ้างอิงในบทความต้องปรากฏในรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ตามลำดับตัวอักษรของนามสกุลผู้แต่งคนแรก กำหนดให้อ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษโดยใช้ระบบเดียวกันทั้งเรื่อง คือ APA 7th Edition โดยผู้เขียนบทความต้องรับผิดชอบความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด (ดูตัวอย่างทางเว็บไซต์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/about/submissions>)

All cited materials must be listed in alphabetical order in references list at the end of the paper. Both in-text citation and references must be in English using the same system throughout the article, APA 7th Edition. The authors must responsible for ensuring the accuracy of all citations. (See reference examples: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/about/submissions>)

ลิขสิทธิ์ - Copyrights

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ถือเป็นลิขสิทธิ์ของผู้เขียน บทความที่ได้รับการตอบรับเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรแล้ว จะต้องไม่ปรากฏในสิ่งพิมพ์อื่นใดก่อนที่จะปรากฏในวารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร กองบรรณาธิการจะส่งเล่มวารสารที่มีบทความของผู้เขียนตีพิมพ์ให้แก่ผู้เขียนจำนวน 1 ฉบับ หากผู้เขียนต้องการมากกว่า 1 ฉบับ สามารถแจ้งความประสงค์ ผ่านทาง E-mail: humanjournal@hotmail.com หรือดาวน์โหลดบทความได้ที่ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhnu>

The copyrights of the articles published in the *Journal of Humanities Naresuan University* belong to the authors. The article accepted for publication in JHNU must not appear in any publications before appearing in JHNU. The author of an accepted article will receive a copy of the journal. For additional copies, please contact the journal staff via E-mail: humanjournal@hotmail.com or download the article from the journal's website at <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhnu>.

ตัวอย่างการอ้างอิง (References Example)

1. หนังสือ (Book)

Author, A. A. (Year). *Title of the book* (2nd ed.). Publisher.

Cone, J. D., & Foster, S. L. (1993). *Dissertations and theses from start to finish: Psychology and related fields* (3rd ed.). American Psychological Association.

1.1 บทความหรือบทในหนังสือ (Book Chapter)

Author, A. A. (Year). Title of the chapter. In A. A. Editor & B. B. Editor (Eds.), *Title of the book* (2nd ed., pp. #-#). Publisher.

Lundén, R. (1999). Two: Sketching the Generic Boundaries. In C. C. Barfoot, H. Bertens, T. D'haen, & E. Kooper (Eds.), *The United Stories of America: Studies in the Short Story Composite* (pp. 32-51). Brill.

1.2 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

Author, A. A. (Year). *Title of the book* (2nd ed.). Publisher. URL

Brontë, E. (2003). *Wuthering Heights*. Bantam Classics. <https://www.goodreads.com/reader/625-wuthering-heights>

1.3 หนังสือแปล (Translation Book)

Author, A. A. (Year). *Original Title of the Book* [English translation of the book title] (A. A. Translator, Trans) (2nd ed.). Publisher. (Original work published year)

Murakami, H. (2000). *Noruei no mori* [Norwegian Wood] (J. Rubin, Trans.). Vintage International. (Original work published 1987)

*หมายเหตุ: กรณีที่ชื่อเรื่องต้นฉบับ (Original Title) ไม่ใช่ภาษาที่ใช้อักษรโรมัน (non-Roman alphabets) ให้ใช้วิธีการแปลงอักษรภาษานั้น ๆ เป็นอักษรโรมัน (Transliteration) แล้วตามด้วยคำแปลเป็นภาษาอังกฤษในวงเล็บเหลี่ยม หลักเกณฑ์/ระบบการแปลงอักษรที่ใช้ เช่น ภาษาไทย-RTGS ภาษาญี่ปุ่น-Hepburn ภาษาจีน-Pinyin ภาษาเกาหลี-MC 2000 เป็นต้น

2. วิทยานิพนธ์ (Dissertations and Theses)

Author, A. A. (Year). *Title of thesis* [Doctoral dissertation or Master's thesis, Name of the Institution awarding the degree]. Name of the Database or the Institutional Repository. URL

Iemtom, P., & Wongwattana, U. (2021). *English and Thai Movie Titles: A Study of Structure, Syntax and Translation by Integrating Translation Theories and Cognitive Linguistics* [Doctoral dissertation, Naresuan University]. NU Intellectual Repository. <http://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/5263>

3. บทความวารสาร (Journal Article)

Author, A. A. (Year). Title of the article. Name of the journal, Volume(Issue), #-#. URL

Boonsong, B. (2022). The tests of bodhisattva as councillors. *Journal of Humanities Naresuan University*, 19(3), 13–27. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/article/view/247886>

4. เอกสารประกอบการประชุม/การประชุมวิชาการที่ไม่มี Proceeding (Symposium)

Contributor, A. & Contributor, B. (Year, Month day). *Title of contribution*. In Chair name (Chair), Title of the Symposium [Symposium]. Conference Name, Location.

***หมายเหตุ:** รายงานการประชุมวิชาการที่เผยแพร่ในรูปแบบวารสารหรือรูปแบบหนังสือให้ใช้รูปแบบการอ้างอิงนั้น ๆ

5. การนำเสนอในที่ประชุมวิชาการ (Conference Presentation)

Contributor, A. A. (Year, Month Date). *Title* [Conference presentation]. Conference name, Location. URL

***หมายเหตุ:** ให้ระบุประเภทการนำเสนอในวงเล็บหลังชื่อเรื่อง เช่น [เอกสารนำเสนอในที่ประชุม หรือ Paper Presentation] [โปสเตอร์นำเสนอในที่ประชุม หรือ Poster Presentation] และถ้าหากมีวิดีโอการนำเสนอให้ใส่ URL ไว้ท้ายสุดหลังจากสถานที่ประชุม

6. หนังสือพิมพ์ (Article from Newspaper)

Author, A. A. (Year, Month Date). Title of the newspaper article. *Name of the online newspaper*. URL

Author, A. A. (Year, Month Date). Title of the newspaper article. *Name of the newspaper*, p. #.

Peralta, M. (2024, May 5). A J-pop band's favourite live music experiences in Tokyo. *BBC*. <https://www.bbc.com/travel/article/20240503-a-j-pop-bands-favourite-live-music-experiences-in-tokyo>

7. เว็บไซต์ (Website)

Author, A. A. (Year, Month date). *Title of the work*. Website name. URL

Vaishnav, A. M. (2013, January 29). *Multiple Version Songs (3): Both versions by male playback singers – Different Moods*. Songs of Yore. <https://www.sonsoforyore.com/multiple-version-songs-3-both-versions-by-male-playback-singers-different-moods/>

8. การอ้างอิงในเนื้อความ (In-text Citation) ใช้ระบบนามปี เช่น

- ผู้เขียน 1 คน:	Last Name (Year, pp. #-#)
(Last Name, Year, pp. #-#)	Bamlund (1997, p. 29)
(Bamlund, 1997, p. 29)
- ผู้เขียน 2 คน:	Last Name1 & Last Name2 (Year, pp. #-#)
(Last Name1 & Last Name2, Year, pp. #-#)	Williams & Severino (2004)
(Williams & Severino, 2004)
- ผู้เขียน 3 ขึ้นไป:	Last Name1 et al. (Year, pp. #-#)
(Last Name1 et al., Year, pp. #-#)	Astiantih et al. (2022)
(Astiantih et al., 2022)

นโยบายการตีพิมพ์

วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (JHNU) เป็นวารสารที่เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านภาษา วรรณคดี คติชน ปรัชญาและศาสนา ดนตรีและนาฏศิลป์ มีการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (refereed journal) โดยผู้ประเมินจำนวน 3 ท่าน ทั้งนี้ผู้ประเมินไม่เห็นชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบผู้ประเมิน (double blind review) ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (research article) บทความปริทรรศน์หรือบทความวิจารณ์วรรณกรรม (review article) และบทวิจารณ์หนังสือ (book review) ที่มีลักษณะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย หรือเสนอแง่มุมความรู้ แนวคิด และประเด็นปัญหาต่าง ๆ ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ควรมีการอ้างอิงทฤษฎีหรือข้อมูลจากแหล่งเอกสารที่เชื่อถือได้ มีการแสดงถึงการศึกษาค้นคว้าอย่างรอบด้าน และจะต้องไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือกำลังเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งอื่นใดมาก่อน

Policy for Publication

The Journal of Humanities Naresuan University (JHNU) publishes scholarly articles in *language, literature, folklore, philosophy, religion, music, and performing arts*. As a refereed journal, JHNU follows a double-blind review process with 3 reviewers. It accepts research articles, review articles, and book reviews that discuss, analyze, synthesize, or critique particular concepts, issues, or problems. Submitted Manuscripts should be well-researched with reliable sources, and must not have been previously published or be under consideration for publication in another journal.

JOURNAL OF
HUMANITIES
NARESUAN UNIVERSITY

บทความวิจัย / บทความวิชาการ

- 01 การศึกษาปัญหาการคงอยู่ แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง
หมอลำหมู่สังวาทอนบล จังหวัดอุบลราชธานี
พิชิต ทองชิน
- 17 การสำรวจสถานภาพงานวิจัยด้านวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในบทความทางวิชาการ
ของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2551-2567
สมประสงค์ แสงอินทร์
- 35 การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทด้านความหมายของคำศัพท์ขยายกริยา “地” ในภาษาจีน
และ “อย่าง” ในภาษาไทย
สุพิชญา อ่ำคิด และชัยรัตน์ กิ่งแก้ว
- 61 เซวียนเสินอัน: บทบาทและคุณค่าของสตรีจีนในนวนิยายเรื่อง ดุจรักดั่งห้วงดาราร่วงพราย
ศิริภรณ์ บุญประกอบ และรัชตา มาอากาศ
- 80 อุปลักษณ์เชิงมนโศกณ์ของคำว่า “ครอบครัว” ในบริบทสังคมไทย
นิลลล ศรีภพ เพ็ญญา คล้ายสิงห์โต และกมลวดี บุรณวัฒน์
- 95 พิธีบูชาพระธาตุยาคู: บทบาทหน้าที่ต่อชุมชนบ้านเสมาตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย
จังหวัดกาฬสินธุ์
ปวีชญา อินทะไชย และภาณุพงศ์ อุดมศิลป์
- 115 Thai University Non-English Majors' Attitudes towards Explicit Grammar Instruction in
a Basic Writing Class
นริศร์ กานต์ประชา คัมภีร์ บุญคาน และพรวิธ กันนิเทศ
- 142 A Study of the Translation Strategies for Cultural Terms in the Novel Khiao Suea Fai
from Thai into English
เนมิกา อนุรักษ์ชนะชัย เพ็ญญา เรียบร้อย และจิรพร ณะรัชติการนนท์
- 162 โครงสร้างสัมพันธ์สารการพูดแบบฉับพลันของผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์
ธนัญชากุล พรทิพย์พานิช
- 187 ความหมายและบทบาทของลวดลายปลาในวัฒนธรรมจีน
จิราพร ปาสาจะ และกนกพร นุ่มทอง